132

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΑΡΡΗ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΙΔ ΒΙΒΛΙΑ
ΔΗΜ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1948

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΣΑΣ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΣΤΗΝ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1948 ΣΑΡ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΑΡΡΗ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1948

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ο ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Η ΑΣΙΑ

Εἰσαγωγή. — Ἡ Ἀσία εἶναι ἡ μεγαλυτέρα καὶ ὑψηλοτέρα ἤπειρος τῆς γῆς, τέσσαρας καὶ πλέον φορὰς μεγαλυτέρα τῆς Εὐρώπης (44 ἑκατομ. τετραγ. χιλ.). Λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκτάσεώς της ἔχει καὶ μέγαν πληθυσμόν· πλέον τοῦ ἑνὸς δισεκατομμυρίου, δηλ. τὸ ἥμισυ τῶν ἀνθρώπων ὅλου τοῦ κόσμου, κατοικεῖ εἰς τὴν Ἀσίαν (ὅλος ὁ κόσμος 2 δισεκατομ.)· ἡ πυκνότης ὅμως τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι μικροτέρα ἀπὸ ὅ,τι εἶναι εἰς τὴν Εὐρώπην, διότι ὑπάρχουν ἐκεῖ καὶ ἔρημοι ἐκτάσεις, ὁποίας δὲν ἔχει ἡ Εὐρώπη (Ἀσία : 25 κάτ. εἰς 1 τετρ. χιλ., Εὐρώπη : 46). Ἡ Ἀσία εἶναι κοιτὶς λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων μετηνάστευσαν κατὰ μάζας εἰς τὴν Εὐρώπην, ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἠπείρους, αἱ ὁποῖοι κεῖνται πλησίον, δηλαδὴ τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἀμερικήν. Ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἀσίας ἦλθον περισσότερον εἰς σχέσεις μὲ τὴν Νοτιοανατολικὴν Εὐρώπην ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι πρὸς τὴν Μεσόγειον. Ἀπὸ τοὺς προϊστορικοὺς ἤδη χρόνους ἐγνώρισαν οἱ Ἕλληνες τοὺς ἀρχαιοτάτους λαοὺς τῆς Ἀσίας καὶ ἀπὸ αὐτοὺς παρέλαβον τὰ πρῶτα στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἀνέπτυξαν. Ἡ δυτικωτάτη χερσόνησος τῆς Ἀσίας, ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἦτο ἡ ἀρχαιοτάτη κοιτὶς τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐρωτήσεις. — *1. Νὰ εὕρῃς ἐπὶ τοῦ χάρτου εἰς ποῖον γεωγρ. μῆκος ἐκ τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ Λονδίνου εὑρίσκεται τὸ ἀντικρὺ τῆς Λέσβου δυτικώτατον ἀκρωτήριον τῆς Ἀσίας Λεκτόν.— 2. Ἀπὸ ποίας νήσους*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς Ἀσίας διέρχεται ὁ Ἰσημερινός ; — 3. Ποῖον εἶναι τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριον τῆς Ἀσίας, τὸ ὁποῖον πλησιάζει τὸν Ἰσημερινόν ; — 4. Δεῖξε τὸ ἀνατολικώτατον ἀκρωτήριον Ἀνατολικὸν ἀπέναντι τῆς Ἀμερι-

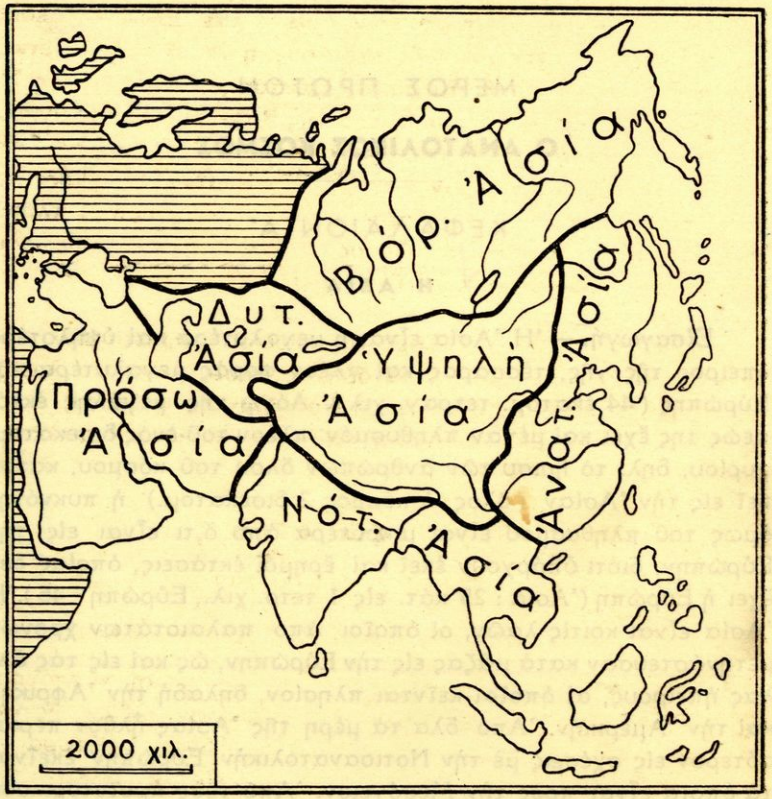

1. Φυσικὴ διαίρεσις τῆς Ἀσίας.

κῆς· ποῖον τὸ γεωγρ. μῆκος αὐτοῦ ; — 5. Δεῖξε τὸ βορειότατον Τσελγιοῦσκιν. — 6. Παρακολούθησε εἰς τὴν Ἀσίαν τὸν παράλληλον τῶν Ἀθηνῶν (30° β. γ. π.) καὶ ὀνόμασε τὰ μέρη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα διέρχεται.

Ὅρια. — Τὰ ὅρια τῆς Ἀσίας διακρίνονται καθαρῶς πρὸς Β. εἰς τὸν Βόρειον Παγωμένον ὠκεανόν, πρὸς Α. εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν, καὶ πρὸς Ν. εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Πρὸς Δ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

120 944 9

ὅμως εἶναι ἀκαθόριστα, διότι ἡ Εὐρώπη φαίνεται ὡς προέκτασις τῆς μεγάλης ταύτης ἠπείρου. Τὰ ὄρη Οὐράλια, τὰ ὁποῖα λαμβάνονται ὡς ὅρια, δὲν εἶναι ὑψηλὰ καὶ διὰ τῶν αὐχένων των εἶναι εὔκολος ἡ συγκοινωνία πρὸς τὴν Εὐρώπην· εὐκολωτέρα εἶναι διὰ τῆς χαμηλῆς πεδιάδος, ἡ ὁποία κεῖται μεταξὺ τῶν Οὐραλίων καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης. Ὡσαύτως ἡ Μικρὰ Ἀσία ἦτο ποτὲ ἡνωμένη μετὰ τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου καὶ ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τὰς κατακρημνίσεις τῆς χώρας, τῆς ὁποίας τὴν θέσιν σήμερον κατέχει τὸ Αἰγαῖον πέλαγος· λείψανα τῆς χώρας ταύτης, δηλαδὴ τῆς Αἰγηίδος, εἶναι τὸ πλῆθος τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Διὰ τοῦτο πολλοὶ θεωροῦν τὴν Εὐρώπην ὡς ἐξάρτημα τῆς Ἀσίας.

Διαίρεσις. — Εἰς τὸ μέσον τῆς ἠπείρου σχηματίζεται τεράστιον ὑψίπεδον μὲ ὑψηλότατα ὄρη, τὸ ὁποῖον λέγεται **Ὑψηλὴ Ἀσία.** Περὶ αὐτὴν ἐκτείνονται ἡ **Νοτιοδυτικὴ** ἢ **Πρόσω Ἀσία,** ἡ **Νότιος Ἀσία,** ἡ **Ἀνατολικὴ Ἀσία,** ἡ **Βόρειος Ἀσία** καὶ ἡ **Δυτικὴ Ἀσία** (σχ. 1).

1. ΠΡΟΣΩ ΑΣΙΑ

(Ἡ ΕΓΓΥΣ ΑΝΑΤΟΛΗ)

Α'. ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ (ΑΣΙΑΤΙΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ)

Εἰσαγωγή. — Ἡ Μικρὰ Ἀσία εἶναι ἡ δυτικὴ χερσόνησος τῆς Ἀσίας, ἡ ὁποία πλησιάζει τὴν Εὐρώπην. Λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς της ἦτο διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἡ γέφυρα διαβάσεως τῶν λαῶν ἀπὸ τὴν μίαν ἤπειρον εἰς τὴν ἄλλην. Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1922 κατῴκουν ἐκεῖ ἑκατομμύρια Ἑλλήνων, πρὸ πάντων εἰς τὰ παράλια. Σήμερον ἀποτελεῖ αὕτη τὸ σημαντικώτερον τμῆμα τοῦ Τουρκικοῦ κράτους.

Σχῆμα καὶ ὅρια. — Ἡ Μ. Ἀσία ἔχει σχῆμα περίπου ὀρθογωνίου τετραπλεύρου, τοῦ ὁποίου αἱ δύο μακρότεραι πλευραί, βόρειος καὶ νότιος, ἡ μὲν βρέχεται ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Προποντίδος, ἡ δὲ ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ἡ δυτικὴ ἀκτὴ βρέχεται ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ὅπου πρὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτῆς ὑψοῦνται αἱ πολυάριθμοι Ἑλληνικαὶ νῆσοι· πρὸς Α. τὰ ὄρια τῆς χερσονήσου εἶναι ἀσαφῆ, διότι αἱ ὀροσειραὶ τῆς Μ. Ἀσίας ἐξακολουθοῦν ὁμοιομόρφως εἰς τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν Μεσοποταμίαν.

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους. — Ἡ Μ. Ἀσία ἀποτελεῖται ἀπὸ παλαιὰ πετρώματα, τὰ ὁποῖα ἔπαθον πολλὰς διαταράξεις καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπεκάθησαν νεώτερα. Εἰς τὸ μέσον ἐκτείνεται παλαιὸν ὑψίπεδον (μέσου ὕψους 1000 μ.), τὸ ὁποῖον περιβάλλεται ὑπὸ ὑψηλῶν ὀροσειρῶν, νεωτέρων πτυχώσεων. Πρὸς Β. ἐκτείνονται παραλλήλως τοῦ Εὐξείνου αἱ **Ποντικαὶ Ἄλπεις** (ὕψος 3.000 μ.). Ἐξ αὐτῶν τὸ ὄρος **Ἀντίταυρος** ἐκτείνεται κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς χερσονήσου ἔχον διεύθυνσιν ΝΔ. Ἡ νοτία ὀροσειρὰ φέρει τὸ ὄνομα **Ταῦρος** (3.500 μ.). ΝΑ. τούτου,

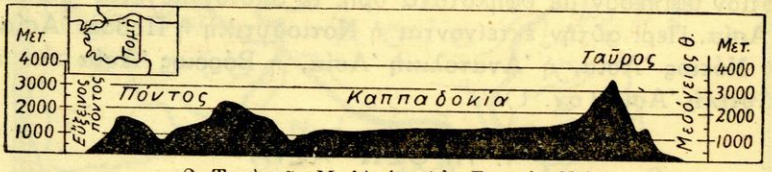

2. Τομὴ τῆς Μ. Ἀσίας (ἐκ Β. πρὸς Ν.)

μέχρι τῆς θαλάσσης, ἐκτείνεται παράλιον βαθύπεδον ἀνῆκον εἰς τὴν χώραν Κιλικίαν. Τὰ δὲ πρὸς τὸ Αἰγαῖον ὄρη εἶναι χαμηλότερα καὶ ἔχουν διεύθυνσιν ἐξ Α. πρὸς Δ. (Τμῶλος, Σίπυλος, Ἴδη, Μυσικὸς Ὄλυμπος κ. ἄ.). Εἰς τὰ ΝΑ. τοῦ κεντρικοῦ ὑψιπέδου ὑψοῦται τὸ ἡφαίστειον **Ἀργαῖος** (σχεδὸν 4.000 μ. ὕψ.), τὸ ὕψιστον τῆς Ἀσίας.

Ὅλαι αἱ ὀροσειραὶ αὗται, μέχρι τέλους τῆς τριτογενοῦς περιόδου τῆς ἡλικίας τῆς Γῆς, ὅτε δὲν ὑπῆρχε τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, συνεδέοντο μὲ τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκικῆς Θράκης. Τὸν σύνδεσμον τοῦτον, πλὴν τῶν νήσων, δεικνύουν οἱ πορθμοὶ Βόσπορος (εὖρους 550 μ.) καὶ Ἑλλήσποντος (κοινῶς Δαρδανέλλια, εὖρ. 1.200 μ.), οἱ ὁποῖοι ἄλλοτε ἦσαν κοιλάδες.

Ὁ πλούσιος διαμελισμὸς τῶν ἀκτῶν τοῦ Αἰγαίου ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν ὀροσειρῶν, αἱ ὁποῖαι χωροῦν ἐγκαρσίως πρὸς τὸ πέλαγος· κατὰ τὰς κατακρημνίσεις, δηλαδή, αὗται

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔμειναν ὑπεράνω τῆς θαλάσσης, ἐνῷ ἡ θάλσσσα κατέλαβε τὰ μεταξὺ τῶν ὀρέων χαμηλὰ μέρη. Οἱ ἐδῶ σχηματιζόμενοι κόλποι καὶ λιμένες εἶναι μέγα πλεονέκτημα, ὡς καὶ αἱ κοιλάδες, αἱ ὁποῖαι ἀνοίγονται πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ εὐκολύνουν τὴν συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ κέντρου τῆς χώρας. Τουναντίον, ἀπὸ τὰς ἄλλας μακροτέρας ἀκτάς, κατὰ τὰς ὁποίας τὰ ὄρη διατάσσονται παραλλήλως, ἡ συγκοινωνία εὑρίσκει δυσκολίας.

Ποταμοί.— Οἱ ἀπὸ τὰς θαλάσσας πνέοντες ἄνεμοι ψύχονται εἰς τὰ ὄρη καὶ οἱ ὑδρατμοὶ ἀφίνουν ἐδῶ ἀρκετὰς βροχάς, ἐνῷ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὑψίπεδον φθάνουν ξηροὶ καὶ αἱ βροχαὶ εἶναι σπάνιαι. Ἐπειδὴ δὲ αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως τὸν χειμῶνα, οἱ ποταμοὶ κατὰ μὲν τὰς ἄλλας ἐποχὰς τοῦ ἔτους ἔχουν ὀλίγον ὕδωρ, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα ἔχουν πολύ· εἶναι δὲ καὶ θολόν, διότι τὸ ὕδωρ, ἐπειδὴ ρέει ὁρμητικῶς, παρασύρει ἀπὸ τὰς ὄχθας καὶ τὸν πυθμένα πολὺ χῶμα καὶ τὸ μεταφέρει πρὸς τὰς ἐκβολάς. Ἐκεῖ ὁ ποταμὸς ρέει διὰ προσχωσιγενῶν πεδιάδων καὶ ὁ ροῦς του καθίσταται ἤρεμος. Τὸ χῶμα κατακάθηται, καὶ εἰς τὰς ἐκβολὰς ἡ πρόσχωσις σὺν τῷ χρόνῳ αὐξάνει. Ἄλλοτε οἱ κόλποι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκβάλλουν οἱ ποταμοὶ **Μαίανδρος, Ἕρμος** καὶ **Κάυστρος**, ἦσαν πολὺ βαθύτεροι καὶ μεγαλύτεροι, πολλοὶ δὲ λιμένες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔχουν σήμερον καταχωσθῆ καὶ ἀποτελοῦν ξηράν. Πολλοὶ ποταμοὶ ρέουν καὶ πρὸς Ν. εἰς τὴν Μεσόγειον, ὡς ὁ **Εὐρυμέδων**, ὁ **Κύδνος** καὶ ὁ **Πύραμος**· ὁ μεγαλύτερος ὅμως τῆς Μ. Ἀσίας εἶναι ὁ **Ἅλυς** (Κιζίλ ἰρμάκ), ὁ ὁποῖος διαγράφει μακρὸν τόξον εἰς τὸ ὑψίπεδον καὶ διασχίζων τὰ Ποντικὰ ὄρη ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὔξεινον· εἰς τὴν αὐτὴν θάλασσαν ἐκβάλλει καὶ ὁ **Σαγγάριος**, παρὰ τὸν ὁποῖον ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς τῷ 1922 ἠγωνίσθη ἡρωικῶς.

Κλῖμα καὶ βλάστησις. — Τὸ καθαρῶς μεσογειακὸν κλῖμα ἀπαντᾶται μόνον εἰς τὰς πρὸς τὸ Αἰγαῖον παραλίους χώρας. Ὁ χειμὼν ἐνταῦθα εἶναι γλυκὺς μὲ μετρίας βροχάς, τὸ δὲ θέρος θερμόν. Τὰ δάση, τὰ ὁποῖα εἶναι πτωχὰ καὶ ὀλίγα, ἀντικαθιστᾷ ἡ λόχμη.

Αἱ Ποντικαὶ Ἄλπεις, ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑγροὺς ἀνέμους ἐκ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, δέχονται πολλὰς βροχὰς καὶ τὸ κλῖμα τῶν βορείων τούτων χωρῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι ὑγρὸν καὶ ψυχρόν, ὀνομάζεται **πόντιον.** Ὡς ἐκ τούτου φύονται δένδρα μεγάλα καὶ ποικίλα, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν δασικὴν ζώνην πλάτους πλέον τῶν 100 χιλιομ. Τὰ δάση ὅμως ταῦτα ἔχουν πάθει πολλὰς καταστροφὰς ἀπὸ τοὺς ποιμένας.

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μ. Ἀσίας ἡ διαφορὰ τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους εἶναι μεγάλη, δηλαδὴ τὸ κλῖμα ἐκεῖ εἶναι ἠπειρωτικόν. Λόγῳ τῶν ὀλίγων βροχῶν ἡ βλάστησις εἶναι στεππώδης, ἢ ἐλλείπει τελείως, καὶ σχηματίζεται ἔρημος. Τὰ ὕδατα τὸ θέρος ξηραίνονται σχεδὸν πανταχοῦ καὶ μόνον ὁ Ἅλυς καὶ αἱ λίμναι ἔχουν ἀρκετὸν ὕδωρ. Πρὸς τὸ μέρος δὲ τοῦ Ταύρου, ἐπειδὴ οἱ ἄνεμοι ἔρχονται ἐκεῖ ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, ἡ ὑγρασία εἶναι ὀλιγωτέρα καὶ ἡ θερμοκρασία ὑψηλοτέρα. Τὰ δάση τοῦ ὄρους συνίστανται ἐκ βελονοφύλλων δένδρων (ἐλατῶν, πευκῶν).

Ἱστορικὴ ἄποψις. Κάτοικοι. — Ἡ Μ. Ἀσία, ἐπειδὴ εἶναι ὡς γέφυρα μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἀνέκαθεν κατείχετο ἀπὸ διάφορα γειτονικὰ κράτη καὶ πολλὰ ἔθνη κατῴκησαν εἰς αὐτήν. Μέχρι σήμερον διαμένουν εἰς ἀποκέντρους περιοχὰς διάφορα μικρὰ ἔθνη, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἔχει ἰδίαν θρησκείαν καὶ ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν κοινωνίαν. Τοιαῦτα εἶναι τὸ ἔθνος τῶν Ταχταδσῶν, τῶν Ἐρυθροκεφάλων, τῶν νομάδων Γιουρούκων καὶ Τουρκομάνων. Ἐξηγεῖται δὲ τοῦτο ἀπὸ τὴν δυσκολίαν τῆς ἐπικοινωνίας τῶν διαφόρων αὐτῶν ἐθνοτήτων λόγῳ τοῦ ὀρεινοῦ τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ἀδιαβάτων φαράγγων. Οἱ ἀρχαιότεροι τῶν πολιτισμένων λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν ἐδῶ, εἶναι οἱ Χεττα῀οι, κατοικήσαντες πρὸς Α. τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ, καὶ οἱ Ἕλληνες (ἀπὸ τοῦ 19ου π.Χ. αἰῶνος) πρὸς Δ. αὐτοῦ. Οἱ Χεττα῀οι ἐνωρὶς ἐξηφανίσθησαν· τουναντίον ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἤκμασε καὶ ἰδίως ἀφ' ὅτου ἱδρύθησαν αἱ πολλαὶ ἀποικίαι ἀπὸ τὴν εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα· τότε ἀνεφάνησαν ἐδῶ ἔξοχοι Ἕλληνες ποιηταί, συγγραφεῖς καὶ φιλόσοφοι (Ὅμηρος, Ἡρόδοτος, Θαλῆς καὶ ἄλλοι). Κατὰ τὴν ἀκμὴν τῶν Περσῶν ἡ Μ. Ἀσία ἦτο εἰς τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἤκμασεν ὡς κυρία χώρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀντεπεξῆλθεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐναντίον τῶν Τούρκων, μέχρις ὅτου κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα ὑπετάγη εἰς αὐτούς.

Οἱ Τοῦρκοι κατάγονται ἀπὸ τοὺς Μογγόλους καὶ ἦλθον ἐδῶ ἀπὸ τὰς κεντρικὰς στέππας τῆς Ἀσίας. Κατ' ἀρχὰς ἦσαν ποιμένες, ἔπειτα ὅμως πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔγιναν καὶ γεωργοὶ καὶ ἵδρυσαν τὸ πρῶτον κράτος των εἰς τὰς βορειοδυτικὰς χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Πρώτη πρωτεύουσα αὐτῶν ἦτο ἡ Προῦσα. Ἔπειτα κατέκτησαν ὅλην τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ πολλὰς ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς καὶ ἐσχημάτισαν μεγάλην Τουρκικὴν Αὐτοκρατορίαν (Ὀθωμανικὸν κράτος), μὲ ἐπίσημον θρησκείαν τὸν Μωαμεθανισμὸν (ἢ Ἰσλαμισμόν). Ἐπειδὴ ἠρκοῦντο νὰ ζοῦν εἰς τὰ μεσόγεια ὅπως ἦσαν μαθημένοι, ἄφηναν νὰ κατοικοῦν εἰς τὰ παράλια οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι πλὴν τῆς καλλιεργείας τοῦ ἐδάφους ἠσχολοῦντο καὶ εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Κατῴκουν ἐπίσης καὶ ἄποικοι Ἀρμένιοι συναγωνιζόμενοι μὲ τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸ ἐμπόριον. Εἰς τὰ μεσόγεια ὀλίγοι Ἕλληνες ὑπῆρχον. Κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον καὶ τὸ ἐθνικὸν ἀτύχημα τῆς Ἑλλάδος (1922), ὅλοι αὐτοί, δύο περίπου ἑκατομ., ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγουν εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα, ὅπου εὗρον νέαν κατοικίαν. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Μ. Ἀσίας σήμερον εἶναι περὶ τὰ 12 ἑκατ. Μὲ τὰς τελευταίας μεταρρυθμίσεις ἔχει ἀλλάξει ἡ τουρκικὴ γραφὴ καὶ ἀντὶ τοῦ ἀραβικοῦ ἀλφαβήτου ἔχει ἐφαρμοσθῆ τὸ λατινικόν· ἐπίσης ἀπηγορεύθη εἰς τοὺς Τούρκους νὰ φοροῦν φέσια καὶ σαρίκια ὅπως εἰς τὸ παρελθόν.

Η ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ ΚΑΤΑ ΜΕΡΗ

α') Βόρειος Μικρὰ Ἀσία (Πόντος καὶ Παφλαγονία).

Ἡ Βόρειος Μ. Ἀσία διακρίνεται ἀπὸ τὴν ἄλλην χερσόνησον διὰ τὸ **πόντιον** κλῖμα της. Συχνοὶ βόρειοι ἄνεμοι κάμνουν τὸ κλῖμα ψυχρὸν καὶ ὑγρόν, διὰ τοῦτο ἐδῶ ἡ χλωρὶς διακρίνεται ἀπὸ τὴν χλωρίδα τῆς λοιπῆς Ἀσίας καὶ ὁμοιάζει πρὸς τὴν τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης, μὲ ἴδιον θάμνον, τὸ ροδόδενδρον. Ἐπίσης ἡ χώρα τοῦ Πόντου θεωρεῖται

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὡς πατρὶς τῆς κερασέας. Δασικὴ ζώνη πυκνὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ δρῦς, ὀξύας, λεπτοκαρυᾶς καὶ καστανέας.

Τὰ ἀσβεστολιθικὰ Ποντικὰ ὄρη ἔχουν πάθει πολλὰς μετακινήσεις καὶ διαρρήξεις, οἱ δὲ ποταμοὶ διέρχονται τὰς ὀροσειρὰς δι' ἐγκαρσίων φαράγγων. Εἰς τὰ ὄρη ὑπάρχουν μεταλλεῖα πολυτίμων μετάλλων, ἰδίως χαλκοῦ καὶ ἀργυρούχου μολύβδου, τῶν ὁποίων ἡ ἐκμετάλλευσις εἶναι περιωρισμένη λόγῳ τῆς δυσκολίας τῆς συγκοινωνίας. Τοὺς παλαιοὺς ὅμως καιροὺς ἐξεμεταλλεύοντο αὐτὰ περισσότερον οἱ Ἕλληνες μὲ τὰς ἀποικίας των. Καὶ σήμερον ἀκόμη οἱ Ἕλληνες Πόντιοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀγαπητήν των πατρίδα, διακρίνονται ὡς καλοὶ χαλκουργοί. Εἰς μικρὰ ὀροπέδια εὔφορα καλλιεργοῦνται σιτηρά, καπνὸς καὶ ἄμπελοι, ἄφθονοι δὲ εἶναι καὶ οἱ ἐκ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων καρποί, ὡς καρύδια, κάστανα, λεπτοκάρυα (ἢ ποντικὰ κάρυα, κοινῶς φουντούκια). Ἐκ τῶν πολλῶν ἐνταῦθα δασῶν ἐξάγεται καὶ ξυλεία.

Πόντος κυρίως εἶναι ἡ πρὸς Α. τοῦ Ἅλυος χώρα. Ἐνταῦθα σχηματίζονται μικρὰ παράλια πεδία εὔφορα καὶ λιμένες. Ἀπ' ἐδῶ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν ἐνηργεῖτο ἐμπόριον μὲ καμήλους, αἱ ὁποῖαι ἔφθανον εἰς τὰς κεντρικὰς χώρας τῆς Ἀσίας. Κύριος λιμὴν ἦτο, ὅπως καὶ σήμερον, ἡ **Τραπεζοῦς** (40)*, ὅπου ἀνέκαθεν ὑπῆρχον Ἕλληνες ἔμποροι. Ἔχει προσέτι καὶ μικρὰν βιομηχανίαν ὑφασμάτων. Ἐμπορικοὶ λιμένες εἶναι ἡ **Ἀμισὸς** ἢ **Σαμψοῦς** καὶ ἡ **Κερασοῦς**. Ἐκ τῆς Κερασοῦντος ἐξάγονται ἐξαίρετα λεπτοκάρυα.

Παφλαγονία λέγεται ἡ πρὸς Δ. τοῦ Ἅλυος χώρα. Τὰ παράλια αὐτῆς πεδία εἶναι ὀλίγα, στενὰ καὶ ἀλίμενα. Μόνος ἀξιόλογος λιμὴν εἶναι ἡ **Σινώπη** (15), παλαιὰ ἐμπορικὴ πόλις. Σπουδαία εἶναι καὶ ἡ **Ποντοηράκλεια** (κ. Ἐρεγλί, 13), ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξάγονται ξυλεία καὶ λιθάνθρακες (ἐτησίως περίπου 1 ἑκατ. τόν.). Εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ὀροπέδια, ὅπου οἱ κάτοικοι ἀσχο-

* Οἱ ἐν παρενθέσει ἀριθμοὶ δηλοῦν τὸν πληθυσμὸν πόλεων εἰς χιλιάδας ἢ τὸ ὕψος ὀρέων εἰς μέτρα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, ἀνεπτύχθησαν αἱ πόλεις **Κασταμονὴ** (28) καὶ **Σαφράμπολις.** Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην φύεται κρόκος αὐτοφυὴς (ὁ κρόκος τουρκιστὶ λέγεται ζαφράν).

6') Βορειοδυτικὴ Μικρὰ Ἀσία.

Αὕτη πλησιάζει τὴν Θρᾴκην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν χωρίζεται διὰ τοῦ Βοσπόρου, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου. Πρὸς τὸν Βόσπορον σχηματίζεται ἡ Βιθυνικὴ χερσόνησος, πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον δὲ ἡ Τρωική. Ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ βόρειοι χῶραι τῆς Μ. Ἀσίας, εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν ΒΑ. ἀνέμων καὶ ἡ θερμοκρασία κατὰ τὸν χειμῶνα εἶναι χαμηλή. Βροχαὶ πίπτουν εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους, ἡ δὲ ποντία βλαστησις ἐναλλάσσεται μὲ τὴν μεσογειακήν. Ἐδῶ διακρίνομεν τὰς χώρας Βιθυνίαν, Μυσίαν καὶ Τρωάδα. Αἱ χῶραι αὗται μετὰ τῆς ἀπέναντι Θρᾴκης ἔχουν μεγάλην σπουδαιότητα, διότι κατέχουν τὴν γραμμὴν τῆς συγκοινωνίας μεταξὺ τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου.

Βιθυνία. — Ἡ Βιθυνικὴ χερσόνησος εἶναι ὁ πλησιέστερος κλάδος τῆς Μ. Ἀσίας πρὸς τὴν Θρᾴκην. Εἰς τὸ ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἄκρον εἶναι τὸ προάστειόν της **Χρυσόπολις** (Σκούταρι), ἡ ἀρχὴ τῶν σιδηροδρόμων τῆς Μ. Ἀσίας, συνέχεια τῆς εὐρωπαϊκῆς γραμμῆς, ἡ ὁποία τελειώνει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὀλίγον νοτιώτερον κεῖται ἡ σπουδαιότατη ἄλλοτε πόλις **Χαλκηδὼν** (Δ΄ Οἰκουμενικὴ σύνοδος τῷ 415 μ. Χ.). Ὁ νοτίως τῆς χερσονήσου Ἀστακηνὸς κόλπος εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας καὶ διὰ τοῦτο ἀνεπτύχθη εἰς τὸν μυχὸν αὐτοῦ ἡ **Νικομήδεια** (τουρκ. Ἰσμίτ, 20). Ἐδῶ ἐβαπτίσθη καὶ ἀπέθανεν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος. Νοτιώτερον ἀκολουθεῖ ἄλλος κόλπος, ὁ τῆς **Κίου** (Γκεμλίκ), τοῦ ὁποίου συνέχεια εἶναι ἡ κοιλάς, ἡ ὁποία προεκτείνεται πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν μέχρι τῆς λίμνης Ἀσκανίας, εἰς τὰς ὄχθας τῆς ὁποίας κεῖται ἡ **Νίκαια.** Σήμερον αὕτη εἶναι μικρὰ κωμόπολις (τουρκ. Ἰσνίκ). Ἄλλοτε ὅμως ἦτο σημαντικὴ πόλις τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐνταῦθα συνῆλθε τῷ 325 ἡ Α΄ Οἰκουμενικὴ σύνοδος, διετέλεσε δὲ καὶ πρωτεύουσα τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας (1204-1261).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Νοτιώτερον ὑψώνεται ὁ Μυσικὸς Ὄλυμπος (2.550), εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου χαμηλά, ἐν μέσῳ πλουσίας βλαστήσεως, κεῖται ἡ πόλις **Προῦσα** (62). Ἡ Προῦσα ἔχει πολλὰς μωρέας καὶ ἀξιόλογον μεταξουργίαν, σιδηροδρομικὴ δὲ γραμμὴ ἑνώνει αὐτὴν μετὰ τοῦ ἐπινείου της **Μουδανιά.**

Μυσία.— Πρὸς Δ. τοῦ Ὀλύμπου ἀκολουθεῖ τὸ βαθύπεδον τῆς Μυσίας, τὸ ὁποῖον βρέχεται ὑπὸ τῆς Προποντίδος· εἰς τοῦτο ρέουν οἱ ποταμοὶ **Ρύνδακος** καὶ **Μάκεστος,** σχηματίζονται δὲ καὶ λίμναι ἰχθυοτρόφοι, ἡ **Μανυὰς** καὶ ἡ τῆς **Ἀπολλωνίας.** Τὸ ἔδαφος ἔχει πολλὰ δάση, εἰς δὲ τὰ γυμνὰ μέρη καλλιεργοῦνται σιτηρά. Μεσόγειος πόλις εἶναι ἡ **Μπαλικεσέρ,** παράλιος δὲ ἡ **Πάνορμος** (κοινῶς Πάντερμα, 15), παρὰ τὴν ἀρχαίαν Κύζικον.

Τρωάς. — Ὡς χερσόνησος τῆς Μυσίας προεκτείνεται ἡ Τρωάς, εἰς τὴν βάσιν τῆς ὁποίας ρέει ὁ ποταμὸς **Γρανικός,** γνωστὸς ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου. Εἰς τὴν νοτίαν ἀκτὴν καὶ ἀπέναντι τῆς νήσου Λέσβου ὑψοῦται τὸ ὄρος **Ἴδη** (τουρκ. Κὰς δάγ, 1770), ἀπὸ τὸ ὁποῖον πηγάζει ὁ ποταμὸς **Σκάμανδρος.** Τὰ δάση τῆς χώρας εἶναι κατεστραμμένα καὶ ἡ οἰκονομικὴ αὐτῆς σημασία μικρά· τὸ μόνον σημαντικὸν μέρος εἶναι ἡ ἀκτὴ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ἑλλησπόντου, ὁ ὁποῖος σχηματίζεται μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς Θρᾳκικῆς χερσονήσου· ὁ πορθμὸς οὗτος, διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται ἡ θαλασσία συγκοινωνία ἐκ τοῦ Αἰγαίου εἰς τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Εὔξεινον, λέγεται κοινῶς Δαρδανέλλια ἀπὸ τὴν μικρὰν πόλιν **Δαρδανέλλια** (8). Εὑρίσκεται πλησίον τῆς παλαιᾶς Ἀβύδου, ὅπου εἶναι τὸ στενότερον μέρος τοῦ Ἑλλησπόντου (1200 μ.), τὸ ὁποῖον πάλαι εἶχε γεφυρώσει ὁ Ξέρξης. Στρατηγικὴν σημασίαν ἔχει ἡ εἴσοδος τοῦ Ἑλλησπόντου, παρὰ τὴν ὁποίαν πάλαι ἔκειτο ἡ Τροία ἢ τὸ Ἴλιον.

γ') Δυτικὴ Μικρὰ Ἀσία

Ἐνῷ εἰς τὴν Βόρειον καὶ ΒΔ. Μικρὰν Ἀσίαν τὰ ὄρη ἐκτείνονται παραλλήλως πρὸς τὴν ἀκτήν, εἰς τὴν πρὸς τὸ Αἰγαῖον Μικρὰν Ἀσίαν τὰ ὄρη διατείνονται ἐγκαρσίως πρὸς τὸ πέλα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γος τοῦτο. Αἱ ἀκταὶ κολποῦνται βαθέως, συμφώνως πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν ὀροσειρῶν (ἐκ Δ. πρὸς Α.), αἱ δὲ καθιζήσεις χωροῦν ὡς κοιλάδες πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χερσονήσου. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ Μ. Ἀσία ἀνοίγεται πρὸς τὴν δυτικὴν αὐτῆς πλευρὰν καὶ μάλιστα εἰς τὸ μέσον τμῆμα, τὴν Ἰωνίαν.

Ἡ περιοχὴ τῆς Περγάμου.—Ἀπέναντι τῆς νήσου Λέσβου σχηματίζεται ὁ Ἀδραμμυτινὸς κόλπος, ὅπου αἱ πολίχναι **Ἀδραμμύτιον** καὶ **Κυδωνίαι** (κ. Ἀϊβαλί). Αἱ Κυδωνίαι, ἀντικρὺ τῆς Μυτιλήνης, ἦσαν πρὸ τοῦ πολέμου καθαρῶς Ἑλληνικὴ πόλις. Μεσογειότερον, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Καΐκου, κεῖται τὸ ἐμπορικὸν κέντρον **Πέργαμος**, παρὰ τὴν ἀρχαίαν ὁμώνυμον πόλιν, ἡ ὁποία εἰς τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἐχρημάτισε πρωτεύουσα Ἑλληνικοῦ βασιλείου. Μεσογειότερον, αὐλὼν συνδέει τὴν κοιλάδα τοῦ Καΐκου μὲ τὴν μεγάλην καθίζησιν τοῦ Ἕρμου ποταμοῦ· κατὰ τὴν ὁδὸν ταύτην διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Πανόρμου - Σμύρνης.

Λυδία καὶ Ἰωνία.—Τὰ σπουδαιότερα μέρη τῆς Μ. Ἀσίας διὰ τὴν εὔκολον συγκοινωνίαν, τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι αἱ τρεῖς μεγάλαι κοιλάδες τῶν ποταμῶν Ἕρμου, Καΰστρου καὶ Μαιάνδρου, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται παραλλήλως. Τὰ καταβυθίσματα ταῦτα καθιστοῦν εὔκολον τὴν συγκοινωνίαν ἀπὸ τὰ παράλια πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν ὑψίπεδον. Εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη αἱ κοιλάδες πλησιάζουν τόσον ἀλλήλας, ὥστε εὐκόλως μεταβαίνει τις ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην. Δυτικώτερον ὅμως παρεντίθενται μεταξὺ αὐτῶν ὑψηλὰ ὄρη, ὡς ὁ **Τμῶλος** (2.130) καὶ ὁ **Μεσωγὶς** (1.100). Εἰς πολλὰ μεσόγεια ἐδάφη ὑπάρχουν ἡφαιστειογενῆ πετρώματα, ὅπως ἡ παρὰ τὸν Ἕρμον λεγομένη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων περιοχὴ «Κατακεκαυμένη». Ὡσαύτως κατὰ τὸν Ἄνω Μαίανδρον εἶναι αἱ θερμαὶ πηγαὶ τῆς Ἱεραπόλεως. Τὰ εὐφορώτερα μέρη εἶναι εἰς τὰς ὁμαλὰς πεδιάδας, ὅπου εὐδοκιμοῦν τὰ σιτηρά, ἡ συκῆ, ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος, ἡ μωρέα, ἡ πορτοκαλέα καὶ ἡ μικρασιατικὴ σταφίς. Εἰς τὰς ὑπωρείας καὶ κλιτῦς τῶν ὀρέων, ὅπου εἶναι εὔκολον τὸ πότισμα, ὑπάρχουν δάση ὁλόκληρα ἀπὸ ὀπωροφόρα δένδρα. Πλὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν πολλῶν χωρίων ὑπάρχουν καὶ κεντρικαὶ πόλεις, διὰ τῶν ὁποίων διέρχονται σιδηροδρομικαὶ γραμμαί. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἕρμου ἔκειτο παλαιὰ ἡ πλουσία πρωτεύουσα τῆς Λυδίας **Σάρδεις.** Σήμερον ὁ διασχίζων τὴν κοιλάδα αὐτὴν σιδηρόδρομος διέρχεται ἐξ Α. πρὸς Δ. τὰς πόλεις **Φιλαδέλφειαν** (Ἀλὰ σεχίρ), **Κασαμπᾶν, Μαγνησίαν** (Μάνησα) καὶ **Μαινεμένην.** Παρὰ δὲ τὸν Μαίανδρον κεῖνται ἡ **Λαοδίκεια** (Δενισλὶ) καὶ τὸ Ἀιδίνιον (αἱ ἀρχαῖαι Τράλλεις), ἰσχυρὸν φρούριον τῆς Τουρκίας.

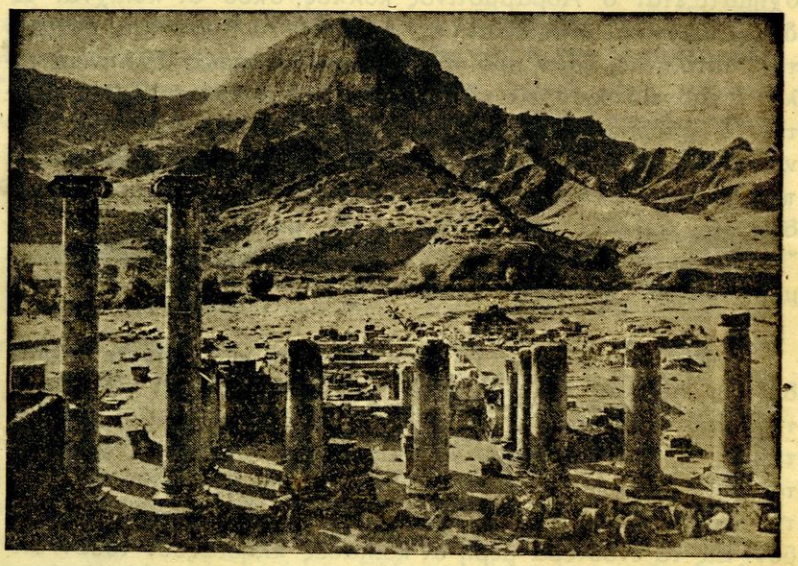

3. Ἐρείπια τῶν Σάρδεων.

Τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Λυδίας ὠνομάζετο εἰς τὸ παρελθὸν «Ἰωνία», λόγῳ τῶν 12 μεγάλων πόλεων τῶν Ἰωνικῶν ἀποικιῶν. Τότε οἱ κόλποι εἰς τοὺς ὁποίους ἐξέβαλλον οἱ ποταμοὶ Κάυστρος καὶ Μαίανδρος εἰσεχώρουν περισσότερον εἰς τὴν ξηράν, καὶ λιμένες καταταλληλότατοι ἦσαν οἱ τῶν πλουσίων πόλεων τῆς Μιλήτου καὶ τῆς Ἐφέσου. Ἀλλ' ἡ κατάχωσις τῶν λιμένων ἐπέφερεν τὴν παρακμὴν τῶν πόλεων. Ὁ ἄλλοτε Λατμικὸς κόλπος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξέβαλλεν ὁ Μαίανδρος, εἶναι σήμερον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΠΟΝΤΟΣ
ΘΡΑΙΚΗ
ΕΛΛΑΣ
ΒΙΘΥΝΙΑ
ΠΑΦΛΑΓΟΝΙΑ
ΠΟΝΤΟΣ
ΓΑΛΑΤΙΑ
ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ
ΜΥΣΙΑ
ΛΥΔΙΑ
ΦΡΥΓΙΑ
ΚΑΡΙΑ
ΠΙΣΙΔΙΑ
ΛΥΚΙΑ
ΠΑΜΦΥΛΙΑ
ΚΙΛΙΚΙΑ
ΣΥΡΙΑ
ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑ
ΑΙΓΑΙΟΝ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ
ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ
ΚΥΠΡΟΣ
ΚΡΗΤΗ
Βόσπορος
Χρυσόπολις
ΚΩΝ/ΠΟΛΙΣ
ΠΡΟΠΟΝΤΙΣ
Νικομήδεια
Ποντοπράκλεια
Ζαφράμπολις
Κασταμονή
Σινώπη
Πάφρα
Αμισός (Σαμψοῦς)
Κερασοῦς
Τραπεζοῦς
Ἀμάσεια
Πόντικα Ὄρη
Νικόπολις
Νίκαια
Προῦσα
Δαρδανέλλια
Πανόρμος
Τροία
Ἀδραμυττιον
Λεκτόν Α.
Λέσβος Ν.
Κυδωνίαι
Περγαμος
Μπαλικεσὲρ
Κιουτάχια
Σαγγάριος π.
Ἄγκυρα
Δορύλαιον
Γόρδιον
Σεβάστεια
Τάτταλη Λ.
Καισάρεια
Ἀρχαῖος Ὄρ.
Μαλατία
Ἀφιὸν Καραχισσὰρ
Ἀλμυρὰ ἔρημος
Φώκαια
Χίος Ν.
Μαγνησία
Κρήνη
ΣΜΥΡΝΗ
Φιλαδέλφεια
Νέα Ἔφεσος
Αἰδίνιον
Μαίανδρος π.
Σάμος Ν.
Μυκάλη Ν.
Μίλητος
Λαοδίκεια (Δενιζλὴ)
Σπάρτη
Ἰκόνιον
Νίγδη
Ἀντίταυρος
Εὐφράτης π.
Οὔρφα
Πύραμος π.
Ἄδανα
Ταρσὸς
Μερσίνα
Ἰσσὸς
Ἰσθμὸς Κ.
Ἀλεξανδρέττα
Χαλέπιον
Εἰς Βαγδάτην
Ἀντιόχεια
Ἀλικαρνασσὸς
Ἄτταλεια
Παμφύλιος Κόλπος (Ἀττάλειας)
Ταῦρος ὀρη
Ἐρυμήδων
Κνίδος Α.
Ρόδος
ΡΟΔΟΣ Ν.
Κάρπαθος Ν.
Κάσος Ν.
Λευκωσία
Ἀμμόχωστος
Λεμησσὸς
Λάρναξ
Ἔμεσα
ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ
Ὅρια Τουρκίας

ἑλώδης πεδινὴ ἔκτασις ἐστία πυρετῶν, τὰ δὲ ἐρείπια τῆς Μιλήτου κεῖνται 10 χιλιόμ. μακρὰν τῆς σημερινῆς παραλίας. Ὡσαύτως, κατόπιν τῶν προσχώσεων τοῦ ποταμοῦ Καΰστρου, ἡ κυρία ἀφετηρία διὰ τὰς δύο νοτίας κοιλάδας, ἡ Ἔφεσος, εὑρίσκεται εἰς ἐρείπια σήμερον μακρὰν τῆς θαλάσσης, ὅσον καὶ ἡ Μίλητος. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπὸ τὸν μεσαίωνα διάδοχος τούτων, ἡ **Σμύρνη,** εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἑρμαίου κόλπου, ἤθελεν ὑποστῇ τὴν αὐτὴν τύχην μὲ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Ἕρμου ποταμοῦ, ἂν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα δὲν ἐστρέφετο ὁ ροῦς τοῦ ποταμοῦ μὲ τε-

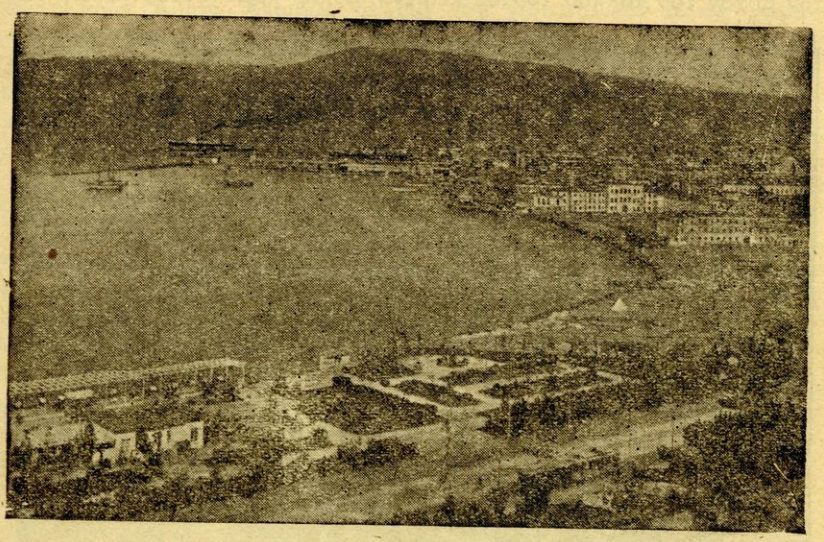

4. Ὁ λιμὴν τῆς Σμύρνης

χνικὰ ἔργα πρὸς Δ. διὰ νὰ ἀπομακρυνθοῦν αἱ ἐκβολαί του ἀπὸ τὰ στενὰ μέρη τοῦ κόλπου τούτου.

Οὕτως ἡ θέσις τῆς Σμύρνης εἶναι καταλληλοτάτη διὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἐμπορίου τῆς Μ. Ἀσίας, καὶ πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου ἦτο σπουδαῖον κέντρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Σήμερον, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ἑλληνικῆς συνοικίας (1922) καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν Ἑλλήνων, ἡ Σμύρνη δὲν ἔχει πλέον τὸν ἄλλοτε πλοῦτόν της (νῦν 150 χιλ. κ.).

Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἑρμαίου κόλπου κεῖνται ἡ **Παλαιὰ** καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Νέα Φώκαια. Ἀπέναντι δὲ τῆς Χίου σχηματίζεται ἡ χερσόνησος **Ἐρυθραία,** ὅπου ἡ πόλις **Κρήνη** (κ. Τσεσμές, 15).

Ἡ Σμύρνη. — Ἡ κατὰ τοὺς μυχοὺς τῶν κόλπων κατάχωσις τῶν λιμένων τῶν ἀρχαίων πόλεων Μιλήτου καὶ Ἐφέσου, ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Σμύρνης. Ἡ μικρὰ αὐτὴ κατὰ τὸ παρελθὸν πόλις ἤρχισε νὰ προάγεται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν διαδόχων τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου. Ἡ θέσις αὐτῆς εἶναι ἐξαίρετος διὰ τὴν συγκοινωνίαν. Ἐκ τοῦ Αἰγαίου ὁ εὐρὺς κόλπος τῆς Σμύρνης ἀνοίγεται μεταξὺ τῆς χερσονήσου Ἐρυθραίας καὶ τοῦ ὑψηλοῦ κορμοῦ τῆς χώρας. Ἡ εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τούτου κειμένη πόλις προστατεύεται ἐκ τῶν

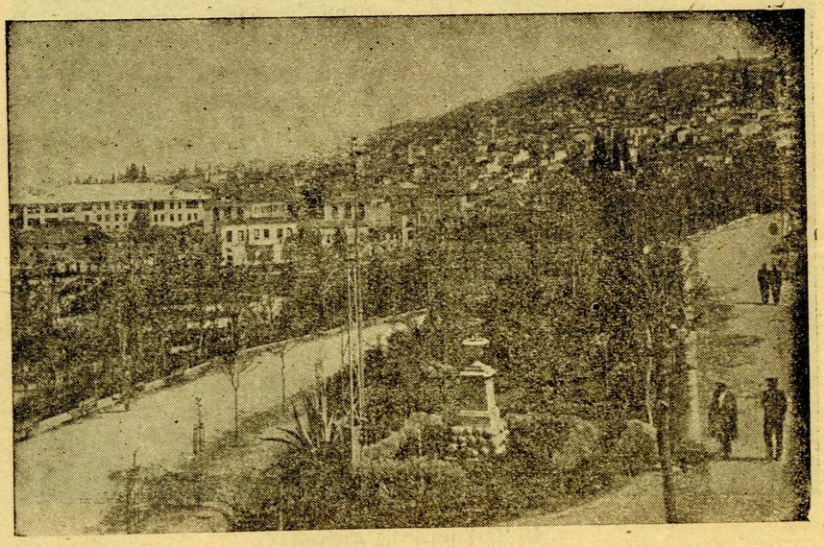

5. Σμύρνη. Μερικὴ ἄποψις.

προσχώσεων τοῦ πρὸς Β. ῥέοντος Ἕρμου διὰ τοῦ ὄρους Σιπύλου (1500 μ. ὕψ.). Ὁδὸς καὶ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ παρακάμπτουν τὸ ὄρος καὶ εἰσέρχονται εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἕρμου, διὰ τῆς ὁποίας αἱ ὁδοὶ διακλαδίζονται εὐκόλως, ἀφ' ἑνὸς πρὸς τὴν Πέργαμον καὶ τὴν Μυσίαν καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ. Ὡσαύτως εὐκολύνεται ἡ συγκοινωνία διὰ τῶν χαμηλῶν ὀρεινῶν διαβάσεων πρὸς τὴν μεγάλην κοιλάδα τοῦ Μαιάνδρου καὶ δι' αὐτῆς ἀφ' ἑνὸς πρὸς τὴν ΝΔ. Ἀσίαν καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν ὀροπέδιον. Εἰς τὴν πλουσίαν ταύτην ἐνδοχώραν ὀφείλεται ἡ σημασία τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πληθυσμοῦ τῆς Σμύρνης, τῆς μεγαλυτέρας πόλεως τῆς Μ.Ἀσίας. Ἐπειδὴ αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ τῆς δυτικῆς Μ. Ἀσίας ἀκτινοειδῶς συνενοῦνται ἐνταῦθα, ἔχει συγκεντρώσει τὸ ἥμισυ τοῦ ἐμπορίου τῆς δυτικῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἐπισκιάζει καὶ αὐτὸ τὸ ἐμπόριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως· Ἡ ἐμπορικὴ αὕτη σημασία κατοπτρίζεται ἀπὸ τὸν διεθνῆ πληθυσμόν της. Ὁ πρὸ τοῦ πολέμου ἐμπορικὸς πληθυσμός της — Ἕλληνες (50%), Ἀρμένιοι (6%), Ἑβραῖοι (10%), Λεβαντῖνοι (7,5%), ἀπέναντι τῶν ὁποίων ἡ ἀναλογία τῶν Τούρκων ἦτο 30% — ἀπέβλεπε κυρίως εἰς τὴν ἀπόκτησιν πλούτου καὶ εἰς τὰς τέρψεις τοῦ βίου. Ἀνώτερα σχολεῖα μόνον οἱ Γάλλοι εἶχον καὶ οἱ Ἕλληνες· οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐφρόντιζον διὰ τὴν διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ εἰς τὰ βάθη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἀκριβῶς δὲ διὰ τὸν χριστιανικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα, οἱ Τοῦρκοι ὠνόμαζον τὴν Σμύρνην Γκιαοὺρ Ἰσμὶρ (ἄπιστον Σμύρνην). Παρ' ὅλην ὅμως τὴν ἐπιτόπιον συνεργασίαν οἱ κάτοικοι ἔχουν χωρισθῆ εἰς συνοικίας κατ' ἐθνότητας. Οὕτω, πρὸς τὴν βορείαν κλιτὺν τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως ἀνέρχονται εἰς τὰ ὕψη οἱ ἥσυχοι δρόμοι τῆς τουρκικῆς συνοικίας. Αἱ οἰκίαι παρατάσσονται μὲ περιτοιχισμένας αὐλάς. Οἱ θόλοι καὶ οἱ μιναρέδες τῶν τζαμιῶν καὶ τὰ ὑπὸ κυπαρίσσων σκιαζόμενα μωαμεθανικὰ καὶ ἑβραϊκὰ κοιμητήρια δίδουν εἰς τὴν συνοικίαν ταύτην ἰδιαίτερον τοπικὸν χαρακτῆρα. Κάτωθεν αὐτῆς ἀκολουθεῖ ἡ μὲ δρόμους στενοὺς καὶ ἀνωμάλους ἑβραϊκὴ συνοικία. Πλησίον τῶν συνοικιῶν αὐτῶν καὶ τῆς νέας πόλεως εὑρίσκεται τὸ «παζάρι», μὲ πλούσια ἐμπορεύματα καὶ ζωηρὰν κίνησιν. Διὰ τῶν ἐπιστεγασμένων καὶ σκοτεινῶν ὁδῶν τούτου μεταβαίνει τις εἰς τὰς παραλλήλως τῆς προκυμαίας ὁδούς, ὅπου τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα, τὰ ξενοδοχεῖα καὶ τὰ κέντρα διασκεδάσεων. Ἐκεῖ καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν προκυμαίαν, βλέπει τις τὴν ποικιλίαν τοῦ ἐμπορικοῦ βίου τῆς ἀνατολῆς. Πέραν τοῦ ἐμπορικοῦ τούτου τμήματος τῆς πόλεως ἀκολουθεῖ ἡ συνοικία τῶν Γάλλων, μετ' αὐτῆς δὲ συνείχοντο καὶ αἱ συνοικίαι τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων πρὸ τῆς μικρασιατικῆς ἀτυχίας τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων (1922). Σπαράσσονται αἱ καρδίαι τῶν Ἑλλήνων ὅταν ἀναλογίζωνται τὴν φοβερὰν καταστροφὴν τῆς μεγάλης ἑλληνικῆς συνοικίας τῆς Σμύρνης καὶ τὴν ἐκρίζωσιν ἀπ' αὐτὴν τῶν κατοίκων, οἱ ὁποῖοι κατέφυγον εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα...

(Κατὰ τὸν Otto Maul)

Νοτιοδυτικὴ Μ. Ἀσία. — Καὶ ἡ νοτιοδυτικὴ Μ. Ἀσία, ὅπου αἱ πάλαι χῶραι Καρία καὶ Λυκία, ἔχει πλούσιον θαλάσσιον διαμελισμόν, στερεῖται ὅμως βαθυπέδων. Διὰ τοῦ ὑψηλοῦ ὄρους **Λυκίου Ταύρου** (3.100) ἀποκλείεται ἀπὸ τὰς ἐσωτερικὰς χώρας, πρὸς δὲ τὰς ἀκτὰς καταπίπτει διὰ τοξοειδῶν βαθμίδων. Ὀρειναὶ καὶ πολύμορφοι χερσόνησοι συνδέονται μετὰ τῆς ξηρᾶς δι'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἰσθμῶν, πολλαὶ δὲ νῆσοι, ἡ Δωδεκάνησος, κεῖνται πρὸ τῶν ἀνοιγομένων κόλπων. Ὄχι δὲ μόνον τὸ ἔδαφος εἶναι ὀρεινόν, ἀλλὰ καὶ αἱ βροχαὶ σχετικῶς ὀλίγαι. Διὰ τοῦτο ἡ νοτιοδυτικὴ Μ. Ἀσία εἶναι εἰς προϊόντα πτωχή, οἱ δὲ κόλποι καὶ οἱ λιμένες χωρὶς ἐμπορικὴν κίνησιν. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὅμως, εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκτοπλοΐας, ἡ πλευρὰ αὕτη εἶχεν ἐξαιρετικὴν σημασίαν. Ἡ **Ἁλικαρνασσὸς** καὶ ἡ **Κνίδος** ἦσαν σπουδαῖοι θαλάσσιοι σταθμοί, ὅπως καὶ ἡ ἀπέναντι τούτων νῆσος Ρόδος.

δ') Νότιος Μικρὰ Ἀσία.

(Παμφυλία, Πισιδία, Ἰσαυρία καὶ Κιλικία).

Εἰς τὰς νοτίους χώρας διακρίνομεν τὸν ἀνοικτὸν κόλπον τῆς Ἀτταλείας καὶ τὸν Ἰσσικόν, ὁ ὁποῖος σχηματίζεται μεταξὺ τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας. Ἐπειδὴ δὲ αἱ χῶραι αὗται προφυλάσσονται ὑπὸ τοῦ ὄρους Ταύρου ἀπὸ τοὺς βορείους ἀνέμους, ἔχουν κλῖμα μᾶλλον θερμὸν καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοιάζουν μὲ τὴν Βόρειον Ἀφρικήν· τοιουτοτρόπως ἔχουν φυτὰ τῶν θερμῶν μερῶν, ὡς ὁ φοῖνιξ καὶ τὸ σακχαροκάλαμον. Αἱ βροχαὶ εἶναι ὀλιγώτεραι ἀπὸ τὰς ἄλλας παραλίους χώρας καὶ ὁ οὐρανὸς καθαρός. Εἰς εὐφόρους ἀγροὺς οἱ κάτοικοι καλλιεργοῦν ἐσπεριδοειδῆ, λαχανικά, σιτηρὰ καὶ βάμβακα, ἀσχολοῦνται ὅμως καὶ μὲ τὴν κτηνοτροφίαν.

Παμφυλία λέγεται ἡ κατὰ τὸν κόλπον τῆς Ἀτταλείας χώρα. Ἡ πόλις **Ἀττάλεια** (20) εἶχε κτισθῆ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἦτο ἐμπορικὴ πόλις ὅπως εἶναι καὶ σήμερον (πρὸ τοῦ πολέμου τὸ 1/4 τῶν κατοίκων ἦσαν Ἕλληνες).

Αἱ πρὸς τὰ μεσόγεια χωροῦσαι **Πισιδία** καὶ **Ἰσαυρία** εἶναι ὀρειναὶ χῶραι μὲ ὡραῖα δάση. Τὸ ἀσβεστολιθικὸν ἔδαφος φέρει λεκάνας καὶ λίμνας μὲ κάρστεια φαινόμενα (ὡς ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ τῆς Πελοποννήσου). Μεγάλαι λίμναι εἶναι ἡ Ἐγερδὶρ καὶ ἡ Κάραλις. Ὁ ἀπὸ τὴν Πισιδίαν πηγάζων ποταμὸς Εὐρυμέδων εἶναι ὀνομαστὸς εἰς τὴν ἱστορίαν διὰ τὴν παρὰ τοῦτον νίκην τοῦ Κίμωνος. Ἀξιόλογος πόλις εἰς τὴν Πισιδίαν εἶναι ἡ **Σπάρτη**, ἡ ὁποία ἔχει ἀρίστην ταπητουργίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ Κιλικία ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὴν γειτονικὴν Συρίαν καὶ κατὰ τὴν φύσιν καὶ κατὰ τὰ ἤθη τῶν κατοίκων. Τὸ εὐρὺ αὐτῆς βαθύπεδον, ἂν καὶ εἶναι προσχωσιγενές, ἔχει ἐκτάσεις στεππώδεις, ἕνεκα τῶν ὀλίγων βροχῶν. Μόνον ἐκεῖ ὅπου ποτίζεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν εἶναι εὔφορον. Πολλὰ χωρία κεῖνται ἐν μέσῳ ἐσπεριδοειδῶν, ἐλαιώνων, μωρεῶν καὶ φοινίκων, αἱ δὲ συγκομιδαὶ τῶν σιτηρῶν καὶ τοῦ βάμβακος εἶναι πλούσιαι. Κέντρον τῆς χώρας εἶναι τὰ **Ἄδανα** (73), ἐπὶ τοῦ Σάρου ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος ἕως ἐδῶ εἶναι πλωτὸς εἰς φορτηγὰ πλοῖα. Παρὰ τὸν Κύδνον ποταμὸν εἶναι ἡ σπουδαία ἄλλοτε πόλις **Ταρσός**, ἡ πατρὶς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἡ παράλιος **Μερσίνα** (50) εἶναι ἡ ἐμπορικωτάτη τῆς Κιλικίας, συνδεομένη μετὰ τῆς Ταρσοῦ καὶ τῶν Ἀδάνων διὰ σιδηροδρόμου.

Ἡ Κιλικία κατέχει τὴν ὁδὸν ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν πρὸς τὴν Συρίαν καὶ τὴν λοιπὴν Ἀσίαν. Διὰ ταύτης διέρχεται ὁ λεγόμενος σιδηρόδρομος τῆς Βαγδάτης, ὁ ὁποῖος καταβαίνει ἀπὸ τὰς ἐσωτερικὰς χώρας τῆς Μ. Ἀσίας διὰ «τῶν Κιλικίων πυλῶν» τοῦ ὄρους Ταύρου.

ε') Αἱ ἐσωτερικαὶ χῶραι.

(Φρυγία, Γαλατία, Καππαδοκία, Λυκαονία).

Αἱ ἐσωτερικαὶ χῶραι εἶναι πτωχαὶ εἰς βροχάς. Τοῦτο δὲ ὡς καὶ τὸ ἠπειρωτικὸν αὐτῶν κλῖμα ὀφείλεται εἰς τὴν περιφερειακὴν διάταξιν τῶν ὀρέων τῆς Μ. Ἀσίας. Τὸ θέρος εἶναι θερμόν, τὸν δὲ χειμῶνα ὁλόκληρος ἡ ἔκτασις σκεπάζεται ὑπὸ χιόνος. Εἰς τὴν Λυκαονίαν, ὅπου τὸ κέντρον τοῦ ὑψιπέδου, πίπτει τόσον ὀλίγη βροχὴ (20 χιλιοστά), ὥστε τὸ ἔδαφος, τὸ ὁποῖον περιέχει καὶ ἅλας, δὲν ἔχει δένδρα καὶ σχηματίζονται εἰς μερικὰ μέρη ἔρημοι, ὡς ἡ Ἁλμυρά, ἢ καὶ ἁλμυραὶ λίμναι, ὡς ἡ Τάττα. Ἐν τούτοις ἡ βόρειος Φρυγία, ἡ Γαλατία καὶ ἡ Καππαδοκία ἔχουν δάση καὶ λιβάδια. Ἄλλοτε ὑπῆρχον πολὺ περισσότερα δάση, ἀλλὰ κατεστράφησαν ἀπὸ τὴν κακὴν ὑλοτομίαν καὶ ἀπὸ τὰς αἶγας· οὕτως αἱ ἐκτάσεις ἔχουν μεταβληθῆ εἰς στέππας, τὰς ὁποίας προτιμοῦν οἱ ποιμένες Τοῦρκοι. Αἱ στέππαι αὗται μὲ τεχνητὸν πότισμα δύνανται νὰ γίνουν κατάλληλοι διὰ καλλιέργειαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Περισσότερον εὔφορος εἶναι ἡ μὲ τὰς μεσογειακὰς χώρας συνορεύουσα **Φρυγία,** ἡ ὁποία παλαιὰ ἦτο ὑπὸ ἰδιαίτερον βασιλέα. Εἰς αὐτὴν φθάνουν οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ κόλπου τῆς Ἀτταλείας καὶ αἱ βροχαὶ εἶναι ἀρκεταὶ δι' ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας· ἐπίσης ἀσκεῖται ἡ κτηνοτροφία εἰς τὰ εὐρύχωρα πεδία αὐτῆς, κατὰ μῆκος δὲ τῶν ρυάκων πολλὰ χωρία παρατάσσονται μὲ ὀπωροφόρα δένδρα καὶ λεύκας. Εἰς κατάλληλα μέρη ἔχουν ἀναπτυχθῆ πόλεις. Εἰς τὴν βόρειον Φρυγίαν

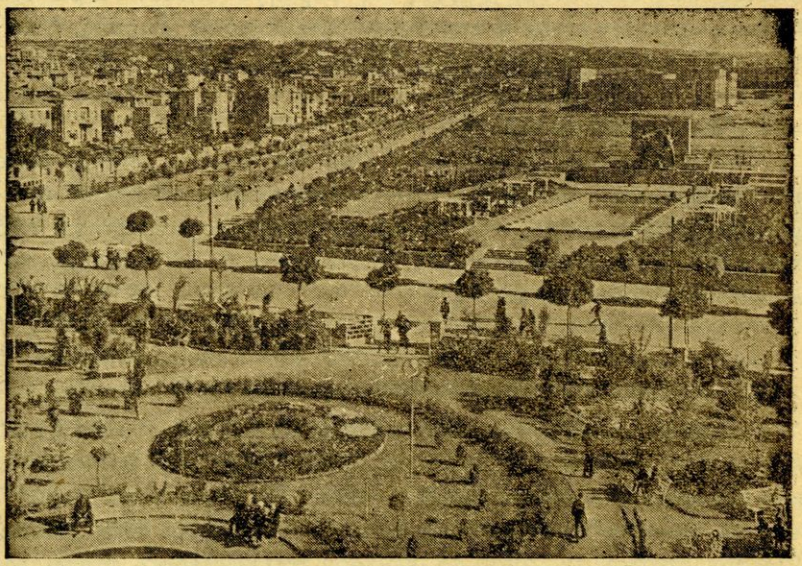

6. Ἄγκυρα. Ἡ νέα πόλις.

διευθύνεται πρὸς Β. ἡ κοιλὰς τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ. Πλησίον τούτου κεῖται τὸ **Δορύλαιον** (Ἐσκὶ Σεχίρ, 40). Ἡ ἀπὸ τὴν Χρυσόπολιν ἁπλῆ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἐδῶ διακλαδίζεται εἰς δύο, καὶ μία μὲν διευθύνεται εἰς τὴν Ἄγκυραν, ἄλλη δὲ διὰ τῆς **Κιουτάχιας** φθάνει εἰς τὸ **Ἀφιὸν - Καρὰ - Χισσὰρ** (δηλ. Ὀπίου Μαῦρο Κάστρο). Ἡ πόλις αὐτὴ λέγεται οὕτω ἀπὸ τὸ ὄπιον, τὸ ὁποῖον καλλιεργεῖται ἐδῶ. Εἶναι σπουδαῖον σιδηροδρομικὸν κέντρον, διότι εἰς ταύτην ἑνοῦνται αἱ γραμμαί, αἱ ὁποῖαι ἀρχί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ζουν ἀπὸ τὴν Χρυσόπολιν (Κωνσταντινουπόλεως) καὶ ἀπὸ τὴν Σμύρνην.

Ἡ πρὸς Α. χώρα **Γαλατία** λέγεται οὕτως ἀπὸ τοὺς Γαλάτας (κελτικῆς καταγωγῆς), οἱ ὁποῖοι εἶχον ἐγκατασταθῆ ἐδῶ περὶ τὸ 280 π. Χ. Ὄνομαστὸν εἶναι τὸ λεπτὸν καὶ μεταξοειδὲς ἔριον τῶν αἰγῶν τῆς Ἀγκύρας, τὸ ὁποῖον εἶναι πολύτιμον διὰ τὴν βιομηχανίαν καὶ ἐξάγεται εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἡ πόλις **Ἄγκυρα** (100) εἶναι ἡ νέα πρωτεύουσα τῆς Τουρκίας ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ παγκοσμίου πολέμου (πρὸ τοῦ πολέμου πρωτεύουσα

7. Καισάρεια. Εἰς τὸ βάθος τὸ ὄρος Ἀργαῖος.

ἦτο ἡ Κωνσταντινούπολις), ἐν μέσῳ ἀγρῶν, ἀμπέλων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων. Ἐξελέγη ἡ πόλις αὐτὴ ὡς πρωτεύουσα διὰ τὸ κεντρικὸν τῆς θέσεως καὶ τὴν στρατηγικὴν σημασίαν. Ἡ ἐκ τοῦ Δορυλαίου σιδηροδρομικὴ γραμμὴ διέρχεται διὰ τῆς πρωτευούσης, ἀπ' ἐκεῖ δὲ διακλαδίζεται εἰς δύο γραμμάς: ἡ μία διευθύνεται πρὸς τὴν Παφλαγονίαν καταλήγουσα εἰς τὴν Ποντοηράκλειαν, ἡ ἄλλη δὲ πρὸς τὴν Καππαδοκίαν, εἰς τὴν πόλιν Καισάρειαν.

Ἡ Καππαδοκία, διασχιζομένη ὑπὸ τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἶναι ἡ χώρα τῶν στεππῶν καὶ τῆς μεγάλης κτηνοτροφίας. Ἐξαιρετικῶς εὔφορον ἔδαφος ἔχει ἡ πρὸς τὸ ὄρος Ἀργαῖος περιοχή. Ἐδῶ εἶναι ἡ πόλις **Καισάρεια** (40), ἡ πατρὶς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ἔχουσα ὑφαντουργίαν ἀπὸ παλαιοτάτης ἐποχῆς. Τὸ ΒΑ. τῆς Καππαδοκίας κατέχουν αἱ ἁλύσεις τῶν Ποντικῶν ὀρέων, ὅπου καὶ αἱ πηγαὶ τοῦ Ἅλυος. Παρὰ τὸν ποταμὸν αὐτὸν εἶναι ἡ γεωργικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις **Σεβάστεια** (40), ἡ

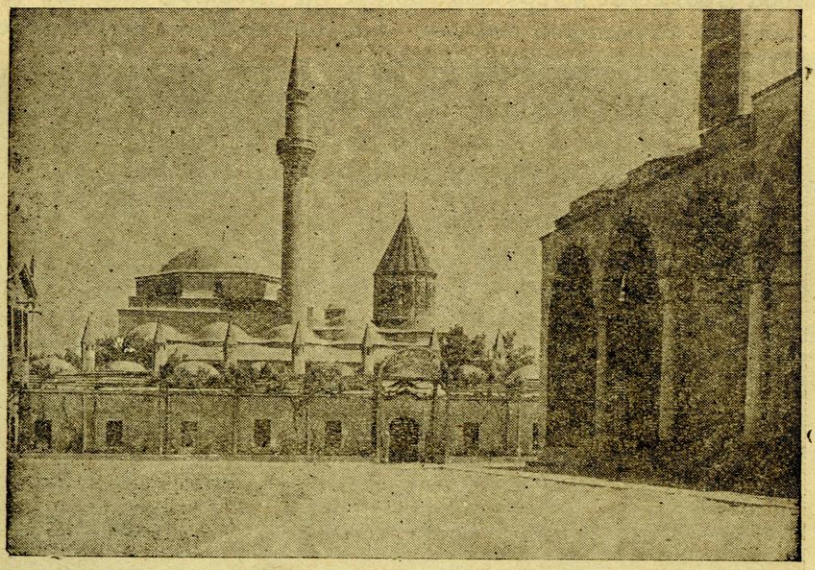

8. Ἰκόνιον. Πλατεία μετὰ τζαμιοῦ.

ὁποία στέλλει τὰ προϊόντα της εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀμισοῦ (Σαμψοῦντος) διὰ σιδηροδρόμου.

Ἡ Λυκαονία εὑρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς Μ. Ἀσίας (μέσ. ὕψ. 1000 μ.). Εἶναι ἄδενδρος μὲ στέππας ἁλμυράς. Ἡ εἰς τὸ μέσον ἁλμυρὰ λίμνη Τάττα (Τοὺς Γκιὸλ) ἔχει ἐπιφάνειαν ἴσην πρὸς τὴν Ἀττικήν. Καλλιέργεια γίνεται ὅπου ρέουν ὕδατα. Κέντρον τῆς Λυκαονίας εἶναι τὸ **Ἰκόνιον** (70), τοῦ ὁποίου αἱ παλαιαὶ οἰκίαι δεικνύουν διαφόρους ἀνατολικοὺς ρυθμούς, οἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁποῖοι προέρχονται ἀπὸ τὸν Βυζαντινὸν πολιτισμόν. ΝΑ, εἰς τοὺς προβούνους τοῦ Ταύρου, κατῴκουν πρὸ τοῦ πολέμου πολλοὶ Ἕλληνες εἰς ὡραῖα χωρία μὲ πολλοὺς κήπους καὶ ἀμπέλους (περιοχὴ τῆς Νίγδης). Τὴν Λυκαονίαν διασχίζει σιδηρόδρομος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸ Ἀφιὸν-Καρὰ-Χισσὰρ διέρχεται τὸ Ἰκόνιον, διασχίζει τὸν Ταῦρον μὲ σήραγγα εἰς τὰς Κιλικίους πύλας καὶ καταβαίνει εἰς τὴν Κιλικίαν.

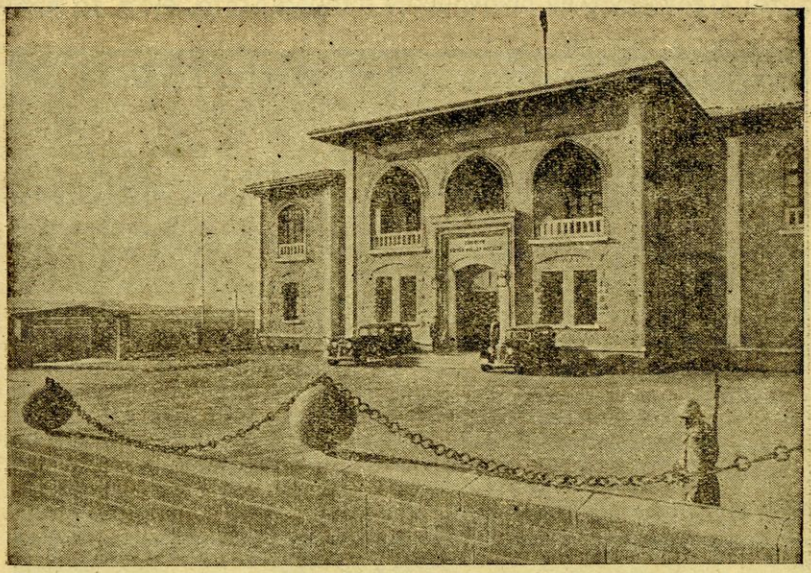

9. Ἄγκυρα. Τὸ μέγαρον τῆς Τουρκικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Γενικά. — Ἡ Μικρὰ Ἀσία μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης καὶ μέρους τῆς Ἀρμενίας ἀποτελεῖ τὴν σημερινὴν Τουρκίαν. Ἔχει ἐπιφάνειαν ἑξαπλασίαν τῆς Ἑλλάδος, πληθυσμὸν ὅμως μόνον ὑπερδιπλάσιον (16 ἑκατ.). Τὸ πολίτευμα αὐτῆς πρὸ τοῦ 1908 ἦτο μοναρχία μὲ ἀνώτατον ἄρχοντα τὸν Σουλτᾶνον, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὅλην τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἐξουσίαν. Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου, μὲ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Νεοτούρκων, ἐδόθη Σύνταγμα, ἀλλὰ τὸ 1923 ἀνεκηρύχθη δημοκρατία.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πλὴν τῶν Τούρκων τὸ τουρκικὸν κράτος περιλαμβάνει κατοίκους καὶ ἄλλων ἐθνοτήτων. Οὕτως, εἰς τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν Κιλικίαν κατοικοῦν Ἀρμένιοι, εἰς δὲ τὰ νότια μέρη Ἄραβες καὶ Ἑβραῖοι.

Οἰκονομικὴ ζωή. — Ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, πρὶν ἀνακαλυφθῇ ἡ θαλασσία ὁδὸς διὰ τὰς Ἰνδίας, αἱ χῶραι αὗται εἶχον μεγάλην οἰκονομικὴν σπουδαιότητα, διότι τὰ προϊ-

10. Τοπίον παρὰ τὸ Ζουγγουλδάκ, ὅπου τὰ ἀνθρακωρυχεῖα τῆς Ποντοηρακλείας.

όντα τῶν Ἰνδιῶν μετεφέροντο εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ ξηρᾶς. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς θαλασσίας ὁδοῦ διὰ τοῦ περίπλου τῆς Ἀφρικῆς, ὁπότε εἶχεν ἤδη ἀρχίσει ἡ τουρκικὴ κατάκτησις, ἤρχισε καὶ ἡ οἰκονομικὴ παρακμή. Σήμερον τολμηρὰ καὶ δραστηρία κυβέρνησις δίδει ζωὴν εἰς τὴν χώραν καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐξυψώσῃ τὴν Τουρκίαν εἰς μεγάλην δύναμιν τῆς Ἀνατολῆς. Οἱ φυσικοὶ ὅμως ὅροι τῆς χώρας δὲν εἶναι πολὺ εὐνοϊκοί· ἡ διάπλασις τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ κλῖμα περιορίζουν τὰς εὐφόρους περιοχάς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ προσπάθεια αὕτη τῆς Τουρκίας συμπίπτει πρὸς ὁμοίαν προσπάθειαν τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τῆς ὁποίας συνεδέθη διὰ στενῆς συμμαχίας.

Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. — Τὰ εἴδη τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς καὶ ἡ κτηνοτροφία ἐξαρτῶνται κατ' ἐξοχὴν ἐκ τοῦ κλίματος, τὸ ὁποῖον ἔχουν αἱ διάφοροι περιοχαί.

α) Δυτικαὶ περιοχαί. Οἱ γεωργοὶ ἀνταμείβονται πλουσίως εἰς τὰς δυτικὰς περιοχάς, διότι αἱ πεδιάδες εἶναι ἀρκετὰ ἐκτεταμέναι, ἡ ἄρδευσις αὐτῶν εἶναι εὔκολος καὶ οἱ ὑγροὶ ἄνεμοι φθάνουν μέχρι τῶν ὀρεινῶν βαθμίδων. Χαμηλὰ θερίζεται **σῖτος, ἀραβόσιτος** καὶ **κριθή,** εἰς δὲ τὰς κλιτῦς τῶν ὀρέων συλλέγονται ὀπῶραι (σῦκα, ἐλαῖαι, σταφυλαί, πορτοκάλια, ἀμύγδαλα). Ἐκ τούτων ἐξάγονται κυρίως σῦκα, ἐλαῖαι καὶ σουλτανίνα σταφὶς τῆς Σμύρνης.

β) Βόρειοι περιοχαί. Εἰς τὰς βορείους περιοχὰς αἱ καλλιέργειαι γίνονται κατὰ τὰς ὀρεινὰς βαθμῖδας (λεπτοκαρυαὶ περὶ τὴν Τραπεζοῦντα καὶ Κερασοῦντα), ἐνῷ εἰς τὰ μικρὰ παράλια βαθύπεδα καλλιεργεῖται ὁ ἀραβόσιτος, ὁ καπνὸς καὶ ἡ μωρέα.

γ) Νότιαι περιοχαί. Αἱ μεσημβριναὶ περιοχαὶ εἶναι ὀλιγώτερον πλούσιαι· τὰ ὑψηλὰ μέρη παράγουν ἐσπεριδοειδῆ καὶ πρέπει νὰ καταβῇ τις εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Κιλικίας διὰ νὰ ἴδῃ φυτείας **βάμβακος** καὶ σίτου.

δ) Τὸ ἐσωτερικόν. Εἰς τὰς ἀγόνους ἐσωτερικὰς περιοχὰς ἐπικρατεῖ ἡ κτηνοτροφία. Μεγάλα ποίμνια προβάτων καὶ αἰγῶν, νομαδικῶς τρεφόμενα, εἶναι ὁ κύριος πλοῦτος τῶν ἐδῶ ὑψιπέδων· ἰδιαιτέρου εἴδους εἶναι ἐνταῦθα ἡ αἴξ τῆς Ἀγκύρας διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν ποιότητα τοῦ ἐρίου της. Ἡ καλλιέργεια περιορίζεται εἰς διεσπαρμένας **ὁάσεις,** κατὰ τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων· γίνονται δ' ἐνταῦθα ἀρδευτικὰ ἔργα διὰ νὰ αὐξηθῇ ἡ καλλιεργήσιμος ἔκτασις.

Ὁ φυσικὸς πλοῦτος καὶ ἡ βιομηχανία. — Ὁ φυσικὸς πλοῦτος τῆς χώρας εἶναι μέτριος· ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἡ Τουρκία δὲν δύναται νὰ ἐκμεταλλευθῇ ἐπαρκῶς, διότι ἡ συγκοινωνία εἶναι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐλλιπής, ἐλλείπουν δὲ καὶ τὰ χρηματικὰ κεφάλαια, τὰ ὁποῖα χρειάζονται διὰ ταῦτα. Τοιουτοτρόπως ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς ξυλείας τῶν δασῶν εἶναι μικρά. Ὀρυκτὰ (χαλκοῦ, μολύβδου καὶ σμύρις) ἐξορύσσονται εἰς ἀσήμαντον ποσότητα, μικροτέραν καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Σπουδαιότητα ἔχει ὁ **γαιάνθραξ** τῆς Ποντοηρακλείας (ἕως 2 ἑκατ. τόννους ἐτησίως), ἐνῷ ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔχει εἰμὴ λιγνίτην.

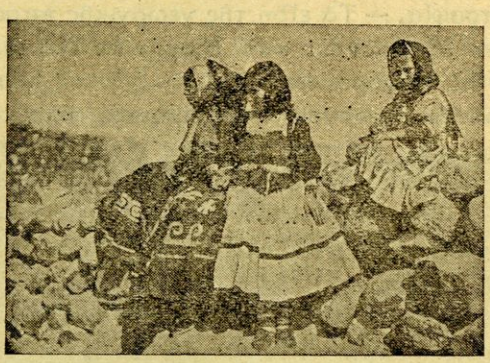

11. Χωρικαὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἐπίσης ἡ βιομηχανία δὲν εἶναι μεγάλη καὶ περιορίζεται εἰς τὰς οἰκογενείας ἢ εἰς μικρὰ ἐργαστήρια· τὰ προϊόντα ὅμως αὐτῆς εἶναι σπουδαῖα διὰ τὴν ποιότητα καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν ἐπεξεργασίαν· τὰ κυριώτερα εἶναι οἱ **τάπητες** τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Ἀγκύρας, τὰ **κεραμευτικὰ** καὶ τὰ κεντημένα δέρματα. Νεώτερα νηματουργεῖα βάμβακος καὶ μετάξης ὡς καὶ ὑφαντήρια ἔχουν ἱδρυθῆ εἰς τὴν Προῦσαν, τὴν Σμύρνην καὶ τὴν Τραπεζοῦντα.

12. Διακόσμησις ἀγγείων Κιουτάχειας.

Τὸ ἐμπόριον καὶ οἱ λιμένες. — Τὸ διὰ θαλάσσης ἐμπόριον πρὸ τοῦ πολέμου εὑρίσκετο ὅλον σχεδὸν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, τῶν Ἀρμενίων καὶ ἄλλων ξένων. Ὁ ἐμπορικὸς στόλος τῆς Τουρκίας εἶναι πολὺ μικρότερος τοῦ ἑλληνικοῦ, ἡ δὲ ἐξωτε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρικὴ συγκοινωνία γίνεται κατὰ τὸ πλεῖστον μὲ ξένα πλοῖα. Ἡ εἰσαγωγὴ ξένων προϊόντων εἰς τὴν Τουρκίαν, ἰδίως βιομηχανικῶν, εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα τῆς ἐξαγωγῆς τῶν ἐγχωρίων. Οἱ λιμένες τοῦ Εὐξείνου Πόντου Τραπεζοῦς καὶ Σινώπη ἐξάγουν ξυλείαν, ὀπώρας καὶ καπνόν· ἄλλαι σπουδαῖαι ἐμπορικαὶ πόλεις εἶναι εἰς μὲν τὴν νοτίαν ἀκτὴν ἡ Μερσίνα, εἰς δὲ τὴν εὐνοϊκὴν δυτικὴν ἀκτὴν ἡ πρώτη ἐμπορικὴ πόλις Σμύρνη. Ἐκ τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγονται ζῷα (ἰδίως αἰγοπρόβατα), ἰχθύες νωποὶ καὶ ἁλίπαστοι, σῖτος, αὐγά, ὄσπρια καὶ γαιάνθρακες. Τὰ δὲ ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς αὐτὴν εἰσαγόμενα εἶναι χημικὰ λιπάσματα, τερεβινθίνη, κολοφώνιον, βαμβακερὰ νήματα καὶ σιδηρικά.

Προπαρασκευαὶ ἀναχωρήσεως ἑνὸς καραβανίου ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ. — Τὸ καραβάνιον, κατὰ τὸ σύνηθες, εἶχεν ἀναχωρήσει ἐκ τῆς πόλεως πρὸ δύο ἡμερῶν καὶ εἶχε κατασκηνώσει εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ μιᾶς κωμοπόλεως. Ἦτο σημαντικόν. Ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης ἐφαίνοντο τὰ μεταγωγικὰ ζῷα, ἡμίονοι καὶ ἵπποι, οἱ ὁποῖοι, προσδεδεμένοι εἰς πασσάλους, ἐλάμβανον τὴν πρωϊνὴν τροφήν των, διότι μετ' ὀλίγον ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσουν. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἦσαν ἀναμμένα φῶτα· τὰ δέματα τῶν ἐμπορευμάτων ὑψοῦντο ὡς τείχη καὶ ἐσχημάτιζον εἰς πολλὰ μέρη κελλία· ταῦτα οἱ ἰδιοκτῆται εἶχον ἐπιπλώσει ἐκ τοῦ προχείρου μὲ τάπητας καὶ σκεπάσματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων καὶ ὑπὸ τὰ ὁποῖα εἶχον κοιμηθῆ. Τὰ πρόχειρα ταῦτα διαμερίσματα συνεδέοντο μεταξύ των διὰ διαδρόμων, διὰ τῶν ὁποίων τὸ πλῆθος ἐκυκλοφόρει πολυάσχολον. Κατ' ἀποστάσεις εἶχον στηθῆ σκηναί, ἐντὸς τῶν ὁποίων διεκρίνοντο ἀπ' ἔξω σκιαὶ κινούμεναι, χάρις εἰς τὰς λυχνίας τὰς ὁποίας εἶχον ἀνάψει οἱ ἔνοικοι αὐτῶν καὶ εἰς τὸ λεπτὸν τοῦ ὑφάσματος τῶν σκηνῶν. Ἦσαν οἱ μικροπωληταί, οἱ ὁποῖοι, ἐξηπλωμένοι κατὰ γῆς, πλησίον πυραύνου, ἐκράτουν παξιμάδια, ἄρτον, σκεύη πρὸς παρασκευὴν τσαγιοῦ ἢ καφέ, κυάθους διὰ γάλα, τεμάχια κρέατος προβάτου ἢ πτηνοῦ. Ἄλλοι ἐπρογευμάτιζον καὶ ἄλλοι περιεφέροντο. Οἱ ἀγωγιάται ἐμάζευον ἐκ νέου τὰ δέματα, τὰ ἔδενον μὲ τὰ σχοινία καὶ ἤρχιζον νὰ φορτώνουν τὰ ζῷα. Ἱερατικὰ πρόσωπα μὲ δυνατὴν φωνὴν προσηύχοντο.

Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀγωγιατῶν εἶναι καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ καραβανίου· οὗτος εἰς τὰς μουσουλμανικὰς χώρας δὲν κατέχει ἱεραρχικήν τινα τάξιν μεταξὺ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, οὔτε θεωρεῖται σπουδαῖον τι πρόσωπον· χαίρει ὅμως δύο σπανίων προνομίων μεταξὺ τοῦ πλήθους· πρῶτον, διευθύνει καὶ ἀποφασίζει ἀνεξελέγκτως τὰ πάντα, καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ κῦρός του εἶναι ἀναμφισβήτητον· δεύτερον, ἡ ἀρετή του θεωρεῖται ἀδιαφιλονείκητος, σπανίως δὲ συμβαίνει νὰ τίθεται αὕτη ἐν ἀμφιβολίᾳ.

(Κατὰ τὸν Gobinau)

Ἀσκήσεις. — *1. Ποίας ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης γνωρίζεις ἀποκλεισμένας δι' ὀρέων, αἱ ὁποῖαι ἔχουν πτωχὰς βροχάς; — 2. Ποῖαι χῶραι τῆς Μ. Ἀσίας ὁμοιάζουν μὲ ἑλληνικὰς κατὰ τὸν διαμελισμὸν τῶν παραλίων, τὸ κλῖμα καὶ τὰ προϊόντα; — 3. Ταξίδευσε νοερῶς ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν μέχρι τῶν Ἀδάνων.*

Β'. ΣΥΡΙΑ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

Θέσις καὶ μορφὴ τοῦ ἐδάφους.— Αἱ σπουδαιόταται αὗται χῶραι ἐκτείνονται ἀπὸ τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου μέχρι τῆς Ἀφρικῆς. Ὁ ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης διαμελισμὸς αὐτῶν εἶναι πτωχός, τὸ δὲ ἔδαφος μορφώνεται ὡς τραπεζοειδὲς ὀροπέδιον, τὸ ὁποῖον τόσον πρὸς τὴν θάλασσαν, ὅσον καὶ πρὸς τὰ μεσόγεια, καταπίπτει κατὰ βαθμῖδας.

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἀκτὴν τὸ ὀροπέδιον διακόπτεται ὑπὸ καθιζήσεως ταφροειδοῦς εἰς μῆκος 750 χιλιομ. Κατὰ τὸ μέσον τοῦ μήκους καὶ πρὸς τὰς πλευρὰς τῆς τάφρου ὑψοῦνται τὰ ὄρη **Λίβανος** (3.100 μ.) καὶ **Ἀντιλίβανος** (2.600 μ.). Οἱ ἀσβεστολιθικοὶ βράχοι τοῦ Λιβάνου λάμπουν ἐκτυφλωτικῶς ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Κατὰ τὰ ὄρη ταῦτα διακρίνονται αἱ χῶραι πρὸς Β. μὲν ἡ **Συρία,** πρὸς Ν. δὲ ἡ **Παλαιστίνη.**

Τὸ πρὸς Β. κλῖνον χαμηλὸν τμῆμα διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Ὀρόντου ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκβάλλει πλησίον τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου. Τὸ δὲ πρὸς Ν., καλούμενον κοιλὰς Γὼρ, καταπίπτει εἰς βάθος χαμηλότερον καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Εἰς τὴν βαθεῖαν αὐτὴν κοιλάδα ρέει ὁρμητικῶς ὁ **Ἰορδάνης** ποταμὸς (ἴσος εἰς τὸ μῆκος πρὸς τὸν Ἀχελῷον). Πηγάζων ἀπὸ τὸν Ἀντιλίβανον διαρρέει τὴν ἰχθυοτρόφον λίμνην Γεννησαρὲτ εἰς ὑψόμετρον 280 μ. ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ διατρέχων τὴν κοιλάδα Γὼρ ἐκβάλλει εἰς τὴν Νεκρὰν Θάλασσαν, τῆς ὁποίας ἡ ἐπιφάνεια εὑρίσκεται χαμηλότερα (390 μ.). Λέγεται Νεκρὰ Θάλασσα, διότι δὲν ἔχει ἰχθῦς ἢ ἄλλο ὑδρόβιον ζῷον. Οἱ ἰχθύες, τοὺς ὁποίους φέρουν ἐδῶ τὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

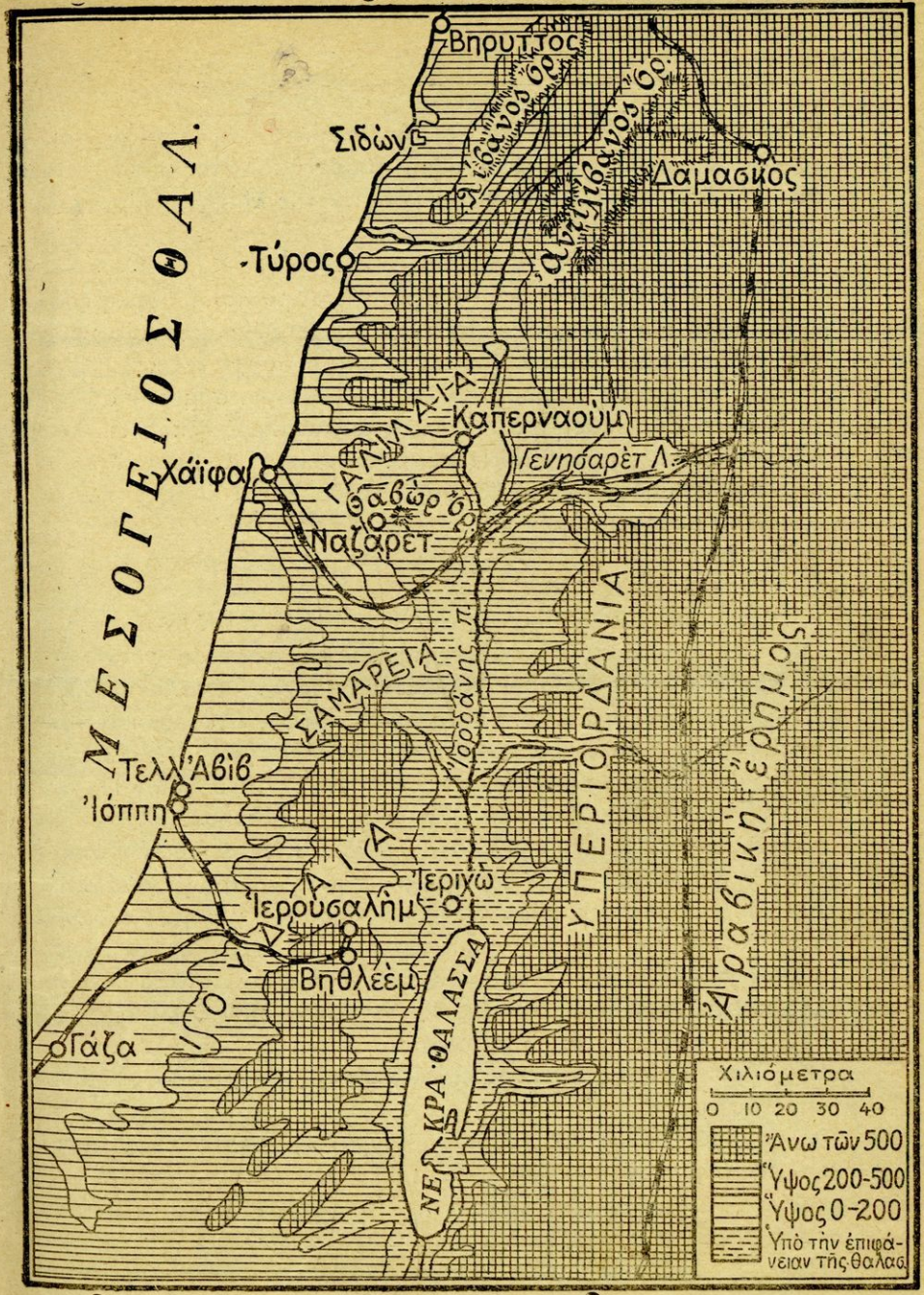

13. Χάρτης τῆς Παλαιστίνης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θνῄσκουν ἀπὸ τὸ πολὺ ἅλας καὶ τὴν ἄσφαλτον, τὴν ὁποίαν ἔχουν τὰ ὕδατα αὐτῆς· ἡ μεγάλη αὐτὴ ποσότης ἅλατος προέρχεται ἀπὸ τὴν ἰσχυρὰν ἐξάτμισιν τῶν ὑδάτων τῆς λίμνης, κειμένης ἐν μέσῳ ξηρᾶς περιοχῆς.

Κλῖμα καὶ βλάστησις. — Μόνον ἡ παραλιακὴ ὑψηλὴ ζώνη δέχεται διὰ τῶν θαλασσίων ἀνέμων τὸν χειμῶνα πλουσίας βροχάς, πρὸς τὸ μεσογειακὸν δὲ τοῦτο κλῖμα συμφωνεῖ καὶ ἡ βλάστησις. Ἀπὸ τοὺς κέδρους τοῦ Λιβάνου ὀλίγοι σήμερον σῴζονται ἀκόμη. Εὐδοκιμεῖ ἡ ἄμπελος, ἡ ἀμυγδαλέα, ἡ πορτοκαλέα, ἡ βανανέα καὶ ὁ βάμβαξ. Πρὸς τὰ μεσόγεια αἱ βροχαὶ ἐλαττοῦνται βαθμηδὸν καὶ τὸ ἔδαφος μεταβάλλεται εἰς στεππώδες, ἕως ὅτου μεσογειότερον καταντήσει εἰς ἔρημον. Ἡ Συριακὴ καὶ ἡ Ἀραβικὴ ἔρημος ὁρίζουν τὰς χώρας ταύτας πρὸς Α.

Ἱστορικὴ καὶ πολιτικὴ ἄποψις. — Εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἡ Συρία εἶχε μεγάλην σπουδαιότητα. Εἰς τὴν παραλίαν, ὅπου ἦτο πυκνὸς ὁ πληθυσμὸς τῶν Φοινίκων, ὑπῆρχον μεγάλαι πόλεις, ὡς ἡ Τύρος καὶ ἡ Σιδών. Οἱ κάτοικοι αὐτῶν, ἔμποροι καὶ ναυτικοί, ἵδρυσαν πολλὰς ἀποικίας εἰς τὴν Μεσόγειον. Νοτιώτερον τούτων κατῴκουν οἱ **Φιλισταῖοι,** ἐνῷ εἰς τὴν μεσόγειον Παλαιστίνην (ἢ τὴν Γῆν Χαναὰν) κατῴκουν οἱ **Ἰουδαῖοι.** Ἡ Συρία ἀπετέλεσε καὶ Ἑλληνικὸν κράτος (ἐπὶ τῶν Σελευκιδῶν), ὁπότε ἐκτίσθη ἡ μεγάλη πόλις **Ἀντιόχεια** παρὰ τὸν Ὀρόντην (ἄλλοτε 700 χιλ. κ.), ὅπου τὸ πρῶτον ὠνομάσθησαν οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ Χριστιανοί. Κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους αἱ παραλιακαὶ πόλεις εἶχον τὸ διακομιστικὸν ἐμπόριον μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, διότι ἦσαν εἰς τὸ τέρμα τῶν ὁδῶν ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, τοῦ Ἰρὰν καὶ τῆς Μεσοποταμίας. Σήμερον οἱ λιμένες τῆς Τύρου καὶ τῆς Σιδῶνος εἶναι χωμένοι ἀπὸ σωροὺς ἄμμου καὶ λάσπης, τοὺς ὁποίους φέρει ἐδῶ θαλάσσιον ρεῦμα ἀπὸ τὸ δέλτα τοῦ Νείλου. Οἱ χρησιμοποιούμενοι λιμένες τῆς **Χάιφας** καὶ τῆς **Βηρυτοῦ** προστατεύονται ἀπὸ τὰς ἐπιχώσεις δι' ἀκρωτηρίων, τὰ ὁποῖα προεκτείνονται δυτικῶς ἑκάστου τούτων.

Ἡ Συρία καὶ ἡ Παλαιστίνη πρὸ τοῦ πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου ἀνῆκον εἰς τὴν Τουρκίαν. Μετὰ τὸν πόλεμον τοῦτον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἀνέθεσε δι' ἐντολῆς τὴν διοίκησιν τῆς μὲν Συρίας εἰς τὴν Γαλλίαν, τῆς δὲ Παλαιστίνης εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν.

Ἡ Συρία πολιτικῶς. — Ἡ Συρία ἔχει ἐπιφάνειαν 150.000 τετρ. χιλιομ. (ἡ Ἑλλὰς 130.000), πληθυσμὸν δὲ σχεδὸν 3 ἑκατ. (ἡ Ἑλλὰς 7). Οἱ κάτοικοι εἶναι διαφόρων φυλῶν καὶ θρησκειῶν. Ἀπὸ τὰ πολλὰ τζαμιὰ καὶ τοὺς μιναρέδες τῶν πόλεων ἀντι-

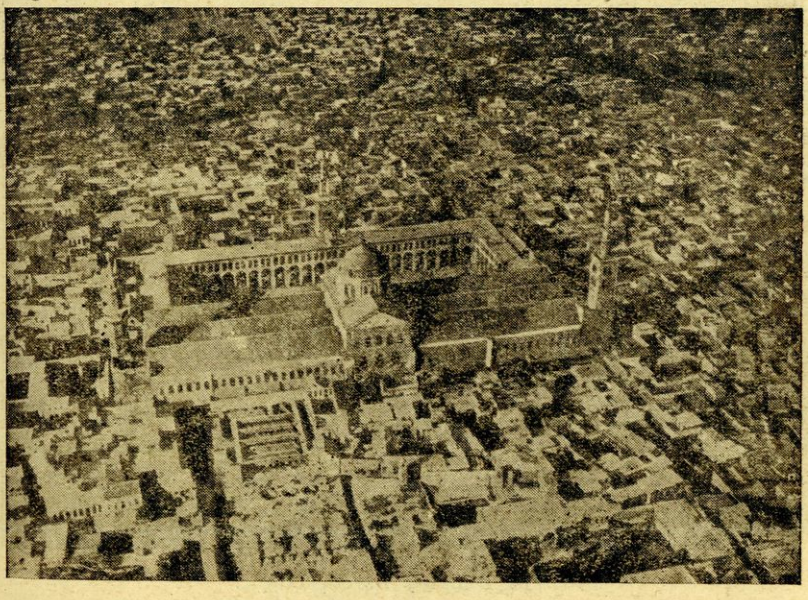

13. Δαμασκός. Γενικὴ ἄποψις.

λαμβάνεταί τις ὅτι ὑπερτεροῦν κατὰ τὸν ἀριθμὸν οἱ μωαμεθανοὶ Ἄραβες· εἰς τοὺς βράχους τῶν ὀρέων ὑψώνονται ὡς φρούρια τὰ μοναστήρια τῶν χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι ἀνήκουν εἰς διαφόρους αἱρέσεις. Οἱ Ἕλληνες καὶ ἄλλοι ὀρθόδοξοι ἀνήκουν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ἀντιοχείας καὶ κατοικοῦν μὲ τοὺς Ἀρμενίους καὶ τοὺς Ἑβραίους εἰς τοὺς ἐμπορικοὺς λιμένας.

Εἰς τὴν Συρίαν διακρίνονται: 1) ἡ **Συριακὴ Πολιτεία.** Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ **Δαμασκὸς** (250), κειμένη ἀνατολικῶς τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀντιλιβάνου εἰς ὅασιν. Εἶναι ἡ ἕδρα τοῦ Πατριάρχου τῆς Ἀντιοχείας. Ἔχει ἀνεπτυγμένην βιοτεχνίαν καὶ ἐμπόριον, συνδέεται δὲ μετὰ τοῦ ἐπινείου Βηρυτοῦ (150) καὶ μετὰ τῆς ἐμπορικῆς πόλεως Χαλεπίου (220)· 2) ἡ **Πολιτεία τῶν Δρούσων**· 3) ἡ **Δημοκρατία τοῦ Λιβάνου**· 4) ἡ **Πολιτεία τῶν Ἀλαουιτῶν** μὲ πρωτεύουσαν τὴν **Λαοδίκειαν** καὶ 5) ἡ **Πολιτεία τῆς Ἀλεξανδρέττας** (Χατάη) μὲ ὁμώνυμον πρωτεύουσαν. Ἡ τελευταία αὕτη πολι-

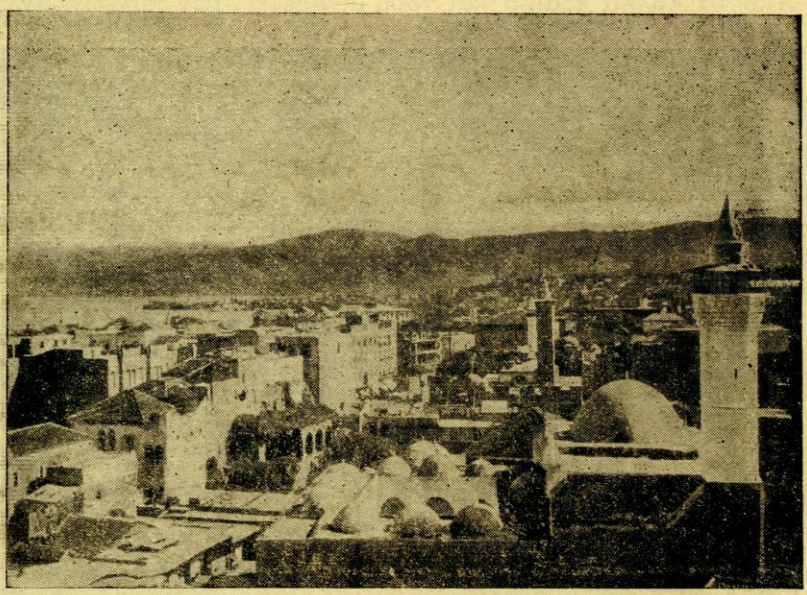

14. Βηρυτός. Γενικὴ ἄποψις.

τεία, ἐπειδὴ ἔχει πολλοὺς Τούρκους, ἀπεσπάσθη πρὸ ἐτῶν ἀπὸ τὴν γαλλικὴν διοίκησιν καὶ ἡνώθη μετὰ τῆς Τουρκίας. Ἐνταῦθα εἶναι καὶ ἡ μικρὰ σήμερον πόλις Ἀντιόχεια. Εἰς τὴν Συρίαν δὲν ὑπάρχουν μεγάλαι βιομηχανίαι. Ἡ βιοτεχνία περιορίζεται εἰς τὴν κατασκευὴν μαλλίνων, βαμβακερῶν καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων, κύρια δ' ἐξαγόμενα προϊόντα εἶναι ἐσπεριδοειδῆ καὶ βανάναι.

Ἡ Παλαιστίνη.—Ἡ ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν ἐντολὴν Παλαιστίνη ἔχει ἐπιφάνειαν 66.000 τετρ. χιλ. (τὸ ἥμισυ τῆς Ἑλλάδος)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ κατοίκους περὶ τὸ 1 $^{1}/_{2}$ ἑκατομμύριον. Περιλαμβάνει δύο κράτη: τὴν κυρίως **Παλαιστίνην** καὶ τὴν **Ὑπερϊορδανίαν,** δηλαδὴ τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώραν.

Ὁ πληθυσμὸς ἀποτελεῖται ἐξ Ἀράβων μουσουλμάνων καὶ ἐξ Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι ἐσχάτως ἦλθον ἀπὸ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου, ὅπου εἶναι διεσπαρμένοι καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν παλαιὰν πατρίδα των. Οἱ Ἰουδαῖοι (περὶ τὰς 600.000) κατοι-

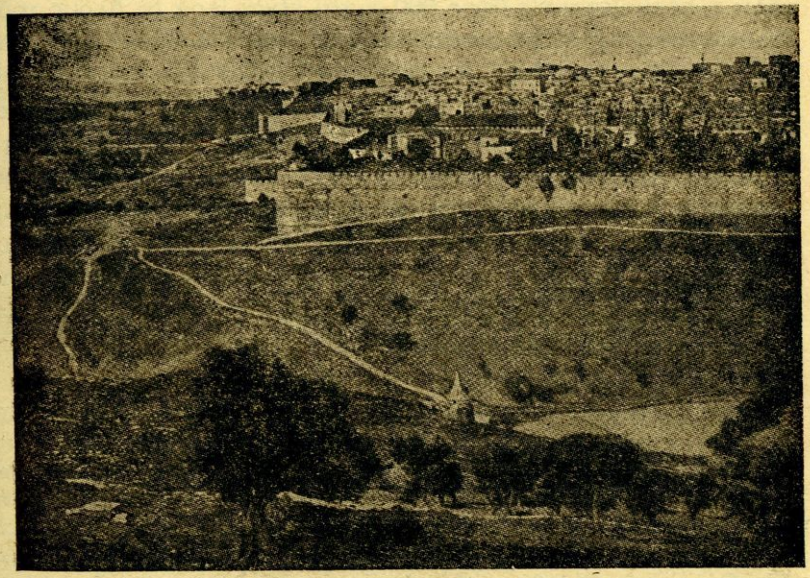

15. Ἡ Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν. Ἔμπροσθεν ἡ «Κοιλὰς τῶν Κέδρων».

κοῦν πρὸ πάντων κατὰ τὰ παράλια, ὅπου ἵδρυσαν καὶ ἐντελῶς νέαν πόλιν, τὴν **Τὲλ Ἀβίβ.** Οἱ Ἄραβες καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εὑρίσκονται πρὸς ἀλλήλους διαρκῶς εἰς προστριβὰς καὶ πολλάκις συμβαίνουν αἱματηραὶ συμπλοκαί, αἱ ὁποῖαι καταστέλλονται ἀπὸ τὰ βρεττανικὰ στρατεύματα. Εἰς τὴν ἀνώμαλον ταύτην κατάστασιν προστίθενται καὶ αἱ ἀξιώσεις τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ διὰ τοὺς «Ἁγίους» αὐτοὺς «τόπους».

Οἱ Ἄγγλοι ἔχουν φροντίσει πολὺ διὰ τὴν πρόοδον τῆς χώρας· ἵδρυσαν μέγαν πολεμικὸν καὶ ἐμπορικὸν λιμένα, τὸν τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Χάιφας, καὶ σιδηροδρομικὰς γραμμάς, διὰ τῶν ὁποίων ἡ χώρα συνδέεται μετὰ τῆς Συρίας, τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ. Ὁ ἐν γένει ὅμως πλοῦτος τῆς χώρας εἶναι μέτριος, διότι τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι πανταχοῦ εὔφορον· αἱ καλλιέργειαι περιορίζονται εἰς τὰς βαθμῖδας καὶ κλιτῦς τῶν ὀρέων, ὡς καὶ εἰς τὰς ὁάσεις. Κύρια προϊόντα εἶναι πορτοκάλια, οἶνος, ἔλαιον καὶ κριθή. Ἡ πρωτεύουσα αὐτῆς **Ἱερουσαλὴμ** (90), «ἡ Ἁγία πόλις», εὑρίσκεται εἰς ὕψος 800 μ. καὶ εἶναι ἱερὰ δι' ὅλους τοὺς Χριστιανούς· ἱερὰ θεωρεῖται καὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Μωαμεθανῶν. Κατ' ἔτος χιλιάδες Χριστιανῶν ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον συρρέουν ἐδῶ (ἰδίως τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα), διὰ νὰ προσκυνήσουν τὸν Πανάγιον Τάφον τοῦ Σωτῆρος. Κατοικεῖται ἀπὸ Ἄραβας, Χριστιανούς, Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας καὶ εἶναι ἕδρα ὀρθοδόξου Πατριάρχου. Ἐπίνειον τῆς πόλεως εἶναι ἡ **Ἰόππη** (κοινῶς Γιάφα), ἡ ὁποία συνδέεται μὲ αὐτὴν διὰ σιδηροδρόμου.

Πρὸς Ν. τῆς Παλαιστίνης, εἰς μίαν τριγωνικὴν χερσόνησον, ὑψώνεται τὸ ὄρος **Σινᾶ** μὲ ἑλληνικὸν μοναστήριον. Εἶναι γνωστὸν εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Μωϋσέως.

Ἐπὶ τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης. — Διὰ βενζινακάτου διαπλέομεν τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν κατάρρουν ἐν καιρῷ ἀνοίξεως, ὁπότε τὰ ὕδατα αὐτοῦ εἶναι ὑψωμένα καὶ θολά. Τὸ πλάτος τοῦ ποταμοῦ ὅσον προχωροῦμεν τόσον καὶ αὐξάνεται. Συγχρόνως ἡ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν πρασίνη λόχμη γίνεται χαμηλοτέρα καὶ διακόπτεται ὑπὸ γυμνῆς γῆς. Ξηρά τινα δένδρα ὑψοῦνται ἄνωθεν τοῦ ρεύματος. Εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Νεκρὰν Θάλασσαν. Οἱ ἰχθύες, τοὺς ὁποίους παρασύρει τὸ ρεῦμα μέχρι τῶν ἐκβολῶν, δὲν δύνανται νὰ ζήσουν εἰς τὸ ὑπερβολικὰ ἁλμυρὸν ὕδωρ τῆς θαλάσσης, καὶ ἀφοῦ ἀγωνισθοῦν ἐπί τινα χρόνον τὸν ἄνευ ἐλπίδος κατὰ τοῦ θανάτου ἀγῶνα, ὑποκύπτουν, τὰ δὲ πτώματά των ἐκβράζονται ὑπὸ τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ἀκτήν. Μοῦ φαίνεται ὡς νὰ πλησιάζωμεν εἰς τὸν κάτω κόσμον.

Δὲν ὑπάρχει εἰς ἄλλο μέρος τῆς γῆς ὕδωρ μὲ τόσον γλυκὸν φωτισμόν, οὔτε οὐρανὸς μὲ τόσον ἤρεμον χρῶμα ὅσον ἐδῶ, ὅπου ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἅλμην. Ρίπτομαι μέσα εἰς τὸ θερμὸν καὶ καθαρὸν ὕδωρ. Αἰσθάνομαι ὡς νὰ πίπτω εἰς παχὺ πουπουλένιον στρῶμα τεραστίας κλίνης, καὶ ἐξαπλώνομαι ὡς νὰ εὑρισκόμην εἰς μαλακὴν ἄμμον, εἰς τρόπον ὥστε ἠμποροῦσα νὰ ἀναγνώσω καὶ ἐφημερίδα. Τόσον θαυμαστὴ εἶναι ἡ μεγάλη ἄνωσις τοῦ ὕδατος. Ἀλλὰ μόλις ἀφήνω τὸ ὕδωρ, καταλαμβάνει τὸ σῶμα μου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καυστικὸς κνισμός. Ἂν καὶ δὲν βυθίζεταί τις εἰς τὴν θάλασσαν αὐτήν, ἐν τούτοις τὸν κολυμβητὴν καταλαμβάνει τρόμος ὅταν προσπαθῇ νὰ κρατηθῇ ὄρθιος καὶ δὲν ἠμπορεῖ. Καὶ ὀλίγον ὕδωρ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ στόμα του εἶναι ἐπικίνδυνον· γλῶσσα, ρώθωνες καὶ οὐρανίσκος καίουν ὡς νὰ προσεβλήθησαν ἀπὸ κατατρῶγον ὀξύ.

Ἡ μηχανὴ τοῦ ἀκατίου μας ἀγκομαχεῖ, διότι αἱ κινήσεις της δυσκολεύονται ἀπὸ τὴν ἁλμυρότητα τοῦ ὕδατος. Μεγάλαι λευκαὶ κηλίδες παρουσιάζονται ὑπὸ τὸν λάμποντα ἥλιον ἐπὶ τοῦ φαιοῦ ὑποκαμίσου μας· ὁ ἱδρώς μας εἶναι καὶ αὐτὸς ἅλας. Ὅσον προχωροῦμεν, τόσον καὶ ἡ χώρα λαμβάνει ὄψιν θλιβερωτέραν. Μακράν, πρὸς Ν., ὑψώνεται τὸ Ἁλατοβοῦνι, ὅπου φαίνεται ὅτι ὑπῆρχον τὰ καταβυθισθέντα Σόδομα.

Μετὰ μεσημβρίαν τῆς δευτέρας ἡμέρας μᾶς κατέλαβε θύελλα. Μὲ τρομακτικὴν δύναμιν, ὡς μόλυβδος βαρὺς ὑψώθη τὸ ὕδωρ, ἂν καὶ ὁ οὐρανὸς ἦτο αἴθριος. Τρομακτικὰ ἐκρότουν τὰ ἁλμυρὰ κύματα ἐπὶ τῶν βράχων. Εὐτυχῶς τὴν πρωίαν τῆς ἑπομένης ὁ καιρὸς ἡσύχασεν. Ὁ βαρὺς καὶ ἁλατόχρους οὐρανὸς ἐφωτίσθη βραδέως. Ὅτε ἐπανείδομεν ἀλλήλους, τὰ πρόσωπά μας ἦσαν ὡς ἐπιχρισμένα ὑπὸ ἀσβεστοκονιάματος· αἱ τρίχες μας ἦσαν λευκαὶ ἀπὸ τὸ ἅλας καὶ ἐφαινόμεθα ὡς νὰ ἐγηράσαμεν εἰς τὸ διάστημα μιᾶς νυκτός. Ὅλον τὸ ἀκάτιόν μας ἦτο σκεπασμένον ὑπὸ ἁλατούχου στρώματος ὡς ὑπὸ χιόνος.

(Κατὰ τὸν A. Wagner)

Ἀσκήσεις.— *Σχημάτισε ἐπὶ τοῦ πίνακος τομὴν τοῦ ἐδάφους τῆς Παλαιστίνης ἀπὸ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν διὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ μέχρι τῆς Ὑπεριορδανίας καὶ σημείωσε τὰ διάφορα αὐτοῦ ὕψη. — 2. Ποῖα ἄλλα μέρη γνωρίζεις χαμηλότερα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης; — 3. Εὗρε εἰς τὸν χάρτην τὴν Ναζαρὲτ καὶ ἄλλας πόλεις καὶ θέσεις ποὺ γνωρίζεις ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Ἱστορίαν. — 4. Ποίαν μεγάλην νῆσον γνωρίζεις ἀπέναντι τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου; — 5. Ταξίδευσε νοερῶς ἐκ τῆς πατρίδος σου διὰ Κύπρου εἰς τὴν Χάιφαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἱεροσόλυμα.*

Γ'. ΑΡΑΒΙΑ

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.— Ἡ Ἀραβία εἶναι μεγάλη καὶ ὑψηλὴ χερσόνησος· εἶναι χώρα τραπεζοειδής, ὅπως καὶ ἡ Συρία καὶ ἡ Παλαιστίνη. Χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν διὰ τῆς **Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης**, ἡ ὁποία εἶναι προέκτασις τῆς ταφροειδοῦς καθιζήσεως τῆς Συρίας. Ἡ Ἐρυθρὰ Θάλασσα συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Μεσογείου διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ (εἰς τὸν ὁμώνυμον ἰσθμόν), φυσικῶς δὲ ἑνοῦται μετὰ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ διὰ τοῦ πορθμοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βὰβ - ἐλ Μανδὲβ (Πύλη τῶν δακρύων). Λέγεται τοιουτοτρόπως ἀπὸ τοὺς Ἄραβας, διότι ὁ εἰσπλέων εἰς τὴν Ἐρυθρὰν ἀναλογίζεται τὰς ταλαιπωρίας, τὰς ὁποίας μέλλει νὰ ὑποστῇ κατὰ τὸν διάπλουν, ἐν μέσῳ θερμοτάτου κλίματος καὶ ἐρήμων κατὰ τὸ πλεῖστον παραλίων. ΒΑ. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Περσικοῦ κόλπου.

16. Δυτικὴ Ἀσία. Πολιτικὴ διαίρεσις.

Ἕνεκα τῆς νοτίας θέσεώς της, ἡ χερσόνησος ἔχει θερμὸν κλῖμα, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ θέρος κάμνει τὰ παράλια νὰ εἶναι πραγματικὴ κόλασις. Τὸ ἐσωτερικὸν στερεῖται σχεδὸν ἐντελῶς βροχῶν, διὰ τοῦτο οὐδένα ποταμὸν ἔχει εἰ μὴ μόνον χειμάρρους, οἱ ὁποῖοι σχηματίζονται κατόπιν σπανιωτάτων βροχῶν, τὸ δὲ ὕδωρ ἀμέσως ἀπορροφᾶται ὑπὸ τῆς ἄμμου. Οἱ τοιοῦτοι χειμαρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ροι λέγονται **Οὐάδι.** Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ Ἀραβία εἶναι πλήρης ἐρήμων καὶ στεππῶν. Μόνον ἡ δυτικὴ παραλία δέχεται βροχὰς κατὰ τὸν Ἀπρίλιον καὶ τὸν Σεπτέμβριον, πλουσίας δὲ ἡ νοτιοδυτικὴ ὑψηλὴ χώρα **Ὑεμένη.**

Κάτοικοι καὶ πολιτικὴ κατάστασις.— Λόγῳ τοῦ ἀνύδρου τῆς χώρας ἡ Ἀραβία ἔχει ἀραιότατον πληθυσμόν. Ἐνῷ ἡ ἔκτασίς της εἶναι εἰκοσαπλασία τῆς Ἑλλάδος, ὁ πληθυσμός της εἶναι

17. Κατασκηνώσεις Ἀράβων (Βεδουίνων).

Αἱ ἐξ ὑφάσματος χονδροῦ σκηναὶ τῶν Ἀράβων ὁμοιάζουν πρὸς τὰς ἐκ δέρματος σκηνὰς τῶν Κιργησίων. Αὗται εὐκολύνουν πολὺ τὰς κινητὰς τῶν ἐγκαταστάσεις κατὰ τὸν νομαδικὸν των βίον εἰς τὰς ἐρήμους καὶ τὰς στέππας.

ἴσος (7 ἑκατ.). Κύριοι κάτοικοι εἶναι οἱ Ἄραβες, ἀποκαλούμενοι Βεδουίνοι, οἱ ὁποῖοι περιφέρονται ὡς κτηνοτρόφοι νομάδες μὲ τὰ πρόβατα, τοὺς ἵππους καὶ τὰς καμήλους των ἀνὰ τὰ μέρη ὅπου εὑρίσκουν ὀλίγην βλάστησιν. Ἐπειδὴ εἰς τὴν Ἀραβίαν δὲν δύνανται νὰ ζήσουν πολλοὶ ἄνθρωποι, ὁ αὐξανόμενος ἀραβικὸς πληθυσμὸς ἐξηπλώθη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος εἰς τὰς πέριξ χώρας. Ἀπὸ δὲ τοὺς χρόνους τοῦ Μωάμεθ οἱ Ἄραβες ἐτράπησαν εἰς διαφόρους κατακτήσεις καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Συ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρίαν, τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν Περσίαν, τὴν Αἴγυπτον, ὅλην τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν καὶ αὐτὴν τὴν Ἱσπανίαν.

Πολιτικῶς σήμερον ἡ Ἀραβία διαιρεῖται εἰς διάφορα κράτη. Ἡ Ἀγγλία κατέχει διάφορα παράλια μέρη καὶ τοιουτοτρόπως ἔχει ἐξασφαλίσει τὴν σπουδαίαν παραλιακὴν γραμμὴν διὰ τὰς συγκοινωνίας μὲ τὰς ἀποικίας καὶ τὰς κτήσεις της. Οἱ Ἄραβες ἀκολουθοῦν τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν καὶ ἱεραὶ πόλεις αὐ-

18. Ἡ πόλις Μέκκα. Ἐν τῷ μέσῳ ἡ « Καάβα ».

τῶν εἶναι ἡ **Μέκκα** καὶ ἡ **Μεδίνα,** ὅπου φθάνει σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἀπὸ τοὺς συριακοὺς σιδηροδρόμους. Ἡ Μέκκα εἶναι ἡ πατρὶς τοῦ Μωάμεθ, εἰς δὲ τὴν Μεδίναν ὑπάρχει ὁ τάφος του. Μυριάδες προσκυνητῶν ἔρχονται κατ' ἔτος μὲ τὸν σιδηρόδρομον ἀπὸ τὴν Δαμασκὸν εἰς τὴν Μέκκαν διὰ νὰ προσκυνήσουν τὴν Καάβαν, δηλαδὴ ἕνα κυβοειδὲς οἰκοδόμημα, ὅπου φυλάσσεται ὁ ἱερὸς λίθος (μετεωρόλιθος). Ἄλλοι διὰ θαλάσσης ἔρχονται εἰς τὰς ἱερὰς πόλεις διὰ τοῦ λιμένος **Δζέδδα,** ὁ ὁποῖος συνδέεται μὲ τὰς πόλεις διὰ σιδηροδρόμου. Καθ' ἡμέραν τὸ $^1/_{10}$ τῆς ἀνθρωπότητος στρέφει τὸ πρόσωπον πρὸς τὸ μέρος τοῦ ὁρί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ζοντος ὅπου εὑρίσκεται ἡ Μέκκα διὰ νὰ προσευχηθῇ. Ἡ δὲ νοτιωτέρα χώρα Ὑεμένη, λόγῳ τῶν πλουσίων βροχῶν της, ἔχει μεγάλην βλάστησιν καὶ ἐπονομάζεται « Εὐδαίμων Ἀραβία ». Παράγει σιτηρά, πορτοκάλια, χουρμάδες καὶ πρὸ πάντων καφέν, ὁ ὁποῖος ἐξάγεται ἐκ τῶν λιμένων **Μόκας** καὶ **Χοδείδας.**

Παρὰ τὸν Βάβ-ἐλ-Μανδὲβ εἶναι ἱδρυμένη ἡ ἀγγλικὴ ἀποικία **Ἄδεν,** ὀχυρὸς σταθμός.

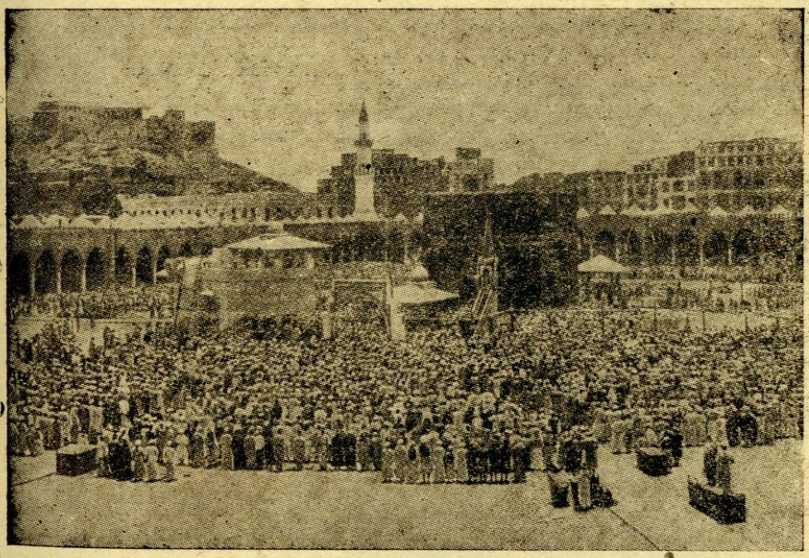

19. Ἡ Καάβα εἰς τὴν Μέκκαν.

Ὁ πλοῦς διὰ τῆς « κολάσεως ». — Ἐν ὥρᾳ σκοτεινῆς νυκτὸς εἰσερχόμεθα εἰς τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ. Θαμβωτικοὶ πράσινοι φανοὶ φωτίζουν τὴν νύκτα μὲ μαγικὸν φῶς καὶ μᾶς δεικνύουν τὴν γραμμὴν τῆς θαλασσίας ὁδοῦ. Τὸ ἀτμόπλοιόν μας ὀφείλει, ὅπως ὅλα τὰ πλοῖα, νὰ πλέῃ βραδέως, ὅπως μὴ τὸ παραγόμενον κῦμα βλάψῃ τὰ παρόχθια τοιχώματα τῆς διώρυγος. Μὲ θαυμασμὸν διαπλέομεν τὴν μακρὰν ταύτην ὑδατίνην ὁδόν, ἡ ὁποία εἰς μῆκος 168 χιλιομέτρων διαχωρίζει τὴν Ἀραβίαν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον. Τεράστιοι βορβοροφάγοι διαφόρων συστημάτων ἵστανται κατ' ἀποστάσεις ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ὅπως καθαρίσουν τὴν κοίτην τῆς διώρυγος ἀπὸ τῆς ἰλύος καὶ τῆς ἄμμου. Ἀτελείωτα ἐρημικὰ μέρη, βραχώδη ἐδάφη καὶ ἀραβικὰ χωρία, τὰ ὁποῖα εἶχον ἱδρυθῇ κατὰ τὸν χρόνον τῆς διανοίξεως τῆς διώρυγος, διέρχονται πρὸ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὀφθαλμῶν μας. Συχνὰ φαίνονται Βεδουίνοι καὶ ἀγέλαι καμήλων, αἰγῶν καὶ προβάτων.

Κατὰ τὴν πρωίαν φθάνομεν εἰς τὸ Σουέζ. Ἀπ' ἐκεῖ, ὅσον τὸ πλοῖον προχωρεῖ πρὸς τὰ ἔξω τοῦ κόλπου, τόσον αὐξάνει καὶ ὁ καύσων. Ὁ πλοίαρχος παρουσιάζεται μὲ λευκὴν στολήν, οἱ καμαρότοι μὲ λευκὸν καὶ κοντὸν ἐπενδύτην. Εἶναι καιρὸς νὰ φορέσωμεν καὶ ἡμεῖς τὰ λινά μας καὶ τὴν κάσκαν μας, διότι ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζει ἡ περίφημος «Ἐρυθρὰ Θάλασσα». Ἀριστερά μας ὑπεράνω τῆς βαθυκυάνου θαλάσσης καὶ τῆς ἐρυθροκιτρίνου ἀκτῆς ὑψώνεται τὸ περίφημον ὄρος Σινᾶ.

Ὁ ὑδράργυρος τοῦ θερμομέτρου ἀνέρχεται ἀκαταπαύστως. Ἄνωθεν ἡμῶν θολοῦται φλογερὸς οὐρανός· ὑποτρέμοντες κυματισμοὶ ἀέρος ἀναδίδονται ἐκ τοῦ πλοίου. Οἱ ἀνεμιστῆρες εἰς τοὺς θαλάμους ματαίως ἀγωνίζονται κατὰ τοῦ καύσωνος, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐξήρανε τὸν οὐρανίσκον. Μίαν πρωίαν μᾶς ἐξυπνᾷ ἀπὸ τὸν θερμὸν ὕπνον μονότονος φωνή, ἡ ὁποία προήρχετο ἀπὸ βραχνὸν φάρυγγα καὶ ὡμοίαζε πρὸς ὕμνον λιτανείας· ἡ φωνὴ αὕτη μᾶς ἀναγγέλλει ὅτι εὑρισκόμεθα εἰς τὴν θερμοτάτην πόλιν τοῦ κόσμου, τὴν **Μασσαύαν,** τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἄλλοτε ἰταλικῆς ἀποικίας Ἐρυθραίας. Τὸ θερμόμετρον δεικνύει ἤδη 45 βαθμοὺς Κελσίου. Τὸ πλοῖον σταματᾷ, ὁπότε νέα εἰκὼν παράξενος παρουσιάζεται πρὸ ἡμῶν. Ὁ πρὸ τοῦ πλοίου χῶρος ἐγέμισεν ἀπὸ πλῆθος Νιγρητῶν, οἱ ὁποῖοι κραυγάζοντες καὶ ᾄδοντες μετέφερον κιβώτια καὶ σάκκους ἐπὶ τῶν ἡλιοκαῶν ράχεών των διὰ νὰ τὰ φορτώσουν εἰς τὸ πλοῖον μας. Τὴν εἰκόνα ταύτην ἐφώτιζον αἱ θερμαὶ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου. Μικραὶ στιλπνόμαυραι Νιγρήτιδες ἐπήδων εἰς τὸ ἁλμυρὸν ὕδωρ καὶ ἐβυθίζοντο, διὰ νὰ περισυλλέξουν τὰ νομίσματα, τὰ ὁποῖα ἐρρίπτομεν πρὸς αὐτάς.

Ἀφοῦ ἀφήσαμεν τὴν Μασσαύαν, ἐπλέομεν ἀκόμη εἰς τὴν κόλασιν τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης. Μόλις πλησίον τοῦ Ἄδεν, εἰς τὸν πορθμὸν Βάβ-ἐλ-Μανδέβ, καταπίπτει ὀλίγον ἡ θερμοκρασία. Ἡ ἀρχαία πόλις Ἄδεν εὑρίσκεται εἰς ἕνα κοίλωμα. Ἂν καὶ ἤμεθα εἰς τὴν Ἀραβίαν, σπανίως ἐβλέπομεν εἰς τὰς ὁδοὺς ἰθαγενεῖς. Ἐπικρατεῖ ζωὴ ἰνδική, διότι ἡ πόλις κατέχεται ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἰνδικὴν κυβέρνησιν. Ἡ βροχὴ εἰς τὸ Ἄδεν εἶναι σπάνιον φαινόμενον· πολλάκις παρέρχονται καὶ δύο ἔτη, χωρὶς νὰ βρέξῃ. Ἀνήλθομεν πέραν τῆς πόλεως διὰ νὰ ἐπισκεφθῶμεν περίφημον ἔργον κείμενον εἰς τὴν ἀρχὴν στενῆς φάραγγος· εἶναι αἱ περίφημοι ὑδαταποθῆκαι, εἰς τὰς ὁποίας διὰ φράγματος συγκρατεῖται τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς. Πολλάκις ὅμως συμβαίνει μετὰ μακρὰν ξηρασίαν ἡ δεξαμενὴ νὰ εἶναι κενή.

Ὅταν ἀνεχωρήσαμεν ἐκ τοῦ Ἄδεν, ἔπνεε δροσερὸς ἄνεμος ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ· μὲ τὸν καθαρὸν καὶ ἔναστρον οὐρανὸν τῆς νυκτὸς καὶ μὲ τὰ φωσφορίζοντα ὕδατα τῆς σκοτεινῆς θαλάσσης, ἔπειτα ἀπὸ τὴν κόλασιν, ἐφαίνετο εἰς ἡμᾶς ἡ νὺξ παραδεισίας ὡραιότητος.

(Κατὰ τὸν A. Lübcke)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Δ'. ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑ

Φυσικὴ ἄποψις.—Ἡ Μεσοποταμία εἶναι μέγα βαθύπεδον λεκανοειδές, τὸ ὁποῖον ἀνοίγεται μεταξὺ τῆς Ἀραβίας καὶ τοῦ Ἰρανικοῦ ὑψιπέδου. Τὸ βόρειον αὐτῆς μέρος καταλαμβάνεται ἀπὸ λόφους καὶ χαμηλὰ ὀροπέδια, τὰ ὁποῖα συνδέονται μὲ τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Ἀρμενίας. Ἕνεκα τῆς κλειστῆς θέσεώς της δέχεται ὀλίγας βροχάς. Ἐν τούτοις ἡ ἔκτασις τοῦ βαθυπέδου καλύπτεται ἀπὸ στρῶμα ἄμμου καὶ ἀργίλλου, τὸ ὁποῖον μετέφερον οἱ μεγάλοι ποταμοὶ **Τίγρης** καὶ **Εὐφράτης**, κατερχόμενοι ἐκ τῆς Ἀρμενίας. Μὲ τὰς πλημμύρας των, κατὰ τὸν Ἀπρίλιον καὶ Μάιον, λιπαίνουν καὶ ποτίζουν τὸ ἔδαφος, ἐνούμενοι δὲ ὑπὸ τὸ ὄνομα Σατ-ἐλ-Ἀραὰβ δημιουργοῦν εἰς τὴν ἐκβολὴν μέγα δέλτα, τὸ ὁποῖον προεκτείνεται εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον κατ' ἔτος 50 μ.

20. Σχεδία εἰς τὸν Τίγρην ποταμόν.

Ἱστορικὴ ἄποψις.—Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, λόγῳ τῶν πλημμυρῶν τῶν ποταμῶν, ἡ Μεσοποταμία ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὰς πλουσιωτέρας χώρας τοῦ κόσμου, παράγουσα σιτηρὰ καὶ στολιζομένη μὲ φοίνικας. Ἕνεκα τῆς εὐφορίας της καὶ τῆς κεντρικῆς θέσεώς της ἤκμασεν ἐδῶ ἡ πόλις **Νινευὶ** τῶν Ἀσσυρίων καὶ ἡ **Βαβυλὼν** τῶν Βαβυλωνίων. Γειτονικοὶ λαοὶ ἐκυρίευσαν καὶ κατέστρεψαν τὰς πόλεις ταύτας. Νέαν ἀκμὴν ἔλαβεν ἡ χώρα ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὁπότε ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου ἡ μεγάλη πόλις **Σελεύκεια**. Ἀργότερον, κατὰ τὸν μεσαίωνα, ὁπότε κατείχετο ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἤκμασεν ἡ Βαγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δάτη, ἡ ὁποία εἶχε 2.000.000 κατοίκους καὶ ἦτο ἡ μεγίστη καὶ πλουσιωτάτη πόλις τοῦ κόσμου. Οἱ σημερινοὶ κάτοικοι εἶναι Ἄραβες καὶ Κοῦρδοι μουσουλμάνοι.

Τὸ βασίλειον τῆς Μεσοποταμίας (Ἰράκ). — Ἡ Μεσοποταμία σήμερον εἶναι βασίλειον (300.000 τετρ. χιλ.) ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ὁ πληθυσμός του ἀνέρ-

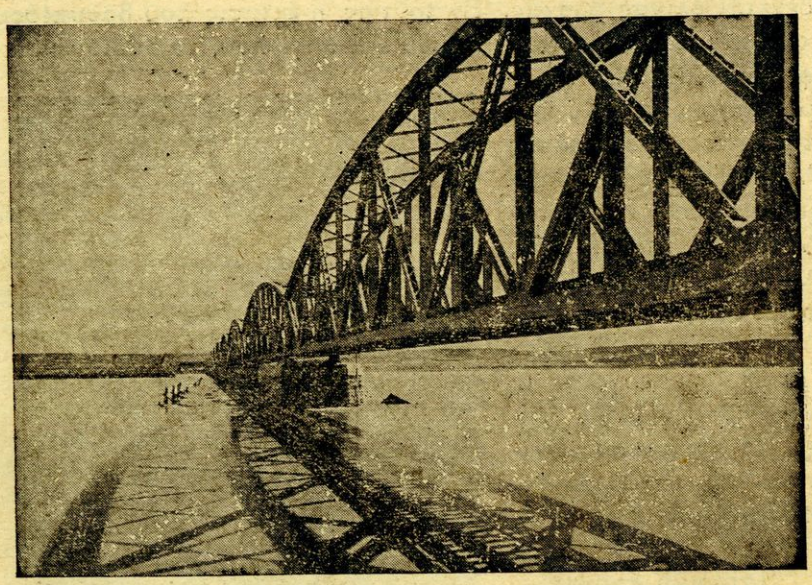

21. Γέφυρα ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου.

χεται εἰς 3.300.000 κατοίκων καὶ πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶναι ἡ Βαγδάτη (200) ἐπὶ τοῦ Τίγρητος.

Ὁ οἰκονομικὸς βίος. Πρὸ τοῦ πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου ἡ χώρα, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων, εἶχε παραμεληθῆ. Σήμερον, μὲ τὰ χρηματικὰ κεφάλαια καὶ τὴν φροντίδα τῶν Ἄγγλων, ἡ Μεσοποταμία ἀναλαμβάνει οἰκονομικῶς καὶ δεικνύει σημαντικὰς προόδους.

α) Γεωργία. Μὲ φράγματα ἐπὶ τῶν ποταμῶν καὶ μὲ διώρυγας ποτίζονται ἀπέραντοι ἐκτάσεις. Παρὰ τοὺς ὀρυζῶνας,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοὺς σιταγροὺς καὶ τοὺς φοίνικας, οἱ ὁποῖοι προορίζονται διὰ τὴν ἐντοπίαν κατανάλωσιν, οἱ Ἄγγλοι ἐγκαθιστοῦν μεγάλας φυτείας βάμβακος.

β) Ἐκμετάλλευσις φυσικοῦ πλούτου. Ἐπὶ τοῦ ἄνω Τίγρητος καὶ πλησίον τῆς πόλεως **Μοσούλης** (100), εὑρέθη ἄφθονον **πετρέλαιον,** τὸ ὁποῖον μὲ μακροτάτους σωλῆνας διοχετεύεται εἰς λιμένας τῆς Μεσογείου, τὴν Τρίπολιν τῆς Συρίας καὶ

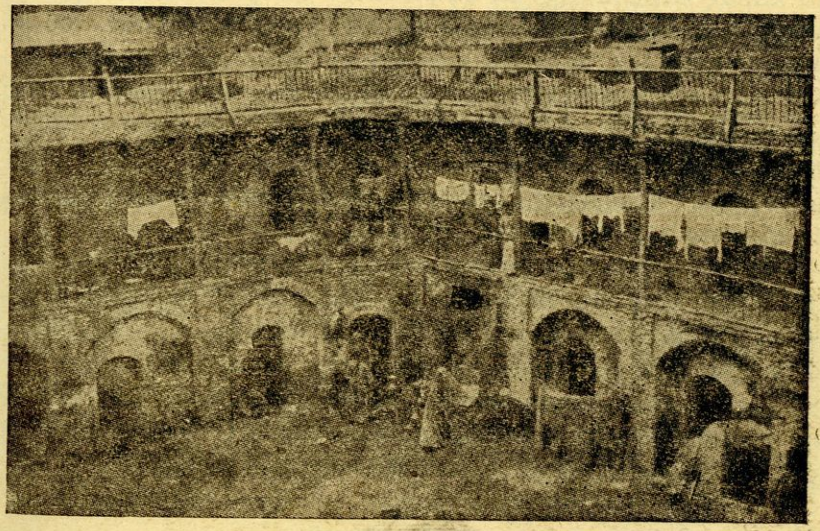

22. Πανδοχεῖον (χάνι) δημόσιον ἐν Βαγδάτῃ.

τὴν Χάιφαν τῆς Παλαιστίνης. Ἀπ' ἐκεῖ μεταφέρεται τὸ πετρέλαιον διὰ πλοίων εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

γ) Συγκοινωνία καὶ ἐμπόριον. Ἡ Μεσοποταμία ἔχει σπουδαίαν θέσιν εἰς τὰς διεθνεῖς συγκοινωνίας. Εἶναι ἡ ὁδός, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸν Βόσπορον φέρει εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον, αὐτὴν δὲ ἀκολουθεῖ ὁ λεγόμενος σιδηρόδρομος τῆς Βαγδάτης. Ποταμόπλοια ἐκ τοῦ κόλπου πλέουν διὰ τοῦ Σὰτ - ἐλ - Ἀραὰβ μέχρι τῆς πόλεως **Βασσόρας** (50), ἀπ' ἐκεῖ δὲ ἀνέρχονται καὶ μέχρι τῆς Βαγδάτης. Ἐπὶ πλέον οἱ Ἄγγλοι διὰ τῆς Μεσοποταμίας, ἀσφαλίζουν τὴν διὰ ξηρᾶς ὁδόν, ἡ ὁποία φέρει πρὸς τὰς Ἰνδίας, ὑπεράνω δὲ ταύτης πετοῦν καὶ τὰ ἀγγλικὰ ἀεροπλάνα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ε'. ΑΡΜΕΝΙΑ

Ἡ Ἀρμενία ὁμοιάζει κατὰ τὴν διαμόρφωσιν μὲ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Εἶναι ὀρεινὴ χώρα μὲ πολλὰς ὀροσειράς, αἱ ὁποῖαι εἶναι συνέχεια τῶν Ποντικῶν ὀρέων. Ἐδῶ ὅμως ὅλα τὰ ὄρη εἶναι ἄδενδρα καὶ τὰ ἀρχαῖα αὐτῶν πετρώματα σκεπάζονται εἰς τὰ περισσότερα μέρη μὲ ἡφαιστειογενῆ στρώματα λάβας καὶ στάκτης. Τὸ ὑψηλότατον καὶ γνωστὸν ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὄρος **Ἀραράτ** (5.200) εἶναι ἡφαίστειον, τοῦ ὁποίου ἡ αἰωνία χιὼν εἰς τὴν κορυφὴν φαίνεται ἀπὸ πολὺ μακράν.

Εἰς τὰ ὄρη ταῦτα ἔχουν τὰς πηγάς των οἱ ποταμοὶ Τίγρης καὶ Εὐφράτης, οἱ ὁποῖοι διέρχονται ὑψηλὰ λεκανοπέδια ἢ κόπτουν τὰς ὀροσειρὰς μὲ ἀγρίας φάραγγας. Εἰς μερικὰ μέρη μεταξὺ τῶν ὀροσειρῶν κλείονται μεγάλαι καὶ ἁλμυραὶ λίμναι, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Βὰν κεῖται εἰς ὕψος 1.700 μ.

Λόγῳ τῆς τοιαύτης κατατάξεως τῶν ὀρέων τὸ κλῖμα τῆς Ἀρμενίας εἶναι ἠπειρωτικόν. Ὄχι σπανίως ἡ θερμοκρασία τὸ θέρος ἀναβαίνει +38° καὶ τὸν χειμῶνα καταβαίνει —20°. Ὅλα ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον ἕως τὸν Ἀπρίλιον εἶναι σκεπασμένα μὲ χιόνας. Ἡ τῆξις τῆς χιόνος καὶ αἱ βροχαὶ προσχώνουν μὲ τὴν ἡφαιστειογενῆ γῆν τὰς κοιλάδας καὶ σχηματίζουν εὔφορον ἔδαφος. Ἡ Ἀρμενία εἶναι ἡ πατρὶς τῆς βερυκοκκέας καὶ ἔχει ἀρκετὰ γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Αἱ ἄθλιαι ὅμως ὁδοὶ ἐμποδίζουν τὴν μεταφορὰν τούτων.

Οἱ κάτοικοι ὑπολογίζονται εἰς $2^1/_2$ ἑκατομμύρια. Οἱ **Ἀρμένιοι** εἶναι Ἀριανῆς καταγωγῆς καὶ λόγῳ τῶν δυσβάτων ὀρέων τῆς χώρας των ἐφύλαξαν τὸν χριστιανισμόν, τὸν ὁποῖον παρέλαβον ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, εἶναι ὅμως μονοφυσῖται. Εἰρηνικοὶ ἄνθρωποι, ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Ζητοῦντες τὴν ἀπελευθέρωσίν των ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἔπαθον κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τόσας σφαγὰς καὶ καταστροφάς, ὥστε ὀλίγοι σήμερον μένουν εἰς τὴν Ἀρμενίαν καὶ πολλοὶ ζοῦν εἰς ἄλλα μέρη, ὅπου διακρίνονται ὡς ἐπιτήδειοι ἔμποροι. Εἰς τὴν Ἑλλάδα μένουν σήμερον 30.000 πρόσφυγες. Εἰς τὰ νότια τῆς χώρας, εἰς τὸ **Κουρδιστάν,** ζοῦν κατὰ τὸ πλεῖστον ὡς νομάδες κτηνοτρόφοι οἱ **Κοῦρδοι,** ὁμιλοῦντες γλῶσσαν, ἡ ὁποία ὁμοιάζει

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πίναξ 1. Αἱ χῶραι τῆς Δυτικῆς Πρόσω Ἀσίας.

Χῶραι	Ἐπιφάν. εἰς τετρ. χιλιόμ.	Κάτοικοι κατὰ χιλιάδας	Πυκνότης πληθυσμοῦ	Πρωτεύουσαι καὶ σπουδαιότεραι πόλεις μὲ τὸν πληθυσμὸν κατὰ χιλ.	Σπουδαιότατα προϊόντα
Τουρκία	700.000	16.000	20	Ἄγκυρα (100)	σιτηρὰ
				Σμύρνη (150)	καπνὸς
				Ἄδανα (70)	ὀπῶραι
				Ἰκόνιον (70)	»
				Προῦσα (62)	»
				Μερσίνα (50)	ἔριον
				Τραπεζοῦς	
Συρία (γαλ. ἐντολὴ)	150.000	3.000	17	Βηρυτὸς (160)	σιτηρὰ
				Δαμασκὸς (100)	ὀπῶραι
				Χαλέπιον (200)	ἔριον
Παλαιστίνη (βρετ. ἐντολὴ)	24.000	1.500	44	Ἱερουσαλὴμ(95)	σιτηρὰ
				Ἰόππη (50)	ὀπῶραι
Ὑπεριορδανία	42.000	500	7	Ἀμμὰν (12)	χουρμάδες
Ἀραβία (Σουλτ. Νέδς)	1.600.000	7.000	4	Μέκκα (180)	δέρματα
				Μεδίνα (30)	χουρμάδες
				Δζέδδα (40)	δέρματα καφὲς
Μεσοποταμία (Ἰρὰκ)	302.000	3.300	18	Βαγδάτη (200)	ἔριον
				Μοσούλη (100)	σιτηρὰ
				Βάσρα (50)	χουρμάδες πετρέλαιον

μὲ τὴν περσικήν. Εἶναι μωαμεθανοὶ καὶ ἐχθροὶ τῶν Ἀρμενίων, ἐπιτίθενται δὲ πολλάκις ἐναντίον των ὡς λησταί.

Ἡ Ἀρμενία δὲν εἶναι αὐτόνομος χώρα. Ἡ συνθήκη τῶν Σεβρῶν (1919) εἶχεν ἀναγνωρίσει αὐτὴν ὡς ἀνεξάρτητον κράτος, ἀλλ' ἡ Τουρκία καὶ ἡ Ρωσία δὲν τὴν ἀνεγνώρισαν. Τὸ ΝΔ. τμῆμα αὐτῆς ἀνήκει εἰς τὴν Τουρκίαν. Ἐδῶ οἱ Τοῦρκοι σήμερον ἱδρύουν σιδηροδρομικὰς γραμμὰς διὰ νὰ μεταφέρουν τὰ κυριώτερα προϊόντα, δηλαδὴ τὰ ἐξαίρετα ὀπωρικὰ καὶ τὸ ἔριον τῶν ζώων, καὶ νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὰς ἰαματικὰς πηγὰς καὶ τὸν πλοῦτον τῶν ὀρυκτῶν. Πρωτεύουσα τῆς τουρκικῆς Ἀρμενίας εἶναι ἡ Ἐρζερούμ (30), εἰς ὕψος 1.800 μέτρων, μὲ πολλὰ τζαμιά. Ἡ ΒΑ. Ἀρμενία ἀποτελεῖ μέρος τῆς σοβιετικῆς δημο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κρατίας, ἡ ὁποία λέγεται Ὑπερκαυκασία. Τὰ ἐδῶ ὄρη διατέμνουν βαθεῖαι κοιλάδες, διὰ τῶν ὁποίων ρέουν ποταμοὶ ἐκβάλλοντες εἰς τὴν Κασπίαν. Σπουδαιότερος τούτων εἶναι ὁ Ἀράξης (Ἀράς). Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Ἐριβὰν** (65). Τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα, ὅπου ἡ πόλις **Ταυρὶς** (240), ἀνήκει πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν Περσίαν.

ΣΤ'. ΚΑΥΚΑΣΙΑ

Ὁ Καύκασος εἶναι τὸ ὄριον μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Πρόσω Ἀσίας. Ἔχει ὑψηλὰς κορυφὰς (Ἐλπροὺς 5.600 μ.) καὶ ὑψώνεται ὡς τεῖχος ἀδιάβατον, ὅπως καὶ τὰ Πυρηναῖα ὄρη. Ἡ πρὸς Β. αὐτοῦ χώρα, ἡ **Προκαυκασία,** εἶναι λοφώδης καὶ στεπ-

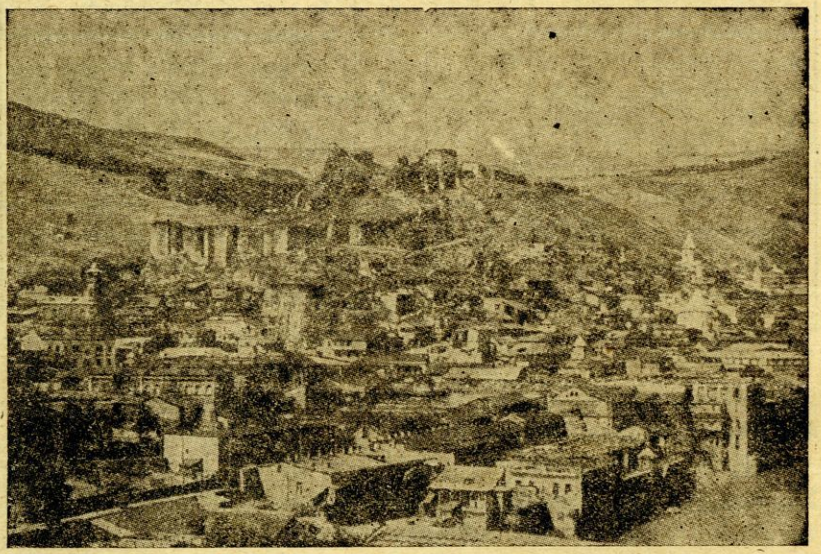

23. Τιφλίς. Γενικὴ ἄποψις μετὰ τῆς Ἀκροπόλεως.

πώδης, ὁμοία μὲ τὰς στέππας τῆς νοτίου Ρωσίας. Εἰς τὸ ὄρος κατοικοῦν διάφοροι ὀρεινοὶ λαοί, ὡς οἱ **Γεωργιανοὶ** καὶ οἱ **Γρουσῖνοι.** Πρὸς Ν. τοῦ Καυκάσου εἶναι ἡ **Ὑπερκαυκασία** (βλέπε πίνακα 2 σελὶς 54), εἰς τὴν ὁποίαν διὰ νὰ ἔλθῃ ὁ σιδηρόδρομος ἀπὸ τὴν Προκαυκασίαν παρακάμπτει τὸ ὄρος πρὸς Α., ἐνῷ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἡ ἁμαξιτὴ ὁδὸς μὲ δυσκολίαν ὑπερβαίνει τὸ ὄρος διὰ διόδου 2.400 μέτρων ὕψους. Ἡ δυτικὴ πλευρὰ τῆς Ὑπερκαυκασίας εἶναι ὑγρὰ καὶ θερμὴ ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιδράσεως τῆς Μαύρης θαλάσσης. Ἐπὶ ταύτης εἶναι ἡ ἀρχαία χώρα Κολχίς, γνωστὴ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος. Εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφος τῆς Ὑπερκαυκασίας γίνονται πλούσιαι συγκομιδαὶ σταφυλῶν, σιτηρῶν, ὀπωρῶν, καπνοῦ, βάμβακος καὶ τεΐου. Κέντρον τῆς χώρας εἶναι ἡ **Τιφλὶς** (400). Ὅσον προχωρεῖ τις πρὸς τὴν Κα-

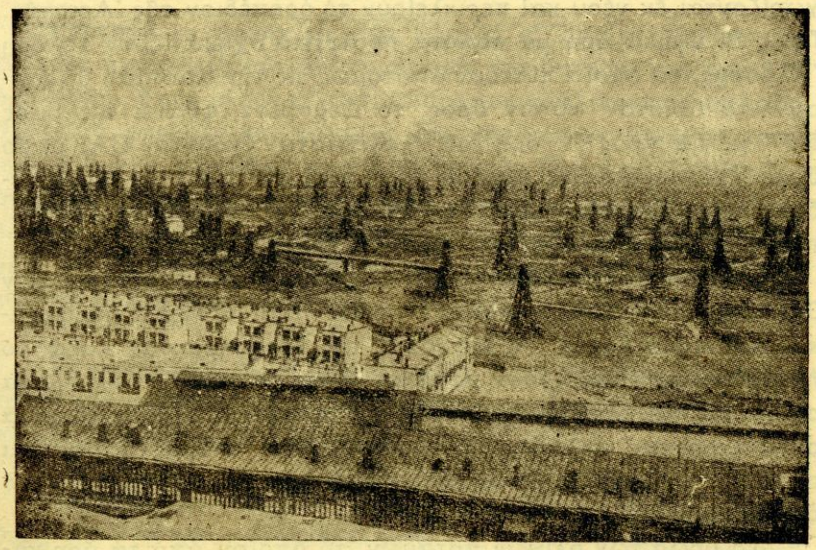

24. Πετρελαιοπηγαὶ παρὰ τὸ Βακοῦ.

σπίαν, τόσον ἡ χώρα παρουσιάζεται ξηρὰ καὶ ἄκαρπος, διότι ἕως ἐδῶ δὲν φθάνουν οἱ ὑγροὶ ἄνεμοι τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Πλησίον τῆς ἀκτῆς τῆς Κασπίας θαλάσσης, παρὰ τὴν πόλιν **Βακοῦ** (450), εὑρίσκονται πλούσιαι πηγαὶ πετρελαίου· ἀπ' ἐδῶ τὸ πετρέλαιον διοχετεύεται μέχρι τοῦ λιμένος **Βατοὺμ** τοῦ Εὐξείνου Πόντου διὰ σωλήνων μήκους 840 χιλιομέτρων διὰ νὰ παραλαμβάνεται ἀπὸ τὰ πλοῖα πρὸς μεταφοράν. Ἀπὸ τὸ πετρέλαιον τοῦτο καὶ τὴν βενζίνην προμηθεύεται καὶ ἡ Ἑλλάς. Ἀπὸ τὸ Βατοὺμ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ διὰ μέσου τῆς Τιφλί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δος σταματᾷ καὶ εἰς ἄλλον λιμένα τοῦ Εὐξείνου Πόντου, βορειότερον τοῦ Βακοῦ, εἰς τὸ **Πότι.**

Ἡ Καυκασία πολιτικῶς ἀποτελεῖ μικρὰς αὐτονόμους πολιτείας, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνονται εἰς τὴν Ἕνωσιν τῶν Ρωσικῶν Σοβιέτ.

Ζ'. ΑΡΙΑΝΗ

Φυσικὴ ἄποψις.— Πρὸς Α. τῆς Ἀρμενίας αἱ ὀροσειραὶ ἀποχωρίζονται ἐκ νέου καὶ περικλείουν τὸ ὀροπέδιον τῆς Ἀριανῆς. Πρὸς Β. ὑψηλὰ ὄρη μὲ παλαιὰ ἡφαίστεια σχηματίζουν τὰ ὄρη **Ἐλβούρς,** τὰ ὁποῖα πίπτουν ἀποτόμως εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν· τὸ ὕψιστον αὐτῶν ὄρος, τὸ Δεμαβέντ, φθάνει εἰς ὕψος 5.670 μ. Τὰ πρὸς Α. ὄρη τοῦ Ἀφγανιστὰν ἑνοῦνται ΒΑ. μὲ τὸ ὄρος **Ἰνδοκοῦχον,** τὸ ὁποῖον εἶχεν ὑπερβῆ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος μὲ τὸν στρατόν του. Τὰ ΝΑ. ὄρη, τὰ **Σουλεϊμάν,** καταπίπτουν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ ποταμοῦ Ἰνδοῦ.

Ἐπειδὴ τὸ ὀροπέδιον ἀποκλείεται ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων, τὸ κλῖμα εἰς αὐτὸ εἶναι καθαρῶς ἠπειρωτικὸν καὶ πολὺ ξηρόν. Αἱ διαφοραὶ τῆς θερμοκρασίας κατὰ τὸ ἡμερονύκτιον εἶναι τόσον μεγάλαι, ὥστε τὰ γυμνὰ πετρώματα σχίζονται καὶ κατατεμαχίζονται. Τὰ θρύμματα καὶ τὰ χώματα σκεπάζουν τὰς κοιλάδας τῶν βουνῶν, ὁ δὲ ἄνεμος παρασύρει αὐτὰ καὶ σχηματίζει θῖνας, δηλαδὴ ἐκτεταμένους σωροὺς ἀπὸ ἄμμον.

Τὸ ὕδωρ τῶν ὀλίγων ποταμῶν, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὰ ὄρη κατέρχεται εἰς τὸ κλειστὸν ὀροπέδιον, συναθροίζεται εἰς κοιλάδας ἢ λεκάνας, ὅπου μεταβάλλεται εἰς ἁλμυρὰ ἕλη, τὰ ὁποῖα λέγονται τηγάνια. Ταῦτα εἶναι ὁ τρόμος τῶν καραβανίων, διότι ἂν τύχῃ καραβάνιον, τὸ ὁποῖον διέρχεται δι' αὐτοῦ, νὰ καταληφθῇ ὑπὸ βροχῆς, βυθίζεται εἰς τὸ γλοιῶδες ἔδαφος. Λόγῳ τῆς τοιαύτης συστάσεως τοῦ ἐδάφους τὸ ὀροπέδιον γενικῶς εἶναι ἄγονον, καὶ μόνον εἰς μερικὰ μέρη ὑπάρχουν στέππαι μὲ ἀκανθώδεις θάμνους. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ὑψιπέδου εἶναι κατάλληλον διὰ κτηνοτροφίαν. Οἱ νομάδες τρέφουν αἰγοπρόβατα, ἵππους καὶ καμήλους. Καλλιέργεια εἶναι δυνατὴ μόνον εἰς τὰς ὑγρὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν καὶ εἰς τὰς πέριξ ὀρει-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νὰς περιοχάς. Εἰς αὐτάς, ὡς εἶναι ἐπόμενον, ὑπάρχουν αἱ περισσότεραι πόλεις.

Πολιτικῶς ἡ Ἀριανὴ διαιρεῖται εἰς τὸ **Ἰρὰν** (ἢ **Περσίαν**), τὸ **Ἀφγανιστὰν** καὶ τὸ **Βελουτχιστάν.**

Οἱ κάτοικοι τοῦ **Ἰρὰν** (περὶ τὰ 15.000.000) εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Περσῶν, λαβόντες ἀπὸ τοὺς Ἄραβας, ὅταν αὐτοὶ κατέλαβον τὴν χώραν των, τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν.

Γεωργία. — Μόνον εἰς τὰς ὁάσεις, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων, καὶ εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ ὀροπεδίου, ὅπου ρέουν ὕδατα, ὑπάρχουν καλλιέργειαι σιτηρῶν, ἀμπέλων, μωρεῶν καὶ καπνῶν. Εἰς τὴν νότιον πλευράν, ὅπου πάλαι ἔκειτο ἡ μεγάλη πρωτεύουσα τῆς Περσίας Περσέπολις, ὑπάρχουν μεγάλοι κῆποι πλήρεις φοινίκων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων. Εἰς τοὺς ἀγροὺς τῆς σημερινῆς πόλεως **Σιρὰς** ὑπάρχουν κῆποι ρόδων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα παράγεται ροδέλαιον (ὅπως εἰς τὴν Βουλγαρίαν).

Κτηνοτροφία. — Ἡ κτηνοτροφία τῶν νομάδων ἀποφέρει κρέας καὶ ἄφθονον ἔριον, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται διὰ τοὺς περιφήμους περσικοὺς τάπητας.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. — Τὸ ὑπέδαφος κρύπτει **πολυτίμους λίθους** καὶ πρὸ πάντων **πετρέλαιον,** τοῦ ὁποίου γίνεται ἐκμετάλλευσις ὑπὸ τῶν ἀγγλικῶν ἑταιριῶν. Εὑρίσκεται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ζάγρου (πρὸς Δ.). Εἰς τὴν ἐξαγωγὴν τούτου τὸ Ἰρὰν κατέχει τὴν τετάρτην θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ.

Πλὴν τῆς βιοτεχνίας ταπήτων καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων, ἄλλη τις βιομηχανία δὲν ὑπάρχει.

Συγκοινωνία καὶ πόλεις. — Αἱ ζῶναι ἐρήμων δυσκολεύουν τὴν συγκοινωνίαν. Αἱ μεταφοραὶ γίνονται συνήθως μὲ καραβάνια ἢ ἀκόμη καὶ ὑπὸ ἀχθοφόρων. Σιδηροδρόμους ἡ χώρα δὲν ἔχει πολλούς. Ἡ **Ταυρὶς** (200) συνδέεται μετὰ τῆς ρωσικῆς Τιφλίδος διὰ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ἀπὸ τοῦ 1939 λειτουργεῖ ὁ ὑπεριρανικὸς σιδηρόδρομος, ὁ ὁποῖος συνδέει τὴν ἀκτὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς Κασπίας θαλάσσης μὲ τὴν ἀκτὴν τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Ἡ συγκοινωνία γίνεται κυρίως δι' αὐτοκινήτων καὶ ἀεροπλάνων. Κέντρον τοῦ ὁδικοῦ δικτύου εἶναι ἡ πρωτεύουσα **Τεχεράνη** (350), πόλις μὲ ὁδοὺς στενὰς καὶ μὲ ἀγορὰς ταπήτων.

Τὸ **Ἀφγανιστάν,** κατέχον τὸ ΒΑ. τμῆμα τῆς Ἀριανῆς, εἶναι βασίλειον (650.000 τετρ. χιλιόμ.) τὸ ὁποῖον ἔχει 7.000.000 κατοίκους. Οἱ Ἀφγανοὶ εἶναι συγγενεῖς μὲ τοὺς Πέρσας. Οὗτοι, ὡς καὶ οἱ ὀλίγοι Τουρκομάνοι, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν ἐνταῦθα, εἶναι μωαμεθανοί. Ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ Ἀφγανιστὰν διατηρεῖται ἕνεκα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, διότι συνορεύει μὲ τὰς κτήσεις τούτων.

Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. — Εἰς τὰς κοιλάδας καὶ τὰς ὁάσεις καλλιεργεῖται ἡ ὄρυζα, ὁ σῖτος καὶ ὁ βάμβαξ. Εἰς τὰς στέππας βόσκουν ποίμνια προβάτων, καμήλων, ἵππων καὶ ὄνων.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος καὶ πόλεις. — Ὑπάρχουν κοιτάσματα πετρελαίου πλησίον τῆς πρωτευούσης **Καβοὺλ** (100), ὡς καὶ χρυσὸς πλησίον τῆς **Κανδαχάρ**· ἡ βιομηχανικὴ ὅμως ἐκμετάλλευσις εἶναι ἀδύνατος, διότι αἱ ὁδοὶ εἶναι ἀνεπαρκεῖς. Εἰς τὰς δύο ἀνωτέρω πόλεις καταλήγουν σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἐκ τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν.

Τὸ **Βελουτχιστὰν** (ΝΑ. Ἀριανὴ) ἔχει ἐπιφάνειαν 140.000 τετρ. χιλιόμετρα καὶ πληθυσμὸν μόλις 500.000, διότι μεγάλαι ἐκτάσεις εἶναι ἔρημοι. Τὴν ἔρημον Γεδρωσίαν εἶχε διέλθει ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος μὲ τὸν στρατόν του, ὅταν ἐπέστρεφεν ἐκ τῶν Ἰνδιῶν. Ἐπειδὴ ἡ χώρα εἶναι πτωχή, οἱ κάτοικοι ζοῦν ὡς νομάδες. Ἀνήκει εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ συνδέεται πολιτικῶς μετὰ τῆς διοικήσεως τῶν Ἀγγλικῶν Ἰνδιῶν. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Κελὰτ** (50).

Ἡ εἰκὼν πόλεως τῆς Ἐγγὺς Ἀνατολῆς διαφέρει κατὰ πολὺ τῶν ἰδικῶν μας. Εἰς στενὰς καὶ δαιδαλώδεις ὁδούς, αἱ ὁποῖαι εἶναι σκοτειναὶ καὶ ἀκάθαρτοι, ἱστανται κυβοειδεῖς οἰκίαι, σχεδὸν ἄνευ παραθύρων. Εἶναι γενικῶς μονώροφοι ἢ διώροφοι καὶ ἔχουν στέγην ἐπίπεδον (δῶμα).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐπὶ τούτου τὴν ἐσπέραν διαδραματίζεται ἡ ζωὴ τῶν ἐνοίκων, οἱ ὁποῖοι καὶ κοιμῶνται ἐδῶ κατὰ τὰς θερμὰς νύκτας. Κατὰ τὴν ἡμέραν προτιμοῦν νὰ παραμένουν εἰς τὴν σκιερὰν αὐλήν. Οἱ θόλοι τῶν τζαμίων καὶ οἱ ὑψηλοὶ μιναρέδες, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μουεζίνης ἐκφωνεῖ τὴν προσευχήν, ὑπερέχουν τῶν κυβοειδῶν οἰκιῶν. Εἰς τὰς περιτοιχισμένας αὐλὰς τῶν πανδοχείων, τὰ ὁποῖα προορίζονται διὰ τὰ καραβάνια, διανυκτερεύει ὁ ξένος ἔμπορος. Εἰς τὰ παζάρια, δηλαδὴ τὰς διαρκεῖς ἀγοράς, δι' ἀγορὰν ἐμπορεύματος ἀξίας ὀλίγων μόνον δραχμῶν συμβαίνει μὲ τὰς διαπραγματεύσεις (παζαρεύματα) νὰ περνοῦν ὧραι ἢ καὶ ὁλόκληρος ἡμέρα. Οἱ τεχνῖται κάθηνται ἀναπαυτικὰ εἰς τὰ ἀνοικτά των ἐργαστήρια, κατασκευάζουν τάπητας, σφυρηλατοῦν ὀρειχάλκινα πινάκια, πλάττουν ἐξ ἀργίλλου ἀγγεῖα ἢ κεντοῦν ποικιλόχρωμα ὑφάσματα καὶ δέρματα. Κανεὶς δὲν βιάζεται, διὰ τοῦτο οὔτε καὶ πολυεργάζεται.

(Κατὰ τὸν S. Passarde)

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩ ΑΣΙΑΣ

Ἡ Πρόσω Ἀσία κατὰ τὴν διάπλασιν τοῦ ἐδάφους διακρίνεται εἰς δύο φυσικὰ τμήματα· τὸ ἓν ἀποτελεῖται ἀπὸ **πτυχωσιγενεῖς** χώρας (Μικρὰ Ἀσία, Ἀρμενία, Καυκασία καὶ Ἀριανή), τὸ δὲ ἄλλο ἀπὸ τραπεζοειδεῖς (Συρία καὶ Παλαιστίνη, Μεσοποταμία καὶ Ἀραβία).

Εἰς ταύτην προεκτείνονται τὰ εὐρωπαϊκὰ ὄρη. Ἀλλ' ἡ διάταξις τῶν ὀρέων δὲν εἶναι τόσον συγκεντρωμένη, ὅπως εἰς τὴν Εὐρώπην, τοῦτο δὲ συντελεῖ εἰς τὸν σχηματισμὸν ἐρήμων. Τὸ κλῖμα καὶ ἡ ποιότης τοῦ ἐδάφους δὲν εὐνοοῦν εἰς μεγάλα μέρη αὐτῆς τὴν ἀνάπτυξιν πυκνοῦ πληθυσμοῦ. Ἐν τούτοις κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἠδυνήθησαν ἐργατικοὶ λαοὶ νὰ μεταβάλουν ἐκτεταμένας ἐκτάσεις εἰς ὀπωροφόρους κήπους. Λόγῳ τῆς θέσεώς της πρὸς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν, ἡ Πρόσω Ἀσία ἦτο ἀνέκαθεν σπουδαία διαβατικὴ περιοχή. Εἰς τὴν δυτικὴν αὐτῆς ἀκτήν, τὴν «Ἀνατολὴν» (Μικρὰν Ἀσίαν καὶ Συρίαν), ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους συνηθροίζοντο τὰ προϊόντα τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας, διὰ νὰ μεταφερθοῦν εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας. Σειρὰ ἰσχυρῶν κρατῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὰ ἰσχυρότερα τοῦ κόσμου, ἐσχηματίσθησαν εἰς τὰ ἐδάφη αὐτῆς. Ἐδῶ ἐγεννήθησαν πολλαὶ θρησκεῖαι, ὡς ἡ Ἰουδαϊκή, ἡ Χριστιανικὴ καὶ ἡ Μωαμεθανική. Ἐπειδὴ ἡ χώρα αὕτη ἐκτείνεται ὡς γέφυρα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπὸ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν καὶ τὰς Ἰνδίας, ἔχει σήμερον **κοσμοπολιτικὴν** σημασίαν. Ἄγγλοι, Ρῶσοι καὶ Γάλλοι ζητοῦν νὰ ἀποκτήσουν ἐδῶ ἐπιρροὴν διὰ νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὰς συγκοινωνιακὰς θέσεις καὶ τὰ φυσικὰ πλούτη.

Πίναξ 2. Αἱ χῶραι τῆς Ἀνατολικῆς πρόσω Ἀσίας.

Χῶραι	Ἐπιφάν. εἰς τετρ. χιλιόμ.	Σπουδαιότεραι ὀροσειρ. τὰ ὕψη τῶν ὀρέων εἰς μ.)	Κάτοικοι κατὰ χιλ. (εἰς 1 τετρ. χιλιόμ.)	Πρωτεύουσαι καὶ μεγαλείτεραι πόλεις (κάτ. κατὰ χιλ.)	Σπουδαιότερα προϊόντα
Ὑπερκαυκασία	185.000	Καύκασος (5.600)	7.100 (32)	Τιφλὶς (400)	πετρέλαιον
				Βακοῦ (450)	σιτηρὰ
Ρωσικὴ Ἀρμενία				Ἐριβὰν (111)	χαλκὸς
Περσία ἢ Ἰρὰν	1.600.000	Δεμαβὲντ (5.670)	15.000 (9)	Τεχεράνη (350)	πετρέλαιον
				Ταυρὶς (200)	τάπητες
					σιτηρὰ
Ἀφγανιστὰν	650.000	Ἰνδοκοῦχον (5.140)	8.000 (12)	Καβοὺλ (100)	κτηνοτροφ.
				Κανδαχὰρ (30)	ἔριον
Βελουτχιστὰν	350.000		800 (2)	Κελὰτ (50)	καπνὸς

Ἀσκήσεις. — *1. Σχεδίασε χάρτην τῆς Πρόσω Ἀσίας καὶ ἰχνογράφησε τὰ πτυχωσιγενῆ αὐτῆς ὄρη, ὡς καὶ τὰς ἐρήμους. — 2. Χρωμάτισε τὰς ὑπὸ εὐρωπαϊκὴν ἐπιρροὴν χώρας, ὅρισε τὰ ἀνεξάρτητα κράτη καὶ θέσε τὰς σπουδαιοτέρας πόλεις. — 3. Σύγκρινε τὸ μέγεθος τῆς ἐπιφανείας καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων ἑκάστου κράτους μὲ τὴν Ἑλλάδα (ἐκ τῶν πινάκων 1 καὶ 2) καὶ διάκρινε ποῖα εἶναι μεγαλύτερα. — 4. Ποίας ἱερὰς πόλεις ἔμαθες εἰς τὴν Πρόσω Ἀσίαν; — 5. Ταξίδευσε νοερῶς ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Μέκκαν καὶ ἀπὸ Σμύρνης εἰς Βαγδάτην.*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2. ΝΟΤΙΟΣ ΑΣΙΑ

(Ἡ ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΜΟΥΣΣΩΝΩΝ)

Γενικά. — Ἡ Νότιος Ἀσία περιλαμβάνει τὰς δύο πρὸς Ν. μεγάλας χερσονήσους τῆς Ἀσίας, δηλαδὴ τὰς **Ἰνδίας** καὶ τὴν **Ἰνδοκίναν,** ὡς καὶ τὰς **Ἰνδικὰς** ἢ **Μαλαϊκὰς** νήσους. Ἀπ' ἐδῶ

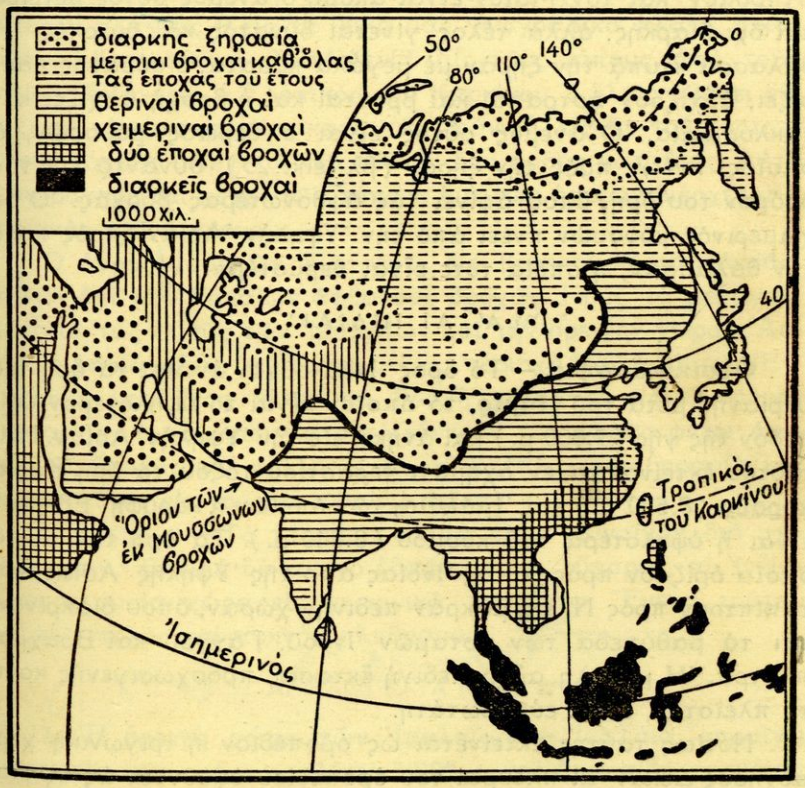

25. Χάρτης τῶν Μουσσώνων.

διέρχονται οἱ κύκλοι **Τροπικὸς τοῦ Καρκίνου** καὶ **Ἰσημερινός.** Εἶναι λοιπὸν τὸ κύριον μέρος τῆς θερμῆς Ἀσίας. Τὸ κλῖμα, ἡ βλάστησις καὶ τὰ προϊόντα αὐτῶν ἐξαρτῶνται κατ' ἐξοχὴν ἀπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι πνέουν ἐδῶ, τοὺς **μουσσῶνας.** Τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι ἀραβικὸν καὶ σημαίνει «ἐτησίαι». Οἱ ἄνεμοι οὗτοι ἀλλάσσουν τακτικὰ διεύθυνσιν τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον. Ὅταν κατὰ τὸ θέρος εἰς τὴν Ὑψηλὴν Ἀσίαν ἀνέρχεται ἡ θερμοκρασία, ὁ ἀὴρ εἰς τὰ μέρη αὐτὰ ἀραιοῦται καὶ τότε πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀσίας πνέει ἀπὸ τὸν ὠκεανὸν ὁ ψυχρότερος καὶ πυκνότερος ἀὴρ γεμᾶτος ἀπὸ ὑδρατμούς. Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον καὶ τὸν Μάιον εἶναι ἀκόμη ὁ ἄνεμος οὗτος μέτριος καὶ ὄχι διαρκής, ἀλλὰ τέλος γίνεται δυνατὸς καὶ διαρκής. Ἡ θάλασσα κτυπᾷ τὴν ξηρὰν μὲ μεγάλα κύματα, ὁ οὐρανὸς μαυρίζει, ἀρχίζουν ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἡ βροχὴ ἀρχίζει κατακλυσμιαία. Ὁ ἄνεμος οὗτος εἶναι ὁ θερινὸς μουσσών, ὁ ὁποῖος, πνέων πρὸς τὴν ξηρὰν (βλ. εἰκ. 25), συναντᾷ εἰς τὸν δρόμον του ὄρη, ὅπου ἀφίνει τὰς ἀφθονωτέρας βροχάς. Ὁ δὲ χειμερινὸς μουσσὼν πνέει ἀπὸ τὴν Ὑψηλὴν Ἀσίαν ξηρὸς πρὸς τὴν θάλασσαν, ἡ ὁποία τότε εἶναι θερμοτέρα.

Α'. ΑΙ ΙΝΔΙΑΙ

Φυσικὴ ἄποψις. — Τὸ ὄρος Ἰνδοκοῦχον ἑνώνει τὰ ὄρη τῆς Ἀριανῆς μετὰ τοῦ **Παμίρ,** τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ὑψηλότερον ὑψίπεδον τῆς γῆς (7.000 μ.) καὶ ἀνήκει εἰς τὴν Ὑψηλὴν Ἀσίαν. ΝΑ. τούτου ἐκτείνονται ἐν σχήματι τεραστίου τόξου τὰ ὄρη **Καρακοροὺμ** (8.620 μ.) καὶ **Ἰμαλάια,** τῶν ὁποίων ἡ κορυφὴ Ἔβερεστ εἶναι ἡ ὑψηλοτέρα τοῦ κόσμου (8.840 μ.). Τὰ ὄρη ταῦτα, τὰ ὁποῖα ὁρίζουν πρὸς Β. τὰς Ἰνδίας ἀπὸ τῆς Ὑψηλῆς Ἀσίας, καταπίπτουν πρὸς Ν. εἰς μακρὰν πεδινὴν χώραν, ὅπου διακρίνονται τὰ βαθύπεδα τῶν ποταμῶν Ἰνδοῦ, Γάγγου καὶ Βραχμαπούτρα. Ἡ μεγάλη αὕτη πεδινὴ ἔκτασις, προσχωσιγενὴς κατὰ τὸ πλεῖστον, εἶναι εὐφορωτάτη.

Νοτίως ταύτης ἐκτείνεται ὡς ὀροπέδιον ἡ τριγωνικὴ χερσόνησος Δεκάν· αἱ πλευραὶ τοῦ ὀροπεδίου ὑψοῦνται ὡς ὑψηλαὶ βαθμῖδες, ἰδίως πρὸς Δ., ὅπου καὶ τὰ ὄρη **Δυτικὰ Γαταῖα.** ΒΔ. παρατηρεῖται ἔδαφος ἠφαιστειογενές, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀποσαθρωθῆ ὑπὸ τῶν ὑδάτων καὶ εἶναι εὐφορώτατον. Τὸ Δεκὰν λήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριον **Κομορῖνον,** ΝΑ. τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ μεγάλη νῆσος **Κεϋλάνη,** ἀπόκομμα τῆς χερσονήσου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κλῖμα. — Αἱ Ἰνδίαι, ἐπειδὴ τὰ Ἰμαλάια ὡς πελώριον τεῖχος ἐμποδίζουν τὴν ψυχρὰν ἐπίδρασιν τῶν βορειοτέρων χωρῶν, εἶναι κατὰ τὸ θέρος θερμότεραι καὶ ὑγρότεραι ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην χώραν τοῦ αὐτοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους. Τοῦτο τὸ θερμὸν κλῖμα λέγεται **τροπικόν.** Εἶναι καθ' ὅλον τὸ ἔτος θερμότερον τῶν 25° καὶ ἔχει μικρὰν διακύμανσιν. Συμβαίνει δὲ ὁ καύσων οὗτος διότι ὁ ἥλιος καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας τοῦ ἔτους ἀναβαίνει πολὺ ὑψηλὰ ἀπὸ τὸν ὁρίζοντα καὶ ρίπτει τὰς ἀκτῖνας του ὀλιγώτερον πλαγίως ἢ εἰς τὰ ἰδικά μας γεωγραφικὰ πλάτη, ἢ καὶ καθέτως ὅταν φθάνῃ εἰς τὸ ζενίθ. Εἰς τοὺς τόπους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους διέρχεται ὁ Τροπικὸς τοῦ Καρκίνου, ὁ ἥλιος φθάνει εἰς τὸ ζενὶθ τὴν μεσημβρίαν κατὰ τὸν Ἰούνιον, εἰς δὲ τοὺς νοτιωτέρους τόπους διέρχεται διὰ τούτου δύο φορὰς κατ' ἔτος. Αὐτὸ δὲ παρατηρεῖται μέχρι τῶν τόπων, διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται ὁ Τροπικὸς τοῦ Αἰγόκερω.

Ὁ ὑγρὸς μουσσὼν διατρέχει διὰ βραχιόνων τὰς ἀκτάς, ἀφίνων ἐπὶ τῶν Γαταίων ἀφθόνους βροχάς. Πρὸς τὰ μεσόγεια συναντᾷ τὰς κλιτῦς τῶν Ἰμαλαΐων καὶ τὴν ὀρεινὴν χώραν **Ἀσσάμ,** ἡ ὁποία εἶναι ἡ βροχερωτέρα περιοχὴ τοῦ κόσμου. Ἐνταῦθα ἡ κατ' ἔτος πίπτουσα βροχὴ μετρᾶται εἰς 12 μέτρα. Τουναντίον ὁ μουσσὼν κατὰ τὸ κέντρον τῆς χώρας φέρει ἀνεπαρκεῖς βροχὰς καὶ πολλάκις εἰς αὐτὸ ἐπέρχεται ξηρασία καὶ ὡς ἐκ ταύτης εἰς τοὺς κατοίκους πεῖνα.

Βλάστησις. — Τὸ τροπικὸν κλῖμα εἶναι εὐνοϊκὸν διὰ τὴν βλάστησιν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἔδαφος εἶναι εὔφορον, αἱ Ἰνδίαι εἶναι πλουσία χώρα εἰς γεωργικὰ προϊόντα. Ἕνεκα τούτου αὐξάνει πολὺς καὶ πυκνὸς πληθυσμός.

ΑΙ ΙΝΔΙΑΙ ΚΑΤΑ ΜΕΡΗ

1. Ἡ ὀρεινὴ χώρα τῶν Ἰμαλαΐων. — Ἰμαλάια σημαίνει «κατοικία τῶν χιόνων». Ἀπὸ 5.000 μ. καὶ ἄνω αἰώνιαι χιόνες ἐμποδίζουν τοὺς τολμηροὺς ὀρειβάτας νὰ φθάσουν εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφάς των. Οὐδεὶς ἄνθρωπος ἕως τώρα ἠδυνήθη νὰ ἀναβῇ εἰς τὸ Ἔβερεστ καὶ πολλοὶ ἐπιχειρήσαντες τοῦτο εὗρον τὸν θάνατον. Εἰς τὴν ζώνην μεταξὺ τῶν ὑψῶν τῶν 5.000 καὶ 4.000 μ. ὑπάρχουν λειμῶνες στολιζόμενοι μὲ ἄνθη. Χαμηλότερον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀκολουθοῦν καμπυλόκλαδοι θάμνοι, ἀκολούθως δὲ ὑγρὸν δάσος βελονοφύλλων δένδρων. Κάτω τῶν 1.000 μ. ἐκτείνεται τροπικὴ βλάστησις, ἡ καλουμένη ζούγκλα, μὲ πλατύφυλλα δένδρα καὶ ἰνδοκαλάμους (βαμβού). Εἰς αὐτὴν ζοῦν ἐλέφαντες, πίθηκοι, τίγρεις καὶ ἄλλα ἄγρια θηρία.

Εἰς τὴν πολίχνην **Ντάρντσιλιγκ** (εἰς ὕψ. 2.200 μ.) ἀναβαίνουν οἱ εἰς τὰς Ἰνδίας ἐγκατεστημένοι Εὐρωπαῖοι διὰ νὰ παραθερίσουν.

2. **Ἡ Ἀσσάμ.** — Ἡ ὀρεινὴ χώρα Ἀσσάμ, εὑρισκομένη κατὰ τὸν ροῦν τοῦ Βραχμαπούτρα, ἀνεπτύχθη εἰς τὴν σπουδαιοτάτην χώραν τοῦ **τεΐου** τῶν Ἰνδιῶν. Αἱ Ἰνδίαι εἶναι ἡ πρώτη χώρα τῆς Γῆς εἰς τὸ προϊὸν τοῦτο.

3. Πρὸς Ν. τῶν Ἰμαλαΐων κεῖται τὸ βαθύπεδον τοῦ Γάγγου ποταμοῦ, ἢ τὸ **Ἰνδοστάν.** Ὁμοιάζει πρὸς τὸ βαθύπεδον τοῦ Πάδου· ὅπως ἐκεῖνο, οὕτω καὶ τὸ βαθύπεδον τοῦ Γάγγου προσχώνεται μὲ τὰ πολυάριθμα ποτάμια, τὰ ὁποῖα κατέρχονται ἀπὸ τὰ ὄρη, διὰ τοῦτο δὲ εἶναι πολὺ εὔφορον. Τὸ Ἰνδοστὰν εἶναι ὁ σιτοβολὼν τῶν Ἰνδιῶν καὶ ἡ κοιτὶς τοῦ ἰνδικοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ ἥμισυ τῶν Ἰνδῶν ζῇ ἐδῶ εἰς χωρία ἢ μεγάλας πόλεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων σπουδαιότεραι εἶναι ἡ ἱερὰ πόλις τῶν Ἰνδῶν **Μπεναρὲς** (210) καὶ ἡ πρωτεύουσα τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν **Δελχὶ** (450). Εἰς τὸν κάτω ροῦν τοῦ ποταμοῦ, ὅπου συμβάλλει καὶ ὁ Βραχμαπούτρας, τὸ ρεῦμα διασχίζεται εἰς πολυαρίθμους βραχίονας καὶ μορφώνεται δέλτα μεγαλύτερον κατὰ τὸ μέγεθος ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα. Σχηματίζονται ἐδῶ ἀπέραντα ἕλη, τὰ ὁποῖα σκεπάζονται ἀπὸ ἀδιαβάτους ζούγκλας. Εἰς πλωτὸν βραχίονα τοῦ δέλτα εἶναι κτισμένη ἡ μεγάλη πόλις **Καλκούτα** (1.200), πρωτεύουσα ἄλλοτε τῶν Ἰνδιῶν. Εἰς τοὺς ἀκαθάρτους δρόμους της συναντῶνται ὅλοι οἱ λαοὶ τῶν Ἰνδιῶν· τὸ εὐρωπαϊκὸν ὅμως τμῆμα τῆς πόλεως ἀπαστράπτει ἀπὸ καθαριότητα. Ἡ πόλις ἀποστέλλει τοὺς θησαυροὺς τῆς χώρας εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου.

4. Διαφορετικὴ εἶναι ἡ μορφὴ τοῦ **βαθυπέδου τοῦ Ἰνδοῦ**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

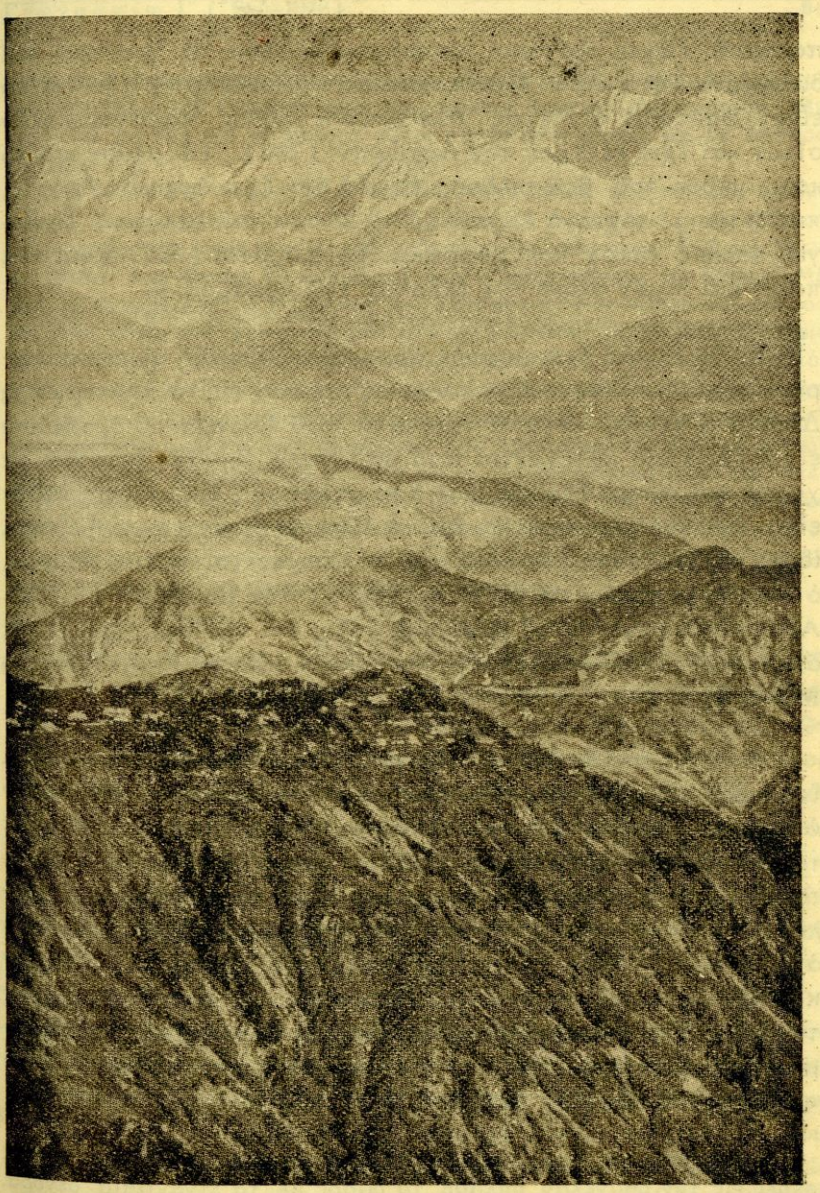

26. Ἄποψις τῶν Ἰμαλαΐων καὶ τοῦ Ντάρντσιλιγκ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ποταμοῦ. Πέντε ποταμοὶ καταβαίνουν ἀπὸ τὰ Ἰμαλάια καὶ διαρρέουν τὴν χώραν **Πενταποταμίαν** (Πεντζάμπ), τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑποτάξει ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. Αὕτη παράγει πολὺν σῖτον καὶ ἔχει κέντρον τὴν **Λαχώρην** (280). Τὸ μέσον καὶ τὸ κάτω μέρος τοῦ βαθυπέδου, ἐπειδὴ δὲν ἔχει ἀρκετὰς βροχάς, ποτίζεται μὲ τεχνητὰ ἔργα ἀπὸ τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ. Παράγει κυρίως σῖτον καὶ βάμβακα. Τὸ **Καράτσι** (265) εἶναι νέα πόλις καὶ λιμὴν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ.

5. Τὸ **Δεκὰν** ἔχει μορφὴν ὀροπεδίου. Ἐπειδὴ αἱ περισσότεραι βροχαὶ τοῦ θερινοῦ μουσσῶνος πίπτουν εἰς τὰ ἀπότομα ὄρη **Δυτικὰ Γαταῖα,** μεγάλα τμήματα τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀροπεδίου εἶναι ξηρὰ καὶ κατέχονται ἀπὸ **σαβάννας,** δηλαδὴ ἐκτάσεις μὲ χόρτα καὶ ἀραιὰ δένδρα, καὶ ἀπὸ στέππας· διὰ τοῦτο ταῦτα εἶναι ἀραιῶς κατῳκημένα. Εἰς τὰ εὔφορα ἡφαιστειογενῆ ἐδάφη, ἰδίως εἰς κοιλάδας καὶ λεκάνας, καλλιεργεῖται πολὺς βάμβαξ, ὁ ὁποῖος μεταφέρεται δι' ἐξαγωγὴν εἰς τὴν **Βομβάην** (1.175). Αὕτη εἶναι μεγάλη καὶ ἐμπορικὴ πόλις ἐπὶ νησῖδος τῆς δυτικῆς ἀκτῆς. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν μέγας λιμὴν εἶναι ἡ **Μαντρὰς** (525).

6. Ἡ νῆσος **Κεϋλάνη** (δηλαδὴ Νῆσος τῶν Λεόντων) εἶναι ἴση πρὸς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα κατὰ τὴν ἔκτασιν· εἰς αὐτὴν ὑπάρχουν δένδρα τῆς κανέλλας καὶ ἄλλα ἀρωματικά, εἰς δὲ τὰς κλιτῦς τῶν ὀρέων ἔχει μεγάλας φυτείας τεΐου καὶ καουτσούκ. Τὰ προϊόντα της ἐξάγονται ἀπὸ τὸ **Κολόμπο.** Ἡ πόλις αὐτὴ εἶναι σπουδαῖος σταθμὸς διὰ τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῶν ἀτμοπλοίων, τὰ ὁποῖα πλέουν πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Αὐστραλίαν. Εἰς τὰς ΒΔ. ἀκτὰς τῆς νήσου ὑπάρχουν τὰ πλουσιώτερα μαργαριτοφόρα ὄστρεα τοῦ κόσμου. Ἐδῶ σχηματίζεται μία σειρὰ νησίδων, διευθυνομένη πρὸς τὸ Δεκὰν (**Γέφυρα τοῦ Ἀδάμ**).

Ἡ **ζούγκλα.** — Ἀπὸ τὸ χωρίον, ὅπου εὑρισκόμην, στενὴ ἀτραπὸς φέρει εἰς τὴν ζούγκλαν, δηλαδὴ τὸ δάσος μὲ τὰ γιγαντιαῖα δένδρα, τὰ ὁποῖα φθάνουν εἰς ὕψος 60 μ. Κατὰ τὴν πορείαν μου, ἐφ' ὅσον ἤμην μακρὰν αὐτῆς, ἠδυνάμην ἐπ' ὀλίγον χρόνον νὰ τὴν παρατηρῶ,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διότι, πρὶν ἀκόμη πλησιάσω, ὑψηλὸν χόρτον, τοῦ ὁποίου ἡ καλάμη ἔφθανεν ὑπὲρ τὴν κεφαλήν μου, καὶ πυκνοὶ θάμνοι, ἀπέκρυπτον τὴν θέαν. Τὸ χόρτον καὶ οἱ θάμνοι οὗτοι καλύπτουν ἀκόμη καὶ τὸ ἔδαφος τοῦ δάσους.

Οἱ ἰθαγενεῖς ἀποφεύγουν τὴν ζούγκλαν ἕνεκα τῶν πολλῶν κινδύνων, οἱ ὁποῖοι ἀπειλοῦν αὐτούς. Πρὸ πάντων φοβοῦνται τοὺς πολυαρίθμους φαρμακεροὺς ὄφεις, καὶ μάλιστα τὴν κόμπραν. Σμῆνος χρωματιστῶν πτηνῶν μὲ τὸ κελάδημά των ζωντανεύουν τὸ δάσος. Μὲ κρότον συνοδεύεται ἡ διέλευσις τοῦ ἐλέφαντος. Ἀθορύβως καὶ σχεδὸν ἀθέατος λόγῳ τοῦ χρωματισμοῦ τοῦ τριχώματός της ἁρπάζει ἡ τίγρις τὴν λείαν της. Ὡσαύτως ὁ ρινόκερως, ὁ βούβαλος, ἡ ἔλαφος, ὁ ἀγριόχοιρος καὶ οἱ ὄφεις εὑρίσκουν εἰς τὴν ζούγκλαν τροφὴν καὶ ἐνδιαίτημα.

Αἱ ζοῦγκλαι ἐκτείνονται ἀπὸ τοῦ βαθυπέδου τοῦ Γάγγου καὶ τοῦ Βραχμαπούτρα μέχρι τῶν προπόδων τῶν Ἰμαλαΐων καὶ ἄνωθεν αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἰδίαν μορφήν. Παρὰ τοὺς ποταμοὺς ἡ ζούγκλα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἔχει ἀποψιλωθῆ ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ ἐδάφους καλλιεργοῦν ὄρυζαν ἢ λαμβάνουν καρποὺς τῶν φοινίκων. Πρὸς τούτοις βόσκουν αἶγας καὶ βοῦς ἢ κόπτουν πολύτιμον ξυλείαν καὶ ρίπτουν αὐτὴν εἰς τὸν ποταμὸν πρὸς μεταφοράν.

Πολιτικὴ ἄποψις. Ὁ λαὸς καὶ ἡ θρησκεία του.—Αἱ Ἰνδίαι εἶναι ὁ ἀδάμας τοῦ Βρεττανικοῦ στέμματος καὶ ἡ πολυτιμοτάτη κτῆσις τῶν Ἄγγλων. Ὠνομάζοντο «Αὐτοκρατορία τῶν Ἰνδιῶν» καὶ διωκοῦντο ὑπὸ Ἄγγλου **ἀντιβασιλέως,** τελευταίως ὅμως ἀνεγνωρίσθησαν ὡς Κτῆσις, ὅπως ὁ Καναδᾶς καὶ ἡ Αὐστραλία. Ὁ λαός των διαιρεῖται εἰς πολυαρίθμους φυλάς, εἰς διαφόρους θρησκείας καὶ εἰς πλῆθος κοινωνικῶν τάξεων. Εἰς τὰς Ἰνδίας ὑπάρχουν πολυάριθμα ὑποτελῆ κράτη, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ ἡγεμόνες εἶναι ἐγχώριοι, καλούμενοι **μαχαραγιάδες.** Ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 370 ἑκατομμύρια περίπου.

Πρὸς Β. καὶ ΒΔ. κατοικοῦν οἱ Ἄριοι **Ἰνδοί,** οἱ ὁποῖοι ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων εἶχον ἀνώτερον πολιτισμόν. Ἀπ' αὐτοὺς π. χ. προέρχονται οἱ λεγόμενοι «ἀραβικοὶ ἀριθμοί», διότι μετεδόθησαν εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοὺς Ἄραβας. Πρὸς Ν. κατοικοῦν οἱ μελαψοὶ καὶ κοντοὶ **Δραβίδαι,** λαὸς μὲ μικρὸν πολιτισμόν, ἀριθμῶν περὶ τὰ 70 ἑκατομμύρια. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν ὀρεινὴν χώραν τῶν Ἰμαλαΐων ζοῦν οἱ μογγολικῆς φυλῆς **Θιβέτιοι,** εἰς δὲ τὴν Κεϋλάνην ἀρχέγονος λαός, οἱ **Βέδδαι.** Ὁ περισσότερος πληθυσμὸς κατοικεῖ εἰς χαμηλὰς οἰκίας καὶ ζῇ βίον πτωχικόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πολλάκις ἐπέρχονται ἐπιδημίαι (ὡς ἡ πανώλης), χιλιάδες δὲ κατ' ἔτος πίπτουν θύματα τῶν ἀγρίων θηρίων, ἰδίως τῶν φαρμακερῶν ὄφεων. Προσέτι συμβαίνει νὰ ἐπέρχεται φοβερὸς λιμός, ἂν ἀργήσῃ ὁ θερινὸς μουσσών, ἢ πέσῃ ὀλιγωτέρα τῆς συνήθους βροχή.

Κύριαι θρησκεῖαι τῶν Ἰνδιῶν εἶναι ὁ **Ἰνδοϊσμὸς** ἢ **Βραχμανισμὸς** καὶ ὁ **Ἰσλαμισμὸς** (μωαμεθανισμός). **Ὁ Βουδδισμὸς** συναντᾶται σχεδὸν μόνον εἰς τὴν Κεϋλάνην. Οἱ Ἰνδοϊσταὶ πιστεύουν εἰς τὸν θεὸν Βραχμᾶνα ὡς «ψυχὴν τοῦ κόσμου» καὶ οἱ ἱερεῖς των λέγονται Βραχμᾶνες. Πιστεύουν ὅμως καὶ εἰς ἄλλας θεότητας καὶ ἔχουν πολλὰς προλήψεις καὶ μαγείας. Αὗται φαίνεται ὅτι προέρχονται ἀπὸ τὰς ἐντυπώσεις τῶν κινδύνων

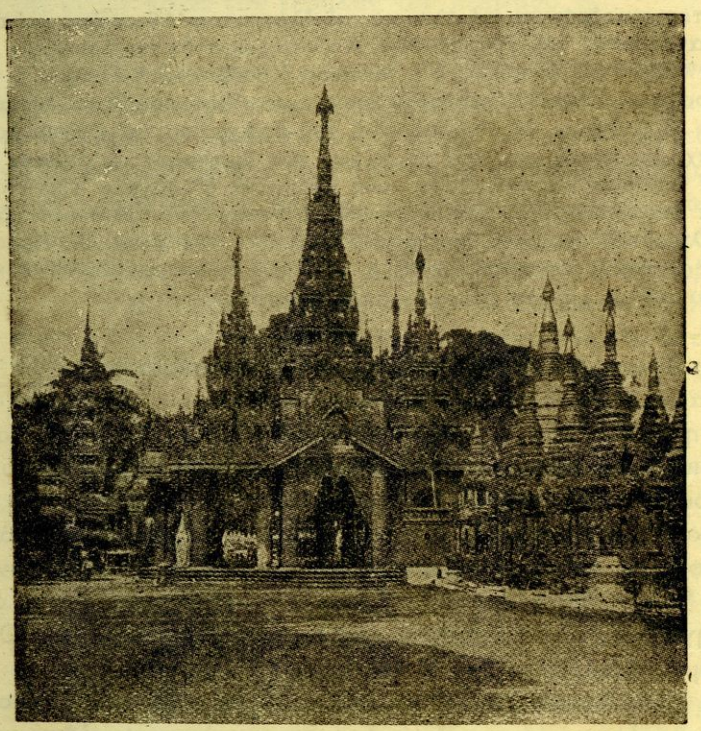

27. Ρανγκούν. Ἡ μεγάλη Παγόδα (βουδδικὸς ναός).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ τῶν φοβερῶν φυσικῶν καταστροφῶν, αἱ ὁποῖαι συμβαίνουν εἰς τὴν χώραν των. Πιστεύουν ὅτι ἡ ψυχή των μετὰ θάνατον μεταβαίνει εἰς ἄλλον ἄνθρωπον ἢ ζῶον. Διὰ τοῦτο σέβονται τὰ ζῶα καὶ δὲν τρώγουν κρέας· τρέφονται κυρίως ἀπὸ φυτά. Κατ' ἔτος ἑκατοντάδες χιλιάδων συρρέουν εἰς θρησκευτικὰς πανηγύρεις, αἱ ὁποῖαι γίνονται εἰς τὰς ἱεράς των πόλεις, ὅπου ὑπάρχουν ἀξιοθαύμαστοι ναοὶ στολισμένοι μὲ μεγάλα ἀγάλματα. Ἡ Μπεναρὲς εἶναι ἓν τοιοῦτον θρησκευτικὸν κέντρον. Ἐκεῖ, εἰς τὰ ὕδατα τοῦ ἱεροῦ Γάγγου, πιστεύουν οἱ Ἰνδοὶ ὅτι μὲ ἕνα λουτρόν, κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, καθαρίζονται ἀπὸ πᾶν ἁμάρτημα. Εἰς τὰ περίχωρα τῆς Βομβάης ζοῦν οἱ αἱρετικοὶ **Πάρσοι,** οἱ ὁποῖοι λατρεύουν τὸ πῦρ καὶ ἐκθέτουν τοὺς νεκρούς των εἰς τοὺς «πύργους τῆς σιωπῆς», διὰ νὰ καταφαγωθοῦν ἀπὸ ὄρνεα.

Πίναξ 3. Αἱ Βρεττανικαὶ Ἰνδίαι.

Περιοχαί	Ἐπιφάνεια εἰς τετ. χλμ.	Κάτοικοι εἰς χιλ.	Κάτοικοι εἰς τ. χλμ.	Πρωτεύουσαι καὶ κυριώτεραι πόλεις (κάτ. εἰς χιλ.)	Σπουδαιότ. προϊόντα
Αὐτοκρατ. τῶν Ἰνδιῶν	5.000.000	370.000	74	Δελχὶ (450) Βομβάη (1175) Καλκούτα (1200) Μαντρὰς (650)	γιούτα βάμβαξ ὄρυζα τέιον
α) 15 Ἐπαρχίαι	2.000.000	270.000	95	Χαϊδεραβὰδ (470) Λαχώρη (430) Καράτσι (265) Μπεναρὲς (210) Ντάρντσιλιγκ (25)	σιτηρὰ δέρματα ἔριον ὄπιον καουτσοὺκ
β) 18 Ἐξηρτημ. κράτη	1.800.000	81.005	44		ὀπωρικὰ ἀρώματα
γ) Προστατευόμ. κράτη (ἐπὶ τῶν Ἱμαλαΐων)					
Βουτὰν	46.000	350	8		
Νεπάλ	140.000	5.600	40	Κολόμπο (285)	καουτσοὺκ
Κεϋλάνη (ἀποικία)	65.000	5.300	81		κανέλλα τέιον ἰνδ. καρύδια

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ διανομὴ τοῦ πληθυσμοῦ. Πόλεις. — Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ δὲν εἶναι πολὺ μεγάλη, ἀναλόγως πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὸν πλοῦτον τῆς χώρας. Τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ διανομὴ αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν βροχῶν καὶ τῶν ποταμῶν. Οἱ ἄνθρωποι συμπυκνοῦνται εἰς τὰ εὔφορα μέρη, δηλαδὴ εἰς τὸ δέλτα καὶ παρὰ τὸν Γάγγην ποταμόν, οὕτω δὲ αἱ ἐσωτερικαὶ περιοχαὶ ἔχουν μικρὰν πυκνότητα. Τὰ $^{9}/_{10}$ τῶν Ἰνδῶν ζοῦν εἰς τοὺς

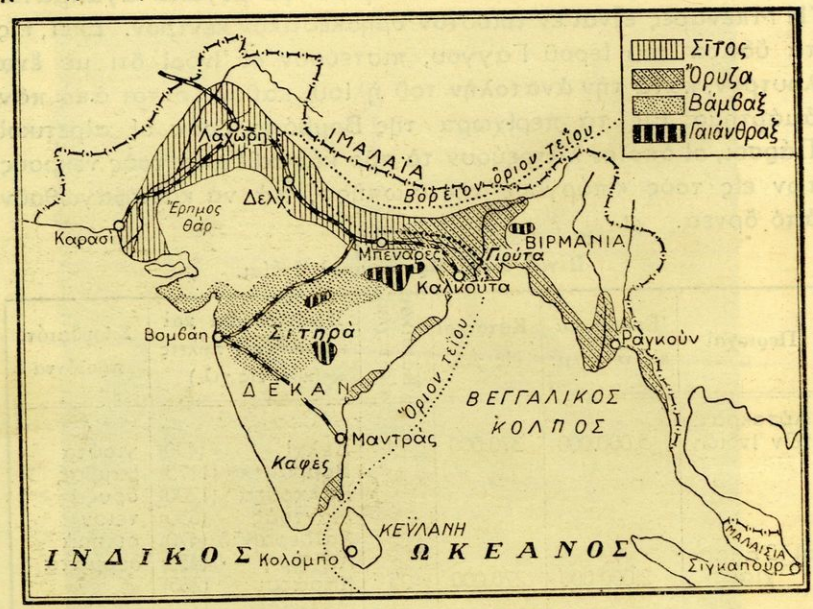

28. Οἰκονομικὸς χάρτης τῶν Ἰνδιῶν.

ἀγροὺς κατὰ μικρὰ χωρία, ὅπου καὶ οἰκιακαὶ βιοτεχνίαι. Διὰ τοῦτο μεγάλαι πόλεις εἶναι ὀλίγαι (ἴδε πίνακα 3).

Ἡ γεωργία. — Αἱ εὐνοϊκώτεραι περιοχαὶ διὰ τὴν γεωργίαν εἶναι τὰ δέλτα καὶ αἱ ὑγραὶ πεδιάδες. Οἱ χωρικοὶ ἀγνοοῦν τὰς γεωργικὰς μηχανὰς καὶ τὴν λίπανσιν τῶν ἀγρῶν, οὔτε ἐκτελοῦν ἔργα ἀρδευτικά. Εἰς ὀλίγα μόνον μέρη οἱ Ἄγγλοι ἔχουν κατασκευάσει φράγματα δι' ὑδαταποθήκας, ἀρτεσιανὰ φρέατα ἢ ἀρδευτικὰς διώρυγας. Διὰ τοῦτο διακρίνομεν τὰς φυτείας τῶν

Ἰωάννου Σαρρῆ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἰθαγενῶν, αἱ ὁποῖαι προορίζονται διὰ τὴν διατροφήν των, καὶ τὰς φυτείας, αἱ ὁποῖαι προορίζονται εἰς ἐξαγωγὴν καὶ διὰ τὰς ὁποίας φροντίζουν οἱ Ἄγγλοι.

α) Αἱ φυτεῖαι τῶν ἰθαγενῶν. — Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ἀνήκει ἡ **ὄρυζα,** προϊὸν τῶν δέλτα, τροφὴ τῶν πλουσίων· ἡ **κέγχρος,** προϊὸν τῶν μᾶλλον ξηρῶν περιοχῶν, προορίζεται διὰ τοὺς πτωχούς· ὁ **σῖτος** καὶ ὁ **ἀραβόσιτος** καλλιεργεῖται εἰς τὴν Πενταποταμίαν καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰνδοῦ· τὸ **ζαχαροκάλαμον** καλλιεργεῖται εἰς τὰς παραλίους πεδιάδας.

β) Αἱ φυτεῖαι τῆς ἐξαγωγῆς. — Αἱ μεγάλαι φυτεῖαι, τῶν ὁποίων τὰ προϊόντα ἐξάγονται, εἶναι τοῦ τεΐου, τοῦ καφὲ καὶ τοῦ βάμβακος. Αἱ τεϊοφυτεῖαι εἶναι ἐγκατεστημέναι ἐπὶ τῶν ὑγρῶν κατωφερειῶν τοῦ **Ἀσσὰμ** καὶ τῆς Κεϋλάνης καὶ ἀποφέρουν τὸ ἥμισυ τοῦ εἰς τὸν κόσμον παραγομένου τεΐου. Ὁ καφὲς καλλιεργεῖται ἐπὶ τῶν Δυτικῶν Γαταίων, ὁ δὲ βάμβαξ εὐδοκιμεῖ παντοχοῦ, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ ποιότης αὐτοῦ δὲν εἶναι καλή. Καλλιεργοῦνται ἀκόμη τὸ **λῖνον** καὶ ἡ **γιούτα**· ἡ τελευταία χρησιμοποιεῖται διὰ σάκκους καὶ καραβόπανα.

29. Συναγωγὴ καουτσοὺκ εἰς Κεϋλάνην.

Εἰς τὸ ΝΔ. Δεκὰν καὶ τὴν Κεϋλάνην, καλλιεργοῦνται τὸ **καουτσοὺκ** καὶ τὰ **ἀρωματικά,** ὡς τὸ πέπερι καὶ τὸ κινάμμωμον, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἦσαν περιζήτητα.

Ἡ κτηνοτροφία. — Εἰς χώραν, ὅπου ἡ θρησκεία τῆς πλειονότητος τῶν κατοίκων ἀπαγορεύει τὴν χρῆσιν κρέατος, ἡ κτηνοτροφία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ σημασίαν. Τρέφονται

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μόνον βούβαλοι διὰ τὰς ἐργασίας τῶν ὀρυζώνων, χοῖροι καὶ πτηνά.

Ἡ βιομηχανία. — Ἡ βιομηχανία ἔχει δύο ὄψεις, ἀρχαίαν καὶ νέαν.

Ἡ ἀρχαία βιομηχανία, κυρίως ἡ ὑφαντουργία καὶ ἡ χαλκουργία, ὑφίσταται εἰς τὰ χωρία ὡς οἰκογενειακὴ βιοτεχνία, διὰ τὴν κατασκευὴν ἀντικειμένων πρώτης ἀνάγκης. Οἱ Ἄγγλοι δὲν ὑπεστήριξαν τὴν βιομηχανίαν ταύτην διὰ μεγάλων ἐγκαταστάσεων, φοβούμενοι μήπως τὰ ἰθαγενῆ προϊόντα συναγωνισθοῦν ἐπιτυχῶς τὰ ἰδικά των. Ἐν τούτοις εἴδη τινὰ εἶναι παγκοσμίου φήμης, ὡς τὰ **σάλια** τῆς Κασμίρης (εἰς τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Ἰνδοῦ) καὶ τὰ γλυπτὰ κομψοτεχνήματα ἐξ ἐλεφαντοστοῦ καὶ ὀρειχάλκου τῆς Μπεναρές.

Ἡ νέα βιομηχανία στηρίζεται εἰς τὴν ἀφθονίαν τοῦ **γαιάνθρακος,** ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται εἰς ὡρισμένας θέσεις. Αἱ Ἰνδίαι ἔχουν προσέτι **μαγγάνιον,** τοῦ ὁποίου ἡ ἐξαγωγὴ κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὸν κόσμον, **μόλυβδον** καὶ ὀλίγον **σίδηρον.**

Αἱ κύριαι βιομηχανίαι εἶναι ἡ ὑφαντουργία καὶ ἡ μεταλλουργία. Κέντρα τῆς βιομηχανίας τοῦ βάμβακος εἶναι ἡ Βομβάη καὶ ἡ Μαντράς, τοῦ λίνου ἡ Βομβάη καὶ τῆς γιούτας ἡ Καλκούτα.

Τὸ ἐμπόριον. — Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῶν Ἰνδιῶν ἐνεργεῖται κυρίως διὰ τοῦ λιμένος τῆς Καλκούτας, τῆς δὲ Κεϋλάνης διὰ τοῦ Κολόμπο. Αἱ Ἰνδίαι ἐξάγουν περισσότερον παρ' ὅ,τι εἰσάγουν. Μεγάλαι ποσότητες βάμβακος, γιούτας, τεΐου, καφέ, καουτσοὺκ καὶ σίτου ἐξάγονται εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Ἰαπωνίαν καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, καὶ εἰσάγονται βιομηχανικὰ εἴδη τῆς Ἀγγλίας.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσάγονται τὰ ἑξῆς προϊόντα τῶν Ἰνδιῶν: τέιον, κανέλλα, πέπερι, κάναβις, λιναρόσπορος καὶ ἄλλα.

Ἀσκήσεις. — *1. Σύγκρινε τὴν ἔκτασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Ἰνδιῶν μὲ τὴν Εὐρώπην. — 2. Σύγκρινε τὸ δασικὸν ὄριον τῶν Ἱμαλαΐων (4.000 μ.) πρὸς τὸ ὄριον τῶν ἑλληνικῶν*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὀρέων (1.800 μ.) καὶ ἐξήγησε τὸν λόγον τῆς διαφορᾶς ταύτης. — 3. Ὀνόμασε προϊόντα τῶν τροπικῶν χορῶν. — 4. Δεῖξε τὴν ἠπειρωτικὴν ὁδὸν πρὸς τὰς Ἰνδίας καὶ ὀνόμασε τὰς χώρας, τὰς ὁποίας διέρχεται. — 5. Ποία ἡ θαλασσία ὁδὸς πρὸς αὐτὰς ἐκ τῆς Μεσογείου ;

Β'. ΙΝΔΟΚΙΝΑ

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους. — Ἡ χερσόνησος τῆς Ἰνδοκίνας εἶναι παλαιὸν ὀροπέδιον ἀνῆκον εἰς ἐκτενεστέραν ξηράν, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἤνωνε ταύτην μετὰ τῆς ἠπείρου Αὐστραλίας. Λείψανα τῆς καταβυθισθείσης ξηρᾶς εἶναι αἱ πολυάριθμοι Ἰνδικαὶ νῆσοι. Τὸ ὀροπέδιον ὁρίζεται πρὸς Α. ὑπὸ τῶν **Ἀνναμιτικῶν** ὀρέων (2.500 μ. ὕψ.), τὰ ὁποῖα ΝΑ. διευθυνόμενα καταπίπτουν ἀποτόμως εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς νοτίας Σινικῆς θαλάσσης. Δυτικῶς τὸ ὀροπέδιον διασχίζουν καὶ ἄλλαι ὀροσειραί, διευθυνόμεναι πρὸς Ν. Μία ἐξ αὐτῶν προεκτείνεται εἰς τὴν στενὴν χερσόνησον Μαλάκκαν, ἡ ὁποία πλησιάζει τὸν Ἰσημερινὸν καὶ χωρίζει τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν ἀπὸ τὸν Εἰρηνικόν. Μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς νήσου Σουμάτρας σχηματίζεται ὁ πορθμὸς τῆς Μαλάκκας, σπουδαῖος διὰ τὴν στρατηγικήν του θέσιν.

Μεταξὺ τῶν ὀροσειρῶν, ἀνοίγονται μακραὶ κοιλάδες καὶ βαθύπεδα, τὰ ὁποῖα προσχώνονται ὑπὸ μεγάλων ποταμῶν καὶ τελειώνουν εἰς δέλτα. Κύρια βαθύπεδα εἶναι τὰ τῶν ποταμῶν **Ἰραβάδη, Σαλουήν, Μέναμ, Μεκόνγκ,** καὶ τὸ τοῦ **Τογγίνου,** τὸ ὁποῖον διαρρέει ὁ **Ἐρυθρὸς** ποταμός.

Ἡ χερσόνησος λέγεται Ἰνδοκίνα, διότι εἶναι ἡ διάβασις ἀπὸ τὰς Ἰνδίας εἰς τὴν Κίναν.

Τὸ κλῖμα καὶ ἡ βλάστησις. — Ἡ Ἰνδοκίνα, ἐπειδὴ κεῖται εἰς τὸ αὐτὸ γεωγραφικὸν πλάτος μὲ τὰς Ἰνδίας, ἔχει ὁμοίως κλῖμα τροπικόν, μὲ τὴν αὐτὴν βλάστησιν καὶ τὰ αὐτὰ προϊόντα. Τὸ κλῖμα διαφέρει ὅμως ἐκεῖ ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι ὑψηλόν· τὰ ὑψηλὰ μέρη τοῦ βορρᾶ ἔχουν χειμῶνα ψυχρὸν μὲ πτώσεις χιόνος· εἰς τὸ νότιον μέρος, ὅπου εἶναι ἡ χερσόνησος τῆς Μαλάκκας, τὸ κλῖμα εἶναι θερμότερον, αἱ δὲ βροχαὶ πίπτουν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, διότι δὲν πνέουν εἰς αὐτὴν οἱ μουσσῶνες.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι περισσότερον βροχερόν, ἐκεῖ ὑπάρχουν πυκνὰ δάση, ἐνῷ εἰς τὰ ξηρότερα μέρη ἐπικρατοῦν αἱ σαβάνναι ἢ αἱ στέππαι.

Οἱ κάτοικοι. — Οἱ κάτοικοι τῆς χερσονήσου εἶναι μιγάδες ἐξ Ἰνδῶν καὶ Κινέζων καὶ διὰ τοῦτο λέγονται Ἰνδοκινέζοι. Οἱ πρὸς τὰς Ἰνδίας γειτονεύοντες ἔχουν ὁμοιότητα περισσοτέραν πρὸς τοὺς Ἰνδούς, οἱ δὲ πρὸς Α. πρὸς τοὺς Κινέζους. Θρησκείαν ἔχουν τὸν Βουδδισμόν. Εἰς τὴν Μαλαϊκὴν χερσόνησον κατοικοῦν **Μαλαῖοι,** οἱ ὁποῖοι προέρχονται ἀπὸ ἐπιμιξίαν κιτρίνων καὶ μαύρων.

Πολιτικὴ κατάστασις. — Μεγάλα μέρη τῆς Ἰνδοκίνας κατέχονται πρὸς Δ. μὲν ὑπὸ τῆς Μεγ. Βρεττανίας, πρὸς Α. δὲ ὑπὸ τῆς Γαλλίας. Μεταξὺ τῶν κτήσεων τούτων εἶναι τὸ ἐλεύθερον **Βασίλειον τοῦ Σιάμ,** τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται καὶ εἰς τὴν χερσόνησον Μαλάκκαν. Εἰς τὰ ἔσχατα τῆς χερσονήσου, ἡ **Μαλαισία** ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν καὶ μικρῶν ἰθαγενῶν κρατῶν, τὰ ὁποῖα ὑπάγονται εἰς τὴν προστασίαν τῆς Μεγ. Βρεττανίας.

1. Αἱ Βρεττανικαὶ κτήσεις. — α) Ἡ **Βιρμανία** (600.000 τετρ. χλμ., 13.000.000 κατ.) κατέχει τὸ ΒΔ. μέρος τῆς Ἰνδοκίνας· εἶναι μὲν ἐξάρτημα τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Ἰνδιῶν, ἀπολαύει ὅμως εὐρείας αὐτονομίας. Ὁ μέγας πλοῦτος ταύτης εἶναι ἡ **ὄρυζα,** ἡ δὲ πόλις **Ρανγκοὺν** (400) εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἀγορὰ τοῦ προϊόντος τούτου. Κεῖται ἐπὶ τοῦ Ἰραβάδη ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι πλωτός.

Φυσικὸς πλοῦτος εἶναι τὸ **πετρέλαιον,** κατὰ τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Ἰραβάδη, ὁ **κασσίτερος,** καί, ἐκ τῶν δασῶν τῶν ὀρέων, τὸ **τικόξυλον,** τὸ ὁποῖον εἶναι καταλληλότατον διὰ τὴν ναυπηγίαν.

β) Ἡ **Μαλαισία** ἔχει δύο μεγάλας πηγὰς πλούτου, τὸ **καουτσοὺκ** καὶ τὸν **κασσίτερον.** Τὸ καουτσοὺκ ἐξάγεται ἐκ τῆς ἑβέας, μεγάλου δένδρου, τοῦ ὁποίου αἱ φυτεῖαι καταλαμβάνουν ὅλα τὰ χαμηλὰ μέρη τῶν ὀρέων. Κατὰ τὰ προϊόντα ταῦτα ἡ Μαλαισία ἔρχεται πρώτη εἰς τὸν κόσμον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὸ ἐμπόριον ἐνεργεῖται διὰ τῆς **Σιγγαπούρης** (450), ἡ ὁποία κεῖται εἰς νησῖδα, κατὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ πορθμοῦ τῆς Μαλάκκας εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν. Εἶναι τὸ «Γιβραλτὰρ» τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, δηλαδὴ μεγίστη ναυτικὴ βάσις τῶν Ἄγγλων.

2. Τὸ Βασίλειον τοῦ Σιὰμ (520.000 τετρ. χιλιόμ., 13.000.000 κατ.). Καὶ τοῦτο ἔχει πλοῦτον ὀρύζης, ἡ ὁποία ἐξάγεται εἰς τὴν Κίναν καὶ τὴν Ἰαπωνίαν. Λιμὴν ἐξαγωγῆς εἶναι ἡ **Βανγκὸκ** (600), εἰς τὸν ποταμὸν Μέναμ, ἡ ὁποία εἶναι καὶ πρωτεύουσα

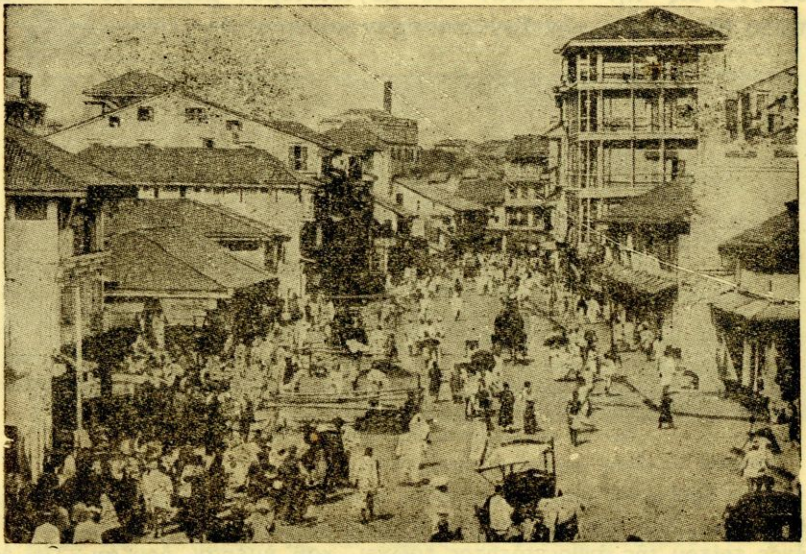

30. Σιγγαπούρη. Ἡ κίνησις εἰς τὰς κεντρικὰς ὁδούς.

τοῦ βασιλείου. Τὸ Σιὰμ ἔχει καὶ φυσικὸν πλοῦτον, **ξυλείαν** καὶ **κασσίτερον.** Οἱ Σιαμαῖοι χρησιμοποιοῦν μὲ πολλὴν ἐπιτηδειότητα τοὺς ἐλέφαντας εἰς τὰς ἐργασίας των.

3. Ἡ Γαλλικὴ Ἰνδοκίνα (737.000 τετρ. χιλιόμ., 22.000.000 κατ.) περιλαμβάνει μεταξὺ τῶν ἐνταῦθα ἀποικιῶν καὶ δύο βασίλεια ὑποτελῆ, τὴν **Καμβότζαν** καὶ τὸ **Ἀννάμ,** τῶν ὁποίων ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι ἴση πρὸς τὴν τῆς Ἑλλάδος (50 κάτ. εἰς 1 τετρ. χιλιόμ.). Πλὴν τῆς μεγάλης παραγωγῆς τῆς ὀρύζης, εἰς τὸ Δέλτα τοῦ Μεκόνγκ παράγεται καὶ ἀραβόσιτος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μέταξα, τέιον, ζαχαροκάλαμον κ. ἄ. Εἰς τὰς ἀκτὰς ἔχει πλοῦτον ἰχθύων, ἡ ἁλιεία ὅμως εὑρίσκεται εἰς χεῖρας τῶν Κινέζων.

Μέγας λιμὴν εἶναι ἡ **Σαϊγκὸν** (120), εἰς **τὴν** βορείαν γωνίαν τοῦ δέλτα τοῦ Μεκόνγκ.

Εἰς τὴν Ἰνδοκίναν, ἐπειδὴ τὸ κλῖμά της διὰ τοὺς Εὐρωπαίους εἶναι ἀνθυγιεινόν, ὀλίγοι ἄποικοι κατοικοῦν, ἐνῶ οἱ Κινέζοι εἶναι πολλοί.

Μικρὸν μέρος ἀπὸ τὰ ἐξαγόμενα ἐμπορεύματά της διευθύνεται εἰς τὴν Γαλλίαν· τὸ μεγαλύτερον μέρος διευθύνεται πρὸς τὴν Κίναν, τὴν Σιγγαπούρην καὶ τὴν Ἀγγλίαν.

31. Ἡ καλλιέργεια τῆς ὀρύζης (ἀροτρίωσις).

Ἡ ὄρυζα. — Ἴσως οὐδὲν ἄλλο φυτὸν εἰς τὸν κόσμον ἔχει τόσην σημασίαν διὰ τὴν τροφὴν τῶν ἀνθρώπων, ὅσην ἡ ὄρυζα. Πλέον τοῦ ἑνὸς τρίτου τῆς ἀνθρωπότητος τρώγει καθ' ἡμέραν ὄρυζαν. Τίς ἐξ ἡμῶν σκέπτεται τὴν κοπιώδη ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν ἐκτελεῖ ὁ γεωργὸς τῆς ὀρύζης! Εἰς πολλὰς ὀρυζοφόρους χώρας καίουν τὰς καλάμας, αἱ ὁποῖαι παραμένουν εἰς τὸν ἀγρὸν μετὰ τὸν τελευταῖον θερισμόν, ρίπτουν λάσπην, σεσηπότας ἰχθῦς καὶ ἀπορρίμματα, διὰ νὰ λιπάνουν τὸ ἔδαφος. Ἔπειτα ἀνασκάπτουν τοῦτο ἢ ὀργώνουν μὲ ζεῦγος βουβάλων. Ἐνταῦθα μεταφυτεύουν ἕνα πρὸς ἕνα ἐκ τῶν βλαστῶν, οἱ ὁποῖοι ἀνεπτύχθησαν εἰς ἰδιαίτερον φυτώριον. Ὁ ἀγρός, ὁ ὁποῖος περιβάλλεται διὰ μικρῶν ὄχθων, πληροῦται ὕδατος. Εἰς ὀρεινὰς περιοχάς, ὅπου οἱ ὀρυζῶνες κεῖνται κατὰ βαθμῖδας, ὅπως παρ' ἡμῖν πολλάκις οἱ ἀμπελῶνες, ὁ γεωργὸς ἀναγκάζεται νὰ μεταφέρῃ τὸ ὕδωρ εἰς τὰ ξηρὰ ὀρεινὰ μέρη δι' ἀντλήσεως ἢ ὑψωτικῶν ἐγκαταστάσεων. Ὡς μικραὶ λίμναι λάμπουν κατὰ καιροὺς οἱ ποτισμένοι ὀρυζῶνες εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰς θερμὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Πολλάκις ὁ ἄνθρωπος κατακόπτει τὸ ἀρχέγονον δάσος διὰ νὰ ἐγκαταστήσῃ ὀρυζῶνας, ὁπότε αἱ ρίζαι τῶν χόρτων διατηροῦν διαρκῆ λίπανσιν. Ὁ κάλαμος τῆς ὀρύζης αὐξάνει ταχέως. Ἡ ὡραιότης τοῦ τοπίου τῶν πρασίνων ὀρυζώνων ἐμφανίζεται κατὰ τὸ θέρος, ἰδίως εἰς τὴν Ἰαπωνίαν. Ὀλίγας ἑβδομάδας μετὰ τὴν μεταφύτευσιν, οἱ στάχεις ὡριμάζουν. Τότε τὸ ὕδωρ διοχετεύεται εἰς ἄλλον ἀγρόν. Οἱ στάχεις ἀποκόπτονται καὶ δένονται εἰς δεμάτια. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον γίνονται εἰς ἕκαστον ὀρυζῶνα κατ' ἔτος τρεῖς ἢ τέσσαρες συγκομιδαί. Ἓν ἑκτάριον ὀρυζῶνος ἀποφέρει τόσην ποσότητα, ὅσην εἰς ἡμᾶς 20 καὶ πλέον ἑκτάρια σιτα-

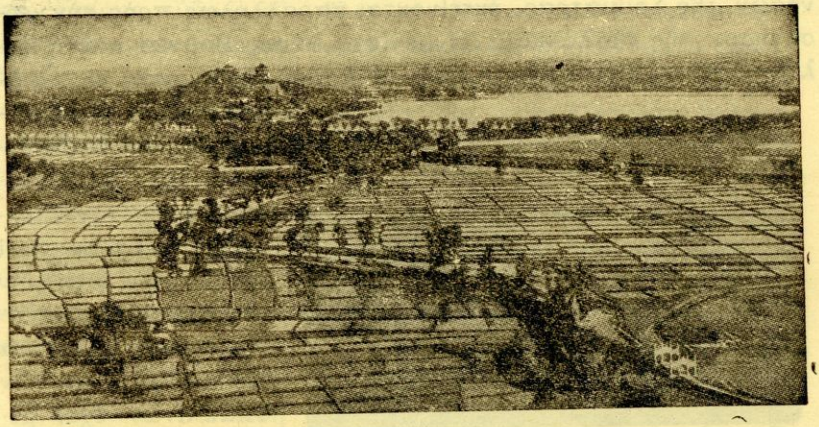

32. Τοπίον ὀρυζῶνος πρὸ τοῦ θερινοῦ ἀνακτόρου παρὰ τὸ Πεκῖνον.

γροῦ. Τοιουτοτρόπως εἰς τὰς χώρας τῆς ὀρύζης ἠμποροῦν νὰ ζήσουν πολλοὶ ἄνθρωποι.

Ὑπάρχουν πολλὰ εἴδη ὀρύζης, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ καλλιέργεια δὲν εἶναι πάντοτε ὁμοία. Εἰς τὰ βαθύπεδα αὐξάνει ἡ ἑλώδης ὄρυζα, εἰς δὲ τὰ ὄρη, μέχρις ὕψους 1.200 μ., ἡ ὀρεινὴ ὄρυζα. Αἱ μέγισται ὀρυζοφόροι χῶραι εἶναι αἱ Ἰνδίαι, ἡ Ἰνδοκίνα, αἱ Ἰνδικαὶ νῆσοι καὶ ἡ Ἀνατολικὴ Ἀσία. Ὑπάρχουν προσέτι ὀρυζῶνες καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ μάλιστα εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Πάδου, εἰς τὴν Ἱσπανίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Πορτογαλίαν καὶ ὀλίγοι εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ ὀρυζοβολὼν τῆς Γῆς εἶναι ἡ Ἰνδοκίνα. Μεγάλαι ποσότητες μεταφέρονται ἀπὸ τοὺς λιμένας τῆς Ρανγκούν, τῆς Βανγκὸκ καὶ τῆς Σαϊγκὸν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀσίαν, τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Εὐρώπην.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Γ'. ΙΝΔΙΚΑΙ Ἢ ΜΑΛΑΪΚΑΙ ΝΗΣΟΙ

Γενικά. — Αἱ Ἰνδικαὶ νῆσοι, αἱ ὁποῖαι τέμνονται ὑπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἀποτελοῦν πελωρίαν νησοσυστάδα μεταξὺ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αὐστραλίας. Εἶναι λείψανα παλαιᾶς ξηρᾶς, τῆς ὁποίας μέγα μέρος ἐβυθίσθη εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπως εἶναι καὶ αἱ νῆσοι εἰς τὸ Αἰγαῖον. Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀβαθῆ θάλασσαν, ἡ ὁποία ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν νήσων τούτων, ὡς καὶ ἀπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν ὀρέων. Τὰ ὄρη τῆς δυτικωτάτης τῶν νήσων, τῆς Σουμάτρας, ἐκτείνονται παραλλήλως πρὸς τὴν χερσόνησον τῆς Μαλάκκας. Ἡ μεγίστη νῆσος **Βόρνεο** καὶ ἡ **Κελέβη** κεῖνται εἰς τὸ μέσον, ἐνῷ αἱ ἄλλαι εὑρίσκονται εἰς τὰ ἄκρα, αἱ μὲν **Φιλιππῖναι** ΒΑ., αἱ δὲ **Σουνδαῖαι** ΝΔ. Ἔξω τούτων, πρὸς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν καὶ τὸν Ἰνδικόν, ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης καταπίπτει εἰς μέγιστα βάθη. Πρὸς Α. τῶν Φιλιππίνων ἔχει μετρηθῆ βάθος 11.000 μέτρων.

33. Ἠφαίστεια εἰς Ἰάβαν.

Αἱ νῆσοι αὗται πάσχουν ἀπὸ πολλοὺς σεισμούς, συγχρόνως δὲ ὑπάρχουν εἰς αὐτὰς καὶ πολυάριθμα ἠφαίστεια. Ἡ **Ἰάβα,** ἡ ὁποία φαίνεται ὡς προέκτασις τῆς Σουμάτρας, ἔχει 120 ἠφαίστεια, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 28 εἶναι ἀκόμη ἐνεργά. Εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Σούνδης, μεταξὺ τῆς Ἰάβας καὶ τῆς Σουμάτρας, τὸ ἠφαίστειον **Κρακατάου** τὸ 1883 ἀνετινάχθη κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς τὸν ἀέρα.

Τὸ κλῖμα καὶ ὁ πληθυσμός. — Εἰς τὰς νήσους ταύτας ἡ μέση θερμοκρασία τῶν ἡμερῶν τοῦ ἔτους δὲν κυμαίνεται σχεδὸν καθόλου. Οὕτω δὲν ὑπάρχουν ἐποχαὶ τοῦ ἔτους, ἀλλὰ μόνον διαρκὲς θέρος. Ἕνεκα τῆς μεγάλης θερμότητος ἡ ἐξάτμισις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἶναι ἰσχυρά, ὁ θερμὸς καὶ ὑγρὸς ἀὴρ ἀναβαίνει ὑψηλά, ὅπου ψύχεται, καὶ αἱ βροχαὶ πίπτουν καθ' ὅλους τοὺς μῆνας· μεγίστη ὑγρασία παρουσιάζεται ὅταν ὁ ἥλιος διέρχεται διὰ τοῦ ζενίθ. Τὸ κλῖμα τοῦτο λέγεται **ὑγρὸν τροπικόν.** Εἰς τὸ κλῖμα τοῦτο ἡ ἡφαιστειώδης γῆ καὶ ἡ λάβα ἀποσαθροῦνται εὐκόλως καὶ καθιστοῦν τὸ ἔδαφος εὔφορον.

Βλάστησις καὶ φυτικὰ προϊόντα. — Λόγῳ τοῦ τροπικοῦ κλίματος αὐξάνουν πυκνὰ δάση, καλούμενα τροπικὰ ἢ παρθένα. Ἐπίσης εὐδοκιμοῦν ὅλαι αἱ τροπικαὶ καλλιέργειαι, δηλαδὴ ἡ ἐβέα, τὸ ζαχαροκάλαμον, ἡ καφέα, ὁ καπνός, τὸ τέιον, ἡ ὄρυζα· αἱ νῆσοι εἶναι ἐπίσης ἡ πατρὶς τοῦ πεπέρεως, τῶν μοσχοκαρύων καὶ ἄλλων ἀρωματικῶν· διὰ τοῦτο ἐλέγοντο ἄλλοτε καὶ « Νῆσοι τῶν Ἀρωμάτων ».

Πανίς. — Εἰς τὰ πανάρχαια δάση ζοῦν ὁ ἀνθρωπόμορφος οὐραγκοτάγκος, ὁ γίβων, ἐλέφαντες, ρινοκέρωτες, ἀγριοβούβαλοι, ἔλαφοι καὶ τίγρεις. Εἰς μίαν νῆσον τῶν Μικρῶν Σουνδαίων, τὴν Κόμοντο, ζοῦν ἀκόμη καὶ προϊστορικὰ θηρία, οἱ δράκοι, μήκους 7 μέτρων.

Κάτοικοι. — Ἐπειδὴ τὸ θερμὸν τροπικὸν κλῖμα λόγῳ τῆς νησιωτικῆς φύσεως μετριάζεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης, συμβαίνει ὁ πληθυσμὸς νὰ εἶναι πυκνός. Μόνον μερικὰ ἑλώδη βαθύπεδα εἶναι νοσηρὰ καὶ μένουν μὲ ἀραιὸν πληθυσμόν. Πυκνότατον πληθυσμὸν ἔχει κατ' ἐξοχὴν ἡ Ἰάβα (ἴση πρὸς τὴν Ἑλλάδα, 42.000.000 κατ.), ὅπου αἱ πόλεις **Βαταβία** (440) καὶ **Σουραβάγια** (340).

Ὁ πληθυσμὸς συνίσταται ἐκ **Μαλαίων,** οἱ ὁποῖοι ἔχουν μελανὸν χρῶμα, μαύρην καὶ μακρὰν κόμην καὶ σῶμα εὐκίνητον. Ἄλλοτε αὐτοὶ ἦσαν τολμηροὶ θαλασσινοὶ καὶ ἐπιτήδειοι ἁλιεῖς. Ἀπὸ τοὺς Ἰνδοὺς ἔμαθον τὴν καλλιέργειαν τῆς ὀρύζης, ὑπὸ δὲ τὴν ὁδηγίαν τῶν Εὐρωπαίων τὴν ἐγκατάστασιν τροπικῶν φυτειῶν. Εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ζοῦν οἱ **Νιγρῆτες,** οἱ ὁποῖοι ἔχουν χαμηλὸν πολιτισμὸν καὶ ὁμοιάζουν πρὸς τοὺς Βέδδας τῆς Κεϋλάνης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πολιτικὴ κατάστασις. — Πλὴν τῶν Φιλιππίνων νήσων, τμήματος τῆς Βόρνεο καὶ τμήματος τῆς Τιμόρης, ὅλαι αἱ ἄλλαι εἶναι κτήσεις τῶν Ὁλλανδῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα **Ὁλλανδικαὶ Ἰνδίαι.** Εἶναι ἡ ὡραιοτάτη καὶ πλουσιωτάτη ἐξ ὅλων τῶν τροπικῶν ἀποικιῶν τῆς Γῆς. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ **Βαταβία.**

Αἱ Φιλιππῖναι, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε ἀνῆκον εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἀνήκουν σήμερον εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ πρωτεύουσα **Μανίλα** ἔχει ὄψιν ἱσπανικῆς πόλεως.

Πίναξ 4. Ἰνδικαὶ νῆσοι.

Κτήσεις καὶ νῆσοι	Ἐπιφάνεια εἰς τ. χλμ.	Κάτοικοι εἰς χιλιάδας	Κάτοικοι εἰς 1 τ.χλμ.	Πρωτεύουσαι καὶ σπουδαιότ. πόλεις (κάτ. εἰς χιλιάδας)	Σπουδαιότ. προϊόντα γενικῶς
Μεγ. Σουνδαῖαι νῆσοι (Ὁλλανδ.)	1.500.000	65.000	43		καουτσοὺκ ζάχαρις καφὲς
Σουμάτρα	410.000			Παλλεμβάνγκ (110)	καπνὸς
Ἰάβα	126.000	42.100	315	Βαταβία (440)	τέιον
Βόρνεο	735.000			Σουραβάγια (340)	ἀρώματα ὄρυζα
Κελέβη	170.000			Μακάσσαρ (50)	πετρέλ. ψευδάργ.
Φιλιππῖναι (Ἀμερικ.)	300.000	13.000	42	Μανίλα (370)	ζάχαρις ὄρυζα καπνὸς καφὲς

Τὸ ὑπερωκεάνειον ἐμπόριον τῶν Ὁλλανδικῶν Ἰνδιῶν, λόγῳ τῆς εὐκόλου συγκοινωνίας, τῶν πλουσίων προϊόντων καὶ τοῦ πυκνοῦ πληθυσμοῦ, εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον. Κατὰ μέγα μέρος εἶναι εἰς χεῖρας τῶν Ὁλλανδῶν. Τὸ μικρὸν ὅμως ἐμπόριον ἔχουν οἱ Κινέζοι καὶ οἱ Ἄραβες. Εὐρωπαῖοι εἶναι ὀλίγοι, ἀλλὰ καὶ ἐδῶ δὲν δύνανται, λόγῳ τοῦ θερμοῦ κλίματος, νὰ μένουν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς χαμηλὰ μέρη, καὶ κατοικοῦν εἰς ὑψηλὰς θέσεις.

Γ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΣΙΑΣ

Ἡ Νότιος Ἀσία, ἢ αἱ Ἀνατολικαὶ Ἰνδίαι, εἶναι αἱ τροπικαὶ χῶραι τῆς Ἀσίας, δηλαδὴ μὲ θερμὸν κλῖμα, μὲ ἀφθόνους βρο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χάς, μὲ πυκνὰ δάση καὶ μὲ μεγάλα ἄγρια θηρία. Ἔχουν ἔκτασιν ὡς καὶ πληθυσμὸν ἴσον σχεδὸν πρὸς τὴν Εὐρώπην. Ἀπὸ τοὺς

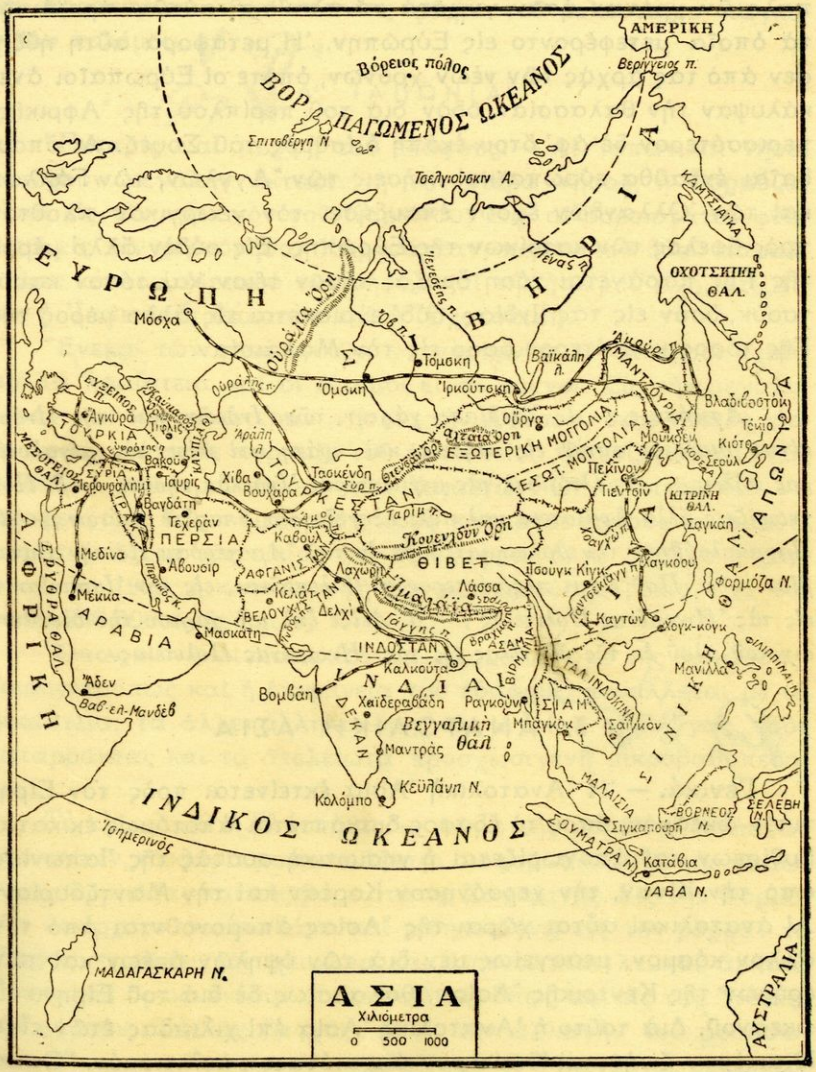

Εὐρωπαίους πρῶτοι οἱ Ἕλληνες ἐγνώρισαν ταύτας διὰ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, ὁπότε οὗτος εἶχε κατακτή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σει τὴν χώραν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ καὶ ὁ ναύαρχος αὐτοῦ Νέαρχος διέπλευσε τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν καὶ τὰ παράλια αὐτῆς. Ἀπὸ παλαιῶν χρόνων ἦσαν γνωστὰ τὰ πλούσια αὐτῶν προϊόντα, τὰ ὁποῖα μετεφέροντο εἰς Εὐρώπην. Ἡ μεταφορὰ αὕτη ηὔξησεν ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῶν νέων χρόνων, ὁπότε οἱ Εὐρωπαῖοι ἀνεκάλυψαν τὴν θαλασσίαν ὁδὸν διὰ τοῦ περίπλου τῆς Ἀφρικῆς, περισσότερον δὲ ἀφ' ὅτου ἐκόπη ὁ ἰσθμὸς τοῦ Σουέζ. Αἱ σπουδαῖαι ἐνταῦθα εὐρωπαϊκαὶ κτήσεις τῶν Ἄγγλων, τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ὁλλανδῶν ἔχουν ἐπαυξήσει τὸν γεωργικὸν πλοῦτον πρὸς ὄφελος τῶν κατοίκων τῆς Εὐρώπης. Εἰς οὐδὲν ἄλλο μέρος τῆς Γῆς παράγεται τόση ὄρυζα, τόσον τέιον καὶ τόσον καουτσούκ, ὅσον εἰς τὰς Ἰνδίας, οὐδ' εὑρίσκεται εἰς ἄλλο μέρος τῆς Γῆς τόσος κασσίτερος ὅσος εἰς τὴν Μαλαισίαν.

Ἀσκήσεις. — 1. Σχεδίασε χάρτην τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἰνδοκίνας· διαίρεσε αὐτὸν εἰς κτήσεις καὶ κράτη καὶ θέσε τὰς μεγαλυτέρας πόλεις. — 2. Ὀνόμασε τὰς μεγαλυτέρας Ἰνδικὰς νήσους. — 3. Ποῦ γνωρίζεις ἄλλα ἡφαίστεια καὶ πῶς ἐξηγεῖς τὴν ὕπαρξιν τούτων; — 4. Παρακολούθησε τὴν θαλασσίαν ὁδὸν ἐκ τοῦ Ἀμστερδὰμ εἰς τὴν Βαταβίαν. — 5. Ποῦ εἶναι πλησιέστερον αἱ Φιλιππῖναι, εἰς τὴν Ἱσπανίαν ἢ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας; — 6. Δεῖξε ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλοῦ ἐκ τῆς Μανίλας εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας.

3. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

Γενικά. — Ἡ Ἀνατολικὴ Ἀσία ἐκτείνεται πρὸς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν, ὅπου τὸ ἔδαφος διακόπτεται ἀποτόμως ἐκ καταβυθίσεων καὶ ἀποχωρίζεται ἡ νησιωτικὴ συστὰς τῆς Ἰαπωνίας ἀπὸ τὴν Κίναν, τὴν χερσόνησον Κορέαν καὶ τὴν Μαντζουρίαν. Αἱ ἀνατολικαὶ αὗται χῶραι τῆς Ἀσίας ἀπομονοῦνται ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον, μεσογείως μὲν διὰ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων καὶ τῶν ἐρήμων τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, θαλασσίως δὲ διὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Διὰ τοῦτο ἡ Ἀνατολικὴ Ἀσία ἐπὶ χιλιάδας ἐτῶν εἶχε ἰδιαιτέραν ζωὴν καὶ ἰδιαίτερον ἀρχαιότατον πολιτισμόν. Ὅπως εἰς τὴν Νότιον Ἀσίαν, οὕτω καὶ εἰς ταύτην πνέουν μουσσῶνες, οἱ ὁποῖοι φέρουν τὸ μὲν θέρος βροχάς, τὸν δὲ χειμῶνα ψῦχος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀσίαν ὑπάρχουν δύο μεγάλα κράτη, ἡ Ἰαπωνία καὶ ἡ Κίνα· τὸ τρίτον κράτος, ἡ Μαντζουρία, ἦτο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἰαπωνίας μέχρι τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου.

Α'. ΙΑΠΩΝΙΑ

Ἔκτασις καὶ μορφὴ τοῦ ἐδάφους. — Αἱ Ἰαπωνικαὶ νῆσοι κατέχουν μεγάλην ἔκτασιν· ἡ νοτιωτέρα νῆσος, ἡ **Φορμόζα,** εἶναι εἰς τὸν τροπικὸν τοῦ Καρκίνου, ἐνῷ αἱ βορειότεραι φθάνουν εἰς τὴν χερσόνησον Καμτσάτκαν, πέραν τοῦ 50οῦ παραλλήλου κύκλου. Μεταξὺ τῶν νήσων καὶ τῆς ἠπείρου σχηματίζονται ἡ **Ἰαπωνικὴ θάλασσα** καὶ ἡ **Ὀχοτσκική.**

Ἕνεκα τῶν γεωλογικῶν κατακρημνίσεων αἱ νῆσοι ἔχουν πολλὰ ἡφαίστεια καὶ οἱ σεισμοὶ εἶναι συχνοί. Εἰς τὴν μεγαλυτέραν καὶ κεντρικωτέραν νῆσον, τὴν **Χόνσου,** ὑψώνεται ἡ χιονοσκεπὴς πάντοτε πυραμὶς τοῦ ἡφαιστείου **Φουτζιγιάμα** (ὕψος 3.780 μ.), τοῦ ἱεροῦ ὄρους τῶν Ἰαπώνων. Οἱ κάτοικοι, διὰ νὰ ἀποφεύγουν ὅσον ἠμποροῦν τοὺς καταστρεπτικοὺς σεισμούς, κατασκευάζουν τὰς οἰκίας των ἐξ ἐλαφρᾶς ὕλης (ξύλου ἢ χάρτου). Τὸ 1923, ἡ καταστροφὴ τῆς πρωτευούσης Τόκιο εἶχε θύματα 250.000 ἀνθρώπων,

Ὅπως αἱ νῆσοι διαμελίζονται πλουσίως ὑπὸ τῆς θαλάσσης, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους ποικίλλεται μὲ τὰ ἡφαίστεια, τὰ ἀλλεπάλληλα ὄρη, τὰς ἀγρίας φάραγγας, τοὺς καταρράκτας καὶ τὰ ἀτελείωτα προσχωσιγενῆ μικροβαθύπεδα.

Τὸ κλῖμα καὶ ἡ βλάστησις. — Λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως τῶν νήσων, τὸ κλῖμα παρουσιάζεται διάφορον μεταξὺ τῆς νοτιωτάτης Φορμόζας καὶ τῆς βορειοτάτης Σαχαλίνης. Εἰς τὴν Φορμόζαν ὑπάρχουν φοινικοδάση καὶ πίθηκοι, ἐνῷ εἰς τὸν βορρᾶν τὸ ἔδαφος παγώνει τὸν χειμῶνα καὶ ἀπαντῶνται λευκαὶ ἄρκτοι. Πανταχοῦ ὅμως πνέουν οἱ μουσσῶνες, ὅπως καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας, καὶ φέρουν ἀρκετὰς βροχάς· κατὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ μουσσῶνος, ἰδίως τὸ φθινόπωρον, συμβαίνουν οἱ ἐπικίνδυνοι **τυφῶνες,** οἱ ὁποῖοι μὲ τὰς δίνας των καταποντίζουν πολλὰ πλοῖα. Εἰς τὴν γλυκύτητα τοῦ κλίματος, πλὴν τοῦ θαλασσίου περιβάλλον-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τος, συντελεῖ καὶ τὸ θερμὸν ὠκεάνειον ρεῦμα **Κουροσίβο,** τὸ ὁποῖον ἔρχεται ἐκ νότου (ὅπως εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν τὸ Ρεῦμα τοῦ Κόλπου). Ἀποτέλεσμα τοῦ γλυκέως κλίματος εἶναι ἡ πλουσία βλάστησις τῆς Ἰαπωνίας. Τὰ δάση τῶν ὀρέων κατέχουν τὸ ἥμισυ τῆς ἐπιφανείας τῶν νήσων (εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ 15%). Εἰς τὰς πεδιάδας ἐκτείνονται ὀρυζῶνες καὶ σιταγροί, οἱ ὁποῖοι συχνὰ περιβάλλονται μὲ ἰνδοκαλάμους. Τὴν ἄνοιξιν ἁπλώνεται εἰς ὅλην τὴν χώραν ἀπέραντος ἀνθισμένος κῆπος μὲ διάφορα χρώματα, ἀπὸ κερασέας, ἀμυγδαλέας καὶ βερυκοκκέας, τεϊόκηποι δὲ κατέχουν τὰς κλιτῦς τῶν ὀρέων.

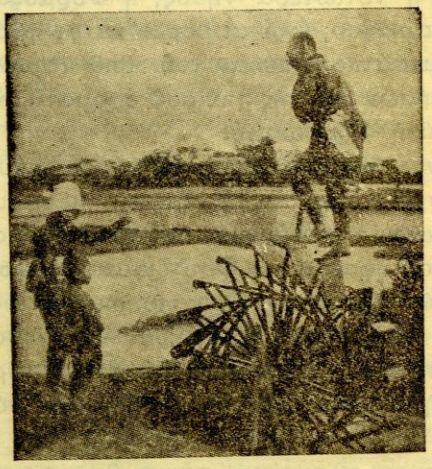

35. Ἄρδευσις ὀρυζῶνος.
Ὅπου δὲν ὑπάρχουν ἠλεκτρικαὶ ἐγκαταστάσεις πρὸς κίνησιν τοῦ τροχοῦ διὰ τὴν ὕψωσιν τῶν ὑδάτων, ὁ τροχὸς κινεῖται μὲ τὸ βάρος τοῦ ἐργάτου.

Οἱ κάτοικοι. — Ὁ πληθυσμὸς τῶν νήσων ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς **Ἰάπωνας,** κιτρίνης φυλῆς, ἡ ὁποία ἦλθεν ἐκ τῆς Μογγολίας καὶ τῆς Κορέας καὶ ἀνεμίχθη μετὰ Μαλαίων. Παλαιὸς ἐγχώριος λαὸς εἶναι οἱ **Ἀϊνώ,** λευκῆς φυλῆς, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν εἰς τὴν νῆσον Ὑεσώ. Οἱ Ἰάπωνες εἶναι χαμηλοῦ ἀναστήματος, μὲ λοξοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εὐθείας τρίχας.

Ἡ Αὐτοκρατορία τῆς Ἰαπωνίας. — Ἡ Ἰαπωνία εἶναι αὐτοκρατορία, ἡ ὁποία ἐκτὸς τῶν νήσων κατεῖχε, μέχρι τοῦ δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, καὶ τὴν χερσόνησον Κορέαν ὡς καὶ ἄλλα μέρη τῆς ἀπέναντι ξηρᾶς. Ὁ πληθυσμός της εἶναι πυκνός, διότι εἰς ἔκτασιν 450.000 τετραγ. χιλιομέτρων κατοικοῦν 90.000.000 κάτοικοι. Τοῦτο δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προέλθῃ μόνον ἀπὸ τὸν πλοῦτον τῆς χώρας, ἐὰν δὲν συνέτρεχε καὶ ἡ ἐπι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δεξιότης καὶ ἡ φιλεργία τῶν κατοίκων, ὥστε νὰ ἀναπτυχθοῦν ὅλοι οἱ παραγωγικοὶ κλάδοι. Ἐπὶ πλέον ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Ἰαπωνικοῦ κράτους εἰς μεγάλην δύναμιν, ὄχι μόνον τῆς Ἀσίας, ἀλλὰ καὶ ὅλου τοῦ κόσμου, ἐξηγεῖται: 1) ἀπὸ τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐν μέσῳ ὅλου τοῦ κόσμου, 2) ἀπὸ τὴν προσπάθειαν τοῦ Μικάδου, δηλαδὴ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ἰαπωνίας, καὶ 3ον) διότι οἱ Ἰάπωνες ἦλθον ἐγκαίρως εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν λοιπὸν κόσμον.

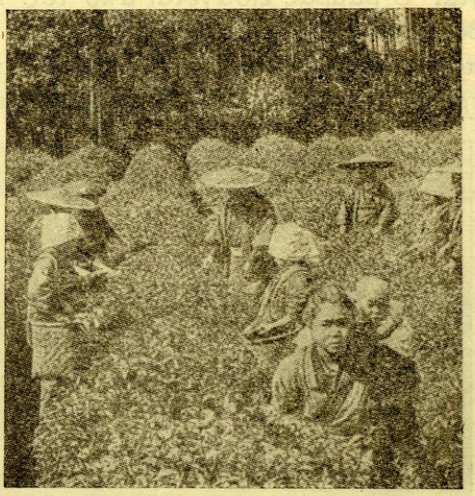

36. Συλλογὴ τεΐου ἐν Ἰαπωνίᾳ.

Ὁ γεωργικὸς πλοῦτος.—Οἱ ὀρυζῶνες παρέχουν τὴν συνηθεστέραν τροφὴν τῶν κατοίκων, ἀλλ' ἡ παραγωγὴ τῆς ὀρύζης δὲν ἀρκεῖ εἰς τὸν πυκνὸν πληθυσμόν, καὶ διὰ τοῦτο εἰσάγεται ὄρυζα ἐκ τῆς Ἰνδοκίνας.

Οἱ Ἰάπωνες ἀγαποῦν καὶ τὸ **τέιον**, τοῦ ὁποίου ἡ παραγωγὴ εἶναι εἰς τὴν πρώτην γραμμήν. Παράγονται προσέτι ποικίλα προϊόντα τῶν εὐκράων κλιμάτων, ὡς σιτηρά, λαχανικὰ καὶ ὄσπρια.

Ἁλιεία. — Εἰς τὰς θαλάσσας, καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἀκτάς, ἁλιεύονται ἄφθονοι ἰχθύες. Οὗτοι ὄχι μόνον ἀποτελοῦν πολύτιμον τροφὴν τῶν κατοίκων, ἀλλὰ καὶ ξηραίνονται ἢ ταριχεύονται διὰ νὰ ἀποσταλοῦν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἡ βιομηχανία. — Τὰ πρὸς βιομηχανίαν χρήσιμα ὀρυκτὰ δὲν εἶναι πολλά, ἡ δὲ ἀνάπτυξις τῆς μεγάλης βιομηχανίας τῶν Ἰαπώνων ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν προσπάθειαν τῶν κυβερνήσεων. Οἱ ἰάπωνες μηχανικοὶ σπουδάζουν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ὁ ἐγχώριος γαιάνθραξ δὲν εἶναι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καλῆς ποιότητος, ἀλλὰ συμπληρώνει τοῦτον ἡ ἀφθονία τῶν καταρρακτῶν διὰ τοῦ « λευκοῦ ἄνθρακος ». Ὁ **σίδηρος** εἶναι ἐλάχιστος καὶ ἡ Ἰαπωνία προμηθεύεται ἀπὸ τὴν Κίναν, ἔχει ὅμως ἀρκετὸν **χαλκόν,** ἰδίως εἰς τὴν Φορμόζαν· ὡς πρὸς τὴν ἐξαγωγὴν αὐτοῦ ἡ Ἰαπωνία κατέχει τὴν ἕκτην θέσιν εἰς τὸν κόσμον.

Τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν βιομηχανίαν κατέχει ἡ **ὑφαντουργία.** Ὁ βάμβαξ εἰσάγεται ἀπὸ τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Κίναν, ἡ δὲ βαμβακουργία ἀκμάζει πρὸ πάντων εἰς **τὴν** πόλιν Ὄζάκαν· ἡ παλαιὰ βομβυκοτροφία ηὐξήθη ἐσχάτως πολύ, πλῆθος δὲ ἠλεκτροκινήτων μεταξουργείων εὑρίσκονται εἰς τὸν λιμένα τοῦ Τό-

37. Τόκιο. Ἄποψις κεντρικοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ.

κιο, τὴν Ὑοκοχάμαν. Ὡσαύτως ὑπάρχει καὶ **σιδηρουργία,** λόγῳ δὲ τοῦ πλούτου τῶν δασῶν ζωηρὰ **ναυπηγία,** ἰδίως εἰς τὴν Ναγκασάκην. Ἀξιόλογος εἶναι καὶ ἡ ἰαπωνικὴ **κεραμευτική,** βασιζομένη εἰς τὰ ὀρυχεῖα καολίνου.

Πόλεις. — Ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν νέων μεγάλων πόλεων. Σπουδαιότεραι εἶναι: Ἡ πρωτεύουσα **Τόκιο** (7 ἑκατομ.), ἡ μεγίστη πόλις τῆς Ἀσίας. Ἡ **Ὑοκοχάμα,** ἐμπορικὸς λιμὴν τοῦ Τόκιο (620). Ἡ **Ὄζάκα** (2 ½ ἑκατομ.). Ἡ **Κόβη** (800), δευτέρα ἐμπορικὴ πόλις.

Ἰωάννου Σαρρῆ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐμπόριον. — Τὸ κατὰ ξηρὰν ἐσωτερικὸν ἐμπόριον, ἐπειδὴ δυσκολεύεται ἐκ τῆς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους, ἐνεργεῖται κυρίως διὰ τῶν θαλασσίων συγκοινωνιῶν. Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον ἐνεργεῖται διὰ μεγάλου ἐμπορικοῦ στόλου, ὁ ὁποῖος πρὸ τοῦ πολέμου κατεῖχε τὴν τρίτην θέσιν εἰς τὸν κόσμον· ἡ ἰαπωνικὴ σημαία συναγωνίζεται εἰς τὸν Εἰρηνικὸν μὲ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ἡ ἐργατικότης καὶ ἡ ὀλιγάρκεια τῶν Ἰαπώνων συντελοῦν ὥστε τὰ ἐμπορεύματά των εἰς τὰς ξένας ἀγορὰς νὰ εἶναι σχετικῶς εὐθηνά, καὶ τοιουτοτρόπως προτιμῶνται ταῦτα εἰς βάρος τῶν εὐρωπαϊκῶν. Ἡ Ἰαπωνία ἀγοράζει βάμβακα ἐκ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ τῶν Ἰνδιῶν, ἔριον ἀπὸ τὴν Αὐστραλίαν, σίδηρον ἀπὸ τὴν Κίναν καὶ ὄρυζαν ἀπὸ τὴν Ἰνδοκίναν. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα προμηθεύεται βωξίτην, ἔλαιον καὶ καπνόν.

Ἀποικίαι. — Ἕνεκα τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ τῆς χώρας οἱ Ἰάπωνες μεταναστεύουν εἰς τὴν ἀντικρὺ Ἀσίαν, καί, διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὰς πρώτας ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν των, ἵδρυσαν ἀποικίας. Πλῆθος Ἰαπώνων τεχνιτῶν καὶ ἐμπόρων εὑρίσκεται εἰς Κίναν, μὲ τὴν ὁποίαν ἡ Ἰαπωνία εὑρίσκετο ἐπὶ ἔτη εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν, θέλουσα νὰ κυριαρχήσῃ καὶ νὰ ἐκμεταλλευθῇ αὐτὴ τὸν πλοῦτον τῆς Κίνας.

Ἡ Κορέα. — Ἡ χερσόνησος Κορέα (σχεδὸν διπλασία τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἔκτασιν) ἦτο κτῆσις τῆς Ἰαπωνίας· ὁ ἀποικισμὸς ὅμως εἰς αὐτὴν εἶναι δύσκολος, διότι κατοικεῖται ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν Κορεατῶν, οἱ ὁποῖοι ἀνέρχονται εἰς 20 ἑκατομμύρια. Ἰάπωνες κατοικοῦν μόνον 200.000. Ἡ χώρα δίδει εἰς τὴν Ἰαπωνίαν ὄρυζαν, βάμβακα, μέταλλα καὶ γαιάνθρακας. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ **Σεοὺλ** (130).

Ἡ ζωὴ καὶ ἡ κίνησις ἐν τῇ Ἰαπωνίᾳ. — Εἰς τὰς ὁδοὺς ἐπικρατεῖ ζωηρὰ κίνησις. Ἔμποροι διατρέχουν τὴν πόλιν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Φέρουν τὰ ἐμπορεύματά των εἰς δύο κιβώτια ἢ καλάθια κρεμώμενα ἀπὸ τὰς ἄκρας ράβδου, ἡ ὁποία στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ὤμου των. Ἕκαστος τοιοῦτος πλανόδιος ἔμπορος ἔχει τὴν εἰδικότητά του, τὴν ὁποίαν ἐκδηλώνει διὰ βοῆς ὅπως ἀκουσθῇ μακράν. Συνηθέστερος πάντων εἶναι ὁ ἰχθυοπώλης, ὁ ὁποῖος πωλεῖ τὴν κυριωτέραν τροφὴν τῶν Ἰαπώ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νων. Διὰ διαπεραστικῶν σφυριγμάτων ἐξαγγέλλεται ὁ καθαριστὴς τῶν καπνοσυρίγγων (πιπῶν). Ἐξ ὅλων προσκαλεῖται συνηθέστερον ὁ ἐπιδιορθωτὴς ὀμβρελλῶν, διότι ἐν τῇ Ἰαπωνίᾳ βρέχει πολύ. Ὁ σκελετὸς τῆς ὀμβρέλλας συνίσταται ἀπὸ λεπτὸν ἰνδοκάλαμον, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου εἶναι προσηρμοσμένον λαδόχαρτον.

Γενικῶς ἡ εἰς τὰς ὁδοὺς ζωὴ δὲν παρέχει πλέον σήμερον τὴν ποικιλόχρωμον εἰκόνα, τὴν ὁποίαν ἄλλοτε προσέδιδον τὰ φαιδρὰ χρώματα τῶν ἐνδυμασιῶν. Ἡ Ἰαπωνὶς φέρει εἰς τὸν δρόμον τὸ κιμονό, δηλαδὴ ἐσθῆτα μὲ ραβδώσεις, κυανόμαυρον ἢ φαιάν. Κιμονὸ μὲ ζωηρὸν

38. Σκηνὴ οἰκογενειακῆς ζωῆς τῶν Ἰαπώνων (γεῦμα).

χρωματισμὸν φέρουν μόνον εἰς τὴν οἰκίαν των, μὲ ζωηρὰ δὲ σχέδια μόνον τὰ παιδία καὶ αἱ χορεύτριαι. Εἰς τὰ ἄκρα τῶν χειρίδων εὑρίσκονται σακκίδια, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν ὡς θυλάκια. Ἀπὸ αὐτὰ δὲν λείπουν τὰ μανδήλια, τὰ ὁποῖα εἶναι χάρτινα καὶ μετὰ τὴν χρῆσιν ἀπορρίπτονται.

Οἱ Ἰάπωνες φέρουν περικνημῖδας ἐρραμένας ἐκ λευκοῦ βαμβακεροῦ ὑφάσματος, εἰς τὰς ὁποίας ὁ μέγας δάκτυλος, καθ' ὃν τρόπον τὰ χειρόκτια τῶν πυγμάχων, ἔχει ἰδιαιτέραν θέσιν. Διὰ μέσου τοῦ σχηματιζομένου κοιλώματος διέρχεται ὁ ἱμὰς τῶν σανδαλίων, ὅπως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Εἰς τὸν δρόμον φέρουν ξύλινα σανδάλια, κατάλλη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λα διὰ τὰς ὑγρὰς καὶ λασπώδεις ὁδούς, εἶναι ὅμως ἠναγκασμένοι νὰ βαδίζουν ἀργὰ καὶ μὲ μικρὰ βήματα. Ὅταν περιπατοῦν εἰς τοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμούς, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐστρωμένοι μὲ σανιδώματα, προξενοῦν φοβερὸν πάταγον. Εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ἰάπων φέρει σανδάλια ἐξ ἀχύρου.

Αἱ οἰκίαι κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι ὀγκώδεις καὶ συνεχεῖς. Δὲν ἔχουν οὔτε καπνοδόχους, οὔτε κλίμακας, οὔτε στρεφομένας θύρας, οὔτε ὑαλοπίνακας, οὔτε ἀποθήκην, οὔτε ἀκόμη καὶ τελείαν στέγην. Συνήθως εἶναι μονώροφοι. Οἱ τοῖχοι, οἱ ὁποῖοι χωρίζουν τὰ δωμάτια,

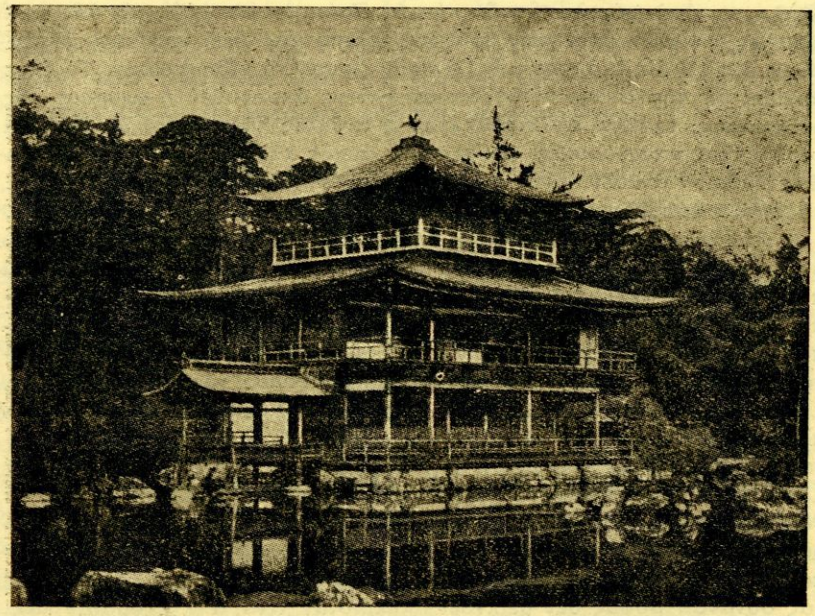

39. Ἰαπωνικὴ παγόδα (ναὸς τοῦ Βούδδα).

εἶναι κινητοί, ὡς καὶ αἱ χάρτιναι θύραι. Ὅλα τὰ δωμάτια εἶναι ἐστρωμένα μὲ λευκὰς ψάθας ἐξ ἀχύρου ὀρύζης. Κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι ἐντελῶς κενά, διότι ὁ Ἰάπων δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην ἐπίπλων. Τὸ χαμηλὸν τραπέζιον (σοφράς), αἱ κλῖναι καὶ τὰ λοιπὰ οἰκιακὰ σκεύη, ὅταν δὲν χρησιμοποιοῦνται, εἶναι φυλαγμένα εἰς τὴν σκευοθήκην. Ἡ κλίνη συνίσταται μόνον ἀπὸ ἕνα ἐφάπλωμα, τὸ ὁποῖον ὁ κατακλινόμενος ἁπλώνει ἐπὶ τοῦ δαπέδου καὶ τὸ διπλώνει διὰ σκέπασμα. Ἀντὶ προσκεφαλαίου ὁ Ἰάπων χρησιμοποιεῖ ξύλινον στήριγμα ὅμοιον μὲ σκαμνίον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι προσκεκολλημένον στρῶμα βάμβακος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Διὰ τὴν θέρμανσιν τῶν δωματίων κατὰ τὸν χειμῶνα, χρησιμοποιεῖται μικρὸν λεκανοειδὲς πύραυνον, τὸ ὁποῖον τίθεται εἰς τὸ μέσον τοῦ δωματίου μὲ ἀναμμένους ξυλάνθρακας. Αἱ ἰαπωνικαὶ οἰκίαι μὲ τὴν ἐλαφρὰν ταύτην οἰκοδομικὴν ἠμποροῦν νὰ ἀντεπεξέλθουν ἐναντίον τῶν συχνῶν σεισμῶν· ὅμως συχνὰ καταστρέφονται ἀπὸ πυρκαϊάς.

Εἰς ἑκάστην ἰαπωνικὴν οἰκίαν ἀνήκει καὶ ἕνας κῆπος. Συνήθως εἶναι τόσον μικρός, ὥστε δὲν ἠμπορεῖ τις νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς αὐτοῦ εἰμὴ μόνον νὰ τὸν ἴδῃ. Εἰς τὸ κηπάριον εἶναι δενδρύλλια μετὰ φροντίδος καὶ κόπου καλλιεργημένα. Εἰς ὡραῖα ἱερὰ ἄλση ἐγείρονται πολλοὶ ναοί. Τὰ αὐτοκρατορικὰ ἀνάκτορα εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Κιότο περιβάλλονται ὑπὸ μεγαλοπρεπῶν κήπων, οἱ ὁποῖοι στολίζονται ὑπὸ κρεμαστῶν γεφυρῶν, τεχνητῶν βράχων, τεϊοποτείων καὶ γοητευτικῶν ἀνθέων. Σχεδὸν εἰς ἕκαστον μῆνα ἀνθοῦν ὡρισμένα εἴδη ἀνθέων. Τὸ ἔτος ἀρχίζει μὲ τὴν ἄνθησιν τῆς δαμασκηνέας, ἀκολουθεῖ ἡ ἄνθησις τῆς ροδακινέας, ταύτην δὲ διαδέχεται ἡ ἄνθησις τῆς κερασέας, ἡ ὁποία ἑορτάζεται πανηγυρικῶς, ὡς σημεῖον ἀρχῆς τῆς ἀνοίξεως. Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον ἀνθοῦν, μετὰ τὸν βῖκον καὶ τὸν λωτόν, τὰ χρυσάνθεμα, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ὡς αὐτοκρατορικὰ ἄνθη.

Ἡ ἰαπωνικὴ τροφὴ εἶναι ἁπλουστάτη. Ὁ λαὸς ζῇ κυρίως ἀπὸ ὄρυζαν καὶ ἰχθεῖς, τοὺς ὁποίους ἡ θάλασσα ἐν ἀφθονίᾳ παρέχει. Οἱ πτωχοὶ εἰς τὰ ὄρη ἀρκοῦνται εἰς τὸν κέχρον, τὴν κριθὴν ἢ τὴν σούπαν ἀπὸ φασιόλους καὶ τὸν τυρόν. Κρέας τρώγουν σπανίως. Οἱ Ἰάπωνες ἀντὶ πηρουνίου χρησιμοποιοῦν δύο ξυλάρια, τὰ ὁποῖα στηρίζονται μεταξὺ τοῦ δείκτου καὶ τοῦ μέσου δακτύλου τῆς δεξιᾶς χειρός.

Ἡ ἰαπωνικὴ εὐγένεια μᾶς συγκινεῖ. Ὁ χαιρετισμός των εἶναι πλήρης διατυπώσεων. Ὅταν ὁ Ἰάπων χαιρετᾷ ἐντὸς τῆς οἰκίας, γονατίζει, θέτων τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἐπὶ τῆς λασπώδους ὁδοῦ τοῦτο φυσικῶς εἶναι ἀδύνατον. Κάμπτει μόνον τὰ γόνατα, ὑποκλίνεται βαθέως καὶ τρίβει τὰ γόνατά του διὰ τῶν χειρῶν. Ἔπειτα ροφᾷ βραδέως τὸν ἀέρα διὰ τῶν ὀδόντων, οὕτως ὥστε παράγεται συριστικὸς ἦχος. Τὸ γελαστὸν πρόσωπον τοῦ Ἰάπωνος εἰς τὰς συναναστροφὰς δὲν δεικνύει ὑποκρισίαν τινά, ἀλλ' ἔκφρασιν καλλίστης ἀνατροφῆς.

Μία ἰαπωνὶς ὑπηρέτρια ἐζήτησέ ποτε μὲ γελαστὸν πρόσωπον ἄδειαν ἀπὸ τὴν γερμανίδα κυρίαν της, ὅπως μεταβῇ εἰς τὴν κηδείαν τῆς μητρός της. Ὅταν ἠγανακτισμένη ἡ οἰκοδέσποινα ἐπέπληξε τὴν ὑπηρέτριαν διὰ τὸ ὕφος της, ἐκείνη ἀπήντησε: «Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ τολμήσω, κυρία μου, νὰ σᾶς πικράνω ἐξ αἰτίας προσωπικῆς ὑποθέσεως;»

(Κατὰ τὸν E. Arnhold)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Β'. ΚΙΝΑ Ἡ ΣΙΝΙΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ (ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ)

Θέσις καὶ ὅρια. — Εἰς μέγα ἠπειρωτικὸν τμῆμα τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας ἐκτείνεται ἡ **Κίνα,** ἤ, ὡς λέγουν οἱ Κινέζοι, τὸ «Κεντρικὸν κράτος». Ἄλλοτε, ὅταν ἦτο αὐτοκρατορία, κατεῖχε καὶ ὁλόκληρον τὴν Κεντρικὴν Ἀσίαν καὶ ἦτο κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν ἴση πρὸς τὴν Εὐρώπην. Σήμερον τὸ κυρίως Σινικὸν κράτος ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Μαντζουρίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Μογγολίας, τοῦ Ἀνατολικοῦ Τουρκεστὰν καὶ τοῦ Θιβέτ, καὶ ΝΔ. ὑπὸ τῆς Βιρμανίας καὶ τῆς Ἰνδοκίνας. Κατὰ τὰ λοιπὰ μέρη βρέχεται ὑπὸ τῆς Σινικῆς θαλάσσης (Νοτίου καὶ Ἀνατολικῆς), τῆς Κιτρίνης καὶ τοῦ κόλπου Τσιλί.

Φυσικὴ ἄποψις. — Ὡς πρὸς τὴν σύστασιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ κλῖμα, διακρίνεται εἰς **Βόρειον Κίναν** καὶ **Νότιον Κίναν.**

1. Ἡ Βόρειος Κίνα ἀποτελεῖται ἀπὸ ὀρεινὸν τμῆμα πρὸς Δ. καὶ τὴν βόρειον κινεζικὴν πεδιάδα πρὸς Α. Αὕτη ἐσχηματίσθη ἀπὸ προσχώσεις τῶν ποταμῶν, οἱ ὁποῖοι κατέρχονται ἐκ τῆς Μογγολίας, καὶ ἰδίως τοῦ **Χοανγχό,** δηλαδὴ Κιτρίνου ποταμοῦ. Ὀνομάζεται τοιουτοτρόπως ἀπὸ τὸ χρῶμα τῆς ἰλύος, τὴν ὁποίαν φέρει· τὴν ὀνομασίαν δὲ ταύτην λαμβάνει καὶ ἡ θάλασσα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκβάλλει, δηλαδὴ ἡ Κιτρίνη. Ἡ σύστασις τοῦ ἐδάφους πρὸς Δ. προέρχεται ἀπὸ τὴν πυκνὴν κόνιν, τὴν ὁποίαν ἀπὸ χιλιάδων ἐτῶν μεταφέρει ὁ χειμερινὸς μουσσὼν ἀπὸ τὰς ἐρήμους τῆς Μογγολίας. Τὸ πέτρωμα τοῦτο, πάχους ἑκατοντάδων μέτρων, εἶναι πολὺ μαλακὸν καὶ λέγεται «κιτρίνη γῆ» (χοῦς). Τὰ δι' αὐτοῦ ρέοντα ὕδατα σχηματίζουν φάραγγας μὲ καθέτους ὄχθας, συγχρόνως δὲ παρασύρουν εὐκόλως τὸν χοῦν τοῦτον. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ ποταμὸς πρὸς τὸν κάτω ροῦν ἔχει ἀσταθῆ κοίτην καί, διὰ νὰ μὴ πλημμυρῇ, προστατεύεται ὑπὸ προχωμάτων 20 μ. ὕψους.

Ἡ Βόρειος Κίνα, ἐπειδὴ εἶναι ἀνοικτὴ πρὸς Β., ἔχει κλῖμα ἠπειρωτικόν. Συμφώνως πρὸς τοὺς μουσσῶνας, ὁ χειμὼν εἶναι τραχύς, ξηρός, ἐνῷ τὸ θέρος θερμὸν καὶ βροχερόν. Τὸ ἔδαφος τοῦ χοὸς εἶναι τόσον εὔθρυπτον, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ριζώσουν καὶ στηριχθοῦν δένδρα, καὶ διὰ τοῦτο ἡ βλάστησις εἶναι στεππώδης. Διὰ τὴν καλλιέργειαν ὅμως μικρῶν φυτῶν τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔδαφος εἶναι καταλληλότατον. Καλλιεργοῦνται ὄρυζα, σιτηρά, κέγχρος, λαχανικὰ καὶ ἄλλα, τρέφονται δὲ καὶ πολλὰ ζῶα.

Ἡ τραπεζοειδὴς χώρα τοῦ χοός. — Μεταξὺ χαμηλῶν ὀρεινῶν ἁλύσεων ἐκτείνεται ἓν λεκανοπέδιον τῆς χώρας τοῦ χοός. Εἶναι στέππη, ἔχει ὅμως καὶ ἀγρούς. Εἰς τὸ βαθύτατον μέρος λάμπει ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου μία μικρὰ ἁλμυρὰ λίμνη. Ὅλον τὸ λεκανοπέδιον εἶναι ἐπίπεδον. Προχωροῦμεν πρὸς μίαν διεύθυνσιν, ἀλλ' ἀπροόπτως εὑρισκόμεθα πρὸ χείλους βαθείας φάραγγος μὲ κατακορύφους ὄχθας. Στρεφόμεθα πλαγίως, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἀλλὰ καὶ πάλιν μᾶς σταματᾷ ὁμοία ὄχθη. Ζητοῦμεν τρόπον ὅπως καταβῶμεν, ὥστε διὰ τοῦ βάθους τῆς φάραγγος νὰ προχωρήσωμεν πρὸς ὡρισμένην διεύθυνσιν. Τοῦτο ὅμως εἶναι ἀδύνατον. Περιπίπτωμεν εἰς λαβύρινθον ἐκ φαράγγων. Ἀπὸ τὴν ἀμηχανίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρισκόμεθα, μᾶς ἀπαλλάσσει εἷς ἐντόπιος ὁδηγός. Οὗτος μᾶς ὁδηγεῖ διὰ μιᾶς ἐπικινδύνου ὁδοῦ, ἡ ὁποία διέρχεται διὰ μέσου κλιτύων ἀποτόμων καὶ ὀλισθηρῶν, καὶ κατόπιν πολλῶν κόπων φθάνομεν εἰς εὐρύχωρον κοιλάδα. Εἰς τὸ βάθος αὐτῆς καὶ ἐπὶ βαθμίδων τῶν κλιτύων ὑπάρχουν λαχανόκηποι, ἀγροὶ σίτου καὶ φασιόλων. Πανταχοῦ ἐργάζονται κατὰ πυκνὰς ὁμάδας ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδία.

Πόθεν ἔρχονται οἱ πολυάριθμοι οὗτοι ἄνθρωποι; Οὐδαμοῦ βλέπομεν χωρίον, οὐδαμοῦ οἰκίαν. Τὴν ἀπορίαν μας λύει ὁ ὁδηγός, δεικνύων μίαν σειρὰν ὀπῶν εἰς τὰ τοιχώματα τοῦ χοός, ὑπεράνω τῶν καλλιεργουμένων βαθμίδων. Αἱ ὀπαὶ εἶναι αἱ εἴσοδοι εἰς τὰς σπηλαιώδεις οἰκήσεις, αἱ ὁποῖαι ἀνοίγονται εὐκόλως εἰς τὸ ξηρόν, ἀσβεστοαργιλλῶδες καὶ ἐξαιρετικὰ λεπτόκοκκον πέτρωμα τοῦ χοός. Αἱ κατοικίαι αὐταὶ βεβαίως δὲν εἶναι καθαραί. Ἐπιχειροῦμεν νὰ εἰσέλθωμεν, ἀλλ' ἡ δυσωδία μᾶς ἀναγκάζει ἀμέσως νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ὕπαιθρον. Πλῆθος παίδων πρὸ τῶν σπηλαίων βομβεῖ ὡς σμῆνος μελισσῶν πρὸ τῆς ὀπῆς κυψέλης.

(Κατὰ τὸν S. Passarde)

2. Ἡ **Νότιος Κίνα,** ἡ ὁποία ὁρίζεται ἀπὸ τῆς Βορείου ὑπὸ τοῦ ὄρους Τσὶν - Λίγκ, διαφέρει καὶ κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἐδάφους καὶ κατὰ τὸ κλῖμα. Κατέχεται ὑπὸ παλαιῶν ὀρέων, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται ἐκ ΒΑ. πρὸς ΝΔ. Μεταξὺ τούτων σχηματίζονται κοιλάδες καὶ λεκανοπέδια. Μεγάλην πλωτὴν ὁδὸν σχηματίζει ὁ ποταμὸς **Γιάνγκ - τσὲ - κιάνγκ** (δηλαδὴ Κυανοῦς ποταμός), ὁ ὁποῖος μικρὰν σχετικῶς πεδιάδα ἔχει σχηματίσει μὲ τὰς προσχώσεις εἰς τὰς ἐκβολάς του.

Τὸ κλῖμα τῆς Ν. Κίνας εἶναι πολὺ θερμότερον, ἐφ' ὅσον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διὰ ταύτης διέρχεται ὁ τροπικὸς κύκλος. Ὁ ψυχρὸς ὅμως βορρᾶς τὸν χειμῶνα εἶναι αἰσθητός. Αἱ βροχαὶ εἶναι ἄφθονοι, ἰδίως κατὰ τὸ θέρος. Ἕνεκα τοῦ θερμοῦ κλίματος ἐκτείνονται μεγάλαι σαβάνναι, ποικιλλόμεναι ὑπὸ συστάδων ἰνδοκαλάμων, εἰς δὲ τὰ ὑγρότερα μέρη, δάση. Καλλιεργοῦνται κατ' ἐξοχὴν ἡ ὄρυζα καὶ τὸ τέιον, μεγάλαι δὲ φυτεῖαι μορεῶν χρησιμεύουν διὰ τὴν σηροτροφίαν.

Οἱ κάτοικοι. — Ὁ πληθυσμὸς τῆς κυρίως Κίνας εἶναι πυ-

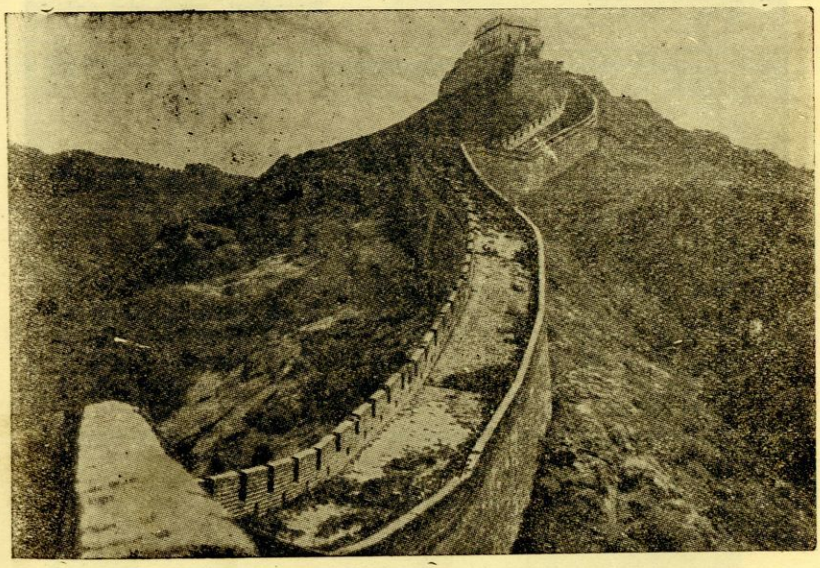

40. Τὸ μέγα Σινικὸν τεῖχος.

κνός, διότι εἰς ἐπιφάνειαν ἴσην πρὸς τὸ ἥμισυ τῆς Εὐρώπης κατοικοῦν ὑπὲρ τὰ 400 ἑκατομμύρια. Οἱ Κινέζοι ἔχουν μέτριον ἀνάστημα, μαύρην κόμην, πλατὺ πρόσωπον, ῥῖνα σιμήν, ὀφθαλμοὺς λοξοὺς καὶ χρῶμα τοῦ δέρματος κίτρινον. Οἱ νότιοι Κινέζοι εἶναι κοντότεροι, μελαχροινοὶ καὶ εὐκινητότεροι ἀπὸ τοὺς βορείους. Ὅλοι ὅμως διακρίνονται διὰ τὴν φιλοπονίαν των καὶ τὴν παροιμιώδη των ὀλιγάρκειαν. Ὁ Κινέζος εἶναι ἐπιτήδειος ἐργάτης, ἰδίως εἰς τὴν ὑφαντικὴν καὶ τὴν ἀνθοκομίαν. Οἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κινέζοι πολὺ πρὸ τῶν Εὐρωπαίων εἶχον ἐφεύρει τὸν χάρτην, τὴν τυπογραφίαν, τὴν ναυτικὴν πυξίδα, τὴν πορσελάνην καὶ τὴν πυρίτιδα· διὰ τοῦτο ὁ Κινέζος εἶναι ὑπερήφανος διὰ τὴν ἱστορίαν του καὶ τὴν πατρίδα του.

Ἡ κυρία θρησκεία τῶν Κινέζων εἶναι ἡ **προγονολατρεία.** Αὕτη ὡς πρὸς τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους εὑρίσκεται εἰς συνάφειαν μὲ τὸν **βουδδισμὸν** καὶ μὲ ἰδιαιτέραν ἐπίσημον θρησκείαν τοῦ κράτους, τὸν **κομφουκισμόν.** Ὁ Κινέζος πιστεύει, ὅτι τότε

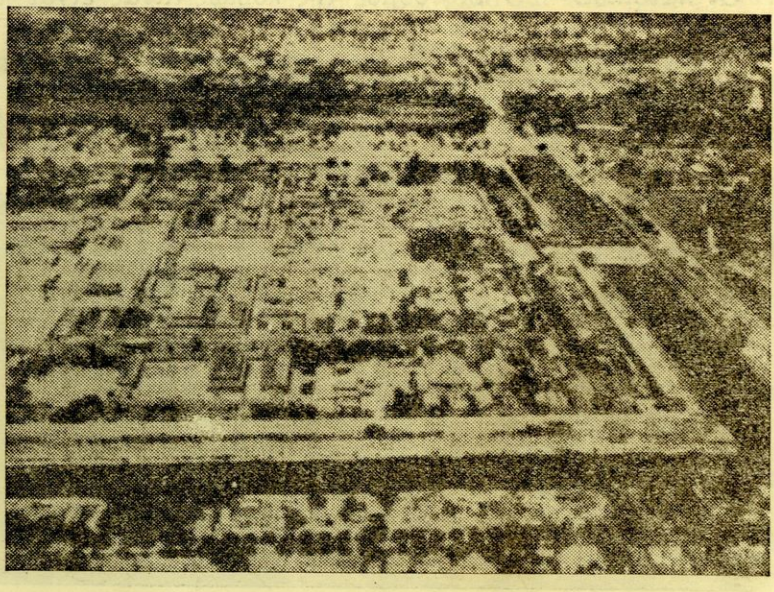

41. Πεκῖνον. Ἄποψις βορείου τμήματος τῆς πόλεως.

θὰ ἔχῃ ἡσυχίαν εἰς τὴν μετὰ θάνατον ζωήν, ὅταν οἱ ἀπόγονοί του προσφέρουν εἰς αὐτὸν θυσίας καὶ λατρείας. Διὸ αὐτὸ νυμφεύεται ἐνωρίς, διὰ νὰ ἔχῃ πολλοὺς ἀπογόνους νὰ φροντίζουν διὰ τοῦτο. Πιστεύει ἀκόμη ὁ Κινέζος εἰς δεισιδαιμονίας. Ὁ δράκων εἶναι τὸ σύμβολον τῶν φυσικῶν δυνάμεων. Τὸ δὲ ἀγαπητὸν κίτρινον χρῶμα ἔχει ληφθῆ ἀπὸ τὸν εὔφορον χοῦν τῆς Βορείου Κίνας.

Ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ Κινέζοι εἶχον ἀποκλείσει τὴν χώραν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

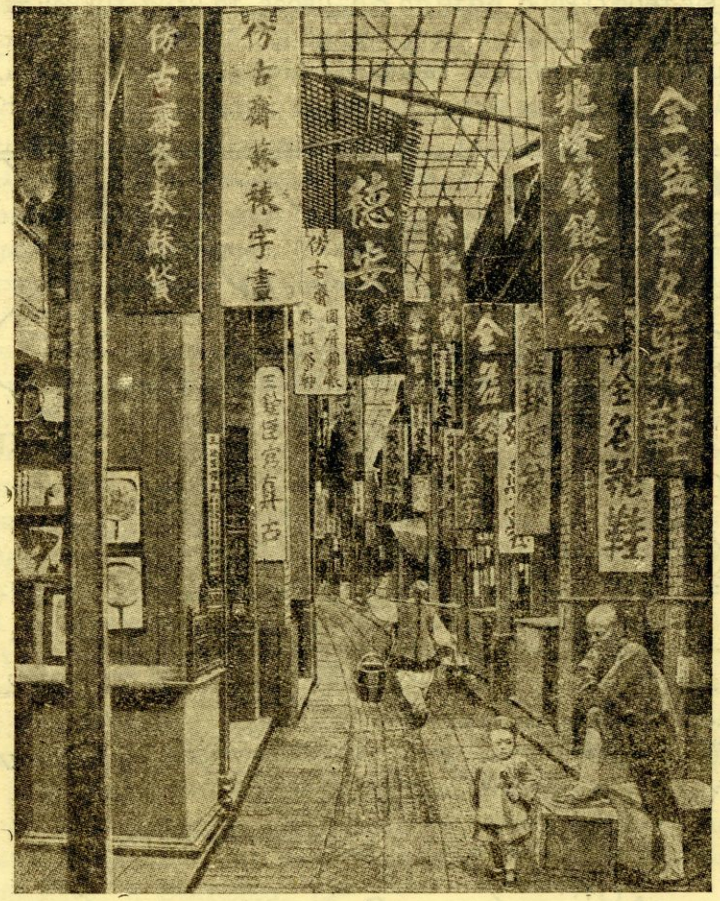

42. Ἐμπορικὴ ὁδὸς εἰς τὴν Καντῶνα κατὰ τὰς πρωινὰς ὥρας.

Εἰς τὰς ἐμπορικὰς πόλεις τῆς Νοτίου Κίνας δὲν ὑπάρχουν ἀνοικταὶ πλατεῖαι ἢ κῆποι, εἰμὴ μόνον στεναὶ ὁδοί. Εἰς τὴν Καντῶνα αἱ ὁδοὶ ἔχουν πλάτος μόλις 3 μέτρων. Προστατεύονται ἀπὸ τὸν ἥλιον μὲ στέγην ἐκ χάρτου ἢ ὑάλου. Δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἐπὶ τῶν καταστημάτων, μεγάλαι χρωματισταὶ ἐπιγραφαὶ καὶ εἰκόνες διαφημίζουν τὰ ἐμπορεύματα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

των εἰς τοὺς ξένους. Κατὰ τὸ ΒΔ. μέρος, τὸ μέγα Σινικὸν τεῖχος ἠμπόδιζεν ἐπὶ αἰῶνας τοὺς νομάδας τῆς Μογγολίας νὰ εἰσδράμουν εἰς τὴν χώραν. Τὸ μῆκος αὐτοῦ εἶναι 2.400 χιλιόμ., τὸ δὲ ὕψος του εἰς πολλὰ μέρη φθάνει μέχρι 14 μέτρων. Κατὰ

43. Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Κίνας.

τὸν 19ον αἰῶνα ἡ Κίνα ἠναγκάσθη ν' ἀνοίξῃ εἰς τοὺς ξένους ὡρισμένους λιμένας διὰ τὸ ἐμπόριον. Ἀπὸ τότε οἱ Ἰάπωνες, οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι προσπαθοῦν νὰ ἐξοδεύουν τὰ ἐμπορεύματά των εἰς αὐτὴν καὶ συναγωνίζονται μὲ τὴν ἐντοπίαν βιομηχανίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ κατανομὴ τοῦ πληθυσμοῦ. Πόλεις. — Ὁ μέγας πληθυσμὸς τῆς Κίνας δὲν εἶναι κατανεμημένος ἐξ ἴσου· ἐνῷ τὸ ἐσωτερικὸν εἶναι σχεδὸν κενόν, αἱ παράλιοι πεδιάδες ἔχουν πυκνότητα 1 400 κατ. καὶ πλέον εἰς 1 τετρ. χλμ. Λόγῳ τῆς πυκνότητος ταύτης κατοικίαι γίνονται καὶ ἐπὶ λέμβων ἢ καὶ σχεδιῶν. Οἱ κλῆροι ἔχουν τόσον πολὺ διαιρεθῆ, ὥστε αἱ οἰκογένειαι δὲν ἐπαρκοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας των· ἕνεκα τούτου ἡ Κίνα εἶναι μέγα κέντρον μεταναστεύσεως. Πλέον τῶν 10.000.000 Κινέζων ζοῦν εἰς τὴν Μαντζουρίαν, τὴν Ἰνδοκίναν καὶ τὰς Ἰνδικὰς νήσους.

Ἡ Κίνα κατοικεῖται κατὰ χωρία καὶ μόνον τὸ $^1/_{10}$ τῶν κατοίκων εἶναι εἰς πόλεις. Μεγάλαι πόλεις εἶναι εἰς τὴν Β. Κίναν τὸ **Πεκῖνον** (ἢ Πεϊπίγκ), ἡ πρωτεύουσα ἄλλοτε τῆς Κίνας, ὅπου ἔμενεν ὁ αὐτοκράτωρ ($1^1/_2$ ἑκατ.). Ἐπίνειον αὐτοῦ εἶναι τὸ **Τιὲν-τσὶν** (1.300). Εἰς τὴν Ν. Κίναν εὑρίσκεται ἡ νέα πρωτεύουσα τῆς δημοκρατικῆς Κίνας **Ναγκὶν** (1 ἑκατ. κάτ.). Ὅταν ἡ χώρα κατείχετο ὑπὸ τῶν ἰαπωνικῶν στρατευμάτων, ἡ ἕδρα τῆς κυβερνήσεως μετεφέρθη εἰς τὸ ἐσωτερικόν, εἰς τὴν πόλιν Τσοὺγκ-Κίγκ (520), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γιὰνγκ-τσὲ-κιάνγκ. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ εἶναι ἡ πόλις **Χανκόου** (1 ἑκατ.), μέχρι τῆς ὁποίας φθάνουν τὰ πλοῖα. Κατὰ δὲ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ εἶναι ἡ **Σαγκάη** (ὑπὲρ τὰ 3 ἑκατ.), τὸ κέντρον τῶν ξένων ἐπιχειρήσεων. Διακρίνεται εἰς τὴν νέαν «λευκὴν» πόλιν, ὅπου κατοικοῦν Εὐρωπαῖοι, καὶ εἰς τὴν «κιτρίνην». Ἔχει μεγάλην βιομηχανίαν καὶ ζωηρὸν ἐμπόριον. Ἡ **Καντὼν** (860) εἶναι ἡ κυρία ἐμπορικὴ πόλις τοῦ νότου. Μία νησὶς ἀπέναντι αὐτῆς λέγεται **Χὸγκ-κόγκ,** καὶ ἀνήκει εἰς τοὺς Ἄγγλους. Πόλις εἰς αὐτὴν εἶναι ἡ **Βικτωρία.**

Ἡ γεωργία. — Οἱ Κινέζοι, διὰ νὰ ζήσουν, καλλιεργοῦν τὴν γῆν ἐντατικῶς, μετὰ μεγάλου κόπου λιπαίνοντες καὶ ποτίζοντες τοὺς ἀγρούς των. Ἡ τροφή των εἶναι κυρίως φυτική. Καταναλίσκουν πολλὴν ὄρυζαν καὶ ἄλλα σιτηρά, τρώγουν ἰχθῦς καὶ πίνουν τέιον, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἐθνικὸν ποτόν. Μεταξὺ τῶν διαφόρων φυτειῶν, αἱ σπουδαιότεραι διὰ τὴν βιομηχανίαν εἶναι αἱ φυτεῖαι τῶν μορεῶν καὶ τοῦ βάμβακος, αἱ ὁποῖαι ἔχουν μεγάλην ἔκτασιν εἰς τὴν Νότιον Κίναν. Ἡ Κίνα εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς μετάξης, ἡ ὁποία ὅμως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἶναι μετρίας ποιότητος καὶ χρησιμοποιεῖται εἰς τὰς οἰκιακὰς βιομηχανίας, διότι οἱ Κινέζοι φοροῦν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μεταξωτὰ ἐνδύματα. Μικρὰ μόνον ἐξαγωγὴ γίνεται τοῦ προϊόντος τούτου. Ὁ βάμβαξ ὅμως ἐξάγεται καὶ εἰς τὴν Ἰαπωνίαν.

Ἡ κτηνοτροφία. — Εἰς τὴν χώραν ταύτην τῶν φυτοφάγων, ἡ κτηνοτροφία δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη· ὑπάρχουν χοῖροι καὶ πτηνὰ διὰ τροφήν, καὶ βούβαλοι, οἱ ὁποῖοι χρησιμοποιοῦνται διὰ τὸ ἄροτρον.

Ἡ ἁλιεία. — Οἱ Κινέζοι, ὡς ἰχθυοφάγοι, ἁλιεύουν ἰχθῦς εἰς τὰς ἰχθυοτρόφους ἀκτὰς τῆς Κιτρίνης θαλάσσης, ἀλλὰ μὲ μέσα πρωτόγονα. Ἐπίσης ἁλιεύουν ἰχθῦς καὶ εἰς τὰς λίμνας. Μέρος ἐξ αὐτῶν ξηραίνουν ἢ ἁλατίζουν διὰ νὰ χρησιμεύσουν ὡς τροφή, τοὺς δὲ ἀπομένοντας μεταφέρουν εἰς τοὺς ἀγροὺς διὰ λιπάσματα.

44. Κινεζικὸν ποταμόπλοιον.

Ἡ βιομηχανία. — Ἡ παλαιὰ βιομηχανία τῆς Κίνας, ἡ οἰκιακή, ἐξακολουθεῖ νὰ παράγῃ εἴδη διακρινόμενα διὰ τὴν στερεότητα καὶ τὴν καλλιτεχνίαν των. Τοιαῦτα εἶναι γλυπτὰ ἔργα ἐκ ξύλου ἢ ἐλεφαντόδοντος, ἀγγεῖα ἐκ πορσελάνης, μετάξινα κεντήματα, καὶ ἄλλα. Ταῦτα ἀγοράζουν οἱ Εὐρωπαῖοι καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ ἀπὸ τὴν Καντῶνα.

Ἡ μεγάλη ὅμως βιομηχανία ὑστερεῖ, ὄχι τόσον ἕνεκα ἐλλείψεως ὀρυκτῶν, ὅσον ἕνεκα ἐλλείψεως συγκοινωνιῶν καὶ κεφαλαίων. Τοιουτοτρόπως ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ὀρυκτῶν εἶναι σχετικῶς περιωρισμένη. Ὁ **ἄνθραξ** εἶναι ἄφθονος ΝΔ. τοῦ Πεκί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νου καὶ εἰς τὴν δυτικὴν ἐπαρχίαν Γιουννάν. Τὸ ὑπέδαφος τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἔχει καὶ πλοῦτον σιδήρου, χαλκοῦ, μολύβδου, ψευδαργύρου καὶ ἄλλων μετάλλων. Οἱ ἐλεύθεροι λιμένες ἀνεπτύχθησαν καὶ ὡς βιομηχανικαὶ πόλεις. Ὑπάρχουν μεταλλουργεῖα εἰς τὴν Σαγκάην, τὴν Καντῶνα καὶ τὸ Τιὲν-τσίν.

Ἡ συγκοινωνία καὶ τὸ ἐμπόριον. — Ἡ ἐσωτερικὴ κίνησις τοῦ ἐμπορίου δυσκολεύεται ἕνεκα ἐλλείψεως καλῶν ὁδῶν καὶ ἐπαρκῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ὀλίγαι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἐστρώθησαν ὑπὸ Εὐρωπαίων. Τὸ Πεκῖνον συνδέεται μετὰ τῆς σιβηρικῆς γραμμῆς διὰ τοῦ Τιὲν-τσίν καὶ τῆς Μαντζουρίας, ὡς καὶ μετὰ τῆς Σαγκάης καὶ τῆς Καντῶνος. Ἡ πρὸς τὴν Καντῶνα μεγάλη γραμμὴ διέρχεται διὰ τῆς Χανκόου, ὅπου φθάνει καὶ ἡ πλωτὴ συγκοινωνία διὰ τοῦ Γιὰν-τσε-κιάνγκ. Κύριοι λιμένες εἶναι ἡ Καντών, ἡ Σαγκάη καὶ τὸ Τιὲν-τσίν. Ὁ λιμὴν **Τσὶνγκ-τάου** ἀνήκει εἰς τὴν Ἰαπωνίαν. Διὰ τῶν τριῶν κυρίων λιμένων ἡ Κίνα ἐξάγει βαμβακερὰ ὑφάσματα καὶ ἐκλεκτὰ μεταξωτά, γαιάνθρακας, ὠὰ καὶ τέιον, εἰσάγει δὲ ὄρυζαν, ζάχαριν, πετρέλαιον καὶ βιομηχανικὰ εἴδη. Ἡ εἰσαγωγὴ εἶναι πολὺ μικροτέρα τῆς ἐξαγωγῆς, ἐνεργεῖται δὲ τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον διὰ πλοίων ἀγγλικῶν, ἰαπωνικῶν καὶ ἀμερικανικῶν.

Γ'. ΜΑΝΤΖΟΥΡΙΑ

Ἡ βορειοτέρα χώρα **Μαντζουρία** ἀνῆκεν ἄλλοτε εἰς τὴν Κίναν. Ἐκτείνεται πρὸς Β. μέχρι τοῦ μεγάλου ποταμοῦ Ἀμούρ, πρὸς Ν. δὲ προεκτείνεται εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τῆς χερσονήσου Λιάο-τούνγκ. Ἡ Μαντζουρία εἶναι στεππώδης χώρα· ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἐπιδεκτικὴ καλλιεργείας, οἱ Κινέζοι ἔχουν ἐπιζητήσει εἰς ταύτην διέξοδον διὰ τὸν πυκνὸν πληθυσμόν των. Ζοῦν σήμερον ἐδῶ 30.000.000 Κινέζοι καὶ μόνον 350.000 Ἰάπωνες. Κατὰ τὸ 1934, κατόπιν ἐπιμόνων πολέμων μεταξὺ Κινέζων καὶ Ἰαπώνων, ἐκηρύχθη ἀνεξάρτητος ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἰαπωνίας μὲ τὸ ὄνομα **Μαντζούκουο.** Πρωτεύουσα εἶναι τὸ **Σιγκίγκ** (125). Ἡ κεντρικὴ πόλις **Χαρμπὶν** (140) εἶναι κέντρον σιδηροδρομικὸν καὶ βιομηχανικόν. Ἔχει ὄψιν ρωσικήν, διότι ἱδρύθη ἀπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ρώσους, ὅταν οὗτοι κατεσκεύασαν τὸν ὑπερσιβηρικὸν σιδηρόδρομον, ὁ ὁποῖος διῆλθε διὰ τῆς Μαντζουρίας. Ὁ σιδηρόδρομος οὗτος ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ρωσίαν φθάνει εἰς τὸ **Βλαδιβοστόκ,** τὸ ὁποῖον εἶναι εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν. Ἐδῶ ὁ χειμὼν εἶναι τόσον ψυχρός, ὥστε ἐπὶ δύο μῆνας ἡ θάλασσα παγώνει καὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο προσπαθοῦν τὰ παγοθραυστικὰ πλοῖα νὰ κρατοῦν τὸν λιμένα ἀνοικτόν. Τὸ Βλαδιβοστὸκ ἀνήκει εἰς τὴν Ρωσίαν. Οἱ Ἰάπωνες κατεῖχον τὸ ἄκρον τῆς Λιάο-τούνγκ, ὅπου ἡ πόλις **Νταϊρέν,** τὸ ἐπίνειον τῆς Μαντζουρίας.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ

Ἡ Ἀνατολικὴ Ἀσία ἢ Ἄπω Ἀνατολὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ εὐκράτους καὶ πλουσίας χώρας, τῶν ὁποίων ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἴσος πρὸς τὸν τῆς Εὐρώπης. Ἀπὸ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς ἀνεπτύχθη σπουδαῖος πολιτισμὸς εἰς τὸ ἠπειρωτικὸν τμῆμα αὐτῆς, τὴν Κίναν. Ὁ πολιτισμὸς ὅμως οὗτος ἔμεινε στάσιμος, ἐπειδὴ οἱ Κινέζοι ἀπεστρέφοντο τοὺς Εὐρωπαίους καὶ περιεφρόνουν τὸν πολιτισμὸν αὐτῶν. Τουναντίον οἱ Ἰάπωνες ἔλαβον ὡς πρό-

Πίναξ 5. Ἡ Κίνα καὶ αἱ παρακείμεναι χῶραι.

Χῶραι	Κάτοικοι ἐν ὅλῳ κατὰ χιλιάδας	Κάτοικοι εἰς 1 τετρ. χιλιόμ.	Πρωτεύουσαι καὶ σπουδαιόταται πόλεις μὲ τοὺς κατ. εἰς χιλ.	Σπουδαιότ. προϊόντα
Κυρίως Κίνα	420.000	124	Νανκὶν (1000)	τέιον
			Σαγκάη (3260)	βάμβαξ
			Πεκῖνον (1530)	ὄρυζα
			Τιὲν - τσὶν (1330)	μέταξα
			Καντὼν (860)	δέρματα
			Τσοὺγκ-Κὶγκ (520)	φασόλια
Μαντζούκουο	34.000	22	Σιγκὶγκ (125)	φασόλια
			Χαρμπὶν (410)	σιτηρὰ
Μογγολία	1.000	1	Οὔργα (100)	
Θιβὲτ	6.500	3	Λάσσα (20)	ἔριον
Ἀνατ. Τουρκεστὰν	2.200	1	Κασγάρη (80)	δέρματα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τυπον τοὺς Εὐρωπαίους καὶ ηὔξησαν τὴν δύναμιν τοῦ κράτους των. Οἱ Ἰάπωνες ἐπιζητοῦν νὰ ἔχουν αὐτοὶ τὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς Κίνας διὰ νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὰ πλούτη αὐτῆς, τοῦτο δὲ προσκρούει εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Ἀσκήσεις. *— 1. Σχεδίασε χάρτην τῆς Ἰαπωνίας μὲ τὴν ἀπέναντι Κίναν. Ὀνόμασε τὰς νήσους Χόνσου, Ὑεσώ, Σικὸκ καὶ Κιοὺ-Σιοὺ καὶ θέσε τὰς γνωστάς σου πόλεις.—2. Διὰ ποίας θαλασσίας ἢ ἠπειρωτικῆς ὁδοῦ δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν ἐκ τῆς πατρίδος μας εἰς τὴν Καντῶνα ; — 3. Ποῖα εἶναι τὰ κυριώτερα προϊόντα : α) τῆς Ἰαπωνίας καὶ β) τῆς Κίνας ;*

4. ΥΨΗΛΗ Ἢ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΣΙΑ

Γενικά. — Εἰς τὸ ὑψίπεδον **Παμὶρ** (στέγη τοῦ κόσμου) συναντῶνται, ὅπως καὶ εἰς τὴν ὀρεινὴν Ἀρμενίαν, πολλαὶ ὀροσειραί. Αὗται πρὸς Α. ἁπλώνονται ἀκτινοειδῶς εἰς μῆκος χιλιάδων χιλιομέτρων καὶ περικλείουν τὴν Κεντρικὴν Ἀσίαν. Σημαντικὰ ὄρη ἐκ τῶν βορείων ὀροσειρῶν εἶναι τὰ **Τιὲν-Σὰν** (δηλαδὴ Οὐράνια ὄρη) καὶ τὰ **Ἀλταϊκά,** τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται εἰς τὰς χώρας Ἀνατολικὸν Τουρκεστὰν καὶ Μογγολίαν. Ἡ δὲ κεντρικὴ ὀροσειρὰ **Κουὲν-Λοὺν** χωρίζει τὰς βορείους ταύτας χώρας ἀπὸ τὴν χώραν τοῦ Θιβέτ. Ὁλόκληρος ἡ χώρα πάσχει ἀπὸ ἐξαιρετικὴν ξηρότητα, ἐπειδὴ τὰ πέριξ ὄρη ὀλίγην ὑγρασίαν ἀφίνουν νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὸ ἐσωτερικόν.

1. Τὸ **Θιβέτ,** τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν Ἰμαλαΐων, τοῦ Κουὲν-Λοὺν καὶ τῆς Κίνας, εἶναι ἡ ὑψηλοτέρα χώρα τοῦ κόσμου (4.000-5.000 μ. ὕψος). Εἰς τοῦτο κάμνει ἐντύπωσιν ἡ μεγάλη ξηρασία τοῦ κλίματος, παρὰ τὰς μεγάλας βροχὰς εἰς τὰ Ἰμαλάια ὄρη καὶ τὰς τροπικὰς Ἰνδίας. Αἱ γιγαντιαῖαι κορυφαὶ τῆς «κατοικίας τῶν χιόνων» φαίνονται μεγαλοπρεπεῖς μέσα ἀπὸ τὴν διαυγῆ ἀτμόσφαιραν τῆς χώρας. Εἰς τὸ ὀροπέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

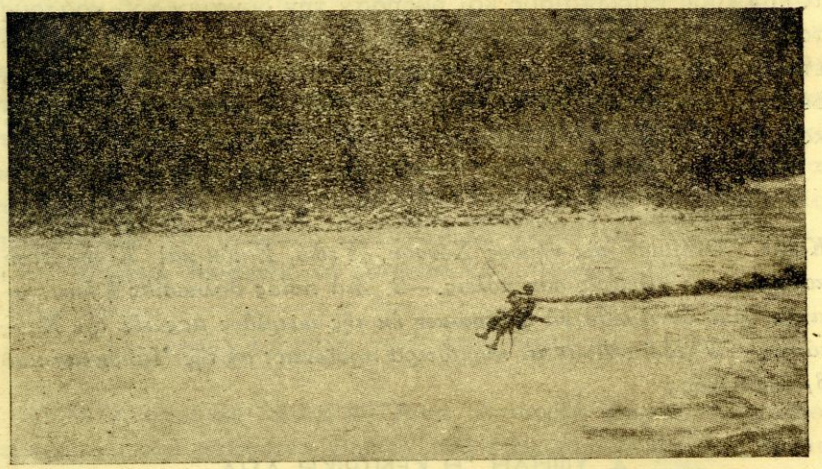

45. Τύπος γεφύρας ἀπὸ κάλαμον μπαμποῦ παρὰ τὰ σύνορα Κίνας καὶ Θιβέτ.

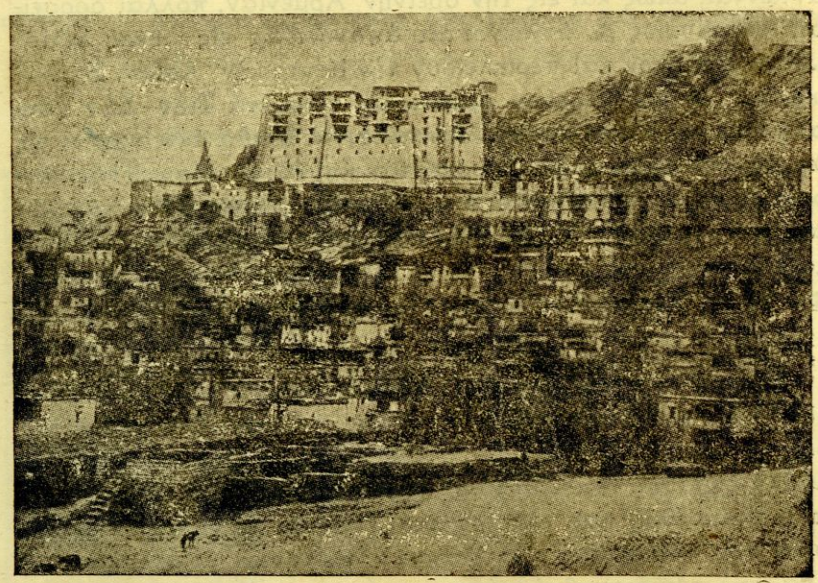

46. Μοναστήριον καὶ ἀνάκτορον τοῦ Δαλάϊ - λάμα ἐν Θιβέτ.

Ἰωάννου Σαρρῆ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διον τὸ βλέμμα τοῦ περιηγητοῦ συναντᾷ τὰς βαθυγαλάνους λίμνας τοῦ Θιβέτ. Τὸ Θιβέτ, ὅπως καὶ ὅλη ἡ Κεντρικὴ Ἀσία, εἶναι χώρα τῶν ἐρήμων καὶ τῶν στεππῶν, ὅπου μόνον φυλαὶ νομαδικαὶ κατοικοῦν. Ἂν ἐξαιρέσωμεν μερικοὺς κατοίκους, οἱ ὁποῖοι ζοῦν εἰς τὰ νότια μέρη (ἴδε πίνακα 5), τὸ ἄλλο Θιβὲτ εἶναι χώρα τῶν **μοναστηρίων,** διότι οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ ζοῦν μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ βουδδισμοῦ, δηλαδὴ μὲ τὴν θρησκείαν τοῦ Βούδδα, ἡ ὁποία ἦλθεν ἀπὸ τὰς Ἰνδίας. Τὸ ἓν τρίτον τῶν ἀνδρῶν ζοῦν ὡς **λάμαι** εἰς ὀρεινὰ μοναστήρια, τῶν ὁποίων τὰ μεγαλύτερα ἔχουν καὶ 1.000 μοναχούς. Ἐπίσης καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν καλογραιῶν εἶναι μέγας. Ἡ χώρα εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ **Δαλάι-Λάμα,** ὁ ὁποῖος ἑδρεύει εἰς τὴν πόλιν **Λάσαν** (δηλαδὴ Τόπον Θεοῦ). Οἱ βουδδισταὶ πιστεύουν ὅτι εἰς τὸν ἑκάστοτε Δαλάι-Λάμαν εἰσέρχεται ἡ ψυχὴ τοῦ Βούδδα.

47. Ἱερεῖς (λάμαι) μὲ τὴν ἐπίσημον περιβολήν των.

2. Τὸ **Ἀνατολικὸν Τουρκεστάν,** ἢ Λεκανοπέδιον Ταρίμ, συνίσταται ἀπὸ πεδινὴν ἀμμώδη ἢ χαλικώδη ἔρημον μὲ πολλὰς ἁλμυρὰς λίμνας. Ὁ μόνος ποταμὸς εἶναι ὁ **Ταρίμ,** παρὰ τὸν ὁποῖον ὑπάρχουν παχέα λειβάδια καὶ λεῦκαι. Εἰς ὀάσεις κεῖνται αἱ πόλεις **Ἰαρκάνδη** καὶ **Κασγάρη.** Διὰ τοῦ λεκανοπεδίου τούτου διήρχετο παλαιὰ ὁδὸς ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Ἀσίαν εἰς τὴν Εὐρώπην, διὰ τῆς ὁποίας μετεφέρετο ἡ μέταξα. Πολλοὶ παλαιοὶ συνοικισμοὶ εὑρίσκονται σήμερον χωμένοι εἰς τὴν ἄμμον τῆς ἐρήμου.

3. Ἡ **Μογγολία,** ἢ **Γόβη** (δηλαδὴ Ἔρημος), θεωρεῖται ἡ ἀρχικὴ κοιτὶς τῆς Μογγολικῆς φυλῆς. Πρὸς Β. καὶ Α. αἱ περιφερειακαὶ περιοχαὶ δέχονται μερικὰς βροχάς, λίαν χρησίμους

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διὰ τὰ λειβάδια τῶν νομάδων ποιμένων. Εἰς μερικὰ μέρη εἶναι δυνατὴ καὶ ἡ καλλιέργεια. Ἀπὸ τοῦ 1921 μέγα τμῆμα τῆς βορείου Μογγολίας, τὸ ὁποῖον λέγεται Ἐξωτερικὴ Μογγολία, ἡνώθη μὲ τὰς Σοβιετικὰς δημοκρατίας. Ἀξιόλογος ἐνταῦθα πόλις εἶναι ἡ **Οὔργα.** Διὰ τῆς Μογγολίας διήρχετο παλαιὰ ὁδὸς καρα-

48. Μεταφορὰ ἐμπορευμάτων ὑπὸ καραβανίου καμήλων ἐν Μογγολίᾳ.

βανίων, διὰ τῆς ὁποίας μετεφέρετο τὸ τέιον εἰς τὴν Ρωσίαν πρὶν γίνῃ ὁ σιβηρικὸς σιδηρόδρομος. Ἡ Μογγολία εἶναι τὸ κέντρον τῶν νομαδικῶν λαῶν, ρεύματα τῶν ὁποίων, εἰς διαφόρους ἐποχάς, ἐξεχύθησαν κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τῆς **Τσουγκαρίας** καὶ τοῦ **Κασπικοῦ** ἰζήματος.

Ἀσκήσεις. — *1. Δεῖξε ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἐπροτίμων οἱ λαοὶ διὰ νὰ εἰσβάλλουν εἰς τὴν Εὐρώπην. — 2. Ποῦ εὑρίσκονται εἰς τὴν Εὐρώπην λαοὶ μογγολικῆς καταγωγῆς ;*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

5. ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΣΙΑ

(Ἡ ΣΙΒΗΡΙΑ)

Γενικά. — Ἡ Βόρειος Ἀσία, ἡ Σιβηρία, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν Ρωσίαν, εἶναι ἀχανὴς ἔκτασις ἀρχομένη ἀπὸ τῶν Οὐραλίων ὀρέων καὶ φθάνουσα ἕως τὸ ἔσχατον ἀκρωτήριον Ἀνατολικόν, παρὰ τὸν Βερίγγειον πορθμόν. Πρὸς Β. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Βορείου Παγωμένου ὠκεανοῦ, ὁ ὁποῖος, λόγῳ τοῦ μεγάλου ψύ-

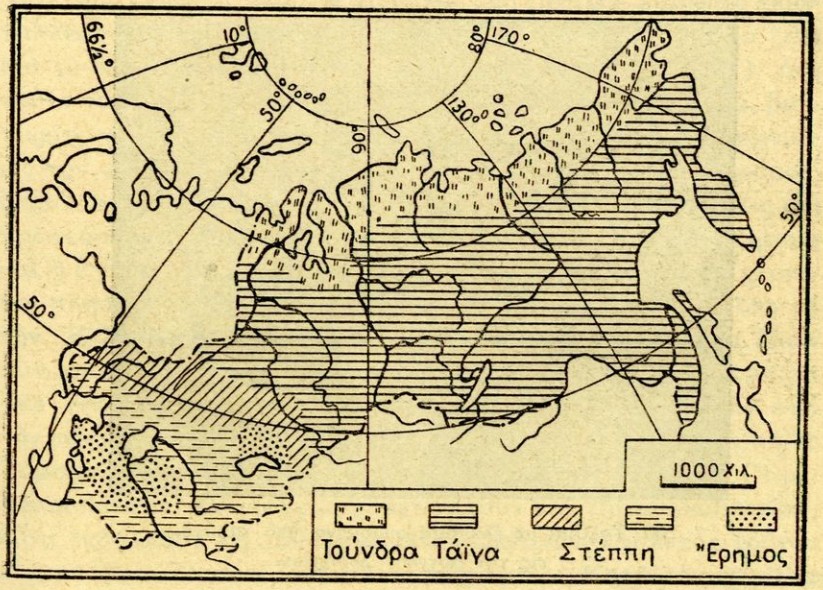

49. Φυσικαὶ περιοχαὶ τῆς Β. καὶ Δ. Ἀσίας.

χους, παγώνει τὸν χειμῶνα καὶ δὲν ἐπιτρέπει τὴν ναυσιπλοΐαν. Πρὸς Α. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ· ἐκεῖ σχηματίζεται ἡ χερσόνησος **Καμτσάτκα.** Ἡ Σιβηρία διασχίζεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Ὄβ, Γεννισέι καὶ Λένα. Ἂν καὶ εἶναι μεγάλη, σχεδὸν ὅσον καὶ ἡ Εὐρώπη, ἔχει πληθυσμὸν μόνον 11 ἑκατομμυρίων.

Κλῖμα.— Ἡ κυρία αἰτία τοῦ ἀραιοῦ πληθυσμοῦ τῆς Σιβηρίας εἶναι τὸ δυσμενὲς κλῖμα της. Εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ὁ Βόρειος Παγωμένος ὠκεανὸς φέρει ξηρὸν ψῦχος, πλὴν τοῦ θέρους,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ ὁποῖον εἶναι θερμὸν καὶ βραχύ. Διὰ τοῦτο, τὸ κλῖμα τῆς Σιβηρίας εἶναι κατ' ἐξοχὴν **ἠπειρωτικόν**, καὶ ἀκόμη περισσότερον πρὸς Α. Ἓν χωρίον της, τὸ Οἰμεκόν, εἶναι τὸ σημεῖον, ὅπου παρατηρεῖται ἡ ταπεινοτάτη θερμοκρασία τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου τῆς Γῆς (μέση θερμοκρασία Ἰανουαρίου: —51°). Ἀλλὰ τὸ σιβηρικὸν ψῦχος δὲν τρομάζει τὸν ἄνθρωπον. Τότε ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἐποχή, ποὺ ταξιδεύουν οἱ δερματέμποροι καὶ οἱ ἐξερευνηταί. Ἡ νηνεμία καὶ ὁ ξηρὸς ἀὴρ κάμνει τὸ ψῦχος ὑποφερτόν,

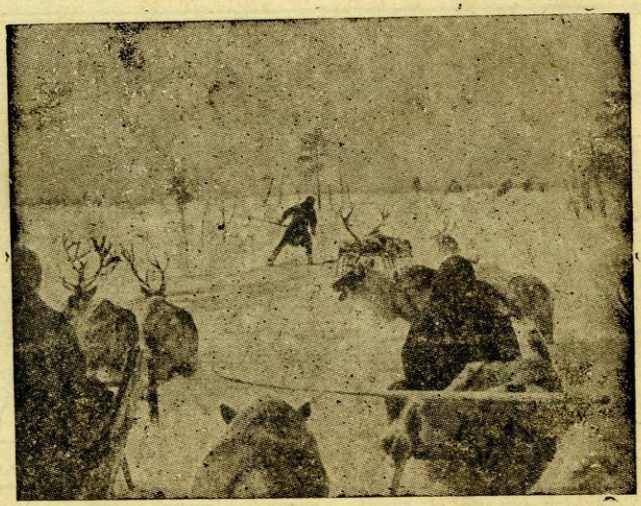

50. Ταξίδια μὲ ἔλκυθρα συρόμενα ὑπὸ ταράνδων εἰς τὴν Δυτικὴν Σιβηρίαν.

τὸ δὲ ἁπαλὸν στρῶμα τῆς χιόνος καὶ οἱ παγωμένοι ποταμοί, οἱ ὁποῖοι γίνονται οὕτω βατοί, εὐκολύνουν τὴν κίνησιν.

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους. — Ὡς πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους, ἡ Σιβηρία διακρίνεται εἰς τὸ **Δυτικὸν βαθύπεδον**, τὴν **Κεντρικὴν ὀρεινὴν χώραν** καὶ τὴν **Ἀνατολικὴν ὀρεινὴν χώραν**. Μεγαλύτεραι ὅμως διαφοραὶ τῆς χώρας διακρίνονται ἐκ Β. πρὸς Ν., προερχόμεναι ἐκ τοῦ κλίματος. Πρὸς Β., ὅπως καὶ εἰς τὴν Βόρειον Εὐρώπην, ἐπικρατεῖ ἡ **τούνδρα**· ταύτην ἀκολουθεῖ ἡ **τάϊγα**, δηλαδὴ ἡ ἀπέραντος δασικὴ ζώνη, τέλος δὲ πρὸς Ν. ἡ ζώνη τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στεππῶν. Αἱ στέππαι τῆς Δυτικῆς Σιβηρίας εἶναι ἀπὸ «μαύρην γῆν», καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ παρόντος αἰῶνος μετεβλήθησαν εἰς περιοχὴν γεωργικὴν καὶ κτηνοτροφικήν. Αὕτη, ὅταν ἐπεκταθῇ ἡ καλλιέργεια, δύναται νὰ διαθρέψῃ δεκαπλάσιον πληθυσμὸν ἀπὸ τὸν σημερινόν.

Κάτοικοι καὶ προϊόντα. — Ἐκ τῶν 11 ἑκατομμυρίων κατοίκων, τὰ 10 ἑκατομ. εἶναι Ρῶσοι, οἱ δὲ λοιποὶ εἶναι ἰθαγενεῖς μογγολικῆς καταγωγῆς. Πλὴν τῆς γεωργίας καὶ τῆς κτηνοτροφίας, εἰς τὰ ἄλλα μέρη οἱ κάτοικοι τῆς Δυτικῆς Σιβηρίας ἐκμεταλλεύονται τὴν ξυλείαν τῶν δασῶν ἢ κυνηγοῦν τριχωτὰ ζῶα διὰ τὸ δέρμα των (κουνάβια, σαμούρια, ἀλώπεκας κ. ἄ.). Διὰ τοῦτο τὰ προϊόντα τῆς Σιβηρίας εἶναι **ξυλεία, σιτηρά, ὠά, βούτυρον, κρέατα** καὶ **δέρματα.** Ἡ κυρία ἀρτηρία τῆς συγκοινωνίας εἰς τὴν ἀχανῆ αὐτὴν ἔκτασιν εἶναι ὁ σιβηρικὸς σιδηρόδρομος. Παρὰ τοῦτον εὑρίσκονται καὶ αἱ κύριαι πόλεις: ἡ νέα πόλις καὶ πρωτεύουσα **Νόβο Σιβίρσκη** (275), ἡ ἀγορὰ τῶν σιτηρῶν **Ὄμσκη** καὶ ἡ ἀγορὰ τῶν δερμάτων **Ἰρκούτσκη.** Ἡ τελευταία εὑρίσκεται πλησίον τῆς λίμνης **Βαϊκάλης** (33.000 τετρ. χιλιόμ., ἴση μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν), ἡ ὁποία εἶναι ἡ βαθυτέρα ὅλων τῶν λιμνῶν τῆς Γῆς καὶ τῆς ὁποίας ὁ πυθμὴν φθάνει 1.313 μέτρα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν εὑρίσκεται ἡ πανεπιστημιακὴ πόλις **Τόμσκη,** εἰς τὴν ὁποίαν ἄγει διακλάδωσις τῆς γραμμῆς. Οἱ μεγάλοι ποταμοὶ ὀλίγην χρησιμότητα ἔχουν διὰ τὴν συγκοινωνίαν, διότι ἐκβάλλουν εἰς τὸν Παγωμένον ὠκεανόν, καὶ ἐκτὸς τούτου εἶναι τοὺς περισσοτέρους μῆνας παγωμένοι. Κατὰ τὸν χειμῶνα χρησιμεύουν μόνον ὡς καλύτεραι ὁδοὶ διὰ τὰ ἔλκυθρα.

Ἀσκήσεις. — *1. Ποία ἡ διαφορὰ τῆς θερμοκρασίας τῆς πατρίδος σου μεταξὺ τοῦ ψυχροτέρου καὶ τοῦ θερμοτέρου μηνὸς τοῦ ἔτους; — 2. Σύγκρινε τὸν ψυχρότερον μῆνα τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν ψυχρότερον τῆς Σιβηρίας. — 3. Εἰς ποίαν εὐρωπαϊκὴν χώραν ὑπάρχει ἡ μαύρη γῆ; — 4. Ταξίδευσε νοερῶς ἀπὸ τὴν Μόσχαν εἰς τὸ Βλαδιβοστὸκ διὰ τοῦ σιβηρικοῦ σιδηροδρόμου, ἀναφέρων τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς πόλεις.*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πίναξ 6. Σιβηρία καὶ Ρωσικὴ Ἄπω Ἀνατολή.

Χῶραι	Ἐπιφάνεια εἰς τετρ. χλμ. κατὰ χιλ.	Κάτοικοι εἰς χιλ.	Πυκνότης πληθυσμοῦ	Πρωτεύουσαι καὶ σπουδ. πόλεις μὲ τὸν πληθ. εἰς χιλ.	Σπουδαιότατα προϊόντα
Σιβηρία	9.900	9.400	1	Νόβο-Σιβίρσκη (275) Ὄμσκη (175) Ἰρκούτσκη (125) Χαβαρόβσκη (50) Βλαδιβοστὸκ(160)	ξυλεία σιτηρὰ δέρματα
Ἄπω Ἀνατολὴ	2.500	1.800	0,7		

6. ΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ
(Ἡ ΤΟΥΡΑΝ)

Γενικά. — Νοτιοδυτικῶς τῆς Σιβηρίας, μέχρι τῆς Ἀριανῆς καὶ τῆς Κασπίας, ἐκτείνεται τὸ μέγα βαθύπεδον **Τουράν.** Τὰ ἐκ τοῦ Παμὶρ καὶ τῶν ὀρέων Τιὲν-Σὰν ὕδατα σχηματίζουν τοὺς ποταμοὺς **Ἀμοὺ - Ντάρια** (πάλαι Ὦξος) καὶ **Σὺρ - Ντάρια** (πάλαι Ἰαξάρτης), οἱ ὁποῖοι ἐκβάλλουν εἰς τὴν μεγάλην λίμνην Ἀράλην. Ἄλλοτε τὸ βαθύπεδον τοῦτο ἦτο μεγάλη μεσόγειος θάλασσα, τῆς ὁποίας λείψανα εἶναι ἡ Κασπία καὶ ἡ Ἀράλη λίμνη. Ἡ Κασπία θάλασσα, λόγῳ μεγάλης ἐξατμίσεως τῶν ὑδάτων της, μικραίνει σὺν τῷ χρόνῳ διαρκῶς. Διὰ τοῦτο ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς εὑρίσκεται 26 μέτρα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

51. Καλύβη Κιργησίων εἰς τὸ κεντρικὸν Παμίρ.

Κλῖμα καὶ βλάστησις. — Ἐξ αἰτίας τῆς ἀποστάσεως τῆς χώρας ταύτης ἀπὸ τοὺς ὠκεανούς, ἐπικρατεῖ τὸ ἠπειρωτικὸν κλῖμα, τοῦ ὁποίου ἡ δριμύτης αὐξάνει βαθμηδὸν πρὸς ΝΑ. Διὰ τοῦτο κατὰ τὴν διεύθυνσιν ταύτην παρατάσσονται **χλοερὰ στέππη, ἁλμυρὰ στέππη καὶ ἔρημος.**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Λαοὶ καὶ οἰκήσεις. — Οἱ **Κιργήσιοι** καὶ οἱ **Τουρκομάνοι** (μογγολικῆς καταγωγῆς), οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν εἰς τὴν χώραν αὐτήν, εἶναι νομάδες, ζῶντες ἐκ τῆς κτηνοτροφίας. Ἐν μέσῳ τῆς νοτιοανατολικῆς ἐρήμου, ἕνεκα τῆς ροῆς τῶν ποταμῶν, ἀνέκαθεν ὑπῆρχον ὄασεις. Ἐδῶ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἦσαν αἱ χῶραι Βακτριανὴ καὶ Σογδιανή, τὰς ὁποίας εἶχεν ὑποτάξει ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. Ἀργότερον ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ τῶν ποταμῶν κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ σήμερον λέγεται **Τουρκεστὰν** (χώρα τῶν Τούρκων). Ὁμοιάζει, τόσον κατὰ τὰς στέππας, ὅσον καὶ κατὰ τοὺς κατοίκους της, πρὸς τὰς ἐρημικὰς χώρας τῆς Πρόσω Ἀσίας. Τὰ ἐκ τῶν ὀρέων ὕδατα χρησιμοποιοῦνται σήμερον διὰ τὴν καλλιέργειαν σιτηρῶν, ὀπωρῶν καὶ ἰδίᾳ βάμβακος. Ἀπὸ παλαιοὺς χρόνους ὑπάρχουν πόλεις, κείμεναι πρὸς τὰ ὄρη. Ἡ **Τασκένδη** (460), τὴν ὁποίαν συνδέει σιδηροδρομικὴ γραμμὴ μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ρωσίαν, εἶναι τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας. Εἰς τὴν λεκάνην τῆς Φεργάνας, κάτω ἀπὸ τὸ Παμίρ, εὑρίσκεται τὸ τέρμα τῶν σιδηροδρόμων, ὅπου καταλήγουν καὶ τὰ καραβάνια τῆς Ὑψηλῆς Ἀσίας. Ἡ **Σαμαρκάνδη** (100), ἡ ἄλλοτε ἕδρα τοῦ Ταμερλάνου, τοῦ βασιλέως τῶν Μογγόλων, ἔχει λαμπρὰ τζαμιά· ὁ ἀνατολικὸς ἀρχαῖος ρυθμὸς τῶν οἰκοδομῶν τούτων ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸν νέον εὐρωπαϊκόν. Ἡ **Βουχάρα** (75), ἡ **Χίβα** (30) καὶ ἡ **Μὲρβ** εὑρίσκονται εἰς ποταμίους ὄασεις. Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Τουρὰν φθάνει τὰ 15 ἑκατομμύρια. Σπουδαία εἶναι διὰ τὴν Ρωσίαν ἡ κτῆσις τοῦ Τουρκεστάν, διότι διὰ ταύτης ἡ Ρωσία πλησιάζει τὴν Βρεττανικὴν κτῆσιν τῶν Ἰνδιῶν. Κύρια προϊόντα αὐτοῦ εἶναι ὁ βάμβαξ καὶ τὸ ἔριον.

52. Στάθμευσις καραβανίου μεταφέροντος ἐμπορεύματα, εἰς ξενῶνα τοῦ ρωσικοῦ Τουρκεστάν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀσκήσεις. — 1. Κατάταξε τὰς πόλεις τοῦ Τουρὰν κατὰ τὸ μέγεθος. — 2. Ταξίδευσε ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ διὰ τοῦ Βατοὺμ καὶ τοῦ Βακοῦ εἰς τὴν Τασκένδην μὲ ἐπιστροφὴν διὰ Μόσχας.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

Ἡ σημασία τῆς θέσεως. — Ἡ Εὐρώπη εἶναι στενὰ ἡνωμένη μὲ τὴν Ἀσίαν καὶ αἱ δύο αὐταὶ ἤπειροι ἔχουν μεταξύ των πολλοὺς κοινοὺς γεωγραφικοὺς χαρακτῆρας. Αἱ τοῦνδραι, τὰ δάση, τὰ βαθύπεδα καὶ αἱ στέππαι τῆς ΒΑ. Εὐρώπης συνεχίζονται καὶ πέραν τῶν Οὐραλίων ὀρέων, τὰ δὲ εὐρωπαϊκὰ πτυχωσιγενῆ ὄρη προεκτείνονται μὲ βραχείας διακοπὰς διὰ τῆς Μ. Ἀσίας πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Ἀσίαν, ὅπου καὶ φθάνουν εἰς τὴν μεγαλυτέραν αὐτῶν ἀνάπτυξιν κατ' ἔκτασιν καὶ ὕψος. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς πολλοὶ ὀνομάζουν τὰς δύο αὐτὰς ἠπείρους μὲ τὸ ὄνομα Εὐρασία. Αἱ ὀροσειραὶ τῆς Ἰνδοκίνας προεκτείνονται διὰ τῶν Ἰνδικῶν νήσων εἰς τὴν Αὐστραλίαν, αἱ δὲ ὀροσειραὶ τῆς Ἀνατολικῆς Σιβηρίας συνεχίζονται εἰς τὴν Ἀμερικήν.

Ἡ Ἀσία ἔχει καὶ μὲ τὴν Ἀφρικὴν κοινὸν χαρακτῆρα, τὰς ἐρήμους. Ἡ μεγάλη ἐρημικὴ ζώνη, ἡ ὁποία ἐκ τῆς Ἀραβίας, τῆς Ἀριανῆς καὶ τοῦ Τουρκεστὰν φθάνει μέχρι τῆς Μογγολίας, εἶναι ὡς συνέχεια τῆς μεγάλης ἐρήμου τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Σαχάρας. Ἡ κεντρικὴ αὕτη θέσις εἰς τὸν κόσμον ἐξηγεῖ τὰς διαφόρους ἐπιδράσεις, αἱ ὁποῖαι προῆλθον ἐκ τῆς Ἀσίας. Πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀφρικὴν κατ' ἐπανάληψιν ἐπέδραμον νομαδικοὶ λαοί, πιθανῶς δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ παλαιοὶ κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς, οἱ Ἰνδιάνοι, ἔχουν μεταναστεύσει ἀπὸ τὴν Ἀσίαν.

Θρησκεία, πολιτισμός, πλοῦτος. — Ὅλαι αἱ κύριαι θρησκεῖαι τοῦ κόσμου, αἱ ὁποῖαι ἔχουν πολλὰ ἑκατομμύρια πιστῶν, ὁ βραχμανισμός, ὁ βουδδισμός, ὁ ἰουδαϊσμός, ὁ χριστιανισμὸς καὶ ὁ μωαμεθανισμός, ἐγεννήθησαν ἐν τῇ Ἀσίᾳ. Ἡ Πρόσω Ἀσία, αἱ Ἰνδίαι καὶ ἡ Ἀνατολικὴ Ἀσία εἶναι ἡ πατρὶς τῶν παλαιοτάτων πολιτισμῶν, οἱ ὁποῖοι πολλὰ προσέφερον εἰς τὸν κόσμον καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἡ Εὐρώπη μετεφύτευσεν ἀπὸ τὴν Ἀσίαν τὰ σιτηρά της, πολλὰ πολύτιμα ὀπωρικά, τὴν ἄμπελον, προσέτι δὲ παρέλαβε τὰ περισσότερα οἰκιακὰ ζῶα,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

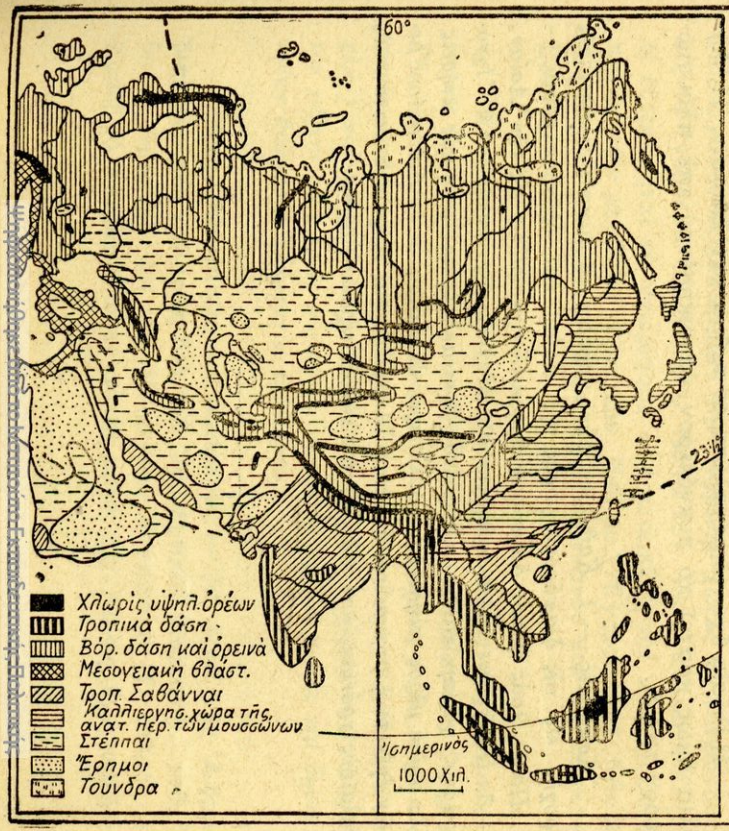

53. Χάρτης τῆς χλωρίδος τῆς Ἀσίας.

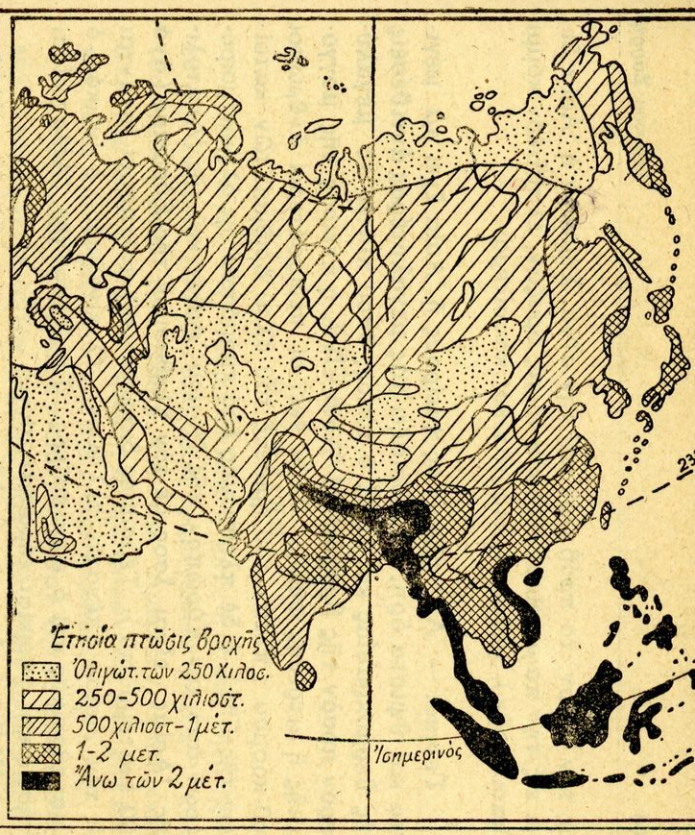

54. Ἐτησία πτῶσις βροχῆς εἰς τὴν Ἀσίαν.

ὡς τὸν ἵππον, τὸ πρόβατον καὶ τὴν αἶγα. Σήμερον ἡ Ἀσία δίδει εἰς τὴν παγκόσμιον ἀγορὰν τέιον, ὄρυζαν, ἐλαστικὸν κόμμι (καουτσούκ), μέταξαν, γιοῦταν καὶ κασσίτερον.

Γενικά. — Ἀπὸ ὅλας τὰς ἠπείρους ἡ Ἀσία ἔχει τὰ **μέγιστα** καὶ **ὕψιστα ὄρη**, παρουσιάζει τὰς **μεγαλυτέρας ἀντιθέσεις τῆς θερμοκρασίας** καὶ εἶναι ὁ τόπος, ὅπου πίπτει τὸ **μεγαλύτερον ποσὸν τῆς βροχῆς**. Ἡ Ἀσία εἶναι ἡ ἤπειρος τῆς **μογγολικῆς** ἢ **κιτρίνης φυλῆς**. Ζοῦν ἐκεῖ οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι τοῦ κόσμου (πλέον τοῦ ἡμίσεος τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων τῆς Γῆς), ὁ δὲ πληθυσμὸς δύο τμημάτων της ὀλίγον μικροτέρων ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, τῆς Νοτίου Ἀσίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας, εἶναι ἴσος μὲ τὸν πληθυσμὸν τῆς Εὐρώπης (ἀνὰ 500 ἑκατομμύρια). Τέσσαρες διαφορετικοὶ πολιτισμοὶ ἵστανται εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπέναντι ἀλλήλων. Ὁ κινεζικός, ὁ ἰνδικός, ὁ μωαμεθανικὸς καὶ ὁ εὐρωπαϊκός. Τὸ ἥμισυ τῆς Ἀσίας εἶναι κτήσεις καὶ ἀποικίαι εὐρωπαϊκαί.

Ἡ Ρωσία ἔχει τὸ μεγαλύτερον τμῆμα κατ' ἔκτασιν. Ἡ Ἀγγλία ὅμως κρατεῖ τὸ πυκνότερον κατοικημένον καὶ πλουσιώτερον τμῆμα.

Ἀσκήσεις. — *1. Καθόρισε τὴν μεγάλην ἢ μικρὰν πτῶσιν τῆς βροχῆς εἰς τὰς διαφόρους χώρας τῆς Ἀσίας, καὶ ἐξήγησε τοῦτο. — 2. Ποίας ἱερὰς θέσεις διαφόρων θρησκειῶν γνωρίζεις εἰς τὴν Ἀσίαν; — 3. Περίγραψε τὰ γνωρίσματα τῆς Μογγολικῆς φυλῆς. — 4. Ἰχνογράφησε χάρτην καὶ χρωμάτισε τὰς βρετανικὰς καὶ ρωσικὰς κτήσεις. Εἰς ποῖον μέρος πλησιάζουν πολὺ πρὸς ἀλλήλας; — 5. Διὰ ποίων μερῶν ἐγίνετο ἡ συγκοινωνία Ἄπω Ἀνατολῆς καὶ Εὐρώπης κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους, καὶ πῶς γίνεται εὐκολώτερον σήμερον;*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Η ΑΦΡΙΚΗ

Εἰσαγωγή. — Ἡ Ἀφρικὴ εἶναι ἡ τρίτη ἤπειρος τῆς Γῆς κατὰ τὴν ἔκτασιν (30 ἑκατομμύρια τετραγωνικὰ χιλιόμ.), κατατασσομένη μετὰ τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀμερικήν. Διακρίνεται ἀπὸ τὰς ἄλλας διὰ τὸν ὀγκώδη σχηματισμόν της καὶ τὴν θέσιν της κατὰ τὸν ἰσημερινὸν καὶ τοὺς δύο τροπικοὺς κύκλους.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐγνώριζον μόνον τὴν Βόρειον Ἀφρικήν, ὀνομάζοντες αὐτὴν Λιβύην. Κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα μ. Χ. οἱ Πορτογάλοι περιέπλευσαν τὴν Ἀφρικὴν χωρὶς νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ἠπείρου. Κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα ἠθέλησαν οἱ ἐξερευνηταὶ νὰ γνωρίσουν τὸ ἐσωτερικὸν καὶ νὰ εὕρουν τὰς πηγὰς τῶν μεγάλων ποταμῶν Νείλου, Νίγηρος καὶ Κόγγου. Ἐξ αὐτῶν διεκρίθησαν ὁ σκῶτος Λίβιγκστον καὶ ὁ ἀμερικανὸς Στάνλεϋ.

Ἀσκήσεις. *— 1. Δεῖξε εἰς τὸν χάρτην θέσεις τῆς Ἀφρικῆς, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸν μεσημβρινὸν τῶν Ἀθηνῶν. — 2. Εἰς ποίαν ζώνην τῆς Γῆς εὑρίσκεται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἠπείρου; — 3. Εὑρὲ πόσας φορὰς σχεδὸν εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν Εὐρώπην (11.000.000 τετρ. χλμ.) καὶ πόσας ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα (130.000 τ. χλμ.). — 4. Εὑρὲ εἰς τὸν χάρτην τοὺς τρεῖς μεγίστους ποταμοὺς τῆς Ἀφρικῆς καὶ ὅρισε εἰς ποίαν θάλασσαν ἢ ὠκεανὸν ἐκβάλλουν.*

Ὅρια, διαστάσεις καὶ διαίρεσις. — Τὰ ὅρια τῆς Ἀφρικῆς διακρίνονται καθαρῶς διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ὁ ἰσθμὸς τοῦ Σουέζ, ὁ ὁποῖος ἤνωνεν αὐτὴν μετὰ τῆς Ἀσίας, ἔχει κοπῇ ὑπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διώρυγος ἀπὸ τοῦ 1869. Αἱ μεγαλύτεραι διαστάσεις της εἶναι αἱ ἑξῆς: 8.100 χιλιόμετρα ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου **Λευκοῦ** (ἐν τῇ Μεσογείῳ) μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῶν **Βελονῶν,** τοῦ νοτιωτάτου τῆς Ἀφρικῆς, καὶ 7.500 χιλιόμ. ἀπὸ τοῦ δυτικωτάτου ἀκρω-

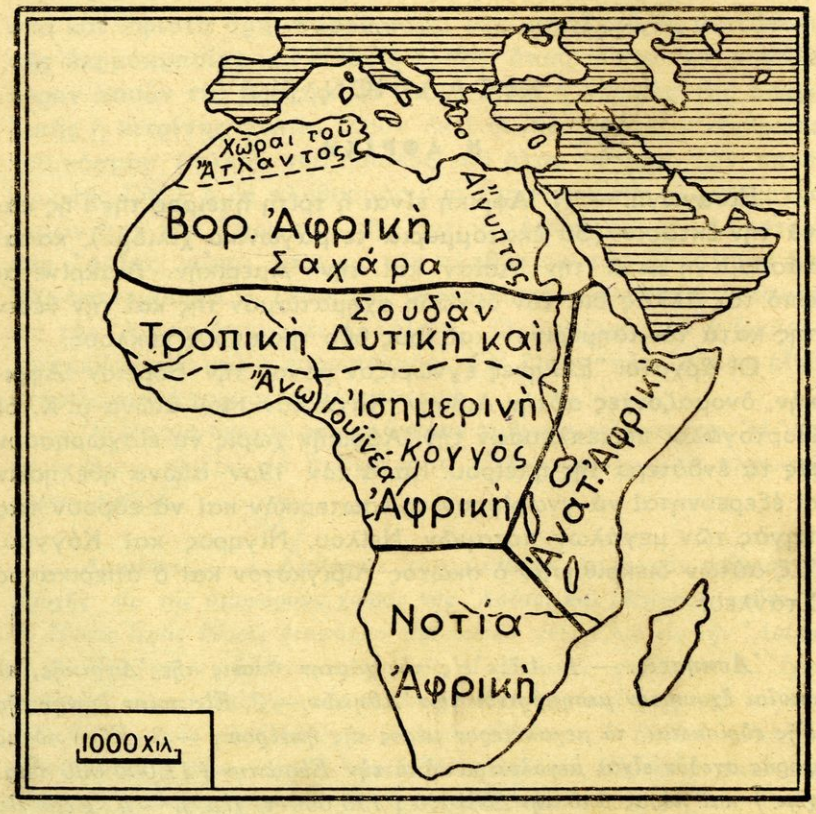

55. Φυσικὴ διαίρεσις τῆς Ἀφρικῆς.

τηρίου **Πρασίνου** μέχρι τοῦ ἀνατολικωτάτου **Γουαρδαφούι.**

Τὴν Ἀφρικὴν δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς τέσσαρα τμήματα, τὰ ἑξῆς: 1) Βόρειος Ἀφρική, 2) Τροπικὴ Ἀφρική, 3) Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ καὶ 4) Νότιος Ἀφρική.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1. ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

Γενικά. — Ἡ Βόρειος Ἀφρικὴ περιλαμβάνει τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι βρέχονται ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, καὶ τὴν ἔρημον Σαχάραν. Τὰ ἀφρικανικὰ παράλια τῆς Μεσογείου δὲν ἔχουν τὸν πλούσιον θαλάσσιον διαμελισμόν, τὸν ὁποῖον παρουσιάζουν τὰ εὐρωπαϊκά, αἱ βόρειαι ὅμως ἀφρικανικαὶ χῶραι ἔχουν πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς τὰς ἄλλας μεσογειακάς. Τὸ ὀρεινὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον πλησιάζει πρὸς τὴν Ἰβηρικὴν χερσόνησον καὶ τὴν Σικελίαν, δηλαδὴ ὁ **Ἄτλας,** εἶναι συνέχεια τοῦ ὀρεινοῦ συστήματος τῆς Εὐρώπης· ὡσαύτως τὸ κλῖμα, ἡ πανὶς καὶ ἡ χλωρὶς εἶναι ὅμοια. Ἡ τοιαύτη ὁμοιότης καὶ ἡ ἐγγύτης αὐτῶν ἐξηγοῦν τὸν ἱστορικὸν σύνδεσμον μετὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Μετὰ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας συνδέανται κατ' ἐξοχὴν ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ Λιβύη.

Α'. ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Θέσις καὶ σπουδαιότης. — Ἡ Αἴγυπτος, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἶχε μεγάλον πολιτισμόν, κεῖται εἰς τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου ἡ γέφυρα πρὸς τὴν Ἀσίαν. Συγχρόνως εἶναι ἡ χώρα, διὰ τῆς ὁποίας τελεῖται ὁ θαλάσσιος πλοῦς ἀπὸ τὴν Μεσόγειον πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν· διὰ τοῦτο ἡ διῶρυξ τοῦ Σουὲζ ἔχει σπουδαιοτάτην οἰκονομικὴν ἀξίαν. Τὰ πολυάριθμα καὶ μεγάλα ἀρχαῖα μνημεῖα της, ὡς αἱ Πυραμίδες, ἡ Σφίγξ, οἱ πελώριοι Ναοί, προσελκύουν πάντοτε πολλοὺς εὐρωπαίους περιηγητάς. Ἡ δὲ μεγάλη πόλις Ἀλεξάνδρεια ἐνθυμίζει τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ Ἑλληνισμὸς εἶχε διαδοθῆ εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Ὁ Νεῖλος καὶ τὸ κλῖμα. — Ἡ εὐφορία τῆς χώρας ὀφείλεται εἰς τὸν ποταμὸν **Νεῖλον.** Εἰς τὴν Αἴγυπτον πολὺ σπανίως βρέχει, καὶ διὰ τοῦτο, ἂν ἔλειπεν ὁ Νεῖλος, ἡ χώρα αὕτη θὰ ἦτο ὁλόκληρος ἔρημος, ὅπως εἶναι καὶ ἡ παρακειμένη Σαχάρα. Τοιουτοτρόπως, ἡ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ ποτιζομένη ἔκτασις ὁμοιάζει πρὸς γιγαντιαίαν ὄασιν, διότι πέραν τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ὑψώνονται ἀπότομα οἱ ἐρυθρωποὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἢ κίτρινοι βράχοι τῶν ἐρήμων. Ὁ Νεῖλος, ὁ μακρότατος ποταμὸς τῆς Γῆς (μήκους 6.500 χλμ.), λαμβάνει ἀπὸ τὰς λίμνας τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, καὶ ἰδίως ἀπὸ τὴν βροχερὰν περιοχὴν τῆς Αἰθιοπίας, τόσον πολὺ ὕδωρ, ὥστε διέρχεται ὅλην τὴν Ἔρημον κατὰ πλάτος, χωρὶς νὰ ἔχῃ κανένα παραπόταμον. Ὁ μακρότερος βραχίων του, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἐκ τῶν λιμνῶν, λέγεται **Λευκὸς Νεῖλος**, ὁ δὲ ἐκ τῆς Αἰθιοπίας **Κυανοῦς Νεῖλος**. Ὁ Κυανοῦς ἔχει μεγάλην ποσότητα ὑδάτων, ὅταν πίπτουν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν ἀπὸ τὸν Ἰούνιον αἱ μεγάλαι βροχαί, αἱ ὁποῖαι διαρκοῦν ἐπὶ πολλὰς ἑβδομάδας. Τότε ὁ Νεῖλος ὑψώνεται μέχρις 7 μέτρων, ὁπότε πλημμυρεῖ ἀπὸ τὸν Ἰούλιον ἕως τὸν Ὀκτώβριον καὶ λιπαίνει τὰ χαμηλὰ μέρη τῆς κοιλάδος. Πρὸς τὰς ἐκβολάς του σχηματίζεται τὸ μέγα καὶ εὐφορώτατον Δέλτα, ἴσον κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν πρὸς τὴν Πελοπόννησον.

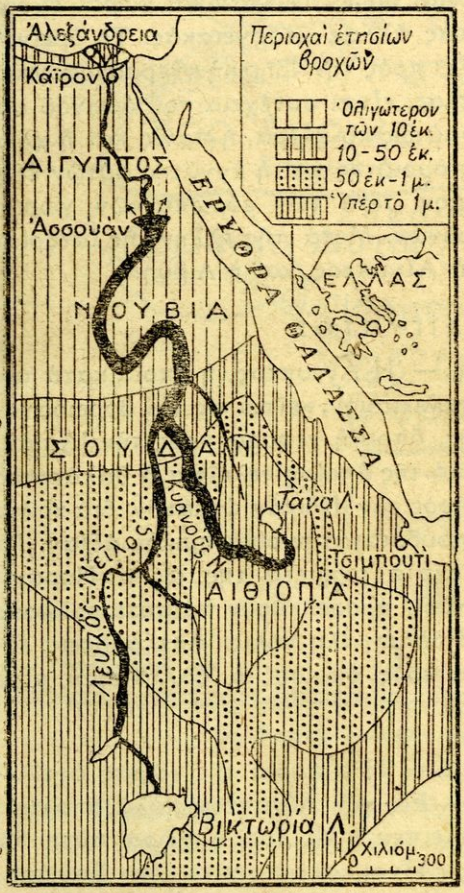

56. Ἡ ἐτησίως κατερχομένη ποσότης τῶν ὑδάτων τοῦ Νείλου μέχρι τοῦ Ἀσσουάν, καὶ ἡ διατηρουμένη κατὰ τὸν ὑπόλοιπον ροῦν αὐτοῦ.

Τὸ Αἰγυπτιακὸν κράτος. — Ἡ Αἴγυπτος εἶναι ἀνεξάρτητον κράτος, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐπιφάνειαν 1 ἑκατομ. τετρ. χλμ., ἐκ τῆς ὁποίας ὅμως κατοικοῦνται μόνον αἱ 35.000 τετραγων. χιλιόμετρα, δηλαδὴ ἡ πα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ραποτάμιος λωρὶς καὶ τὸ Δέλτα. Εἰς τὴν ὅασιν ταύτην, ἡ ὁποία εἶναι ἴση πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν, ζοῦν 16 ἑκατομμύρια κάτοικοι. Τοιουτοτρόπως, ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ φθάνει σχεδὸν τοὺς 400 κατοίκους κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον.

Κάτοικοι. — Ἰθαγενεῖς κάτοικοι εἶναι οἱ **Φελλάχοι** (δηλαδὴ γεωργοί), κατοικοῦντες εἰς τὰ χωρία καὶ ἔχοντες θρησκείαν τὸν μωαμεθανισμόν· ζοῦν εἰς πιωχὰς καλύβας, τὰς ὁποίας

57. Χωρίον Φελλάχων καὶ φοινικόδενδρα παρὰ τὴν πυραμίδα τοῦ Χέοπος (ὕψους 137 μ.).

κατασκευάζουν ἀπὸ λάσπην τοῦ Νείλου. Ὅσοι κατοικοῦν εἰς τὰς πόλεις εἶναι ἐν μέρει χριστιανοὶ μονοφυσῖται καὶ ὀνομάζονται Κόπται. Μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἀποτελοῦν οἱ μωαμεθανοὶ Ἄραβες, ἐνῷ Εὐρωπαῖοι ζοῦν ἐκεῖ περὶ τὰς 400.000, ἐκ τῶν ὁποίων 100.000 εἶναι Ἕλληνες.

Πόλεις. — Πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου εἶναι τὸ **Κάιρον** (1.100) εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Δέλτα, ἡ μεγίστη πόλις τῆς Ἀφρικῆς. Ἔχει ὄψιν ἀνατολικῆς πόλεως, μὲ τὰ τετρακόσια τζαμιά

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

του καὶ τοὺς πολυαρίθμους μιναρέδες, οἱ ὁποῖοι ἐξέχουν ἀπὸ τὰς ἐπιπέδους στέγας τῶν οἰκιῶν. Σιδηρόδρομος καὶ διῶρυξ ἑνώνουν τὸ Κάιρον μὲ τὴν **Ἀλεξάνδρειαν** (600), τὸν μεγαλύτερον λιμένα τῆς Αἰγύπτου. Τὸ κτίσμα τοῦτο τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἦτο περίφημον εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους διὰ τὴν ἐκεῖ πλουσίαν βιβλιοθήκην. Ἡ Ἀλεξάνδρεια ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ὑπῆρξε μία τῶν πρώτων πόλεων τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου, μετὰ τὴν Ρώμην καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Οἱ Εὐρωπαῖοι, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν ἐκεῖ σήμερον (μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ Ἕλληνες, ὑπὸ ὀρθόδοξον Πατριάρχην), δίδουν εἰς αὐτὴν ὄψιν εὐρωπαϊκῆς πόλεως. Διὰ τοὺς Ἄγγλους πολύτιμος εἶναι ἡ διῶρυξ τοῦ Σουὲζ (μήκους 160 χιλιομέτρων), τὴν ὁποίαν ἤνοιξεν ὁ Γάλλος Λεσὲψ ἀπὸ τοῦ 1859 - 1867. Αἱ πόλεις **Πὸρτ Σάϊντ** καὶ **Σουὲζ** εἶναι σπουδαιότατα ἄκρα τῆς διώρυγος. Ἡ **Δαμιέττη** καὶ ἡ **Ροζέττη** εὑρίσκονται εἰς τὰ δύο στόμια τοῦ Νείλου. Ἄλλαι πόλεις εἰς τὸ δέλτα εἶναι ἡ **Τάντα**, τὸ **Ζαγαζὶκ** καὶ ἡ **Μανσούρα**.

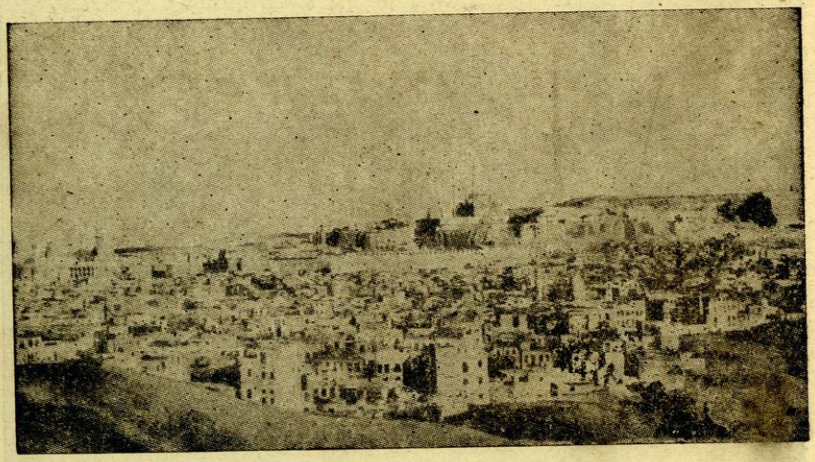

58. Κάιρον. Γενικὴ ἄποψις.

Ἀπομεμακρυσμένη ὄασις, πρὸς Δ., εἰς τὴν Λιβυκὴν ἔρημον, εἶναι ἡ **Σιβά**, ὅπου ἄλλοτε ὑπῆρχε τὸ μαντεῖον τοῦ Ἄμμωνος Διός. Ἀπὸ ταύτην ἐξάγονται σήμερον πολλοὶ χουρμάδες.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ γεωργία. — Πρὶν ἔλθουν οἱ Ἄγγλοι εἰς τὴν Αἴγυπτον, κατὰ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνος, οἱ Φελλάχοι δὲν ἐγνώριζον νὰ καλλιεργοῦν τὸ ἔδαφος ἐντατικῶς. Οἱ Ἄγγλοι ἐγκατέστησαν μεγάλα ὑδατοφράγματα παρὰ τὸ **Ἀσουὰν** (μήκους 2 χιλιομ.) καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ὅπως συγκρατεῖται τὸ ὕδωρ· διὰ ἀρδευτικῶν διωρύγων διακλαδίζεται τοῦτο εἰς τὰς πεδιάδας χωρὶς ποτὲ νὰ διακόπτεται. Ἡ συνεχὴς ἄρδευσις καὶ τὸ διαρκὲς ξηρὸν

59. Ἐμπορικὴ ὁδὸς ἀραβικῆς συνοικίας εἰς τὸ Κάιρον.

κλῖμα ἐπιτρέπουν νὰ γίνωνται συγκομιδαὶ κατ' ἔτος τρεῖς φορὰς ἢ καὶ περισσοτέρας.

Αἱ καλλιέργειαι εἶναι δύο κατηγοριῶν. Αἱ μὲν προορίζονται διὰ τὴν τοπικὴν κατανάλωσιν (σῖτος, κριθή, ἀραβόσιτος, ὄρυζα, μπιζέλια, φακαί, κρόμμυα, πεπόνια), αἱ δὲ ἄλλαι προορίζονται διὰ τὴν ἐξαγωγὴν (**ζαχαροκάλαμον** καὶ ἰδίᾳ **βάμβαξ**). Ὁ βάμβαξ εἶναι ἐξαιρετικῆς ποιότητος καὶ ἀγοράζεται ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας.

Ἡ κτηνοτροφία. — Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀσήμαντος ἔνε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κα τῆς σπανιότητος τῶν λειμώνων· τρέφονται ὅμως ὄνοι, χρήσιμοι διὰ τὴν μεταφοράν, καὶ βούβαλοι, χρήσιμοι διὰ τὴν ἄρωσιν. Ὑπάρχουν προσέτι πολλὰ πτηνά, ἰνδιάνοι καὶ ὄρνιθες, τῶν ὁποίων τὰ ὠὰ δίδονται εἰς τὸ ἐμπόριον πρὸς ἐξαγωγήν.

Ἡ βιομηχανία. — Εἰς ὀρυκτὰ ἡ Αἴγυπτος εἶναι πτωχή· ἡ βιομηχανία περιορίζεται εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ βάμβακος, εἰς τὴν κατασκευὴν ζαχάρεως ἐκ τοῦ ζαχαροκαλάμου, καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν σιγαρέττων. Ὁ καπνὸς εἰσάγεται ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, διότι εἰς τὴν Αἴγυπτον δὲν καλλιεργεῖται.

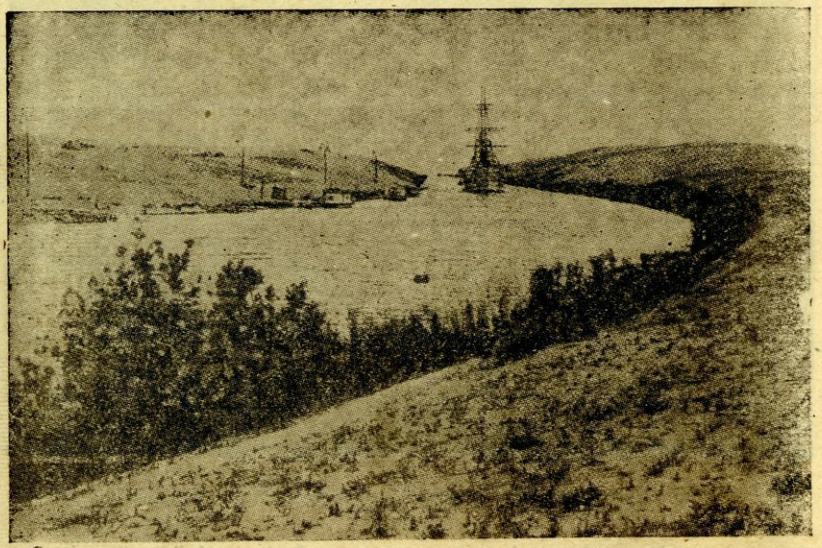

60. Ἡ διῶρυξ τοῦ Σουέζ.

Ἡ συγκοινωνία. — Αὕτη ἐκτελεῖται διὰ τοῦ ποταμοῦ καὶ διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Μακρὰ γραμμή, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἀκολουθεῖ τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ ἀνερχομένη εἰς τὴν Νουβίαν.

Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν Αἰγύπτῳ. — Εἰς τὰς μεγάλας καὶ μικρὰς πόλεις τῆς Αἰγύπτου ζοῦν περὶ τὰς 100.000 Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι πολὺ συνετέλεσαν εἰς τὴν πρόοδον τῆς χώρας. Ἀποτε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λοῦν παροικίας ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἕλληνος Πατριάρχου, ἀσχολούμενοι μὲ τὰς ἐπιστήμας, τὰς τέχνας, τὴν βιομηχανίαν τῶν σιγαρέττων, τὸ ἐμπόριον κ. τ. λ. Ἔχουν ἱδρύσει ἐνταῦθα διάφορα φιλανθρωπικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, καὶ πολλάκις μὲ χρήματα ἐφάνησαν εὐεργέται εἰς ἐθνικὰς ἀνάγκας τῆς Ἑλλάδος. Αἱ μεγαλύτεραι κοινότητες εἶναι εἰς τὸ Κάιρον καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν πολλὰς ἑλληνικὰς ἐκκλησίας, ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ σωματεῖα. Ἡ Ἑλλὰς ἔχει ζωηρὸν **ἐμπόριον** μὲ τὴν Αἴγυπτον. Ἀπ' αὐτὴν ἔρχονται εἰς τὴν Ἑλλάδα πολλὴ ὄρυζα, βαμβακόσπορος, λαχανικά, γεώμηλα, σησάμι καὶ δέρματα. Ἐκεῖ δὲ στέλλονται σταφυλαί, ἀμύγδαλα, σάπων, κονιάκ, μαστίχα καὶ χημικὰ λιπάσματα.

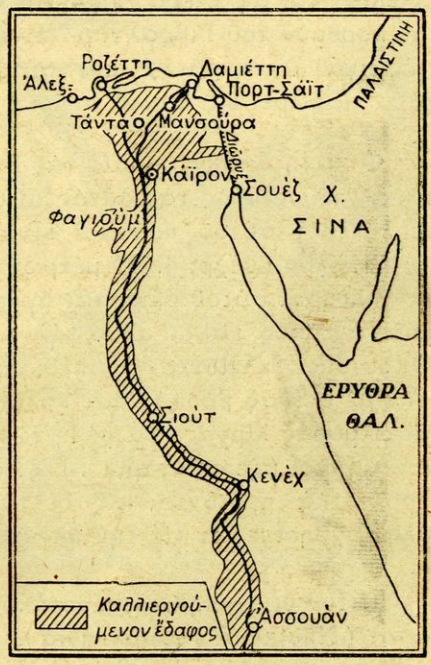

61. Καλλιέργεια βάμβακος ἐν Αἰγύπτῳ.

Β΄. ΛΙΒΥΗ

Λιβύη σήμερον λέγεται ἡ ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος χώρα, ἡ ὁποία ὑπήγετο εἰς τὴν Ἰταλίαν. Διαιρεῖται εἰς τὴν **Τριπολίτιδα,** ἡ ὁποία εἶναι χαμηλὴ καὶ ἄνυδρος, γεμάτη ἀπὸ ἐρήμους, καὶ εἰς τὴν χερσόνησον **Κυρηναϊκήν**· αὕτη, ἐπειδὴ εἶναι ὀροπέδιον, λαμβάνει περισσοτέρας βροχὰς ἀπὸ τοὺς θαλασσίους ἀνέμους.

Ἡ Τριπολῖτις κατοικεῖται ἀραιῶς εἰς τὰ παράλια καὶ εἰς πολλὰς ὄασεις τοῦ ἐσωτερικοῦ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ **Τρίπολις** (85), ἀρχὴ καραβανίων διὰ τὴν Σαχάραν καὶ τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀφρικῆς. Εἰς τὴν Κυρηναϊκήν, ἡ ὁποία πάλαι ἦτο ἑλληνικὴ ἀποικία (δωρική), πόλεις σήμερον εἶναι ἡ **Βεγγάζη** (45) καὶ ἡ **Δέρνα.** Εἰς τὰ παράλια ταῦτα ὑπάρχουν πολλοὶ σπόγγοι, τοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁποίους ἁλιεύουν Ἕλληνες σπογγαλιεῖς (ἰδίως Δωδεκανήσιοι).

Οἱ Ἰταλοὶ ἔχουν κατασκευάσει ὁδοὺς διὰ μέσου τῆς Ἐρήμου μέχρι τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Σουδὰν διὰ λόγους στρατιωτικούς.

Γ'. ΑΙ ΧΩΡΑΙ ΤΟΥ ΑΤΛΑΝΤΟΣ

(κοινῶς Μπαρμπαριά)

Θέσις. — Αἱ χῶραι αὗται πλησιάζουν ἀφ' ἑνὸς πρὸς τὴν Σικελίαν καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὴν Πυρηναϊκὴν χερσόνησον παρὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτάρ. Ἐκεῖθεν βρέχονται ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Ἡ μετ' αὐτῶν συνορεύουσα Ἔρημος Σαχάρα εἰσχωρεῖ εἰς πολλὰ σημεῖα τῶν χωρῶν τούτων.

Φυσικὴ ἄποψις. — Εἰς τὰς δυτικωτέρας χώρας ἐκτείνονται παραλλήλως πρὸς τὰς ἀκτὰς αἱ ὀροσειραὶ τοῦ Ἄτλαντος. Αἱ ὑψηλότεραι αὐτοῦ κορυφαὶ εἶναι εἰς τὴν δυτικωτέραν χώραν, τὸ Μαρόκον (μέχρι 4.500 μέτρων ὕψους). Αἱ πρὸς τὴν θάλασσαν πλευραὶ αὐτοῦ δέχονται ἀρκετὰς βροχὰς ἀπὸ τοὺς θαλασσίους ἀνέμους, καὶ δι' αὐτὸ φύονται εἰς αὐτὰς δάση καὶ λόχμαι. Ὅπου ὅμως κλείονται ὀροπέδια μεταξὺ ὀροσειρῶν, ταῦτα μένουν μὲ ὀλίγας βροχὰς καὶ κατέχονται ἀπὸ στέππας, ἐρήμους καὶ ἁλμυρὰς λίμνας. Τὰ μέρη τῶν ἐρήμων διασχίζουν πολυάριθμα **οὐάδι** (ξεροπόταμοι). Εἰς τὰ παράλια εὐδοκιμοῦν ὅλα τὰ μεσογειακὰ προϊόντα, εἰς δὲ τὰς στέππας φύεται ὁ θάμνος **χάλφα,** χρησιμεύων εἰς τὴν πλεκτικὴν καὶ τὴν χαρτοποιίαν.

Κάτοικοι. — Τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἦσαν ἐνταῦθα ἀποικιακαὶ χῶραι (Νουμιδία, Μαυρητανία). Σήμερον εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ἰδίᾳ στέππας ζοῦν **Βέρβεροι,** ἀρχαῖος χαμιτικὸς λαός, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἔχουν θρησκείαν τὸν μωαμεθανισμόν, τὸν ὁποῖον παρέλαβον ἀπὸ τοὺς Ἄραβας, ὅταν οὗτοι εἶχον κατακτήσει τὰς χώρας αὐτάς. Κατοικεῖ ἀκόμη ἐκεῖ καὶ ἀραβικὸς πληθυσμός, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τοῦ 7ου αἰῶνος εἶχεν ἐξαπλωθῆ εἰς τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν καὶ ἐκεῖθεν πρὸς ἄλλας διευθύνσεις. Οἱ λεγόμενοι Μαῦροι εἶναι καὶ αὐτοὶ Ἄραβες, εἶναι δὲ ἔμποροι καὶ βιομήχανοι, ἐπιδέξιοι εἰς τὴν κατεργασίαν δερμάτων (μαροκινὰ) καὶ λεπτῶν ὑφασμάτων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

62. Ὄασις εἰς τὴν Ν. Τυνησίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βαμβακερῶν καὶ μεταξωτῶν. Κύριοι ὅλων σχεδὸν τῶν χωρῶν τοῦ Ἄτλαντος εἶναι οἱ Γάλλοι, οἱ ὁποῖοι, ἀνερχόμενοι περίπου εἰς 800.000, ἐν μέσῳ ὁλικοῦ ἐντοπίου πληθυσμοῦ 13 ἑκατομμυρίων, προσπαθοῦν νὰ ἀναπτύξουν τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας δι' ἱδρύσεως σιδηροδρομικῶν καὶ αὐτοκινητικῶν γραμμῶν. Εἰς τὴν ξηρὰν νοτίαν περιοχὴν τοῦ Ἄτλαντος αὐξάνουν μὲ ἀρτεσιανὰ φρέατα καὶ μὲ ὑδατοφράκτας τὰ καλλιεργήσιμα ἐδάφη. Ὅπου εὑρίσκονται μεταλλεῖα, λαμβάνουν ἀξίαν, διότι δὲν εἶναι μακρὰν τῆς Γαλλίας. Τὰ κύρια ἐξαγόμενα προϊόντα εἶναι χάλφα, δέρματα, οἶνος, ἔλαιον καὶ πρώιμα λαχανικά.

Πολιτικὴ κατάστασις καὶ πόλεις. — Αἱ χῶραι τοῦ Ἄτλαντος διακρίνονται εἰς τὴν **Τυνησίαν**, τὴν **Ἀλγερίαν** καὶ τὸ **Μαρόκον** (ἴδε πίνακα 7).

1) Ἡ **Τυνησία** κατέχει τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν καὶ ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν. Κατοικοῦν ἐδῶ καὶ 90.000 Ἰταλοί, διότι ἡ χώρα αὐτὴ πλησιάζει πολὺ εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἡ παράλιος πόλις **Τύνις** εἶναι ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς χώρας, κειμένη ὄχι μακρὰν τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Καρχηδόνος. Τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων της ἀποτελεῖται ἀπὸ Ἱσπανούς, Ἑβραίους καὶ Ἰταλούς. Πολεμικὸς λιμὴν εἶναι ἡ **Μπιζέρτα**.

2) Ἡ **Ἀλγερία** εἶναι ἀποικιακὴ χώρα τῆς Γαλλίας. Αἱ πόλεις **Ὀρὰν** καὶ **Ἀλγέριον**, εὑρισκόμεναι εἰς τὰς ἀκτὰς αὐτῆς, ἔχουν εὐρωπαϊκὴν ὄψιν, γίνονται δὲ ἐκεῖθεν μεγάλαι ἐξαγωγαὶ προϊόντων. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἡ **Κωνσταντίνη** εἶναι τὸ σπουδαιότερον κέντρον τῶν συγκοινωνιῶν.

3) **Μαρόκον.** Ἡ ἀφρικανικὴ πλευρὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτὰρ ἀνήκει εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἡ δὲ παρ' αὐτὸν πόλις **Ταγγέρη**, μὲ τὰ περίχωρα αὐτῆς, ἀποτελεῖ οὐδέτερον λιμένα. Τὸ λοιπὸν Μαρόκον εἶναι σουλτανᾶτον, ἀλλ' ὁ σουλτᾶνος εἶναι μόνον κατ' ὄνομα κυρίαρχος, πραγματικοὶ δὲ κύριοι εἶναι οἱ Γάλλοι. Πρωτεύουσα τοῦ Μαρόκου εἶναι τὸ **Φέζ**, ἱερὰ πόλις τῶν Ἀράβων, μὲ 300 τζαμιά. Ἡ πόλις **Μαρόκον** εἶναι εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἄτλαντος. Σπουδαιότατος λιμὴν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν εἶναι ἡ **Καζαμπλάνκα**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πίναξ 7. Αἱ πρὸς τὴν Μεσόγειον βορειοαφρικανικαὶ χῶραι.

Χῶραι	Ἐπιφάνεια εἰς τετραγ. χιλιόμ.	Κάτοικοι εἰς χιλ.	Κάτ. εἰς 1 τ. χλμ.	Πόλεις καὶ κάτοικοι εἰς χιλιάδας (ἀριθ. Εὐρωπαίων)	Σπουδαιότ. προϊόντα
Αἴγυπτος	990.000	16.000	16	Κάιρον 1.100 (80) Ἀλεξάνδρ. 700 (90) Πόρτ-Σάιντ 100 (13)	σῖτος ὄρυζα βάμβαξ
Λιβύη:					
α' Τριπολῖτις	900.800	550	0.6	Τρίπολις 85	χουρμάδες
β' Κυρηναϊκὴ	740.000	500	—	Βεγγάζη 45	σπόγγοι θύννοι
Τυνησία	125.000	2.250	17	Τύνις 200 (80)	χάλφα
Ἀλγερία	2.000.000	6.000	3	Ἀλγέριον 260 (170) Ὀρὰν 165 (120) Κωνσταντ. 100 (45)	σιτηρὰ οἶνος δέρματα μέταλλα
Μαρόκον				Φὲζ 110 (35)	σιτηρὰ
(Γαλλικὸν)	420.000	5.000	13	Μαρόκον 150	ἔριον
Ἱσπ. Μαρόκον	28.000	140	13	Τετουὰν 45	λιπάσματα
Ταγγέρη	580	80		Ταγγέρη 50	

Ἀσκήσεις. *— 1. Ὅρισε τὰ κοινὰ χαρακτηριστικὰ τῶν βορειοαφρικανικῶν χωρῶν μὲ τὴν λοιπὴν μεσογειακὴν περιοχήν. — 2. Μέτρησε τὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Κυρηναϊκῆς (ἀπὸ τὴν πόλιν Δέρναν) μέχρι τῆς Κρήτης. — 3. Ποῖος γαλλικὸς λιμὴν εἶναι ὁ καταλληλότατος διὰ τὴν συγκοινωνίαν μὲ τὴν Βόρειον Ἀφρικήν; — 4. Τί γνωρίζεις ἐκ τῆς ἱστορίας, ἰδίως τῆς ἀρχαίας, διὰ τὰς ἀφρικανικὰς ἀκτάς; — 5. Ταξίδευσε ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Καζαμπλάνκαν.*

Δ'. Η ΕΡΗΜΟΣ ΣΑΧΑΡΑ

Γενικά. — Ἡ Σαχάρα, διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται ὁ βόρειος τροπικὸς κύκλος, εἶναι ἡ μεγίστη ἔρημος τῆς Γῆς, ἴση σχεδὸν κατὰ τὴν ἔκτασιν πρὸς τὴν Εὐρώπην. Ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ φθάνει μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, διακοπτομένη μόνον ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Νείλου κατὰ τὴν Νουβίαν.

Ποιὸν τοῦ ἐδάφους. Οἰκήσεις. — Ἡ Σαχάρα διαμορφώνεται ὡς τεράστιον ὀροπέδιον, τὸ ὁποῖον ἀλλαχοῦ μὲν φέρει ὄρη μὲ ἐσβεσμένα ἡφαίστεια, ἀλλαχοῦ δὲ καταπίπτει εἰς λεκά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νας τόσον χαμηλάς, ὥστε τὸ ἔδαφος νὰ κατέρχεται καὶ κάτω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Τὴν Σαχάραν, ὡς καὶ πολλὰς ἄλλας ἐρήμους τῆς Γῆς, διὰ τῶν ὁποίων διέρχονται οἱ τροπικοὶ κύκλοι, ὀνομάζουν **τροπικὰς ἐρήμους**. Ὄχι μόνον τὰ μεσόγεια, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν παράλια δὲν ἔχουν βροχάς, διότι συμβαίνει ἐδῶ οἱ ἀπὸ τὸν ὠκεανὸν ἄνεμοι νὰ συναντοῦν ψυχρὸν θαλάσσιον ρεῦμα πρὸς τὰ παράλια καὶ νὰ ψύχωνται. Διὰ αὐτὸ ἡ βροχὴ πίπτει εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὰ ὀλίγα νέφη, ὅταν συναντήσουν τὸ θερμὸν ἔδαφός της, διαλύον-

63. Καραβάνιον διασχίζον τὴν Σαχάραν.

ται. Οὕτω, διαρκῶς καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ὑπὸ τὸν ἀνέφελον οὐρανόν, αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου καταφλέγουν τὸ ἔδαφος· κατὰ τὰς ἀστροφεγγεῖς νύκτας τὸ ἔδαφος ἀποβάλλει ταχέως τὴν θερμότητα. Διὰ τοῦτο κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἡμερονυκτίου παρουσιάζεται ταχεῖα ἐναλλαγὴ θερμάνσεως καὶ ψύξεως. Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι νὰ σχίζωνται οἱ βράχοι καὶ νὰ σκεπάζωνται μεγάλαι ἐκτάσεις μὲ στρῶμα αἰχμηρῶν λίθων. Ἀπὸ τὰ σχίσματα ταῦτα σχηματίζονται πολλάκις τόσον χαρακτηριστικαὶ βραχώδεις μορφαί, ὥστε χρησιμεύουν ὡς σημεῖα πορείας εἰς τὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καραβάνια. Αἱ περιφέρειαι αὗται λέγονται **πετρώδεις ἢ χαλικώδεις ἔρημοι.** Ὅπου ὁ ἄνεμος κατατρίβει τοὺς λίθους αὐτοὺς εἰς λεπτοὺς κόκκους καὶ τοὺς μαζεύει εἰς ὑψηλοὺς καὶ κιτρινωπούς θῖνας, ἐκεῖ μορφώνονται αἱ **ἀμμώδεις ἔρημοι.** Συμβαίνει νὰ παρέλθουν πολλὰ ἔτη χωρὶς νὰ βρέξῃ καθόλου. Ὅταν ὅμως βρέξῃ, βρέχει τόσον ἄφθονα καὶ ὁρμητικά, ὥστε διὰ μικρὸν χρονικὸν διάστημα τὸ μέρος αὐτὸ τῆς ἐρήμου πρασινίζει καὶ ἀνθίζει αἰφνιδίως. Ὑγρασία ὅμως ὑπάρχει εἰς τὰς ὀρεινὰς χώ-

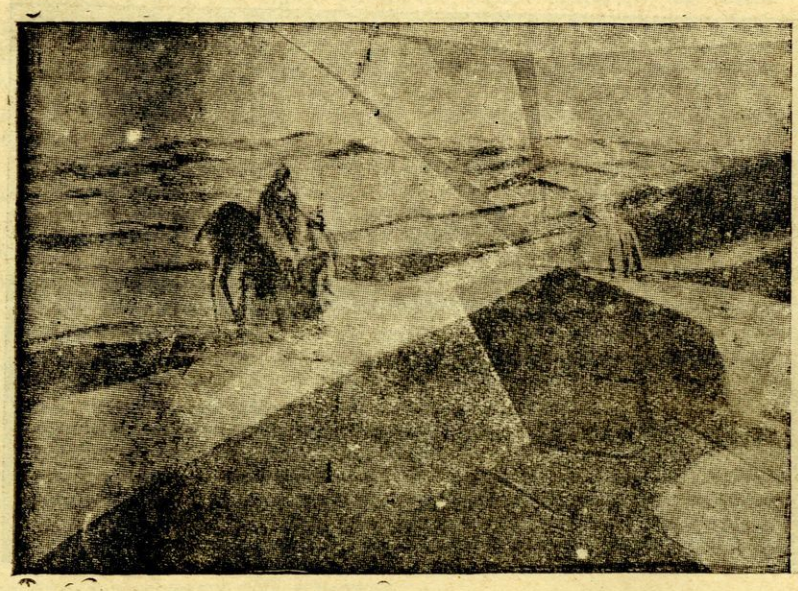

64. Θινῶδες τοπίον τῆς Σαχάρας.

ρας, ὅπου πίπτουν σπάνιαι μέν, ἀλλὰ κανονικαὶ βροχαί. Εἰς χαμηλὰ μέρη τῆς ἐρήμου ὑπάρχουν **ὀάσεις,** ὅπου εὑρίσκεται ὕδωρ ὄχι εἰς πολὺ βάθος ὑπὸ τὸ ἔδαφος. Εἰς τὰς ὀάσεις ὑπάρχουν χωρία, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων περιβάλλονται ἀπὸ φοίνικας καὶ σιταγρούς. Εἰς αὐτὰς μόνον ὑπάρχει μόνιμος πληθυσμὸς (Βέρβεροι). Ἄλλαι φυλαὶ ζοῦν ὡς νομάδες εἰς τὰ στεππώδη μέρη τῆς ἐρήμου, καὶ τρέφουν καμήλους, ἵππους καὶ πρόβατα. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Σαχάρας ἀνέρχεται μόλις εἰς $1\,^1/_2$

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἑκατομμύριον, ἐν μέσῳ ἐπιφανείας 8 ἑκατομ. τετραγ. χιλιομέτρων. Ἡ συγκοινωνία γίνεται ἀπὸ ὁάσεως εἰς ὅασιν διὰ καραβανίων. Ἀρχαὶ τοιούτων ὁδῶν εἶναι ἡ Τρίπολις καὶ ἡ Τύνις. Τὰ καραβάνια ταῦτα διατρέχουν πολλοὺς κινδύνους, διότι λῃστρικὰ καραβάνια ἀπειλοῦν τοὺς ταξειδεύοντας ἐμπόρους. Τρομερὸς εἶναι καὶ ὁ ἄνεμος **σιμούν**, ὁ ὁποῖος γεμίζει τὸν ἀέρα μὲ ἄμμον καὶ σκοτεινιάζει ἀπ' αὐτὴν ὁ οὐρανός. Τρεῖς μῆνας διαρκεῖ τὸ ταξίδιον ἀπὸ τὴν Τρίπολιν ἕως τὸ Τομβουκτοῦ. Οἱ Γάλλοι ἐξερευνοῦν τὴν Σαχάραν μὲ αὐτοκίνητα καὶ μὲ ἀεροπλάνα. Ἐπίσης σχεδιάζουν νὰ προεκτείνουν σιδηροδρομικὴν γραμμήν, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸ Ἀλγέριον θὰ φθάσῃ εἰς τὸ Τομβουκτοῦ, ὅπου θὰ ἑνωθοῦν αἱ κτήσεις τῆς Βορείου Ἀφρικῆς μὲ τὰς ἄλλας, αἱ ὁποῖαι εἶναι πρὸς Ν. τῆς Σαχάρας (εἰς τὸ Σουδάν).

65. Ὁ Νεῖλος διαρρέων τὴν Κάτω Νουβίαν.

Εἰς τὰ ἀνατολικὰ τῆς Σαχάρας καὶ πρὸς Ν. τῆς Αἰγύπτου ἐκτείνεται ἡ ἐρημικὴ ὡσαύτως χώρα **Νουβία**. Διασχίζεται ὑπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ Νείλου ἐν σχήματι S, κατέχεται δὲ ἀπὸ κοινοῦ ὑπό τοῦ Αἰγυπτιακοῦ κράτους καὶ τῆς Ἀγγλίας.

Εἰς ἕν καραβάνιον τῆς Ἐρήμου. — Ὁ τρομερὸς σιμοὺν παρῆλθεν. Ἀπὸ τὸν μολυβδόχρουν οὐρανὸν ὁ ἥλιος στέλλει πάλιν τὰς κατακορύφους ἀκτῖνάς τους. Οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἐπροφυλάσσοντο εἰς τὸ ὑπήνεμον θινός, ὄπισθεν τῶν καμήλων καὶ τῶν κιβωτίων, τὰ ὁποῖα εἶχον ἐκφορτωθῆ, σκεπασμένοι μὲ πυκνὰ ὑφάσματα, σηκώνονται. Πολλοὶ ἀσκοὶ ὕδατος ἔχουν σχισθῆ καὶ τὸ ὕδωρ ἔχει ἐξατμισθῆ. Χείλη καὶ δέρματα, ἕνεκα τοῦ ξηροῦ καύσωνος, ἔχουν διαρραγῆ καὶ αἱμάσσουν. Μερικαὶ κάμηλοι δὲν ζοῦν πλέον. Ὁ θρῆνος τῶν ἀγωγιατῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκ τῆς ὀδύνης ἐφαίνοντο ἡμιπαράφρονες, ἔπαυσε πλέον. Τώρα εἶναι ἀνάγκη τὰ φορτία, τὰ ὁποῖα εἶχον καταβιβάσει ἀπὸ τὰς καμήλους, νὰ τὰ φορτώσουν εἰς τὰς λοιπάς, ὅπως φθάσουν εἰς τὴν πλησιεστάτην ὄασιν.

Ὅπου καὶ ἂν στρέψῃ τις τὸ βλέμμα, πανταχοῦ ἄμμος, κιτρίνη ἢ ἐρυθρά. Πυρώνεται ὑπὸ τὰς θερμὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου καὶ φαίνεται εἰς τοὺς κατακουρασμένους ὀφθαλμοὺς ὡς χρυσῆ κόνις. Οἱ πόδες καίουν εἰς ἕκαστον βῆμα βασανιστικῶς. Οὐδαμοῦ θάμνος ἢ χλόη, εἰμὴ κάπου πτωχή τις ἄκανθα, ὅπου τὸ πτηνὸν ὑφαντὴς ἔχει πλέξει τὴν κρεμαστὴν φωλεάν του. Ὁ ἀὴρ ὑποτρέμει ἐκ τοῦ καύσωνος καὶ εἰς τὰ βλέμματα τῶν ὑπερηρεθισμένων ὀφθαλμῶν προβάλλονται πρὸς στιγμὴν ψευδεῖς εἰκόνες: ὄασις μὲ πυκνοὺς φοίνικας, λίμνη μὲ πλοῖα, καὶ ἄλλα. Τώρα τὸ καραβάνιον κατέρχεται θινώδη λόφον ἑλικοειδῶς μετὰ κόπου. Μερικαὶ κάμηλοι κινδυνεύουν νὰ σωριασθοῦν. Ἀλλ' ἀμέσως τὰ ἡνία ἀνασύρονται καὶ καταβαίνουν προσεκτικαί. Ὁ ἥλιος λαμβάνει ἐρυθρὸν χρῶμα καὶ αἱ ριπτόμεναι σκιαὶ ἔχουν μηκυνθῆ. Αἴφνης ἀκούεται δυνατὸς χρεμετισμὸς τῶν καμήλων· ὀσφραίνονται ὕδωρ. Ὑπερβαίνουν χαμηλὸν βραχῶδες ὕψωμα, ὁπότε ἐμφανίζεται πράσινον τοπίον ἐν μέσῳ τῆς κιτρινοερύθρου ἄμμου· εἶναι ὄασις, διαγραφομένη ὑπὸ τῶν κλώνων τῶν φοινίκων.

Κατὰ πρῶτον οἱ ἀγωγιάται ποτίζουν τὰς καμήλους καὶ τὰς ἐκφορτώνουν. Ἔπειτα τὰ πεινῶντα ζῷα σπεύδουν εἰς τὰ πλησίον πενιχρὰ λειβάδια. Ὁ θερμὸς καύσων ὑποχωρεῖ εἰς τὴν ζωογόνον δροσερότητα. Στήνονται σκηναὶ καὶ ἀνάπτεται πῦρ. Ἔπειτα οἱ μὲν ἀγωγιάται κάθηνται πλησίον τῶν χορτασμένων καμήλων, οἱ δ' ἄλλοι ταξιδιῶται μεταβαίνουν πρὸ τῶν πλινθίνων καλυβῶν παλαιοτάτου χωρίου, ὅπου συνομιλοῦν, καπνίζουν καὶ παίζουν. Ἡ σελήνη ρίπτει τὸ ἀργυρόχρουν φῶς της εἰς τοὺς φαιδροὺς ὁμίλους καὶ ἐνθυμίζει ὅτι εἶναι καιρὸς νὰ ἀποχαιρετήσουν τοὺς κατοίκους τῆς ὄάσεως καὶ νὰ ἡσυχάσουν. Πρέπει μὲ τὴν χαραυγὴν τῆς ἑπομένης νὰ κινήσουν καὶ νὰ ἐξακολουθήσουν τὴν πορείαν· τὸ αὐτὸ θὰ ἐπαναληφθῇ ὄχι μόνον αὔριον, ἀλλὰ καὶ μεθαύριον, ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα ἢ ἀκόμη καὶ ἐπὶ μῆνας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΦΡΙΚΗΣ

Ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τῆς Βορείου Ἀφρικῆς μεγαλυτέραν ὁμοιότητα πρὸς τὴν Εὐρώπην ἔχουν αἱ βόρειοι προεκτάσεις αὐτῆς, δηλαδὴ αἱ χῶραι τοῦ Ἄτλαντος καὶ ἡ Κυρηναϊκή. Αἱ λοιπαὶ χῶραι ὁμοιάζουν περισσότερον πρὸς τὴν Πρόσω Ἀσίαν. Ὅπως ἐκεῖ, οὕτω καὶ ἐδῶ, λόγῳ τῆς ξηρότητος τοῦ κλίματος, σχηματίζονται ἔρημοι, καὶ διὰ τοῦτο μεγάλαι ἐκτάσεις δὲν ἔχουν

66. Χωρίον τῆς Βορείου Ἀφρικῆς. Αἱ οἰκίαι εἶναι κτισμέναι μὲ πηλόν.

πυκνὸν πληθυσμόν. Ἡ Ἀραβικὴ ἔρημος συνεχίζεται διὰ τῆς μεγάλης τροπικῆς ἐρήμου Σαχάρας. Ἡ ἐξαιρετικὴ εὐφορία τῆς Μεσοποταμίας μὲ τὸν Εὐφράτην καὶ τὸν Τίγρην ἐπαναφαίνεται εἰς τὴν Αἴγυπτον ὡς «δῶρον τοῦ Νείλου». Ὡς πρὸς δὲ τοὺς κατοίκους, ἡ ὁμοιότης εἶναι γενική· καθ' ὅλην τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν συναντῶμεν τοὺς Ἄραβας καὶ τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν. Ὁ πληθυσμὸς οὗτος, τὰ τζαμιά, οἱ μιναρέδες καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αἱ κιβωτιοειδεῖς οἰκίαι δίδουν εἰς τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν ὄψιν ἀνατολικήν. Οἱ Ἄγγλοι εἶχον ἄλλοτε μεγάλην πολιτικὴν ἐπιρροὴν εἰς τὴν Αἴγυπτον, οἱ Ἰταλοὶ κατεῖχον πρὸ τοῦ δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου τὴν Λιβύην, οἱ δὲ Γάλλοι κατέχουν τὰς χώρας τοῦ Ἄτλαντος μετὰ τῆς Σαχάρας. Ἕνεκα τούτου εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Βορείου Ἀφρικῆς φαίνεται ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐπίδρασις.

Ἀσκήσεις. — *1. Ἀπομνημόνευσε τὰς χώρας τῆς Βορείου Ἀφρικῆς. — 2. Ἐκ τοῦ πίνακος 7 προσδιόρισε τὸν πληθυσμὸν ταύτης. — 3. Σχεδίασε τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν καὶ χρωμάτισε ἰδιαιτέρως τὰς γαλλικὰς κτήσεις. — 4. Ταξίδευσε ἐκ τοῦ Πειραιῶς εἰς τὸ Κάιρον καὶ τὸ Ἀσουάν.*

2. Η ΤΡΟΠΙΚΗ ΔΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΦΡΙΚΗ

Γενικά. — Τὸ μεγαλύτερον τοῦτο τμῆμα τῆς Ἀφρικῆς διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν Βόρειον Ἀφρικήν. Εἶναι τροπικόν, δηλαδὴ θερμόν, ὑγρὸν καὶ ἀνθυγιεινόν, γεμᾶτον ἀπὸ πυκνὰ δάση, ἄγρια ζῶα καὶ πτηνά. Πανταχοῦ παρουσιάζεται ἡ Μαύρη φυλὴ (ἢ Νιγρητική), ἡ ὁποία διακρίνεται εἰς τοὺς Σουδανέζους καὶ εἰς τοὺς Μπαντοῦ. Ἡ πρὸς τὴν Σαχάραν περιοχὴ λέγεται **Σουδάν**, ἡ δὲ περὶ τὸν Ἰσημερινὸν **Ἰσημερινὴ Ἀφρική.**

Α'. ΣΟΥΔΑΝ

Φυσικὴ ἄποψις. — Ὅπως ἡ Σαχάρα κατέχει ζώνην τῆς Ἀφρικῆς, οὕτω νοτίως αὐτῆς ἐκτείνεται ὡς ζώνη ἐκ Δ. πρὸς Α. τὸ Σουδάν. Εἶναι παλαιογενὲς ὀροπέδιον, παρουσιάζον βαθμῖδας καὶ καταβυθίσματα. Εἰς ἓν ἐκ τούτων εὑρίσκεται ἡ λίμνη **Τσάδα** (ὑψόμ. 240 μ.), εἰς τὴν ὁποίαν ρέουν πολλοὶ ποταμοί. Ὁ μέγας ποταμὸς Νίγηρ διαγράφει μέγα τόξον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ στρέφεται πρὸς τὴν ἀκτήν, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν χώραν **Ἄνω Γουινέαν.** Ὅσον περισσότερον ἀπομακρυνόμεθα τῆς Σαχάρας, τόσον ἡ χώρα γίνεται πλουσιωτέρα εἰς βροχάς. Αἱ ξηραὶ στέππαι μεταβάλλονται βαθμηδὸν εἰς **χλοερὰς στέππας.** Αὗται σκεπάζουν τὸ βόρειον μέρος τοῦ Σουδάν. Νοτιώτερον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀκολουθοῦν αἱ σαβάνναι, αἱ ὁποῖαι καλύπτουν τὰ δύο τρίτα τῆς ἐπιφανείας τοῦ Σουδάν. Πρὸς τὴν Ἄνω ὅμως Γουινέαν, ὅπου οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι ἀφίνουν εἰς τὰς κλιτῦς τῶν ὀρέων συνεχεῖς βροχάς, σχηματίζονται τροπικὰ δάση. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν τροπικῶν βροχῶν τὸ ἔδαφος μεταβάλλεται εἰς παχὺ καὶ κεραμόχρουν πέτρωμα, τὸν λατερῖτιν. Πρὸς τὴν θάλασσαν δὲ ἐκτείνονται προσχωσιγενεῖς πεδιάδες, ἡ τοῦ Σενεγάλη ποταμοῦ, ἡ τοῦ Γαμβία καὶ αἱ πεδιάδες τῆς Γουινέας, εἰς τὰς ὁποίας περιλαμβάνεται καὶ τὸ δέλτα τοῦ Νίγηρος.

66. Καμηλοπαρδάλεις εἰς τὴν ἀφρικανικὴν σαβάνναν.

Πανίς. — Αἱ χλοεραὶ στέππαι καὶ αἱ σαβάνναι τοῦ Σουδὰν εἶναι εὐχάριστον ἐνδιαίτημα πολλῶν ζώων. Ἀλλ' εἰς τὰ ὑγρὰ καὶ χαμηλὰ μέρη ἀναφαίνεται ἡ μῦγα **τσετσέ**, ἡ ὁποία βασανίζει τὰ ζῷα. Ἓν εἶδος αὐτῆς τσιμπᾷ τὸν ἄνθρωπον καὶ προξενεῖ τὴν φοβερὰν **ἀσθένειαν τοῦ ὕπνου.**

Κάτοικοι καὶ προϊόντα. — Μερικὰ μέρη τοῦ Σουδὰν κατοικοῦνται πυκνῶς ἀπὸ τοὺς Νιγρήτας Σουδανούς. Οὗτοι εἶναι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μωαμεθανοὶ καὶ διαμένουν εἰς μεγάλα χωρία, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Καλλιεργοῦν γεώμηλα, ἀραχίδας (φιστίκια ἀράπικα), ἀραβόσιτον, βάμβακα καὶ κέγχρον, ὁ ὁποῖος χρησιμεύει ὡς κυρία τροφὴ τῶν Νιγρητῶν. Διὰ λίπασμα μεταχειρίζονται στάκτην τῶν χόρτων, τὰ ὁποῖα καίουν

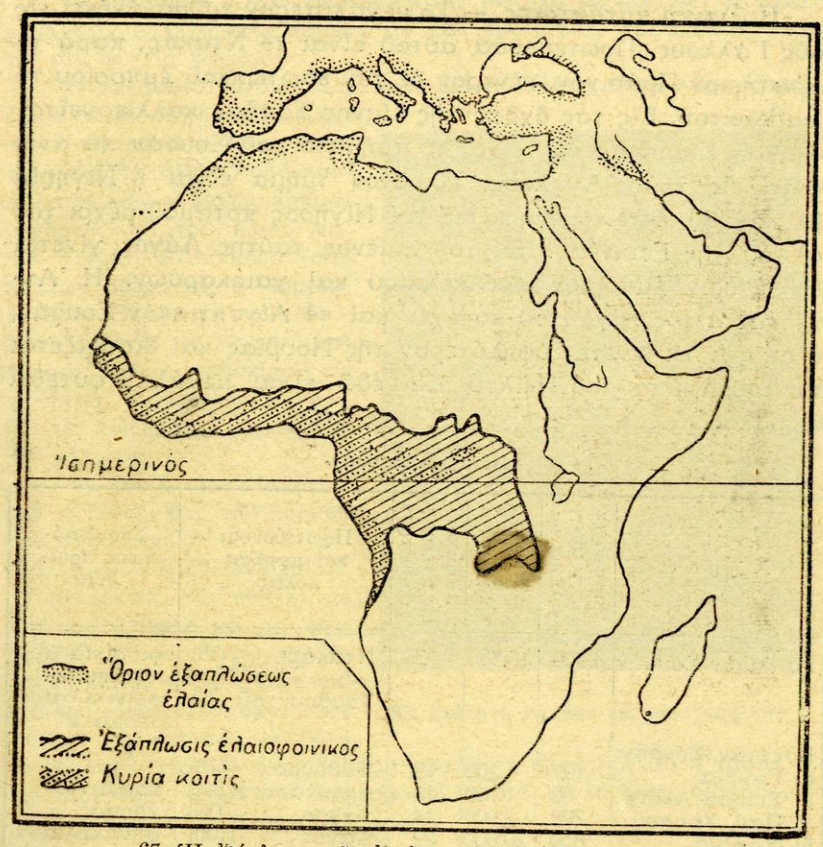

67. Ἡ ἐξάπλωσις τῆς ἐλαίας καὶ τοῦ ἐλαιοφοίνικος.

εἰς τὰς σαβάννας. Τὰ τροπικὰ δάση τῆς Ἄνω Γουινέας δίδουν φοινικέλαιον καὶ καουτσούκ, ἐξάγεται δὲ καὶ πολύτιμος ξυλεία (ἔβεννος, μαόνι). Παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Ἄνω Γουινέας ὑπάρχουν μεγάλαι φυτεῖαι κακαοδένδρων. Ἐνταῦθα παρατηρεῖται ἡ μεγίστη ἐπὶ τῆς Γῆς παραγωγὴ τοῦ κακάου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὸ Σουδὰν εἶναι χώρα, ἡ ὁποία ἔχει μέλλον. Μεταξὺ τῶν 50 ἑκατομμυρίων Νιγρητῶν ζοῦν σήμερον 27.000 λευκοί, λαμβάνοντες πολλὰς προφυλάξεις διὰ τὴν ὑγείαν των. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι καὶ 500 Ἕλληνες.

Πολιτικὴ κατάστασις. — Τὸ μεγαλύτερον τμῆμα ἀνήκει εἰς τοὺς Γάλλους. Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶναι τὸ **Ντακάρ**, παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Πράσινον, κέντρον δὲ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου τὸ **Τομβουκτοῦ**. Εἰς τὰς ὄχθας τῆς λίμνης Τσάδας καλλιεργεῖται βάμβαξ. Σπουδαιότερα εἶναι τὰ τμήματα τοῦ Σουδὰν τὰ ἀνήκοντα εἰς τοὺς Ἄγγλους. Τοιοῦτον τμῆμα εἶναι ἡ **Νιγηρία** (βλ. πίν. 8), ἐκτεινομένη πέριξ τοῦ Νίγηρος ποταμοῦ μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Γουινέας. Ἐκ τοῦ λιμένος ταύτης **Λάγος** γίνεται ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον φοινικελαίου καὶ γαιοκαρύων. Ἡ Ἀγγλία μετὰ τῆς Αἰγύπτου κατέχει καὶ τὸ Αἰγυπτιακὸν Σουδάν, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται ὑψηλότερον τῆς Νουβίας καὶ διασχίζεται καὶ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Νείλου. Καὶ ἐδῶ εἶναι μεγάλαι φυτεῖαι βάμβακος.

Πίναξ 8. Σουδάν.

Χῶραι	Ἐπιφάνεια εἰς τετραγ. χιλιόμετρα	Κάτοικοι εἰς χιλιάδας	Κάτοικοι εἰς 1 τετραγ. χιλιόμετρον	Πρωτεύουσαι καὶ μεγάλαι πόλεις	Σπουδαιότατα προϊόντα
Γαλλικὸν Σουδὰν	4.700	15.500	3	Ντακὰρ (55) Τομβουκτοῦ (6)	φιστίκια ἀράπικα φοινικέλαιον δέρματα
Βρετταν. Σουδάν:					
α) Γαμβία	107	200	19	Βαθοὺρστ (10)	
β) Σιέρρα Λεόνε	80	1.700	19	Φρηητάουν (44)	κακάον
γ) Παρ. Χρυσοῦ	208	2.900	14	Ἄκκρα (38)	χρυσὸς
δ) Νιγηρία	850	20.000	22	Λάγος (100) Ἰμπαντὰν (150)	φοινικέλαιον καουτσοὺκ
ε) Αἰγ. Σουδὰν	2.600	5.700	2	Χαρτοὺμ (50) Ὀμντουρμὰν (100)	βάμβαξ
Λιβερία	95	2.000	21	Μαυροβία (10)	καουτσοὺκ φοινικέλαιον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εἰς τὴν Ἄνω Γουινέαν ὑπάρχει καὶ μία ἐλευθέρα δημοκρατία τῶν Νιγρητῶν, ἡ **Λιβερία,** ἱδρυθεῖσα ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανοὺς κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἔχουν ἐγκαταστήσει ἐδῶ μεγάλας φυτείας καουτσούκ.

Τὸ κακάον. — Ὅταν τρώγωμεν τὴν σοκολάταν μας, δὲν φανταζόμεθα τοὺς ἀτελειώτους κόπους καὶ τὰς φροντίδας, τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖ μία φυτεία κακάου.

Ἡ κακαοφυτεία ὁμοιάζει πρὸς μικρὸν δάσος. Τὰ δένδρα εἶναι 3 ἕως 8 μέτρα ὑψηλὰ καὶ ἵστανται εἰς ἀπόστασιν 4 ἕως 6 μέτρων ἀπ' ἀλλήλων. Πρὸς προφύλαξιν τῶν εὐπαθῶν κακαοδένδρων ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ἀνέμου, φυτεύουν μεταξὺ τούτων βανανέας ἢ κομμιόδενδρα. Ἐπειδὴ τὸ κακαόδενδρον ἀγαπᾷ τὸ ὑγρὸν καὶ θερμὸν κλῖμα, εὐδοκιμεῖ εἰς τὰ ὑγρὰ τροπικὰ μέρη, ἰδίως δὲ εἰς ὕψη χαμηλότερα τῶν 300 μέτρων.

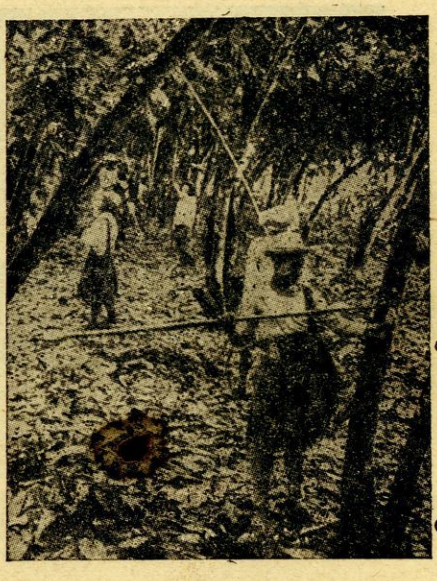

69. Συλλογὴ κακάου εἰς τὴν Ἀφρικήν.

Μὲ περιέργειαν παρατηρεῖ ὁ ξένος ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τὸν ἀγγουροειδῆ καρπὸν μεταξὺ μικρῶν ἐρυθρῶν ἀνθέων. Ὁ συλλέκτης τὸν κόπτει μὲ προσοχήν, ὥστε νὰ μὴ πειραχθοῦν οἱ παρακείμενοι κάλυκες καὶ τὰ ἄνθη. Ἐντὸς τοῦ καρποῦ εἶναι οἱ σπόροι, τῶν ὁποίων πρόκειται νὰ γίνῃ σειρὰ ἐπεξεργασιῶν ὅπως παρασκευασθῇ ἡ θρεπτικὴ αὕτη τροφή. Τὸ κακαόδενδρον ἀνθεῖ καὶ καρποφορεῖ καθ' ὅλον τὸ ἔτος, διὰτοῦτο δὲ αἱ συγκομιδαὶ δὲν σταματοῦν ποτέ.

Β'. ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΦΡΙΚΗ

Φυσικὴ ἄποψις. — Ἐκατέρωθεν τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Γουινέας μέχρι τῆς λίμνης τοῦ Ἐδουάρδου, ἐκτείνεται ἡ Ἰσημερινὴ Ἀφρική, ἡ ὁποία εἶναι ἡ θερμοτάτη καὶ ἡ βροχερωτάτη ζώνη τῆς ἠπείρου. Εἰς τὸ ἠφαιστειογενὲς ὄρος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καμερούν, τὸ ὁποῖον εἶναι πλησίον τοῦ μυχοῦ τοῦ κόλπου τῆς Γουινέας, πίπτει βροχὴ 10 μέτρων ὕψους (ἐν Ἀθήναις 0,40 μ.). Ἕνεκα τοῦ βροχεροῦ κλίματος ὁ μέγας ποταμὸς Κόγγος, ὁ ὁποῖος ρέει εἰς τεραστίαν λεκάνην, ἔχει πάρα πολὺ ὕδωρ. Εἰς τὸ τοιοῦτον ὑγρὸν τροπικὸν κλῖμα ἀναπτύσσονται πυκνὰ τὰ τροπικὰ ἢ παρθένα δάση, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐμφωλεύουν δηλητηριώδη ἔντομα καὶ ὄφεις, πίθηκοι, ἐλέφαντες, ποικιλόχρωμα πτηνὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ζῶα.

70. Καλύβαι ἰθαγενῶν τῆς Ἰσημερινῆς Ἀφρικῆς.
(Παρατηρήσατε τὰ ξύλα τῶν στεγῶν.)

Κάτοικοι. — Ὁ ὑγρὸς καύσων καθιστᾷ τὴν περιοχὴν ταύτην ἀνθυγιεινὴν διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ διὰ τοῦτο ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἀραιός. Οἱ Εὐρωπαῖοι προσβάλλονται ἀπὸ πυρετοὺς καὶ δυσεντερίαν, ὑποφέρουν δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοι, οἱ Μπαντοῦ. Διὰ τοῦτο διαμένουν καὶ ἐργάζονται εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι ὀλιγώτερον νοσηρόν. Καλλιεργοῦν κέγχρον καὶ ὄρυζαν. Πλὴν τούτων κατοικοῦν εἰς τὰ δάση καὶ Πυγμαῖοι, μὲ ἀνάστημα 1 μέτρου, ζῶντες κυρίως ἀπὸ τὸ κυνήγιον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πολιτικὴ κατάστασις καὶ προϊόντα. —Τὰ μεγαλύτερα μέρη τῆς Ἰσημερινῆς Ἀφρικῆς ἀνήκουν εἰς τοὺς Γάλλους, τοὺς Βέλγους καὶ τοὺς Πορτογάλους (βλ. πίν.9). Τὸ λεγόμενον **Βελγικὸν Κόγγον,** ἂν καὶ εἶναι ἐξαπλάσιον τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου, ἔχει 10 ἑκατομ. κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων λευκοὶ εἶναι μόνον 4.000. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Λεοπόλδβιλ** (40). Οἱ Μπαντοῦ εἶναι εἰδωλολάτραι, ἐγκαθιστοῦν δὲ εἰς τὰ τροπικὰ δάση φυτείας κακάου, καφὲ καὶ καπνοῦ. Οἱ Βέλγοι ἀνεῦρον ἐδῶ πλούσια κοιτάσματα χαλκοῦ καὶ ραδίου εἰς τὴν ΝΑ. περιοχὴν **Κατάγκαν,** ὅπου ἱδρύθη νέα πόλις, ἡ **Ἐλισάβετβιλ** (50). Ἀξιόλογος εἶναι καὶ ἡ **Στάνλεϋβιλ,** κατὰ τὸν μέσον ροῦν τοῦ ποταμοῦ.

71. Πασσαλόπηκτοι καλύβαι ἰθαγενῶν πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν ἀγρίων ζώων.

Ἡ πορτογαλικὴ ἀποικία **Ἀγγόλα** κεῖται νοτιώτερον, ὅπου ὑπάρχει μία ἐποχὴ βροχῶν· διὰ τοῦτο ἐνταῦθα ἐκτείνονται σαβάνναι. Ἡ Ἀγγόλα ἔχει 2.700.000 κατοίκους. Ἀπὸ τὴν πόλιν Βεγγουέλαν ἐστρώθη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ μὲ ἀγγλικὰ ἔξοδα, φθάνουσα εἰς τὰ χαλκωρυχεῖα τῆς Κατάγκας, πρὸς εὔκολον μεταφορὰν τοῦ χαλκοῦ διὰ τὴν παγκόσμιον ἀγοράν.

Συγκοινωνία. — Ὀλίγαι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ φέρουν ἐκ τῆς παραλίας εἰς τὰ μεσόγεια, διότι αἱ ἀκταὶ εἶναι ἀπότομοι. Ἡ συγκοινωνία ὅμως εἰς τὸν μέσον καὶ ἄνω ροῦν τοῦ Κόγγου γίνεται μὲ πλοῖα, τὰ ὁποῖα πλέουν μεταξὺ τῶν καταρρακτῶν. Ἀπὸ καιροῦ ἔχει ἀρχίσει καὶ συγκοινωνία δι' αὐτοκινήτων καὶ ἀεροπλάνων. Μεταξὺ τῶν λευκῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐνταῦθα ἐγκαταστήσει σταθμοὺς διὰ τὸ ἐμπόριον, ὑπάρχουν καὶ Ἕλληνες.

Τὸ παρθένον δάσος. — Δέκα μῆνας τὸ ἔτος πίπτουν ἐδῶ κανονικώτατα μετὰ μεσημβρίαν καὶ τὴν νύκτα ραγδαῖαι βροχαί. Εἰς τοιαύτην

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑγρασίαν καὶ θερμότητα ἀναπτύσσεται τὸ πυκνὸν παρθένον δάσος. Ἡ βλάστησις σχηματίζει τέσσαρα ἀλλεπάλληλα δώματα. Εἰς τὸ κατώτατον, τὸ ἔδαφος καλύπτεται ἀπὸ χαμηλὰ βότανα καὶ ἔρποντα φυτά. Ἀνωτέρω τούτων ὑψοῦνται ὑψηλοὶ θάμνοι καὶ νεαρὰ δένδρα. Ὑπεράνω αὐτῶν δένδρα 20 - 30 μέτρων ὕψους ἁπλώνουν κλάδους, μετὰ τῶν ὁποίων συμπλέκονται ἄπειρα ἐλισσόμενα φυτὰ καὶ ἀποτελοῦν πραγματικὴν στέγην. Ὑπεράνω ἀκόμη αὐτῶν ὑψοῦνται κατὰ διαστήματα, πολλάκις ἀνὰ ἑκατοντάδας μέτρων, μεμονωμένα πελώρια δένδρα φθάνοντα εἰς ὕψος 60 ἢ καὶ 70 μέτρων. Οἱ ἀτελεύτητοι καὶ λεπτοὶ κορμοὶ τῶν φυτῶν «λιάνων» περισφίγγουν τοὺς κορμοὺς τῶν δένδρων, ἀνέρχονται καὶ ἁπλώνονται ἀπὸ κορυφῆς δένδρου εἰς κορυφὴν ἄλλου, ὡς ἄρμενα πλοίου, κατέρχονται πάλιν εἰς τὸ ἔδαφος καὶ περιπλέκονται πάλιν εἰς ἄλλον κορμόν. Εἰς τοὺς κλάδους, τοὺς κλώνους καὶ εἰς αὐτὰ τὰ φύλλα ἐπικάθηνται πλῆθος παρασίτων. Λείπει ἐντελῶς ἡ δροσερὰ καὶ ζωογόνος ἐπίδρασις τοῦ ἀνέμου εἰς τὸ πυκνὸν τοῦτο καὶ κλειστὸν δασικὸν στέγασμα. Αἱ ἡμέραι ἐντὸς τούτου εἶναι σκοτειναί, αἱ δὲ νύκτες ἀκόμη βεβαίως σκοτεινότεραι.

Τὰ ὑγρὰ τροπικὰ δάση δὲν παρουσιάζουν τὴν αὐτὴν πανταχοῦ εἰκόνα. Μερικὰ ὅμως χαρακτηριστικὰ εἶναι γενικά· πάντοτε π.χ. τὰ δένδρα ἔχουν μεγάλας καὶ ἰσχυρὰς ρίζας, οἱ δὲ κορμοὶ των ὁμοιάζουν, ἂν καὶ ἀνήκει ἕκαστον δένδρον εἰς ἴδιον γένος· παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν ἡ ἀνύψωσις τῶν δένδρων κατὰ τρόπον ὀχυροῦ τείχους εἶναι γενική, καὶ πανταχοῦ εἶναι ἐστρωμένη δυσκολοδιάβατος ξυλεία, τὴν ὁποίαν ἐναποθέτει ἡ κανονικὴ καὶ διαρκὴς πλήμμυρα τῶν ποταμῶν.

Εἰς τὸν πλούσιον τοῦτον φυτικὸν κόσμον τοῦ σκοτεινοῦ δάσους διαμένουν σχετικῶς ὀλίγα ζῶα. Ἡ ζωὴ τούτων ἐμφανίζεται τὴν πρωΐαν καὶ τὴν ἑσπέραν εἰς τὰς ὑψηλὰς ἄκρας τῶν δένδρων. Ἀγριογαλαῖ, πίθηκοι μικροὶ καὶ μεγάλοι, περιφέρονται κατ' ἀγέλας εἰς τὰ δένδρα διὰ τῶν κλάδων. Παπαγάλοι καὶ ἄλλα πτηνὰ ζοῦν ἐπ' αὐτῶν, τρώγοντες μακαρίως καρπούς. Πολλὰ θηρία κατοικοῦν καὶ ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Τοιαῦτα εἶναι ἡ λεοπάρδαλις καὶ ὁ γορίλλας, ὁ ὁποῖος ἔχει ὕψος δύο μέτρων καὶ φθάνει τὸ βάρος τῶν τριῶν στατήρων. Μικραὶ ἀντιλόπαι, νανώδεις μόσχοι, μώνυχα πυγμαῖα, βουβαλίδια καὶ ἱππάρια διατρέχουν ἐλαφρῶς τὰ φυλλώματα, ὅπως γλιστροῦν καὶ οἱ ὄφεις, αἱ χελῶναι καὶ αἱ σαῦραι. Ἄφροντις ὁ ἐλέφας βαδίζει διὰ τοῦ δάσους, τῆς λόχμης καὶ τῶν περιπεπλεγμένων φυτῶν. Καὶ αὐτὰ τὰ δένδρα παραμερίζονται εἰς τὴν διάβασίν του, καὶ ἀφίνει πέρασμα, τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος ἐπωφελεῖται.

(Κατὰ τὸν S. Waibel)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πίναξ 9. Ἰσημερινὴ Ἀφρική.

Χῶραι	Ἐπιφάνεια εἰς τετραγ. χιλιόμ.	Κάτοικοι εἰς χιλιάδας	Κάτοικοι εἰς 1 τετρ. χλμ.	Πρωτεύουσαι καὶ σπουδαῖαι πόλεις (κάτοικοι εἰς χιλιάδας)	Σπουδαιότατα προϊόντα γενικῶς
Γαλλ. Ἰσημ. Ἀφρ.	3.370.000	3.200	1,4		φοινικέλ. κακάον
Βελγικὸν Κόγγον	2.385.000	10.000	4,1	Λεοπόλδβιλ (40) Ἐλισάβετβιλ (50)	χαλκὸς καουτσοὺκ
Ἀγγόλα	1.250.000	2.500	2	Ἅγ. Παῦλος τῆς Λοάνδης (20)	κακάον φοινικέλ. καπνὸς
Καμεροὺν (Γαλλικὴ ἐντολή)	430.000	2.200	5	Δουάλα (20)	κακάον

Ἀσκήσεις. — *1. Σύγκρινε τὸ παρθένον δάσος πρὸς δάσος τῆς πατρίδος μας. — 2. Σχημάτισε χάρτην τῆς Ἰσημερινῆς Ἀφρικῆς· διάγραψε τὰς ἀκτάς, τοὺς ποταμούς, τὰ πολιτικὰ ὅρια. Χρωμάτισε τὰ πυκνὰ δάση. — 3. Ὅρισε τὰς συγκοινωνιακὰς ὁδοὺς τῆς Ἰσημερινῆς Ἀφρικῆς.*

3. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

Φυσικὴ ἄποψις. — Ἡ Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ εἶναι ὑψηλὴ χώρα, χωριζομένη ἀπὸ τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Κόγγου ὑπὸ σειρᾶς ὀρέων καὶ καταπίπτουσα πρὸς Α. εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν καὶ ἐν μέρει εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Ὁ κόλπος τοῦ Ἄδεν χωρίζει τὴν Ἀραβίαν ἀπὸ τὴν χερσονησοειδῆ χώραν **Σομαλίαν.**

Ἡ Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ εἶναι γενικῶς ὑψίπεδον μέσου ὕψους 1.000 μέτρων, τὸ ὁποῖον διακόπτεται ὑπὸ μεγάλης ταφροειδοῦς καθιζήσεως καὶ ὑπὸ μεμονωμένων ὀρέων· ἡ καθίζησις, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἐκ Β. πρὸς Ν., περικλείει σειρὰν μεγάλων λιμνῶν, εἰς δὲ τὰς πλευρὰς αὐτοῦ ὑψώνονται ἐσβεσμένα ἢ καὶ ἐνεργὰ ἡφαίστεια. Τὸ ἐσβεσμένον ἡφαίστειον **Κιλιμάντζαρον** (ὕψος 6.000 μέτρων) εἶναι τὸ ὕψιστον ὄρος τῆς Ἀφρικῆς· ἂν καὶ εὑρίσκεται πλησίον τοῦ Ἰσημερινοῦ, φέρει εἰς τὰς κορυφὰς παγετῶνας καὶ χιόνας. Ὑψηλὰ εἶναι καὶ τὰ ὄρη τῆς Αἰθιοπίας (Ἀβυσσηνιακαὶ Ἄλπεις), ἐπικαθήμενα εἰς σχιστολιθικὸν ὀροπέδιον, τὸ ὁποῖον περιστοιχίζεται ὑπὸ ἡφαιστείων. Ἐκ τῆς ἐνταῦθα λίμνης **Τάνας**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔχει τὰς πηγάς του ὁ ἀνατολικὸς βραχίων τοῦ Νείλου, ὁ **Κυανοῦς Νεῖλος**. Ὁ μακρότερος βραχίων αὐτοῦ, ὁ Λευκὸς Νεῖλος, ἐξέρχεται ἐκ τῆς μεγίστης λίμνης Βικτωρίας, ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς ὕψος 1.130 μέτρων καὶ κατέχει ἐπιφάνειαν διπλασίαν τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας.

Αἱ βροχαὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικὴν δὲν εἶναι τόσον ἄφθονοι, ὅπως εἰς τὴν λοιπὴν Ἰσημερινὴν Ἀφρικήν. Ἡ Σομαλία μάλιστα, ἡ ὁποία ἀντικρύζει τὴν Ἀραβίαν, εἶναι πτωχὴ εἰς

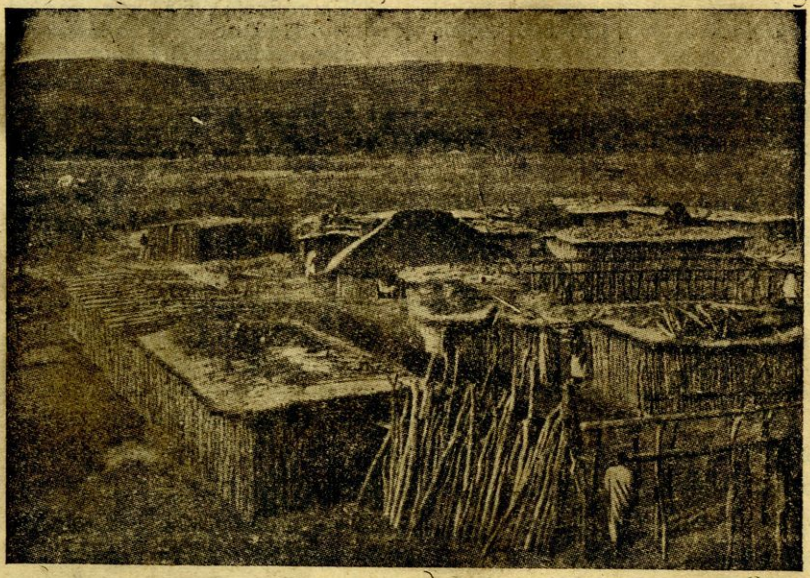

72. Χωρίον ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ.

βροχάς, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔδαφος ἐκεῖ εἶναι στεππῶδες. Μόνον ἡ παραλία πλησίον τοῦ Ἰσημερινοῦ δέχεται βροχὰς ἐκ τῶν νοτιοανατολικῶν ἀνέμων καὶ ἔχει πυκνὰ δάση, ἐκ φοινίκων τὸ πλεῖστον. Ἀλλαχοῦ ἐπικρατοῦν αἱ σαβάνναι, τὰ δὲ δάση περιορίζονται εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν, τὰς παραλιμνίους περιοχὰς καὶ τὰ χαμηλὰ μέρη τῶν ὀρέων. Ἡ Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ εἰς τὰ ὀροπέδια δὲν εἶναι νοσηρά, καὶ διὰ τοῦτο κατοικεῖται πυκνότερον ἢ ἡ λοιπὴ Ἰσημερινὴ Ἀφρική. Πλὴν τῶν Νιγρητῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐνταῦθα κατοικοῦν καὶ Εὐρωπαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐγκαταστήσει πολλὰς φυτείας ὁμοίας πρὸς τὰς φυτείας τοῦ Σουδάν.

Πολιτικὴ κατάστασις. — Ἡ Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ ἦτο μέχρι τοῦ 1940 διαμοιρασμένη μεταξὺ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Πορτογαλίας. Μετὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ἡ μὲν Ἀβυσσηνία ἀνέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν της, αἱ δὲ τέως ἰταλικαὶ ἀποικίαι πρόκειται νὰ τεθοῦν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν μιᾶς Μεγάλης Δυνάμεως. Ἡ κτῆσις τῆς Γαλλίας εἶναι ἡ μικρὰ περιοχὴ τῆς Σομάλης **Γαλλικὴ Σομαλία**, παρὰ τὸν πορθμὸν Βάβ - ἐλ - Μανδέβ, καὶ διὰ τοῦτο ὁ λιμὴν αὐτῆς **Τζιμπουτὶ** ἔχει σπουδαιότητα. Ἐκ τούτου σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἄγει εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Αἰθιοπίας **Ἀδδὶς - Ἀμπέμπα** (90).

1. Ἡ Αὐτοκρατορία τῆς Αἰθιοπίας ἢ Ἀβυσσηνίας (900.000 τετραγ. χιλιόμ.) ἔχει 10 ἑκατομμύρια κατοίκους. Τὰ ἐδάφη αὐτῆς ἐκτείνονται κατὰ βαθμῖδας εἰς διάφορα ὕψη· διὰ τοῦτο, τὸ κλῖμα εἰς μὲν τὰ χαμηλὰ μέρη εἶναι θερμόν, εἰς δὲ τὰ ὑψηλὰ καθίσταται εὔκρατον.

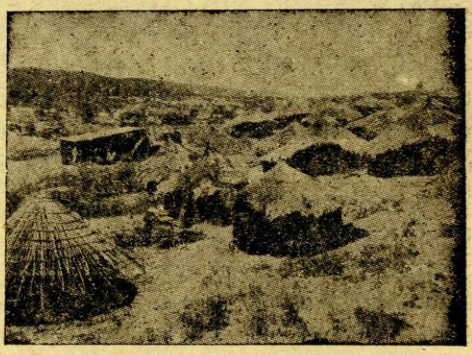

73. Χωρίον τῆς Ἀβυσσηνίας. (Παρατηρήσατε τὸ σχῆμα τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν στεγῶν των.)

Εἰς τὰ χαμηλὰ μέρη εὐδοκιμεῖ τὸ ζαχαροκάλαμον, ἡ ὄρυζα καὶ ὁ βάμβαξ. Ὑψηλότερον τῶν 1.000 μέτρων εὐδοκιμεῖ ὁ καφές, ὁ καπνὸς καὶ ἡ ἄμπελος. Τέλος, ὑψηλότερον τῶν 2.700 μέτρων εἶναι ἡ περιοχὴ ὅπου καλλιεργοῦνται γεώμηλα καὶ σῖτος καὶ τρέφονται ἵπποι καὶ βόες. Οἱ Αἰθίοπες διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους Νιγρίτας, διότι αὐτοὶ ἀνήκουν εἰς τοὺς χαμιτικοὺς λαούς. Μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Αὐτοκρατορίαν ἄλλοτε εὑρίσκοντο εἰς σχέσεις καὶ ἀπὸ ἕλληνας ἱεραποστό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λους παρέλαβον τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Εἶναι ὅμως μονοφυσῖται, ὅπως καὶ οἱ Κόπται τῆς Αἰγύπτου.

Ἡ Αἰθιοπία ἔχει ἀξιόλογον ἐξαγωγὴν καφὲ καὶ δερμάτων διὰ τοῦ λιμένος τοῦ Τζιμπουτί. Οἱ Ἰταλοί, οἱ ὁποῖοι εἶχον κατακτήσει διὰ βραχὺ χρονικὸν διάστημα τὴν χώραν, εἶχον ἀναλάβει νὰ ἀναπτύξουν τὴν συγκοινωνίαν διὰ αὐτοκινητικῶν ὁδῶν καὶ νὰ συνδέσουν τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Αἰθιοπίας διὰ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μετὰ τῆς **Μασσάβας**, ἡ ὁποία εἶναι λιμὴν εἰς τὴν παράλιον χώραν Ἐρυθραίαν· ἡ χώρα αὕτη, συνορεύουσα πρὸς τὴν Γαλλικὴν Σομαλίαν, πρὸ πολλοῦ ἦτο ἀποικία τῆς Ἰταλίας.

Ἡ χερσόνησος **Σομάλη**, θερμὴ καὶ στεππώδης χώρα, ἔχει μικρὰν οἰκονομικὴν σημασίαν. Ἦτο διαμοιρασμένη μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἰταλίας.

2. Ἡ **Βρεττανικὴ Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ** συνέχεται μεσογείως ἀφ' ἑνὸς μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Σουδὰν καὶ ἀφ' ἑτέρου μετὰ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς. Οὕτως αἱ Βρεττανικαὶ κτήσεις φθάνουν ἕως τὴν πόλιν τοῦ Ἀκρωτηρίου (Κεϊπτάουν). Εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν ἀνεπτύχθη ὡς ἐμπορικὴ πόλις ἡ **Μομβάζα**, ἐξάγουσα πολὺν βάμβακα. Ἀπ' αὐτὴν σιδηρόδρομος ἀναβαίνει εἰς τὴν χώραν Οὐγάνδα, ὅπου εἶναι ἡ μεγάλη λίμνη τῆς Βικτωρίας. Ἀπὸ δὲ τὴν πόλιν **Δαρεσαλὰμ** ἄλλος σιδηρόδρομος φθάνει εἰς τὴν λίμνην Ταγκανίκαν.

3. Ἡ **Πορτογαλικὴ ἀποικία Μοζαμβίκη** ἐκτείνεται νοτιώτερον. Ἔχει κλῖμα νοσηρὸν καὶ διὰ τοῦτο κατοικοῦν ἐδῶ πολὺ ὀλίγοι Εὐρωπαῖοι. Ἂν καὶ εἶναι πορτογαλική, εὑρίσκεται ὑπὸ ἀγγλικὴν ἐπιρροήν. Ἀπὸ τὰς ἀκτὰς δύο σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ διευθύνονται πρὸς μεσογείους ἀγγλικὰς κτήσεις, τὴν **Ροδεσίαν** καὶ τὸ **Τράνσβααλ**.

Ἀσκήσεις. — 1. Διατί ὁ λιμὴν Τζιμπουτὶ ἔχει σπουδαιότητα διὰ τὴν Γαλλίαν; — 2. Σχημάτισε τομὴν ἐκ τῆς λίμνης Βικτωρίας μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Γουαρδαφούι. — 3. Ποῖα τὰ ἐξαγόμενα προϊόντα τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

4. ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ

Γενικά. — Ἡ Νότιος Ἀφρικὴ ἔχει σχῆμα τριγώνου, τοῦ ὁποίου αἱ δύο παράλιοι πλευραὶ λήγουν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῶν Βελονῶν. Τοῦτο εὑρίσκεται εἰς τὸν αὐτὸν μεσημβρινὸν μετὰ τῆς Κερκύρας, τὸ δὲ νότιον γεωγραφικὸν πλάτος αὐτοῦ (35°) εἶναι ἴσον πρὸς τὸ βόρειον γεωγραφικὸν πλάτος τῆς Κρήτης. Πλησίον αὐτοῦ εἶναι καὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Ἡ νοτία αὕτη ἀκτὴ ἐχρησίμευε, πρὸ τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ

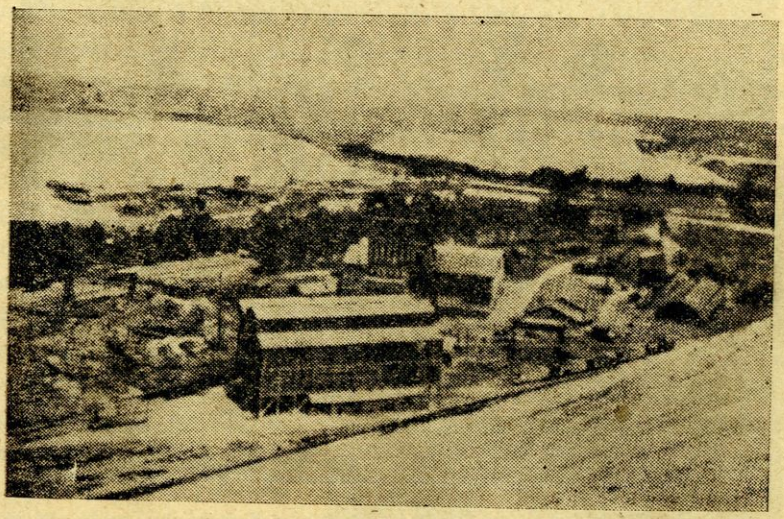

74. Τὸ μέγιστον χρυσωρυχεῖον τοῦ κόσμου παρὰ τὸ Γιοχάννεσμπουργκ.

Σουέζ, ὡς σταθμὸς τῆς συγκοινωνιακῆς ὁδοῦ πρὸς τὰς Ἰνδίας. Οἱ ἀρχαιότεροι τῶν εἰς τὴν χωραν εὐρωπαίων ἀποίκων εἶναι οἱ λεγόμενοι Μπόερς, οἱ ὁποῖοι κατάγονται ἀπὸ τὴν Ὁλλανδίαν. Ἡ Νότιος Ἀφρικὴ εἶναι μία τῶν πολυτιμοτέρων μεταλλειοφόρων χωρῶν τῆς Γῆς καὶ ἀνήκει εἰς τοὺς Ἄγγλους.

Φυσικὴ ἄποψις. — Τὸ μέσον ὕψος τῆς χώρας εἶναι 1.300 μέτρα, ἀλλὰ τὰ ὄρη αὐτῆς ἐκτείνονται παραλλήλως τῶν ὠκεανῶν, οὕτω δὲ ἡ Νότιος Ἀφρικὴ λαμβάνει μορφὴν πινακίου. Ἔ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νεκα τῆς θέσεως αὐτῆς ἐν τῇ νοτίῳ εὐκράτῳ ζώνῃ ἔχει κλῖμα ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς Βορείου Ἀφρικῆς. Λόγῳ τῆς θέσεως τῶν ὀρέων της ὀλίγαι βροχαὶ φθάνουν εἰς τὰ μεσόγεια. Πρὸς τούτοις εἰς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν ρέει τὸ ψυχρὸν ρεῦμα τῆς Βεγγουέλας, ὑπεράνω τοῦ ὁποίου ὁ ἀὴρ ψυχόμενος ρίπτει τὴν βροχὴν εἰς τὴν θάλασσαν· οὕτω φθάνει εἰς τὴν θερμὴν ἀκτὴν ξηρός.

Δι' αὐτὸ ἡ παραλία χώρα **Νάμιπ** καὶ ἡ ἐσωτερικὴ **Καλαχάρη** τῆς Ν. Ἀφρικῆς εἶναι ἁλμυραὶ ἢ ξηραὶ στέππαι Αὗται πρὸς

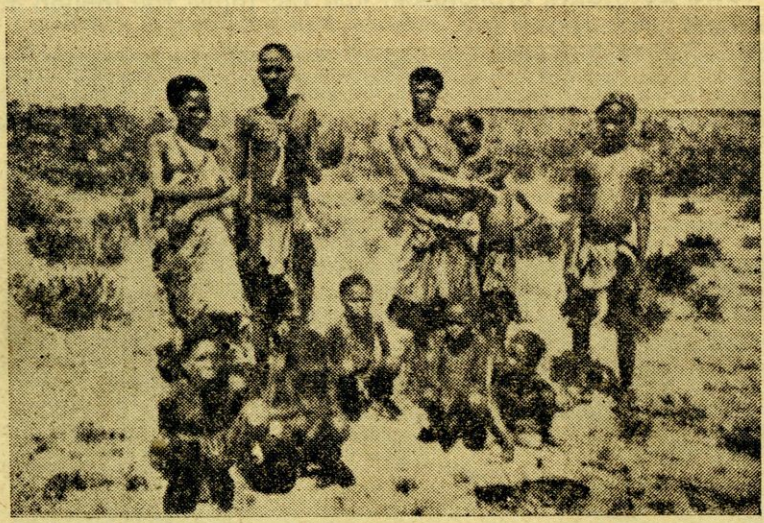

75. Οἰκογένεια Βουσμάνων εἰς τὴν Καλαχάρην.

τὰ πλευρικὰ ὄρη μεταβάλλονται εἰς θαμνώδεις στέππας, ὅπου ζοῦν μεγάλαι ἀγέλαι ἀγρίων ζώων, ἰδίως ἀπὸ ἀντιλόπας καὶ δορκάδας. Τρέφονται ἀκόμη εἰς αὐτὰς μεγάλα ποίμνια ζώων (αἶγες, πρόβατα). Ὅπου εἶναι δυνατὴ ἡ ἄρδευσις ἀπὸ ποταμὸν ἢ ἀπὸ ἀρτεσιανὸν φρέαρ, ἐκεῖ εἶναι ἐγκατεστημένοι καὶ λευκοὶ ἄποικοι.

Γενικῶς αἱ ἐξωτερικαὶ πλευραὶ τῶν ὀρέων καταπίπτουν κατὰ βαθμῖδας. Εἰς τὰ χαμηλὰ πεδία καλλιεργοῦνται μεσογειακαὶ φυτεῖαι ἢ καὶ τροπικαί, εἰς τὰ μέτρια κατὰ τὸ ὕψος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καλλιεργοῦνται σιτηρά, εἰς δὲ τὰ ὑψηλότερα περιφέρονται πολλὰ αἰγοπρόβατα.

Πολὺ μεγαλυτέραν σημασίαν ἀπὸ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν ἔχουν τὰ μεταλλευτικὰ προϊόντα, γαιάνθρακες, ἀδάμαντες καὶ ἰδίως χρυσός. Τὸ κέντρον τῆς χρυσωρυχίας εἶναι ἡ **Γιοχάννεσμπουργκ,** καὶ διὰ τοῦτο αὕτη ἀνεπτύχθη εἰς μεγάλην πόλιν (300). Ἀδάμαντες ἐξορύσσονται παρὰ τὸ **Κιμπερλέυ,** τὴν **Πραιτωρίαν** καὶ εἰς τὴν ἔρημον Νάμιπ.

Πολιτικὴ κατάστασις. — Ἡ κυριωτέρα ἀγγλικὴ κτῆσις ἐνταῦθα εἶναι ἡ **Νοτία Ἀφρικανικὴ Ἕνωσις.** Ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων κρατῶν, τοῦ **Ἀκρωτηρίου,** τῆς **Ὀράγγης,** τοῦ **Νατὰλ** καὶ τοῦ **Τράνσβααλ.** Ἔχει δύο πρωτευούσας, τὴν **Πραιτωρίαν** (85) καὶ τὴν **Κεϊπτάουν** (δηλαδὴ Πόλιν τοῦ Ἀκρωτηρίου, 220). Λόγῳ τοῦ εὐκράτου κλίματός της εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἀποικιακὴ περιοχὴ τῶν λευκῶν ἐν Ἀφρικῇ. Εἰς ὁλικὸν ἀριθμὸν 9 ἑκατομμυρίων κατοίκων, 2 ἑκατομμύρια εἶναι Εὐρωπαῖοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων 1.500 Ἕλληνες.

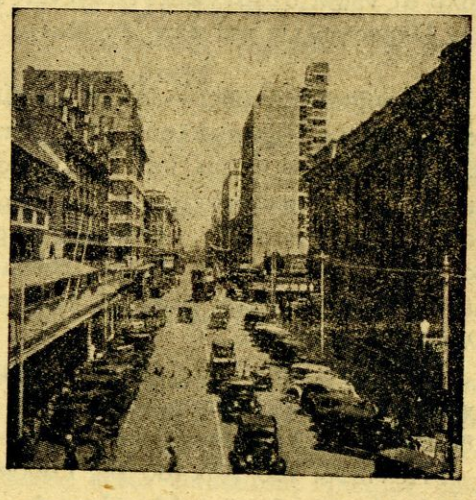

76. Κεντρικὴ ὁδὸς εἰς τὸ Γιοχάννεσμπουργκ.

Ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν ὑπάρχουν καὶ ἄλλα κράτη τῶν νέγρων. Οἱ ἰθαγενεῖς **Ὁττεντόττοι** καὶ **Κάφροι** ζοῦν ἢ ὡς κτηνοτρόφοι, ἢ ὡς ἐργάται εἰς τὰς πόλεις. Εἰς δὲ τὴν Καλαχάρην ὑπάρχουν λείψανα παλαιοτάτης φυλῆς, οἱ **Βουσμάνοι·** εἶναι χαμηλοῦ ἀναστήματος καὶ ζοῦν σκληρὸν βίον ὡς κυνηγοὶ εἰς τὰς ξηρὰς στέππας.

Ἡ Νότιος Ἀφρικὴ εἶναι ἡ πρώτη χρυσοφόρος χώρα τοῦ κόσμου, κατέχουσα πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς παγκοσμίου παρα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γωγῆς τοῦ χρυσοῦ. Κύριοι λιμένες εἶναι ἡ **Κεϊπτάουν** (220), ὁ **Λιμὴν Ἐλισάβετ** καὶ τὸ **Ντῶρμπαν** (200).

5. ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Γενικά. — Ἡ Ἀφρικὴ δὲν ἔχει πολλὰς καὶ μεγάλας νήσους ὅπως ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀσία. Μία μόνον εἶναι μεγάλη ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ, ἡ **Μαδαγασκάρη**, ἀνήκουσα εἰς τὴν Γαλλίαν. Εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν αἱ νῆσοι εἶναι μικραί, οὐδεμία δὲ φθάνει τὸ μέγεθος τῆς Κρήτης. Αἱ **Κανάριοι**, αἱ **Νῆσοι τοῦ Πρασίνου Ἀκρωτηρίου** καὶ αἱ **Νῆσοι τοῦ Κόλπου τῆς Γουινέας** εἶναι πλησίον τῆς ἠπείρου, ἐνῷ ἄλλαι, αἱ **Ἀζόραι**, ἡ **Ἀσσενσιὸν** καὶ ἡ **Ἁγία Ἑλένη**, γνωστὴ ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς αὐτὴν τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, εἶναι εἰς μεγάλην ἀπόστασιν. Εἶναι δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱ νῆσοι αὗται ἡφαιστειογενεῖς καὶ κτήσεις τῶν Ἱσπανῶν, τῶν Πορτογάλων καὶ τῶν Ἄγγλων.

Αἱ νῆσοι εἰδικῶς. — Αἱ νῆσοι **Μαδέρα** καὶ **Ἀζόραι** ἀνήκουν εἰς τοὺς Πορτογάλους, αἱ δὲ **Κανάριοι** εἰς τοὺς Ἱσπανούς. Ἔχουν ὑγιεινὸν κλῖμα καὶ θαυμασίας φυσικὰς καλλονάς, καὶ διὰ τοῦτο ἐπισκέπτονται αὐτὰς πολλοὶ περιηγηταὶ καὶ ἀσθενεῖς. Παράγουν οἶνον, νοστίμους καρποὺς καὶ πρώιμα λαχανικά. Ἐκ τῶν Καναρίων ἡ **Λὰς Πάλμας** καὶ ἡ **Τενερίφα** χρησιμεύουν ὡς σπουδαῖοι σταθμοὶ τῶν συγκοινωνιῶν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν.

Αἱ Νῆσοι τοῦ Πρασίνου Ἀκρωτηρίου εἶναι πορτογαλικαί· ἔχουν πτωχὴν βλάστησιν, διότι εἶναι πλησίον τῆς ξηρᾶς ζώνης τῆς Βορείου Ἀφρικῆς.

Αἱ Νῆσοι τοῦ Κόλπου τῆς Γουινέας εἶναι τέσσαρες τὸν ἀριθμόν, ἐκ τῶν ὁποίων δύο εἶναι ἀγγλικαὶ καὶ δύο πορτογαλικαί. Ἔχουν τὸ ὑγρότατον καὶ θερμότατον κλῖμα τῆς Ἰσημερινῆς Ἀφρικῆς καὶ παράγουν κακάον καὶ καπνόν. Αἱ δὲ Ἀσσενσιὸν καὶ Ἁγία Ἑλένη ἔχουν ἀποτόμους ἀκτὰς καὶ χρησιμεύουν ὡς σταθμοὶ καλωδίων.

Ἡ Μαδαγασκάρη. — Ἡ νῆσος αὕτη, μεγαλυτέρα κατὰ τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔκτασιν ἀπὸ τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου, ἔχει ὑψηλὰς ὀροσειρὰς πρὸς τὴν Α. πλευράν, καὶ διὰ τῶν νοτιοανατολικῶν κανονικῶν ἀνέμων δέχεται πλουσίας βροχὰς εἰς τὸ μέρος τοῦτο. Διὰ τοῦτο ἡ πλευρὰ αὕτη σκεπάζεται ἀπὸ πυκνὸν δάσος. Τοὐναντίον, τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ δυτικὸν μέρος εἶναι μᾶλλον ξηρὸν καὶ πλῆρες στεππῶν (3 ἑκατομ. κάτ.). Αἱ πρὸς Α. τῆς Μαδαγασκάρης νῆσοι δεικνύουν ὅτι ἄλλοτε ἡ νῆσος συνεδέετο μὲ τὰς Ἰνδίας. Διὰ τῶν νήσων τούτων, βοηθούμενοι ὑπὸ θαλασσίων ρευμάτων, ἦλθον μὲ τὰ ἀκάτιά των Μαλαῖοι ἀπὸ τὰς νήσους των καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐδῶ. Σπουδαιοτέρα τούτων εἶναι ἡ νῆσος **Μαυρίκιος,** ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦτο ὁ σπουδαιότερος σταθμὸς τῆς ὁδοῦ πρὸς τὰς Ἰνδίας. Σήμερον ἔχει μεγάλας φυτείας ζαχαροκαλάμου. Ἐπὶ μικρᾶς νήσου, πολὺ πλησίον τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, κεῖται ἡ **Ζανζιβάρη,** ἡ ὁποία ἄλλοτε κατεῖχε τὸ ἐμπόριον ὅλης τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς. Τὴν σπουδαιότητα αὐτὴν ἔχει σήμερον ἡ Μομβάζα.

Ἀσκήσεις. *— 1. Ποῖαι νῆσοι περὶ τὴν Ἀφρικὴν ἔχουν κατὰ τὸν χάρτην τῆς παγκοσμίου συγκοινωνίας σπουδαίαν θέσιν; — 2. Ἰχνογράφησε σχέδιον τῆς Ἀφρικῆς καὶ σημείωσε τὰς θαλασσίας ὁδούς, αἱ ὁποῖαι διέρχονται ἀπὸ τὰς νήσους.*

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Ἡ Ἀφρικὴ εἶναι ἡ ἤπειρος τῆς μαύρης φυλῆς τῶν **Νιγρητῶν.** Οὗτοι διακρίνονται εἰς δύο κυρίως ὁμάδας, τοὺς **Σουδανοὺς** καὶ τοὺς **Μπαντοῦ.** Ἑκάστη ἐξ αὐτῶν διαιρεῖται εἰς πολυαρίθμους φυλάς. Ἡ Ἀφρικὴ εἶναι ἀποικιακὴ ἤπειρος τῶν Εὐρωπαίων· τὰ μεγαλύτερα μέρη της ἐξουσιάζουν οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Γάλλοι. Ὀλίγοι ὅμως λευκοὶ ζοῦν εἰς αὐτήν, 3 περίπου ἑκατομ. ἐπὶ ὁλικοῦ ἀριθμοῦ 148 ἑκατομ. (Ἕλληνες 110.000). Οἱ Νιγρῆται τῆς Ἀφρικῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐζήτησαν προνόμια. Ἰδίως εἰς τὴν βιομηχανικὴν περιοχὴν τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς κατώρθωσαν νὰ ἔχουν μετὰ τῶν λευκῶν τὰ αὐτὰ δικαιώματα.

Ἡ Ἀφρικὴ εἶναι ἡ ἤπειρος τοῦ **τροπικοῦ κλίματος.** Ἔχει τὴν σχετικῶς μεγίστην θερμοκρασίαν, διότι τὸ μεγαλύτερον αὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς μέρος εὑρίσκεται εἰς τὴν θερμὴν ζώνην. Τὸ κλῖμα ἐδῶ εἶναι συγχρόνως θερμὸν καὶ ὑγρὸν (εἰς τὸ Τομβουκτοῦ ἡ θερμοκρασία τοῦ θερμοτέρου μηνὸς εἶναι 35° καὶ τοῦ ψυχροτέρου 29°). Εἰς τὸ Σουδὰν καὶ εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν μεταξὺ τοῦ Νίγηρος καὶ τοῦ Ζαμβέζη (δηλαδὴ 10° βορείως καὶ 10° νοτίως τοῦ Ἰσημερινοῦ) πίπτουν διαρκεῖς βροχαί.

Τοῦτο εἶναι τὸ **ὑγρὸν τροπικὸν κλῖμα.** Οἱ κατὰ τὸ κλῖμα

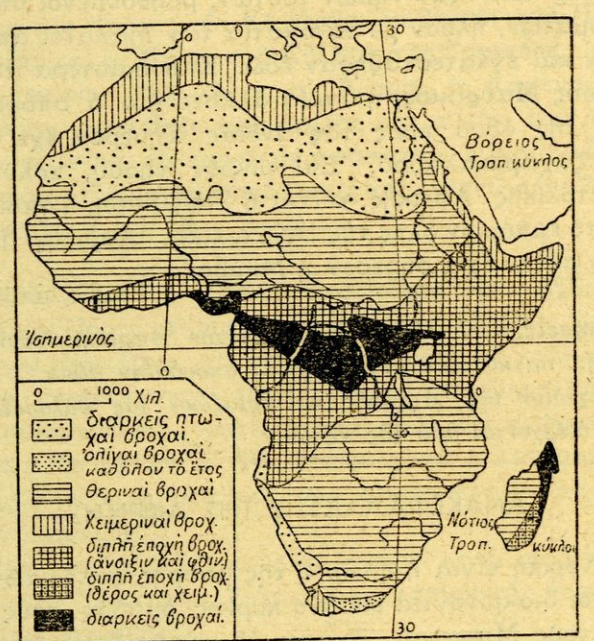

77. Ἡ διανομὴ τῶν βροχῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ.

αὐτὸ πνέοντες ἐκ Β. πρὸς Ν. κανονικοὶ ἄνεμοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν διεύθυνσιν πρὸς τὸν Ἰσημερινόν, λέγονται **ἀληγεῖς.** Πλησίον τῶν τροπικῶν κύκλων τῆς Γῆς τὸ κλῖμα εἶναι πάντοτε ξηρὸν (**ξηρὸν τροπικὸν κλῖμα**). Εἰς τὴν Ἀφρικὴν διακρίνονται ἴδιαι περιοχαὶ κατὰ τὴν βλάστησιν: τὸ πυκνὸν δάσος, ἡ σαβάννη, ἡ στέππη, ἡ ἔρημος καὶ ἡ ὄασις. Διὰ τὴν παγκόσμιον οἰκονομίαν ἀποφέρει **τροπικὰ φυτικὰ προϊόντα,** ὡς κακάον, καουτσούκ, φοινικέλαιον καὶ βάμβακα, προσέτι δὲ καὶ μέταλλα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

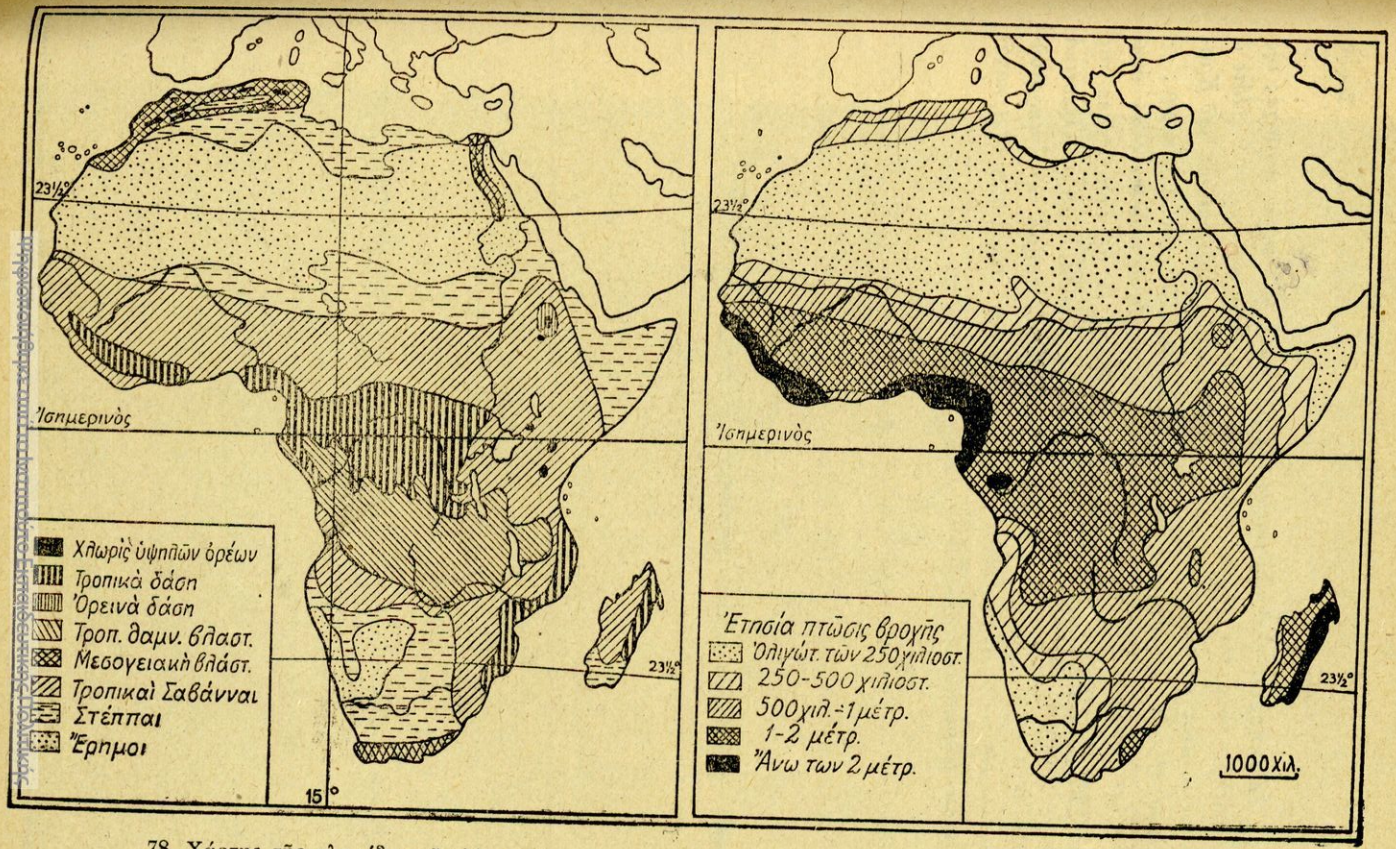

78. Χάρτης τῆς χλωρίδος τῆς Ἀφρικῆς.

79 Ἐτησία πτῶσις βροχῆς εἰς τὴν Ἀφρικήν.

Ἀσκήσεις. — *1. Σύγκρινε τὰς βροχερὰς καὶ ξηρὰς περιοχὰς τῆς Ἀφρικῆς πρὸς τὸν χάρτην τῆς ἐξαπλώσεως τῶν φυτῶν. — 2. Πότε ὁ ἥλιος ἵσταται κατακορύφως τὴν μεσημβρίαν εἰς τὸν τροπικὸν τοῦ Καρκίνου, εἰς τὸν Ἰσημερινὸν καὶ εἰς τὸν τροπικὸν τοῦ Αἰγόκερῳ ; — 3. Ἰχνογράφησε χάρτην τῆς Ἀφρικῆς καὶ διαίρεσε αὐτὸν εἰς τὰ ἀνεξάρτητα κράτη καὶ τὰς εὐρωπαϊκὰς κτήσεις. — 4. Τοποθέτησε τὰς σπουδαιοτάτας μεταλλοφόρους θέσεις καὶ τὰ σπουδαιότατα μεταλλευτικὰ προϊόντα. — 5. Ὅρισε εἰς ἕκαστον ἀφρικανικὸν τμῆμα τὴν ἐπικρατοῦσαν φυλήν. — 6. Ποῖαι εἶναι αἱ καταλληλότεραι περιοχαὶ πρὸς ἐγκατάστασιν Εὐρωπαίων καὶ διατί ;*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ ΚΑΙ ΩΚΕΑΝΙΑ

1. ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Γενικά.— Ἡ Αὐστραλία εἶναι ὄχι μόνον ἡ μικροτάτη, ἀλλὰ καὶ ἡ τελευταῖον ἀνακαλυφθεῖσα ἤπειρος. Τοῦτο προῆλθε, διότι ἔκειτο πέραν τῆς παγκοσμίου συγκοινωνίας. Κεῖται πέραν τῶν Ἰνδικῶν νήσων καὶ τέμνεται ὑπὸ τοῦ τροπικοῦ κύκλου τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου. Πρῶτος ἀνεκάλυψεν αὐτὴν ὁ Ὁλλανδὸς Τάσμαν τὸ 1642, ὀνομάσας αὐτὴν Νέαν Ὁλλανδίαν. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐξηρεύνησε τὸ ἀνατολικὸν αὐτῆς μέρος τὸ 1768, εἶναι ὁ Ἄγγλος **Κούκ.** Ἀπὸ τότε ἤρχισαν οἱ Ἄγγλοι νὰ στέλλουν ἐδῶ τοὺς καταδικαζομένους ἐγκληματίας καὶ διὰ τούτων νὰ σχηματίζωνται ἀποικίαι.

Ἡ Αὐστραλία μεταξὺ τῶν ἠπείρων παρουσιάζει τὰ περισσότερα παράξενα. Ἰδίως τοῦτο παρατηρεῖται μεταξὺ τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν. Τὰ ἐδῶ ζῶα, ὡς ὁ ὀρνιθόρρυγχος, ὁ μυρμηκοφάγος, ἡ καγκουρώ, πρὸ πολλοῦ ἔχουν ἐξαφανισθῆ ἀπὸ τὰς ἄλλας ἠπείρους. Οἱ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ζῶντες παλαιοὶ κάτοικοι (περὶ τὰς 60.000) ἔχουν ἰδιόρρυθμα χαρακτηριστικά· οἱ ἰθαγενεῖς οὗτοι Αὐστραλοὶ εἶναι ὁ περισσότερον ἀρχέγονος λαὸς ἀπὸ ὅσους γνωρίζομεν· εἶναι μέτριοι τὸ ἀνάστημα καὶ ἔχουν χρῶμα ὑπόμαυρον καὶ γυαλιστερόν.

Ἀπὸ τὴν ἀρχαϊκὴν αὐτὴν ζωικὴν μορφὴν ἐξηγοῦν, ὅτι ἄλλοτε ἡ Αὐστραλία ἦτο ἡνωμένη μετὰ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, εἰς τὴν ἐποχὴν δέ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγεννῶντο αἱ πτυχώσεις τῶν Ἄλπεων, ἡ Αὐστραλία ἀπεχωρίσθη ἀπ' αὐτὰς διὰ καθιζήσεως μέρους τῆς ξηρᾶς. Ὡσαύτως τὸ νησιωτικὸν τόξον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὴν Νέαν Γουινέαν ἐκτείνεται μέχρι τῆς Νέας Ζηλανδίας καὶ τῶν νήσων Φίτζι, ἦτο ἄλλοτε ἡνωμένον μετὰ τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αὐστραλίας· τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὸν ἀβαθῆ θαλάσσιον πυθμένα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀνυψοῦνται αἱ νῆσοι. Εἰς τὴν ΒΔ. ἀκτὴν τῆς Αὐστραλίας κοράλλια ἔχουν σχηματίσει τὸν μέγαν **σκοπελώδη φράκτην,** ὁ ὁποῖος εἶναι ἐπικίνδυνος εἰς τὴν ναυσιπλοΐαν.

Ὁ ἀρχέγονος Αὐστραλός. — Σταματῶμεν τοὺς ἵππους μας. Τί κινεῖται ἐκεῖ εἰς τὸ ἄνοιγμα τῆς λόχμης; Μὲ τὰς διόπτρας μας διακρίνομεν ὁμάδα ἰθαγενῶν, οἱ ὁποῖοι ἐγκαθιστοῦν προσωρινὴν κατοικίαν. Γυμνοὶ ἄνδρες, μὲ στίγματα εἰς τὸ στῆθος καὶ τοὺς βραχίονας, μεταφέρουν μεγάλους φλοιοὺς εὐκαλύπτου καὶ κλάδους δενδρυλλίων. Ἔπειτα στερεώνουν ζεῦγος κλάδων εἰς τὴν γῆν ἐγκαρσίως, δένουν τὴν διασταύρωσιν μὲ σχοινίον ἐκ χόρτου καὶ ἀκολούθως τοποθετοῦν κατ' εὐθεῖαν κλάδον ἀπὸ διασταυρώσεως εἰς διασταύρωσιν. Πρὸς τὸ προσήνεμον στηρίζουν φλοιοὺς καὶ κλάδους ἐπὶ τοῦ πλέγματος, τοποθετοῦν μεταξὺ τούτων χόρτον, καὶ ἡ ἀνθρωπίνη καλύβη εἶναι ἑτοίμη.

Ἀφίνομεν τοὺς ἵππους μας δεμένους νὰ βοσκήσουν καί, κρυπτόμενοι ἀπὸ τὰ φυλλώματα τῆς λόχμης, πλησιάζομεν διὰ νὰ ἴδωμεν καλύτερον. Ἐκεῖ πρὸ τῆς καλύβης κάθηται ἀνὴρ καὶ στρέφει γοργῶς μεταξὺ τῶν παλαμῶν του μακρὰν ράβδον, ἡ ὁποία εἰσχωρεῖ εἰς ὀπὴν τεμαχίου ξύλου, ἐξακολουθεῖ δὲ στέφων αὐτὴν διαρκῶς, μέχρις ὅτου τὸ ἄκρον τῆς ράβδου ἀρχίζει νὰ πυρώνεται καὶ νὰ ἐκβάλλῃ σπινθῆρας. Μία γυνὴ κύπτει πλησίον, φυσᾷ καὶ ἀμέσως τὰ ρινίσματα ἀνάπτουν· τότε θέτει ἐπάνω ξηρὰ κλαδία καὶ ἡ πυρὰ ἡτοιμάσθη. Ἕνας γενειοφόρος Αὐστραλὸς φθάνει σύρων μίαν καγκουρώ, τὴν ὁποίαν ἔχει φονεύσει μὲ τὸ ριπτόμενον ξύλον του, τὸ «μπούμεραγκ», ἤτοι τὸ ἀκόντιόν του, τοῦ ὁποίου ἡ αἰχμὴ εἶναι ἐκ λίθου. Τὸ θήραμα ἐκδέρεται καὶ τεμαχίζεται. Μὲ τοῦτο καὶ μὲ τὰς ρίζας, τὰς ὁποίας ἔχουν συλλέξει αἱ γυναῖκες, τὸ γεῦμα παρεσκευάσθη.

Πληθυσμός. — Ὁ ἰθαγενὴς πληθυσμὸς εἶναι ἐλάχιστος (60.000) ἀπέναντι τῶν λευκῶν ἀποίκων, οἱ ὁποῖοι, ὅλοι σχεδόν, εἶναι Ἀγγλοσάξονες· οὗτοι ἤρχισαν νὰ συρρέουν ἰδίως ἀπὸ τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅταν εἶχεν ἀνακαλυφθῆ ἐδῶ χρυσός. Ἤδη ὅμως, ὅτε τὰ χρυσοφόρα κοιτάσματα ὠλιγόστευσαν, ἡ μετανάστευσις ἔχει σχεδὸν σταματήσει. Ἡ ἤπειρος, ἂν καὶ ἡ ἔκτασίς της εἶναι 50 φορὰς μεγαλυτέρα τῆς Ἑλλάδος, ἔχει ἴσον ἀριθμὸν κατοίκων πρὸς αὐτὴν (7 ἑκατομμύρια). Ὁ μικρὸς οὗτος ἀριθμὸς ἐξηγεῖται ἀφ' ἑνὸς ἀπὸ τὰς μεγάλας ἐρημικὰς ἐκτάσεις τῆς ἠπείρου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἔχουν λάβει οἱ Αὐστραλοί, ὅπως ἐμποδίζουν τὸν ἀποικισμὸν τῶν ξέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νων· πρὸ πάντων ἀποκλείουν τοὺς κιτρίνους, διὰ νὰ ἀποφεύγουν τὸν συναγωνισμὸν εἰς τὰ χειροτεχνικὰ προϊόντα των. Οὕτως ἡ Αὐστραλία παράγει προϊόντα περισσότερα τῶν ὅσων ἔχει ἀνάγκην, καὶ ἐξ αὐτῶν μέγας πλοῦτος μεταφέρεται εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Εὐρώπης. Μεταξὺ τῶν λευκῶν ἐν Αὐστραλίᾳ ζοῦν καὶ Ἕλληνες, περὶ τὰς 20.000.

Θαλάσσιος διαμελισμός. — Ἡ Αὐστραλία δὲν ἔχει πλούσιον θαλάσσιον διαμελισμόν. Μόνον τὰ παράλια αὐτῆς πρὸς Β. διαμελίζονται ὀλίγον ὑπὸ τῆς θαλάσσης.

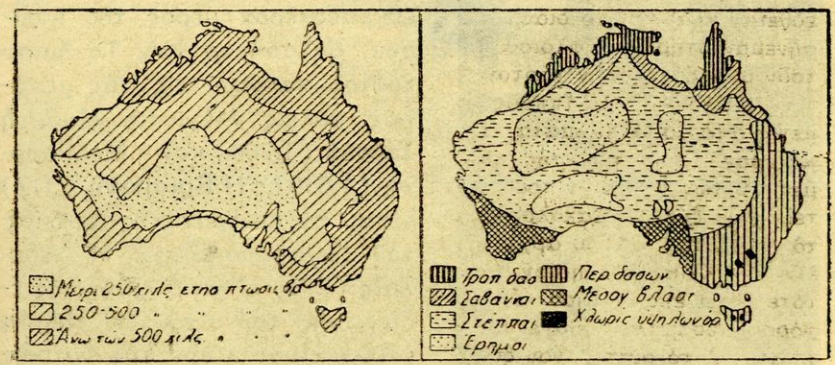

80. Αἱ βροχαὶ καὶ ἡ χλωρὶς τῆς Αὐστραλίας.

Φυσικὴ διαίρεσις. — Ἡ Αὐστραλία φυσικῶς διακρίνεται ἐκ Δ. πρὸς Α. εἰς τὰ ἑξῆς τρία μέρη :

1) Τὸ δυτικὸν ἥμισυ εἶναι χαμηλὸν ὀροπέδιον, πλῆρες ἀπὸ πετρώδεις καὶ ἀμμώδεις ἐρήμους. Τοῦτο συμβαίνει διότι οἱ συχνοὶ ἄνεμοι, οἱ νοτιοανατολικοί, συναντοῦν πρῶτον τὰ Αὐστραλιακὰ ὄρη, ὅπου χάνουν τὴν ὑγρασίαν των, οὕτω δὲ πέραν αὐτῶν πνέουν ζωηροὶ καὶ ὑψώνουν εἰς τὰς ἐρήμους μεγάλας θῖνας.

2) Τὸ ΝΑ. τμῆμα εἶναι βαθύπεδον, ὅπου ἡ ἔρημος συνεχίζεται, προβάλλουν ὅμως καὶ στέππαι καὶ ἀραιὰ δάση εὐκαλύπτων. Εἰς τὸ νότιον αὐτοῦ μέρος ρέει ὁ **Μώρραιυ** καὶ ὁ παραπόταμος αὐτοῦ **Ντάρλιγκ**, τῶν ὁποίων τὸ ὕδωρ χρησιμοποιεῖται δι' ἄρδευσιν τῶν ἀγρῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3) Ἡ τρίτη περιοχὴ εἶναι τὰ πτυχωσιγενῆ **Αὐστραλιακὰ ὄρη,** τὰ ὁποῖα ἀφίνουν πρὸς τὴν θάλασσαν στενὴν μόνον πεδιάδα. Λόγῳ τῆς ἀφθόνου πτώσεως βροχῶν ἔχουν ὡραῖα δάση. Βροχαὶ πολλαὶ πίπτουν καὶ εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς ἠπείρου, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν εἰς τὸ ὑγρὸν τροπικὸν κλῖμα· διὰ τοῦτο ἐνταῦθα ὑπάρχουν τροπικὰ δάση.

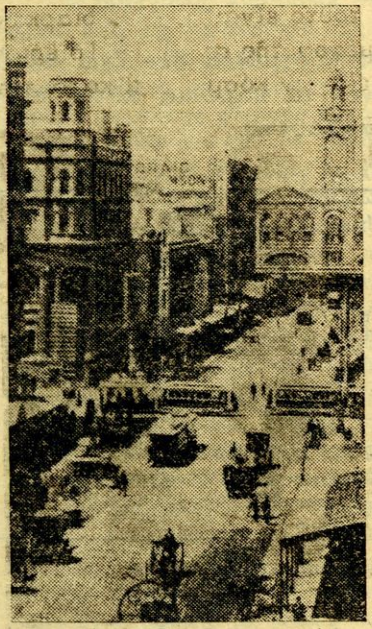

81. Μελβούρνη. Ἡ κίνησις εἰς κεντρικὴν ὁδόν.

Πόλεις. — Ὅλος σχεδὸν ὁ πληθυσμὸς εἶναι συγκεντρωμένος εἰς τὸ εὐφορώτερον καὶ εὐκραέστερον μέρος τῆς ἠπείρου, δηλαδὴ τὸ ΝΑ. Τὸ ἥμισυ τούτου κατοικεῖ εἰς τὰς μεγάλας πόλεις. Μέγισται εἶναι ἡ **Σίδνεϋ** (1.260) καὶ ἡ **Μελβούρνη** (1.030). Ἡ **Βρισβάνη** (317) εἶναι τὸ κέντρον τῆς φυτείας τοῦ ζαχαροκαλάμου. Ἡ **Ἀδελαΐς** (225) εἶναι ὁ λιμὴν τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ σίτου. Ἡ **Πέρθη** (200) εἶναι λιμὴν τῆς δυτικῆς ἀκτῆς.

Πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἄποψις. — Ἡ Αὐστραλία ἀποτελεῖ αὐτόνομον ὁμοσπονδίαν ἀπὸ ἓξ ἀποικίας, τῶν ὁποίων ἡ κοινὴ κυβέρνησις ἑδρεύει εἰς τὴν πολίχνην **Καμπέραν** (7), ΝΔ. τῆς Σίδνεϋ. Εἶναι χώρα κτηνοτροφικὴ καὶ γεωργικὴ μᾶλλον ἢ χώρα τῶν μετάλλων καὶ τῆς βιομηχανίας. Ὅλα τὰ χρήσιμα φυτὰ καὶ ἥμερα ζῶα εἰσήχθησαν ἐδῶ ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων.

Κτηνοτροφία. — Αἱ χλοεραὶ στέππαι τῶν μεγάλων ἐσωτερικῶν πεδιάδων εὐνοοῦν τὴν διατροφὴν προβάτων· ἓν εἶδος τούτων, τὸ ὁποῖον λέγεται **μερινόν,** ἀριθμεῖ περισσοτέρας τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

100 ἑκατομμυρίων κεφαλῶν. Ἡ ἐπερχομένη ὅμως πολλάκις ξηρασία ἐπιφέρει τὸν θάνατον κατὰ χιλιάδας, παρ' ὅλα τὰ ἀρτεσιανὰ φρέατα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀνοιγῆ. Ἐπὶ πλέον, τὰ μεταφερθέντα ἐνταῦθα κουνέλια ἔχουν τοσοῦτον πληθυνθῆ, ὥστε ἔγιναν πληγὴ διὰ τὴν κτηνοτροφίαν, διότι τρώγουν τὴν ἀναγκαίαν διὰ τὰ πρόβατα χλόην. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη διαρκῶς νὰ μετακινῶνται τὰ ποίμνια διὰ μέσου τῆς στέππης. Τὸ ἔριον τῆς Αὐστραλίας εἶναι τὸ πρῶτον εἰς τὸν κόσμον καὶ κατὰ τὴν

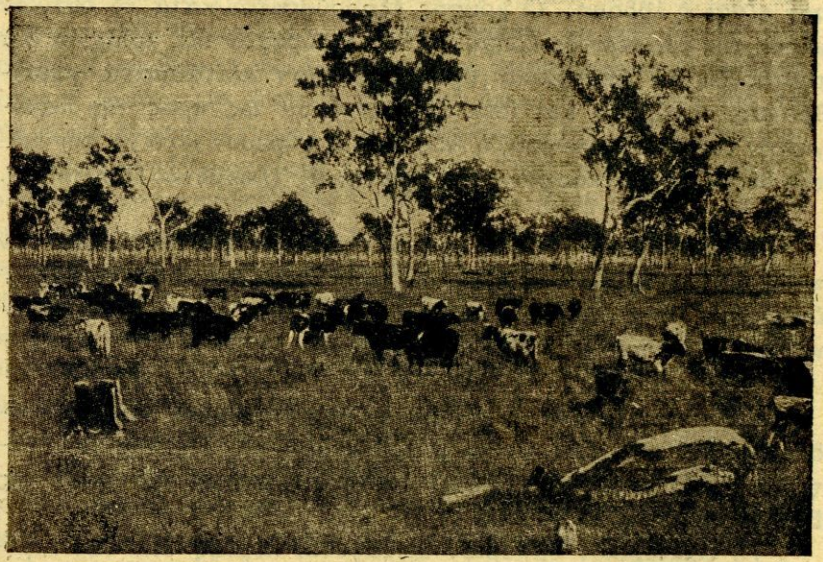

82. Στέππη μὲ εὐκαλύπτους εἰς Αὐστραλίαν.

ποσότητα καὶ κατὰ τὴν ποιότητα, μεταφέρεται δὲ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν.

Γεωργία. — Ἡ γεωργία ἀνεπτύχθη διὰ τῆς κατασκευῆς ἀρδευτικῶν ἔργων, κυρίως εἰς τὴν λεκάνην τῶν ποταμῶν Μώρραιυ καὶ Ντάρλιγκ. Ἐνταῦθα ἀπαντῶνται μεγάλοι σιταγροί, ἄμπελοι, κῆποι ὀπωροφόρων δένδρων, πάντων δὲ τούτων οἱ καρποὶ προορίζονται διὰ τὴν Εὐρώπην. Εἰς τὴν βορείαν ζώνην, τὴν τροπικήν, καλλιεργοῦνται ζαχαροκάλαμον, βανάναι καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βάμβαξ. Ἐπειδὴ εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον αἱ ὧραι τοῦ ἔτους εἶναι ἀντίστροφοι τῶν ἰδικῶν μας, ὁ θερισμὸς τοῦ σίτου εἰς τὴν Αὐστραλίαν γίνεται τὸν Δεκέμβριον καὶ τὸν Ἰανουάριον· τοιουτοτρόπως ἡμπορεῖ ἡ Εὐρώπη κατὰ τὸν χειμῶνα νὰ προμηθεύεται σῖτον.

Ὀρυκτά. — Κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἡ Αὐστραλία ἦτο ἡ πρώτη χώρα τῆς ἐξαγωγῆς χρυσοῦ, ἐνῷ σήμερον εἶναι ἡ ἑβδόμη. Ὁ χρυσὸς ἐξορρύσσεται κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τῆς ἐσωτερικῆς ἐρήμου, ὅπου ἱδρύθησαν καὶ πολίχναι διὰ τοῦτο. Εἰς τὰ ἀνατολικὰ ὄρη εὑρέθησαν κοιτάσματα γαιάνθρακος, μολύβδου καὶ ἰδίᾳ ψευδαργύρου· ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν τοῦ ψευδαργύρου, ἡ Αὐστραλία σήμερον κατέχει τὴν τρίτην θέσιν εἰς τὸν κόσμον (τὴν πρώτην αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι).

Βιομηχανία. — Ἡ βιομηχανία ἐγεννήθη ἐνταῦθα μετὰ τὸν πρῶτον Παγκόσμιον Πόλεμον, καὶ συνεχῶς ἀναπτύσσεται· ὑπάρχουν ὑφαντουργεῖα εἰς τὴν Σίδνεϋ καὶ εἰς τὴν Μελβούρνην μεταλλουργεῖα καὶ κονσερβοποιεῖα.

Συγκοινωνία καὶ ἐμπόριον. — Αἱ ἀνατολικαὶ πόλεις συνδέονται διὰ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μετὰ τῆς Πέρθης, μελετᾶται δὲ ἡ διὰ μέσου τῆς ἠπείρου σύνδεσις αὐτῶν καὶ μετὰ τῆς ΒΔ. ἀκτῆς.

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον διεξάγεται κυρίως διὰ τῶν λιμένων Σίδνεϋ καὶ Μελβούρνης, καὶ συνίσταται κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς τὴν ἐξαγωγὴν ἐρίου καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τὴν τοῦ σίτου, δερμάτων καὶ κρέατος. Πρώτη πελᾶτις εἶναι ἡ Μεγάλη Βρεττανία.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ

Ἡ Αὐστραλία εἶναι ἡ μόνη ἤπειρος, ἡ ὁποία ἐξ ὁλοκλήρου κεῖται ἐν τῷ νοτίῳ ἡμισφαιρίῳ. Λόγῳ τῆς ἀποκέντρου ταύτης θέσεώς της ἔχει ἀραιὰν συγκοινωνίαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἠπείρων· ἐπὶ πλέον, οἱ μεγαλύτεροι οἰκισμοί της κεῖνται ΝΑ., πρὸς τὴν μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένην θέσιν ἀπὸ τοῦ λοιποῦ κόσμου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἕνεκα τῆς ἀπομεμονωμένης ταύτης θέσεως ἡ Αὐστραλία ἐμφανίζει τόσα πολλὰ περίεργα, ὥστε δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πελώριον φυσικὸν μουσεῖον. Ὑπάρχουν ἰδιάζοντες ἀντιπρόσωποι φυτῶν καὶ ζώων, προσέτι δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἰθαγενὴς ἄνθρωπος παρουσιάζεται ὡς πρωτόγονος.

Ἀλλὰ καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς ἠπείρου εἶναι ἀξιοπαρατήρητος. Αἱ ἀποικίαι ἤρχισαν νὰ σχηματίζωνται ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1788. Ἀπὸ τοῦ 1848, ὁπότε ἀνευρέθησαν κοιτάσματα χρυσοῦ, συνέρρευσαν πολλοὶ μετανάσται. Ἀργότερον, ὅτε ταῦτα σχεδὸν ἐξηντλήθησαν, οἱ μετανάσται ἀπὸ χρυσωρύχοι ἔγιναν καλλιεργηταὶ καὶ κτηνοτρόφοι, οὕτω δὲ ταχέως ἡ Αὐστραλία ἔγινεν ἀποθήκη ἐρίου καὶ κρέατος διὰ τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν καὶ εἷς τῶν πρώτων σιτοβολώνων τῆς Γῆς.

Εἰς τοὺς Εὐρωπαίους ἐπιτρέπεται ἡ ἀποίκισις ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἐγκατασταθοῦν ὡς ἀγρόται. Εἰς τοὺς λοιποὺς ἀπαγορεύεται ἀπολύτως. Ἕνεκα τούτου ἡ Αὐστραλία εἶναι ἀραιότατα κατῳκημένη, ὁ πληθυσμός της ὅμως εἶναι ὁμοιογενής, ὅσον εἰς οὐδεμίαν ἄλλην ἤπειρον. Παράξενα ἀκόμη εἶναι καὶ τὰ ὅρια τῶν αὐστραλιακῶν ἀποικιῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι εὐθεῖαι γραμμαί, αἱ ὁποῖαι ἔχουν καθορισθῇ κατὰ γεωγραφικὰ μήκη καὶ γεωγραφικὰ πλάτη.

Ἀσκήσεις. — *1. Ἀπομνημόνευσε τὰς πόλεις τῆς Αὐστραλίας κατὰ τὰς φυσικὰς περιοχάς. — 2. Ποία ἀφρικανικὴ ἔρημος ἀντιστοιχεῖ κατὰ τὸ γεωγραφικὸν πλάτος πρὸς τὴν δυτικὴν αὐστραλιακὴν ἔρημον ; — 3. Εἰς ποῖον μέρος τῆς Αὐστραλίας τὸ κλῖμα ὁμοιάζει περισσότερον πρὸς τὸ τῆς Ἑλλάδος ;*

2. ΩΚΕΑΝΙΑ

Γενικά. — Ὑπὸ τὸ ὄνομα Ὠκεανία ἐννοοῦμεν τὰς μεγάλας νήσους Νέαν Ζηλανδίαν καὶ Νέαν Γουινέαν, ὡς καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων μετρίων καὶ μικρῶν νήσων, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐγκατεσπαρμέναι ἐν τῷ Εἰρηνικῷ ὠκεανῷ. Πλὴν τῆς πρώτης, ἡ ὁποία πολιτικῶς εἶναι αὐτόνομος, ὅπως καὶ ἡ Αὐστραλία, ὅλαι αἱ λοιπαὶ εἶναι κτήσεις διαφόρων κρατῶν : τῆς Μεγάλης Βρεττα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νίας, τῆς Γαλλίας, τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, τῆς Ὁλλανδίας, τῆς Ἰαπωνίας καὶ τῆς Χιλῆς (κράτους τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς).

Δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὰς νήσους τῆς Ὠκεανίας εἰς τὰς ἑξῆς τρεῖς συστάδας: 1) Ὑπὸ τὸ ὄνομα **Μελανησία** (λόγῳ τοῦ μαύρου χρώματος τῶν κατοίκων της) ἐννοοῦμεν τὸ νησιωτικὸν τόξον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς Νέας Γουινέας τελειώνει εἰς τὰς Ἑβρίδας. Εἰς αὐτὸ δύναται νὰ ὑπαχθῇ καὶ ἡ Νέα Ζηλανδία. 2) **Μικρονησία** ὀνομάζονται αἱ πολυάριθμοι νῆσοι, αἱ ὁποῖαι κεῖνται πρὸς Β. τῆς Μελανησίας. 3) **Πολυνησία** δὲ τὸ

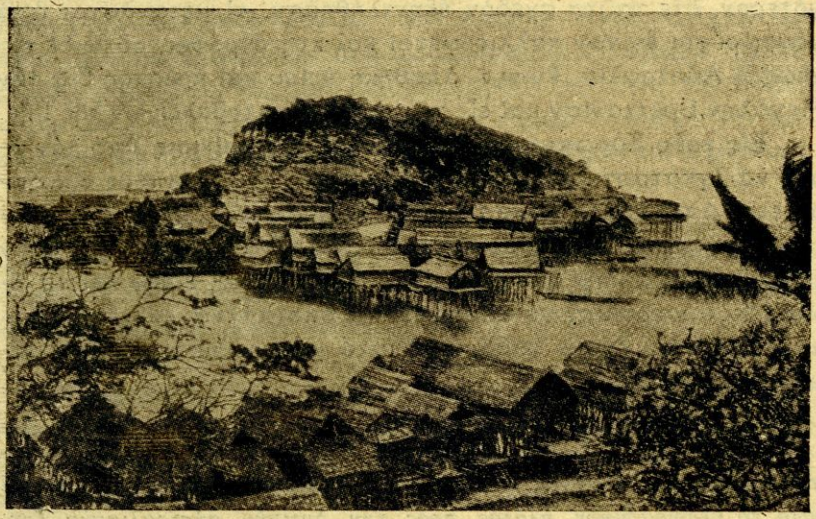

83. Συνοικισμὸς παπουασιωτῶν εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Ν. Γουινέας.

πλῆθος τῶν νήσων, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται πρὸς Α. τῶν προηγουμένων.

Αἱ νῆσοι ἰδιαιτέρως.—Ἡ **Νέα Ζηλανδία** εἶναι ὀρεινή, χωριζομένη διὰ πορθμοῦ εἰς δύο τμήματα. Ὅπως καὶ ἡ Ἰαπωνία, οὕτω καὶ ἡ Νέα Ζηλανδία εἶναι λείψανον καταποντισθείσης ξηρᾶς, καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι πλουσία εἰς ἡφαίστεια καὶ θερμὰς πηγάς. Τὰ ἀπότομα φιόρδ ἐνθυμίζουν τὴν Νορβηγίαν. Λόγῳ δὲ τῆς θέσεώς της εἰς τὴν νοτίαν εὔκρατον ζώνην, καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν ἐδῶ ἐκ δυσμῶν πνεόντων ἀνέμων, δέχεται περισσοτέρας βροχὰς τὸ δυτικὸν μέρος ἢ τὸ ἀνατολικόν. Διὰ τοῦτο εἰς τὸ δυτικὸν εὐδοκιμοῦν τὰ σιτηρὰ καὶ τὸ λῖνον, ἐνῷ εἰς τὸ ἀνατολικόν, ὅπου ὑπάρχουν στέππαι καὶ θάμνοι, βόσκουν μεγάλα ποίμνια. Εἰς τὴν κτηνοτροφίαν αὐτὴν στηρίζεται ὁ πλοῦτος τῆς Νέας Ζηλανδίας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν προβάτων ἀνέρχεται εἰς 30 ἑκατομμύρια, ἐπομένως ἀναλογοῦν ἀνὰ 20 πρὸς ἕκαστον κάτοικον. Ὅθεν τὰ κύρια προϊόντα εἶναι κτηνοτροφικὰ (ἐν πρώτοις τὸ ἔριον) καὶ ἐξάγονται ἀπὸ τὸν λιμένα **Ὠκλάνδην** (220). Οἱ ἰθαγενεῖς **Μαόρι** (περὶ τὰς 70.000) ἔχουν ὡραῖα χαρακτηριστικὰ καὶ ζοῦν μὲ τὰ αὐτὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν καὶ οἱ ἐγκατεστημένοι λευκοὶ (κυρίως Ἄγγλοι). Ἡ Νέα Ζηλανδία, ὀλίγον μεγαλυτέρα τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον αὐτόνομον τμῆμα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, μὲ πληθυσμὸν $1\frac{1}{2}$ ἑκατομμυρίου κατοίκων.

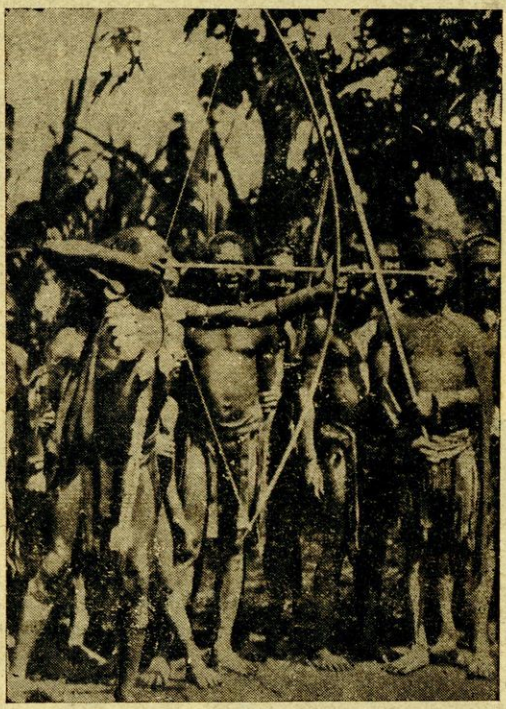

84. Τὸ μοναδικὸν ὅπλον τῶν Παπούων.

Ἡ Νέα Γουινέα, ἡ δευτέρα κατὰ τὸ μέγεθος νῆσος τῆς Γῆς (πρώτη ἡ Γροιλανδία), εἶναι ὀλίγον ἐξηρευνημένη. Αἰτία τούτου εἶναι τὰ ἕλώδη βαθύπεδά της καὶ τὰ πυκνὰ δένδρα τῶν παραλίων (μαγγρόβαι), τὰ ὁποῖα ἔχουν τὰς ρίζας των μέσα εἰς τὴν θάλασσαν. Πυκνὰ τροπικὰ δάση ἐκτείνονται εἰς τὰ ὑψηλὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

85. Μαγγρόβαι εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ν. Γουινέας.

86. Χωρίον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ν. Γουινέας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὄρη της, τὰ ὁποῖα φθάνουν τὸ ὕψος τῶν εὐρωπαϊκῶν Ἄλπεων. Εἰς τὰ δάση της περιφέρονται ἄρκτοι, πετῶντες σκύλοι, παπαγάλοι καὶ παραδείσια πτηνά. Οἱ ἰθαγενεῖς, οἱ **Παπουᾶι**, εἶναι μαῦροι καὶ ἄγριοι μὲ πλατεῖαν ρῖνα, καὶ βραχύσωμοι. Ζοῦν ἀπὸ τὸ κυνήγιον, τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἁλιείαν. Κατοικοῦν εἰς καλύβας, τὰς ὁποίας στήνουν εἰς πασσάλους ἢ εἰς δένδρα, καὶ εἶναι ἐν μέρει ἀκόμη ἀνθρωποφάγοι. Ἡ νῆσος εἶναι διαμοιρασμένη μεταξὺ τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Ὁλλανδῶν. Οἱ ἄποικοι ἐκμεταλλεύονται τὰ τροπικὰ δάση καὶ ἐξάγουν κυρίως ξυλείαν καὶ καουτσούκ. Εἰς τὰ παράλια ὑπάρχουν καπνοφυτεῖαι καὶ κοκοφοίνικες.

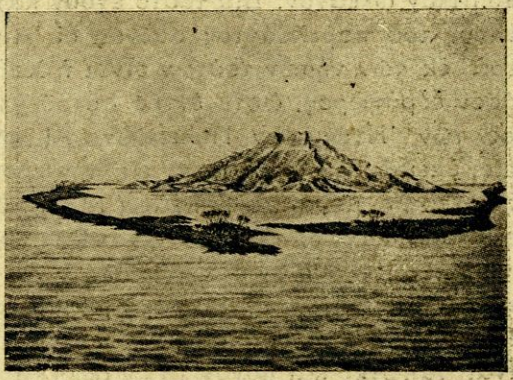

87. Κοραλλιογενὴς δακτύλιος εἰς νῆσον τῆς Πολυνησίας.

Συγγενεῖς μὲ τοὺς Παπούας εἶναι οἱ κάτοικοι τῶν λοιπῶν νήσων. Ὁ κοκοφοῖνιξ παρέχει εἰς αὐτοὺς τροφήν, μέσα πρὸς ἐνδυμασίαν, πρὸς κατασκευὴν τῶν καλυβῶν καὶ τῶν οἰκιακῶν σκευῶν των. Ὁ καρπὸς τοῦ κοκοφοίνικος κόπτεται, ξηραίνεται καὶ στέλλεται εἰς τὸ ἐμπόριον μὲ τὸ ὄνομα **κόπρα**.

Μικρονησία καὶ Πολυνησία. — Αἱ πολυάριθμοι αὐταὶ νῆσοι εἶναι κορυφαὶ καταβυθισθέντων ὀρέων ἢ ἡφαιστείων. Αἱ περισσότεραι ἐξ αὐτῶν περιβάλλονται ἀπὸ κοραλλιογενὲς πέτρωμα, δηλαδὴ ἀπὸ ἀσβεστολιθικὴν ὕλην, τὴν ὁποίαν ἐκκρίνουν τὰ μικρὰ καὶ ἀπειράριθμα κοράλλια. Τὰ ζῶα αὐτὰ ζοῦν μόνον εἰς μικρὸν βάθος θαλάσσης, ὄχι μεγαλύτερον τῶν 40 περίπου μέτρων. Ὅταν οἱ κοραλλιογενεῖς σκόπελοι σχηματίζουν λιμνοθάλασσαν, ἡ νησὶς αὐτὴ λέγεται **ἀτόλη** καὶ ὁμοιάζει μὲ ὅασιν ἐν μέσῳ ἐρημικῆς ἐκτάσεως τοῦ ὠκεανοῦ. Ἐπὶ τοῦ κοραλλιο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γενοῦς ἐδάφους εὐδοκιμοῦν ὑψηλοὶ κοκοφοίνικες, ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ζωὴν τῶν κατοίκων. Οἱ Πολυνήσιοι ἔχουν κάπως ξανθότερον χρῶμα ἀπὸ τοὺς Παπούας, καὶ εὑρίσκονται εἰς ἀνωτέραν βαθμῖδα πολιτισμοῦ ἀπὸ ἐκείνους. Πολλοὶ Πολυνήσιοι, ὡς οἱ **Σαμοᾶνοι,** εἰς τὰς Σαμόας νήσους, ἔχουν καὶ ὡραῖα χαρακτηριστικά. Ὅλοι εἶναι ἐπιδέξιοι ναυτικοί, καὶ μὲ τὰ κομψὰ πλοιάριά των πλέουν εἰς μακρὰς ἀποστάσεις.

Ἐξ ὅλων τῶν νήσων σπουδαιότεραι εἶναι αἱ **Χαβάι,** διότι χρησιμεύουν ὡς κύριος σταθμὸς τῆς θαλασσίας ὁδοῦ εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν. Διὰ τοῦτο ἔχουν καταλάβει αὐτὰς ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος οἱ Ἀμερικανοί. Ἡ μεγαλυτέρα ἐκ τῶν νήσων τούτων εἶναι ἡ Χαβάι. Ὁ λιμήν της εἶναι τόσον εὐρύχωρος, ὥστε ἐντὸς αὐτοῦ χωρεῖ ὁλόκληρος ὁ στόλος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Αἱ νῆσοι εἶναι ἡφαιστειογενεῖς, ἐπειδὴ δὲ εὑρίσκονται εἰς τὴν τροπικὴν ζώνην, δέχονται ἐξαιρετικῶς μεγάλας βροχὰς (12,5 μ. ὕψ.). Ἐκτεταμέναι φυτεῖαι ἀπὸ ζαχαροκάλαμον, ἀνανάδες, βανάνας καὶ λαχανικά, ἀποφέρουν πλουσίας συγκομιδάς. Λιμὴν ἐξαγωγῆς εἶναι ἡ πρωτεύουσα Χονολουλοῦ. Ἡ ἐξαγωγὴ γίνεται πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ὁ πληθυσμὸς εἶναι μικτός· τὰ τρία τέταρτα αὐτοῦ εἶναι Ἰάπωνες καὶ μόνον τὸ ἓν δωδέκατον ἰθαγενεῖς.

Πίναξ 10. Ὠκεανία.

Σπουδαιότεραι νῆσοι	Ἐπιφάνεια εἰς τετραγωνικὰ χιλιόμετρα	Κάτοικοι εἰς χιλιάδας	Πυκνότης πληθυσμοῦ	Πρωτεύουσαι καὶ σπουδαιότεραι πόλεις μὲ τὸν πληθυσμὸν εἰς χιλιάδας	Σπουδαιότατα προϊόντα
Νέα Γουινέα καὶ Καληδονία	3.700.000	337	0,7	Γρανιβίλλη Νουβέα (10)	κόπρα
Νέα Καληδονία	19.000	57	3		κακάον
Νέαι Ἑβρίδες	15.000	50	3		βάμβαξ
Φίτζι	18.000	157	8		καουτσοὺκ
Ν. Σολομῶντος	28.000	150	5,5		
Σαμόαι	3.000	42	14		ζάχαρις
Χαβάι	17.000	370	22	Χονολουλ.(140)	ὀπῶρ. καφὲς

Εἰς μίαν νῆσον τῆς Μελανησίας. — Ἀπὸ τὴν οἰκίαν μου, ὅταν ὁ καιρὸς εἶναι ὡραῖος, ἡ ἄποψις εἶναι ἐξόχως μαγευτική. Εἰς τὴν κατω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φέρειαν ἵστανται ὀλίγα μεγάλα δένδρα μὲ ὀδοντωτὰ φύλλα, τὰ ὁποῖα πλαισιώνουν τὴν γαλανὴν θάλασσαν. Εἶναι πάντοτε θερινὴ ἡμέρα ὀνειρώδης, τόσον γλυκεῖα καὶ ἥσυχος, ὥστε νὰ νομίζῃ τις ὅτι δὲν εὑρίσκεται πλέον εἰς γήινον τοπίον.

Ἡ θέα ἀπὸ τοῦ ἐξώστου μου εἶναι καὶ τὴν νύκτα ὡσαύτως γοητευτική. Ἀπὸ ἓν ἡφαίστειον ἀνέρχεται εἰς τὸν ἀέρα λεπτὸς ἀτμός. Τὸ σεληνόφως παίζει ἐλαφρῶς ἐπὶ τῆς θαμβῆς ἐπιφανείας τοῦ κόλπου, ὑποτρέμει καὶ φαίνεται ὡς νὰ ἀναπηδᾷ εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν ἐν εἴδει ἀργυρᾶς κόνεως. Τὰ πάντα φαίνονται ὑπολάμποντα, τὸ δάσος, ὁ λειμών. Καὶ αὐτὸ χαμηλὰ τὸ ἀρτόδενδρον, τοῦ ὁποίου τὸ σχῆμα

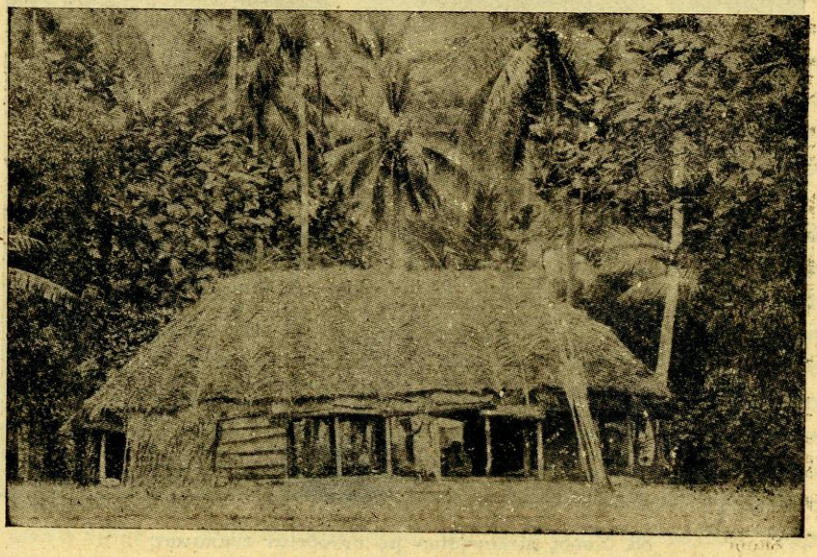

88. Καλύβη ἀρχηγοῦ τῶν Σαμοάνων.

εὐκρινῶς διαγράφεται, δὲν εἶναι σκοτεινόν, ἀλλ' ἐμφανίζεται μὲ ἀργυρόχρουν χρῶμα. Εἰς τὸν θαμβὸν οὐρανὸν λάμπουν τὰ ἄστρα.

Ἀπὸ τὴν παραλίαν ἀκούεται ὁ ρυθμικὸς φλοῖσβος τῶν θραυομένων κυμάτων. Οἱ γρύλλοι τραγουδοῦν. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν φλυαρεῖ ἕνας πετῶν σκύλος καὶ μὲ κουρασμένα πτερυγίσματα ἀλλάζει τὸ δένδρον, ὅπου κάθηται. Κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι πλήρης ἡσυχία. Ἐν τούτοις, ἐὰν ἐντείνῃ τις τὴν προσοχήν, ἀκροᾶται πανταχοῦ ἤχους, σημεῖα μυστηριώδους ζωῆς. Ἀπὸ αὐτοὺς γεννῶνται ὅλα ἐκεῖνα τὰ τρομερὰ φαντάσματα εἰς τὸ δάσος, τὰ ὁποῖα γνωρίζουν οἱ ἰθαγενεῖς: γίγαντες μὲ λαβίδας καραβίδος, ἄνθρωποι μὲ πυρίνους ὀφθαλμούς, γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι μεταβάλλονται εἰς ὄφεις καὶ φέρουν τὸν θάνατον,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αἱ νεφελώδεις καὶ πτερωταὶ ψυχαὶ τῶν προγόνων, αἱ ὁποῖαι πετοῦν διὰ τῶν φυλλωμάτων τῶν δένδρων.

Αἴφνης ἡ οἰκία τρίζει καὶ σείεται. Ἀμέσως ἀκολουθοῦν κρότοι ὡς ἐκπυρσοκροτήσεις ἀπομεμακρυσμένων τηλεβόλων. Στρέφομεν πρὸς τὰ ἐκεῖ καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας ἀπὸ τὸ λεπτὸν καὶ ἀργυρόχρουν φῶς ἀναπηδᾷ λάμψις ἐρυθρά. Ἐξερράγη τὸ ἡφαίστειον. Θολόν, ἐρυ-

89. Χορὸς Μελανησίων μὲ συνοδείαν τυμπάνων.

θροκίτρινον νέφος λάμπει ἄνωθεν τῶν δένδρων. Πυκνὸς καπνὸς ἀναβαίνει ἀργὰ καὶ ἁπλοῦται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις. Τὸ ὕψος του βαθμηδὸν αὐξάνει, καὶ ἐμφανίζεται τέλος γιγάντιον δένδρον, τοῦ ὁποίου ὁ κορμὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐρυθρὰν φλόγα. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ πῦρ σβύνει καὶ τὸ νέφος διαλύεται. Ἐπανέρχεται ἡ σκοτεινὴ νύξ, εἰς τὴν ὁποίαν κυριαρχεῖ καὶ πάλιν τὸ σεληνόφως.

(Περίληψις κατὰ τὸν F. Speiser)

Ἀσκήσεις. — *1. Σχημάτισε χάρτην τῆς Ὠκεανίας καὶ ὀνόμασε τὰς κυριωτέρας νήσους καὶ νησοσυστάδας.* — *2. Ποῖαι αἱ φυλαὶ εἰς αὐτήν ;* — *3. Ποία συγκοινωνία διέρχεται διὰ τῶν νήσων Χαβάι ;*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ὅλαι αἱ ἤπειροι τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμισφαιρίου ἀποτελοῦν τὸν Ἀνατολικὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐλέγετο καλύτερον «Παλαιὸς Κόσμος», ἂν δὲν συμπεριελαμβάνετο εἰς αὐτὸν καὶ ἡ Αὐστραλία. Ὁ Ἀνατολικὸς κόσμος περιλαμβάνει τὴν μεγαλυτέραν ἔκτασιν τῆς γηίνης ξηρᾶς, τῆς ὁποίας μεγάλαι ὁμοιόμορφοι ζῶναι ἐκτείνονται γενικῶς ἐκ Δ. πρὸς Α. Οὕτω, βορειότατα μὲν παρατηρεῖται ζώνη ἐκτενοῦς βαθυπέδου, τοῦτο δὲ ἀκολουθοῦν ὄρη καὶ ὀροπέδια. Χαρακτηριστικαὶ εἶναι αἱ μεγάλαι ὀροσειραὶ τῶν πτυχωσιγενῶν ὀρέων, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν διὰ τοῦ Ἄτλαντος καὶ ἀπὸ τὴν Εὐρώπην διὰ τῶν Πυρηναίων καὶ τελειώνουν εἰς τὴν Νοτιανατολικὴν Ἀσίαν. Τὰ ὄρη ταῦτα προσδίδουν ὁμοιότητα μορφῆς εἰς μέγα τμῆμα τοῦ ἀνατολικοῦ κόσμου.

Ὡσαύτως αἱ **ζῶναι τῶν φυτῶν** ἀκολουθοῦν τὴν ἐκ Δ. πρὸς Α. διεύθυνσιν, καὶ μάλιστα κανονικώτερον. Ἡ βορειοτάτη στενὴ ζώνη εἶναι ἡ **τούνδρα**, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ τὸ μέγα **εὐρασιατικὸν δάσος**. Αὐτὸ διακόπτεται πρὸς Ν. ὑπὸ **καλλιεργημένης ἐκτάσεως**. Τέλος ἐξαφανίζεται καὶ αὐτή, καὶ τὴν διαδέχεται **ζώνη ἐρήμων**, ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν ἕως τὴν εὔφορον πλευρὰν τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας. Ἀκολούθως, εἰς ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς τοῦ Ἰσημερινοῦ ἐξαπλοῦται ἡ πλατεῖα ζώνη **τῶν τροπικῶν δασῶν**. Εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον ἐπαναλαμβάνεται ζώνη ἐρήμων, περιοριζομένη εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Αὐστραλίας· ταύτην ἀκολουθεῖ ἡ ἀντίστοιχος ζώνη τῶν δασῶν. Αἱ διάφοροι αὗται ζῶναι, αἱ ὁποῖαι ἀντιστοιχοῦν εἰς διάφορα κλίματα, χαρακτηρίζονται ἀπὸ περιοχάς, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουν ὡρισμένα εἴδη ζώων καὶ ὡρισμένους λαούς.

Ὁμοίως καὶ τὸ **κλῖμα** διακρίνεται κατὰ τοιαύτας μακρὰς ζώνας· αὗται εἶναι αἱ δύο ψυχραί, αἱ δύο εὔκρατοι καὶ ἡ τροπική. Παρατηρεῖται συγχρόνως μεγάλη ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ ὠκεανείου κλίματος τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ ἠπειρωτικοῦ τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας. Ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἡ διάταξις εἶναι διαφορετική. Ὁ Ἀνατολικὸς κόσμος διακρίνεται εἰς τέσ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σαρα μεγάλα τμήματα, εἰς τὰ ὁποῖα κατοικεῖ χωριστὰ ἡ λευκή, ἡ κιτρίνη, ἡ μαύρη καὶ ἡ μελαχροινὴ φυλή. Ἀνομοία εἶναι καὶ ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ. Αὕτη ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν θέσιν, τὸ κλῖμα, τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους καὶ πολλαχοῦ ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς τοῦ ὑπεδάφους. Πυκνὸς πληθυσμὸς εἶναι εἰς τὰ βορειοδυτικά, τὰ νότια καὶ τὰ ἀνατολικὰ μέρη τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Εἰς αὐτὰς δὲ τὰς περιοχὰς εὑρίσκονται κατὰ τὸ πλεῖστον αἱ μεγάλαι πόλεις καὶ τὰ μεγάλα κράτη. Ἰσχυροτέρα ἐξαιρετικῶς εἶναι ἡ θέσις τῆς Εὐρώπης. Οἱ κάτοικοι ταύτης ἔχουν ἐγκατασταθῆ σχεδὸν πανταχοῦ εἰς τὸν Ἀνατολικὸν κόσμον. Περισσότερον εἶναι ἐξηπλωμένη ἡ δύναμις τῶν Ἄγγλων, τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ρώσων. Οἱ Ἄγγλοι πρὸ πάντων ἔχουν ἱδρύσει κράτος περὶ τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν (Βρεττανικαὶ Ἰνδίαι). Τὸ κεντρικὸν τοῦτο κράτος προστατεύεται ἀπὸ τῶν πλευρῶν ὑπὸ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας. Ἡ εἴσοδος δὲ εἰς αὐτὸ εἶναι ἡ διῶρυξ τοῦ Σουέζ.

Ἀσκήσεις. — 1. Ποῖαι θάλασσαι περιβάλλουν τὸν παλαιὸν κόσμον; — 2. Ποῖαι στεναὶ θάλασσαι χωρίζουν τὰς ἠπείρους τοῦ παλαιοῦ κόσμου καὶ ποῖοι ὠκεανοὶ τὸν παλαιὸν κόσμον ἀπὸ τὸν νέον; — 3. Ποῦ διαμελίζεται ὁ παλαιὸς κόσμος ἰσχυρῶς καὶ ποῦ ἀσθενῶς; — 4. Ὀνόμασε τὰ ὑψηλότερα ὄρη, τοὺς μακροτέρους ποταμοὺς καὶ τὰς μεγαλυτέρας λίμνας τοῦ παλαιοῦ κόσμου. — 5. Ποῖα θαλάσσια ρεύματα γνωρίζεις κατὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ παλαιοῦ κόσμου; — 6. Πόσον μακρὰν τοῦ ἰσημερινοῦ κεῖνται τὸ βορειότατον ἀκρωτήριον καὶ τὸ νοτιώτατον; — 7. Ποῖον τὸ δυτικώτατον καὶ ποῖον τὸ ἀνατολικώτατον; — 8. Τί κλῖμα ἐπικρατεῖ εἰς τὰ τροπικὰ δάση καὶ τί εἰς τὰς ἐρήμους; — 9. Ποῦ παρατηρεῖται ἡ μικροτέρα διαφορὰ θερμοκρασίας μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους; — 10. Διατί αἱ Ἰνδίαι εἶναι σπουδαιότατα διὰ τὴν Ἀγγλίαν;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ο ΔΥΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Γενικὴ εἰσαγωγή. — Παρατηροῦντες εἰς τὴν γεωγραφικὴν σφαῖραν τὸ δυτικὸν ἡμισφαίριον τῆς Γῆς, βλέπομεν τὴν διπλῆν ἤπειρον τοῦ Δυτικοῦ κόσμου, δηλαδὴ τὴν Βόρειον καὶ Νότιον Ἀμερικήν, εὑρισκομένην μεταξὺ τῶν δύο μεγαλυτέρων ὠκεανῶν τῆς Γῆς. Τὸ βορειοδυτικόν της ἄκρον προσεγγίζει πολὺ τὴν Ἀσίαν, ἐνῷ ὁ μακρὸς αὐτῆς κορμὸς πλησιάζει περισσότερον πρὸς τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Εὐρώπης.

Ἡ τοιαύτη θέσις της, καὶ ἰδίως τῆς ἀνατολικῆς της πλευρᾶς, ἡ ὁποία ἔχει μάλιστα εὐνοηθῆ καὶ περισσότερον ὑπὸ τῆς φύσεως, εὐκολύνει τὴν συγκοινωνίαν της μὲ τὴν Εὐρώπην. Διότι πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν ἀνοίγονται τὰ μεγάλα βαθύπεδα, καὶ πρὸς αὐτὸν οἱ μεγάλοι ποταμοὶ σχηματίζουν ὁδούς. Ἐπὶ πλέον, αἱ ΒΑ. νῆσοι Γροιλανδία καὶ Ἰσλανδία κεῖνται ὡς γέφυρα πρὸς τὴν Εὐρώπην· ἡ βορεία ὅμως θέσις τῶν νήσων τούτων καὶ τὸ ψυχρὸν κλῖμα των φέρουν ἐμπόδια εἰς τὰς ἀνθρωπίνους σχέσεις τῶν δύο κόσμων διὰ μέσου τούτων.

Ἡ θέσις αὕτη τῆς Ἀμερικῆς πρὸς τὴν Εὐρώπην ἐξηγεῖ καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν **ἀνακαλύψεων.** Ἤδη πρὸ τοῦ 1000 μ. Χ., οἱ **Νορμανδοί,** πλεύσαντες πρῶτον εἰς τὰς νήσους Ἰσλανδίαν καὶ Γροιλανδίαν, ἔφθασαν καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Ἀλλὰ τὰ ταξίδια τούτων ἔπειτα ἐλησμονήθησαν. Τὸ 1492 ὁ **Κολόμβος,** πλέων πρὸς δυσμὰς διὰ νὰ εὕρῃ ἄλλην ὁδὸν πρὸς τὰς Ἰνδίας, ἀνεκάλυψε τὰς νήσους τῆς Μέσης Ἀμερικῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἐνόμισεν, ὅτι ἔφθασεν εἰς νήσους, αἱ ὁποῖαι ἀνῆκον εἰς τὰς Ἰνδίας, ὠνομάσθησαν αὗται Δυτικαὶ Ἰνδίαι καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῶν Ἰνδιάνοι. Ἡ ἤπειρος ὅμως ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τὸν Ἰταλὸν **Ἀμέρικον Βεσπούκιον,** ὁ ὁποῖος πρῶ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τος ἐδημοσίευσεν ἀκριβῆ περιγραφὴν τοῦ Νέου Κόσμου. Μετὰ τὸν Κολόμβον ἐξηρεύνησαν τὴν ἤπειρον Ἱσπανοὶ καὶ Πορτογάλοι. Ἀκολούθως ὁ Πορτογάλος **Μαγελλᾶνος** ἔπλευσε πρῶτος τὸ 1520 γύρω ἀπὸ τὴν Νότιον Ἀμερικήν, ὁ δὲ **Κορτέζ,** ζητῶν θησαυροὺς εἰς τὴν νέαν ἤπειρον, ἐκυρίευσε τὸ Μεξικόν. Ὀλίγον ἀργότερον ὁ **Πιζάρρος** κατέλαβε τὸ Περοῦ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ ἐξηρευνήθη καὶ κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν, Ἄγγλων, Γάλλων καὶ Ὁλλανδῶν, πολλοὶ δὲ Εὐρωπαῖοι μετηνάστευσαν εἰς τὸν Νέον κόσμον.

Ὁ Δυτικὸς κόσμος, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Ἀνατολικόν, ἐκτείνεται ἐκ Β. πρὸς Ν. καὶ διακρίνεται εἰς Βόρειον Ἀμερικήν, Μέσην Ἀμερικὴν καὶ Νότιον Ἀμερικήν.

Ι. ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ

Εἰσαγωγή. — Ἡ Βόρειος Ἀμερική, ὀλίγον μεγαλυτέρα τῆς Νοτίου, εἶναι δύο φορὰς μεγαλυτέρα τῆς Εὐρώπης (20 ἑκατ. τετρ. χλμ.). Πρὸς Β. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Βορείου Παγωμένου ὠκεανοῦ, ὅπου εὑρίσκονται καὶ πολλαὶ νῆσοι. Ὁ ὠκεανὸς οὗτος συνδέεται μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ διὰ τοῦ Βερινγείου πορθμοῦ. Τὰ πτυχωσιγενῆ ὄρη, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ τὸν πορθμὸν τοῦτον, εἶναι συνέχεια τῶν Ἀσιατικῶν ὀρέων καὶ κατέχουν τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς ἠπείρου. Πρὸς Α. καὶ παραλλήλως τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὑψοῦνται παλαιὰ μέτρια ὄρη, τὰ **Ἀππαλάχια,** εἰς δὲ τὸ μέσον ἀνοίγεται εὐρύτατον βαθύπεδον. Τοιουτοτρόπως οἱ ποταμοὶ εὑρίσκουν διέξοδον πρὸς Β. καὶ Ν., οἱ δὲ βόρειοι ψυχροὶ ἄνεμοι ἢ οἱ θερμοὶ νότιοι ἡμπο-

90. Ἰνδιάνοι εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ροῦν ἀκωλύτως νὰ εἰσβάλλουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἠπείρου.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ἀνέρχεται εἰς 150 περίπου ἑκατομμύρια καὶ κατανέμεται ἀνίσως ἕνεκα φυσικῶν λόγων. Οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοι αὐτῆς, οἱ Ἰνδιάνοι, ἔχουν σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἐξαφανισθῆ, τὸν κύριον δὲ πληθυσμὸν ἀποτελοῦν λευκοί, παλαιοὶ ἄποικοι ἐκ τῆς Εὐρώπης (130 ἑκατ.). Κατοικοῦν ἔτι εἰς τὴν τροπικὴν ζώνην καὶ Νιγρῆται, οἱ ὁποῖοι ὡς δοῦλοι εἶχον μεταφερθῆ ἐκ τῆς Ἀφρικῆς διὰ τὰς φυτείας.

Ἀσκήσεις. — 1. Εὑρὲ ἐπὶ τοῦ χάρτου εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν τὴν μεγαλυτέραν πόλιν τοῦ κόσμου Νέαν Ὑόρκην καὶ ὅρισε τὸ γεωγραφικὸν πλάτος αὐτῆς. Ποία πόλις τῆς Βαλκανικῆς ἔχει τὸ αὐτὸ γεωγραφικὸν πλάτος ; — 2. Εὑρὲ ἄλλην παρὰ τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν ἔχουσαν τὸ αὐτὸ γεωγραφικὸν πλάτος πρὸς τὰς Ἀθήνας (38° β.γ.π.). — 3. Μέτρησε τὴν ἀπόστασιν μεταξὺ Νέας Ὑόρκης καὶ Χάβρης, ὡς καὶ μεταξὺ Ἁγίου Φραγκίσκου καὶ Τόκιο. — 4. Εἰς ποίας ζώνας ἐκτείνεται ἡ Βόρειος Ἀμερική ; — 5. Ποῦ φαίνεται περισσότερον διαμελισμένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης ; — 6. Παρατήρησε τὴν θέσιν τῶν πέντε μεγάλων λιμνῶν.

Φυσικὴ καὶ πολιτικὴ διαίρεσις. — Εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν διακρίνονται αἱ ἑξῆς φυσικαὶ περιοχαί : 1) ἡ Ἀρκτικὴ Βόρειος Ἀμερική, 2) ἡ περιοχὴ τῶν μεγάλων λιμνῶν, 3) τὰ Ἀππαλάχια καὶ ἡ πρὸς Ἀτλαντικὸν χώρα, 4) τὸ βαθύπεδον τοῦ Μισισιπῆ καὶ τὸ ὀροπέδιον τῶν λειμώνων καὶ 5) ἡ δυτικὴ ὀρεινὴ χώρα.

Ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ πολιτικῶς διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, τὸν Καναδᾶν (πρὸς Β.) καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας (πρὸς Ν.).

Α'. ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ

1. Η ΑΡΚΤΙΚΗ ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ

Μέρος τῆς πλευρᾶς πρὸς τὸν Παγωμένον ὠκεανὸν ἀνήκει εἰς τὰς πολικὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴν δριμύτητα τοῦ ψύχους κατὰ τὸν χειμῶνα· εἰς ταύτας συνεχίζονται αἱ τοῦνδραι τῆς Εὐρασίας. Μέγας κόλπος, ὁ κόλπος τοῦ Χῶντσον, εἶναι κλειστὴ θάλασσα, ὁμοία πρὸς τὴν Βαλτικήν,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ αἱ περὶ τοῦτον περιοχαὶ ἐνθυμίζουν τὴν Σουηδίαν καὶ τὴν Φινλανδίαν. Καὶ ἐνταῦθα τὸ βραχῶδες ἔδαφος εἶναι διαυλακωμένον ὑπὸ τῶν παγετώνων τῆς παγετώδους ἐποχῆς καὶ περιέχει πολυαρίθμους λίμνας, ἕλη καὶ ποταμοὺς πλήρεις ἰχθύων. Ἂν καὶ ἡ Ἀρκτικὴ εὑρίσκεται εἰς τὸ αὐτὸ γεωγραφικὸν πλάτος μὲ τὴν Σουηδίαν, ἐν τούτοις τὸ κλῖμα της εἶναι ψυχρότερον. Οἱ ἄνεμοι τοῦ Παγωμένου ὠκεανοῦ δὲν εὑρίσκουν ἐμπόδιον πνέοντες πρὸς νότον καὶ ὁ ἐπὶ ἑξάμηνον παγωμένος κόλπος τοῦ Χῶντσον εἶναι ὡς «ἀποθήκη ψύχους». Ἐπὶ πλέον, ρεῦμα ὠκεάνειον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὸν Παγωμένον ὠκεανὸν ρέει πρὸς τὸν Ἀτλαντικόν, καθιστᾷ τὴν χερσόνησον **Λαβραδὸρ** ψυχροτάτην καὶ ἀκατοίκητον.

91. Γιγαντιαῖον δένδρον τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ὕψους 146 μ.

Γενικῶς ὅμως ἡ χώρα δὲν εἶναι ἐντελῶς ἄχρηστος εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Πρὸς νότον τῶν τουνδρῶν, δάση βελονοφύλλων δένδρων, τὰ ὁποῖα κατέχουν ἔκτασιν εἰκοσαπλασίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀποφέρουν εἰς τὴν παγκόσμιον ἀγορὰν ἄφθονον ξυλείαν. Εἰς τὰς τούνδρας καὶ τὰ πλησίον δάση ζοῦν τάρανδοι, βόνασοι, πολικαὶ ἀλώπεκες καὶ ἄλλα τριχωτὰ ζῶα, ὡς καὶ πολυάριθμοι λαγώποδες. Εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Παγωμένου ὠκεανοῦ ὑπάρχουν λευκαὶ ἄρκτοι, θαλάσσιοι λέοντες καὶ θαλάσσιοι ἵπποι.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀρκτικῆς εἶναι ὀλιγάριθμοι. Μόνον ἡ νοτιωτάτη καλλιεργήσιμος καὶ βοσκήσιμος γῆ ἔχει περισσότερον σχετικῶς πληθυσμὸν καὶ διασχίζεται ὑπὸ σιδηροδρόμου. Εἰς τὰ δάση καὶ εἰς τὰς τούνδρας ὑπάρχουν ὀλίγαι χιλιάδες **Ἰνδιάνων** καὶ **Ἐσκιμώων**, οἱ ὁποῖοι ζοῦν μὲ τὸ κυνήγιον καὶ τὴν ἁλιείαν. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἔχουν ἐδῶ μερικοὺς σταθμούς, ὅπου οἱ ἰθαγενεῖς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοὺς δίδουν δέρματα καὶ λαμβάνουν κλινοσκεπάσματα καὶ φορέματα.

2. Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΛΙΜΝΩΝ

Αἱ πέντε μεγάλαι λίμναι, δηλαδὴ ἡ **Ὑπερτέρα**, ἡ **Μίσιγκαν**, ἡ **Ὑοῦρον**, ἡ **Ὀντάριο** καὶ ἡ **Ἤρη**, εἶναι δημιουργήματα τῆς παγετώδους ἐποχῆς. Ἡ ἐπιφάνεια ἑκάστης ἐξ αὐτῶν εἶναι διπλασία σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος, κεῖνται δὲ εἰς διάφορα ὕψη, καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τὴν μίαν λίμνην εἰς τὴν ἄλλην σχηματίζονται καταρράκται. Περίφημος εἶναι ὁ **Νιαγάρας**, ὁ ὁποῖος πίπτει ἀπὸ ὕψους 47 μ. μεταξὺ τῶν δύο τελευταίων λιμνῶν Ὀντάριο καὶ Ἤρης. Τὸ ἐκρέον ὕδωρ τῶν λιμνῶν σχηματίζει τὸν ποταμὸν **Ἅγιον Λαυρέντιον**, ὁ ὁποῖος ἐκβάλλει ΒΑ. διὰ μεγάλου στομίου.

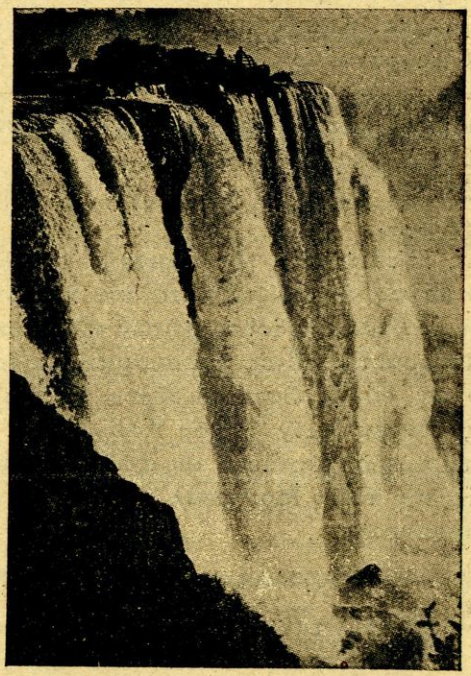

92. Ὁ καταρράκτης τοῦ Νιαγάρα.

Ἡ περιοχὴ αὕτη ἔχει μέγαν πλοῦτον. Τὸ στεπποῦδες ἔδαφος αὐτῆς εἶναι καταλληλότατον πρὸς καλλιέργειαν καί, πλὴν τοῦ σίτου καὶ τῶν ζώων, συγκεντροῦται ἐνταῦθα καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ βορρᾶ ξυλεία. Παρὰ τὴν λίμνην Ὑπερτέραν κεῖνται τὰ μεγαλύτερα τῆς Γῆς κοιτάσματα **σιδήρου** καὶ **χαλκοῦ**. Διὸ αὐτὸ αἱ λίμναι εἶναι χῶρος συγκεντρώσεως πολλοῦ πλούτου καὶ μέγας ἐμπορικὸς στόλος πλέει εἰς αὐτὰς (ἄνω τῶν 2.500 ἀτμοπλοίων).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παρὰ τὰς λίμνας καὶ τὸν ποταμὸν Ἅγιον Λαυρέντιον συμπίπτουν τὰ ὅρια τοῦ Καναδᾶ καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἐκεῖ ἀνεπτύχθησαν μεγάλαι καὶ ἐμπορικαὶ πόλεις. Τὸ 1852 ἡ **Δουλούθη** ἦτο χωρίον, καὶ σήμερον εἶναι ὁ δεύτερος κατὰ τὸ μέγεθος λιμὴν τῆς ἐσωτερικῆς Ἀμερικῆς. Τὸ **Σικάγον,** ἡ δευτέρα κατὰ τὸ μέγεθος πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (4 ἑκατ. κάτ.), εἶναι ἡ πρώτη εἰς τὴν πώλησιν τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ χάλυβος καὶ ἡ μεγίστη ἀγορὰ τοῦ σίτου καὶ τῶν σφαγίων. Μὲ τοὺς οὐρανοξύστας καὶ τὰς ὡραίας ἐπαύλεις του τὸ Σικάγον εἶναι ἐφάμιλλον πρὸς τὴν Νέαν Ὑόρκην· 35 σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ καταλήγουν ἐδῶ. Τὸ **Μπούφφαλο** συνδέεται μὲ τὴν Νέαν Ὑόρκην διὰ διώρυγος καὶ εἶναι ὁ διάμεσος σταθμὸς μεταξὺ τῆς περιοχῆς τῶν λιμνῶν καὶ τῆς περιοχῆς τῶν Ἀππαλαχίων.

Ἡ οἰκονομία τῆς περιοχῆς τῶν λιμνῶν ἔχει δύο ἐμπόδια. Ὁ πάγος ἐμποδίζει κατὰ τὸν χειμῶνα τὸν πλοῦν, ἡ δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν ἔξοδος αὐτῶν κωλύεται ἀπὸ τὸν Νιαγάραν. Ὁ καταρράκτης οὗτος παρακάμπτεται ἐσχάτως διὰ πολλῶν διωρύγων, οὕτως ὥστε τὸ θέρος τὰ πλοῖα δύνανται νὰ φθάσουν εἰς τὸν ποταμὸν Ἅγιον Λαυρέντιον. Ὁ ποταμὸς οὗτος εἶναι ἡ κυριωτέρα ἀρτηρία τῆς ζωῆς τοῦ νοτιοανατολικοῦ Καναδᾶ. Εἰς τὴν πόλιν **Μοντρεὰλ** (800) δύνανται νὰ φθάσουν καὶ τὰ ὑπερωκεάνεια.

3. ΤΑ ΑΠΠΑΛΑΧΙΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΝ ΧΩΡΑ

α') Ἡ μεταξὺ τῶν Ἀππαλαχίων καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ χώρα εἶναι ἡ σχετικῶς πλησιεστέρα εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, καὶ διὰ τοῦτο κατῳκήθη ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ πυκνοῦ εὐρωπαϊκοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ 1613 οἱ Ὁλλανδοὶ ἵδρυσαν ἐπὶ νησῖδος πόλιν, ὀνομάσαντες αὐτὴν **Νέον Ἀμστερνταμ.** Μετὰ 50 ἔτη κατέλαβον αὐτὴν οἱ Ἄγγλοι καὶ τὴν μετωνόμασαν **Νέαν Ὑόρκην.** Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος πολυάριθμοι Ἄγγλοι μετηνάστευσαν εἰς τὴν ΒΑ. ἀκτήν, καὶ σήμερον αὕτη εἶναι ἡ κυρία πύλη τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Ἡ ἀνατολικὴ ἀκτὴ διαμελίζεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ ἔχει πολλοὺς λιμένας, νοτιώτερον ὅμως γίνεται ἀμμώδης καὶ ἀλίμενος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀπὸ τὰς ἀκτὰς μέχρι τῶν Ἀππαλαχίων ὀρέων ἐκτείνεται **πεδιὰς** πλήρης ἀπὸ φυτείας καπνοῦ καὶ βάμβακος. Εἰς τὴν χαμηλοτέραν βαθμῖδα τοῦ ὄρους οἱ πολλοὶ ποταμοί, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὰ Ἀππαλάχια, σχηματίζουν καταρράκτας· οὗτοι εἶναι χρήσιμοι διὰ τὰς βιομηχανικὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται πλησίον.

β') Τὰ Ἀππαλάχια εἶναι ὄρος ἀρχαῖον διαβρωσιγενές, ὅμοιον πρὸς τὴν Ροδόπην τῆς Ἑλλάδος. Τὰ ὑψηλὰ αὐτοῦ μέρη συνίστανται ἀπὸ ὁμαλὰς θολοειδεῖς ράχεις· αὗται πρὸς Ν. ἢ ἔχουν μεγαλοπρεπῆ δάση ἢ φέρουν σιταγρούς. Πολλαὶ γραφικαὶ κοιλάδες χωρίζουν τὸ ὄρος εἰς διάφορα τμήματα καὶ εὐκολύνουν τὴν συγκοινωνίαν τῆς πεδιάδος μὲ τὰς λοιπὰς περιοχάς. Ἡ κυριωτέρα γραμμὴ εἶναι ἡ διὰ τοῦ ποταμοῦ Χῶντσον. Τὰ βορειοδυτικὰ Ἀππαλάχια εἶναι πλουσιώτατα εἰς θησαυροὺς ὀρυκτῶν. Ἐδῶ εὑρίσκονται αἱ μεγαλύτεραι ἀνθρακοφόροι περιοχαὶ τῆς Γῆς. Ὡσαύτως τὸ ὄρος κρύπτει πετρέλαιον, σίδηρον κ. ἄ.

Αἱ πόλεις. —Ὁ πλοῦτος οὗτος τοῦ ὑπεδάφους, ἡ εὔκολος μὲ τὴν ἀκτὴν συγκοινωνία καὶ ἡ σχετικῶς μικρὰ ἀπόστασις ἀπὸ τὴν Εὐρώπην συνετέλεσαν, ὥστε ἡ περιοχὴ αὕτη τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν νὰ ἀναπτυχθῇ ὡς μεγίστη μεταλλοφόρος καὶ βιομηχανικὴ περιοχὴ τῆς Γῆς. Διὰ τοῦτο εἶναι καὶ πολὺ πυκνὰ κατῳκημένη καὶ ἔχει πολλὰς καὶ μεγάλας πόλεις.

Εἰς τὰς ὑπωρείας τῶν Ἀππαλαχίων κεῖται ἡ **Πίττσμπουργκ** (670), τὸ κέντρον τῆς μεταλλουργίας καὶ τῆς βιομηχανίας τοῦ σιδήρου. Εἰς τὴν παραλιακὴν ζώνην εἶναι ἡ **Βαλτιμόρη** (820), ἡ σπουδαιοτάτη διὰ τὴν βιομηχανίαν τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν κονσερβῶν, ἡ μεγάλη βιομηχανικὴ **Φιλαδέλφεια** (2 ἑκατ.), ἡ μεγίστη πόλις τῆς Γῆς **Νέα Ὑόρκη,** καὶ ἄλλαι.

Ἡ **Νέα Ὑόρκη** (10 ἑκατ.), κειμένη εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Χῶντσον, ἔχει κατοίκους περισσοτέρους ἀφ' ὅσους ἔχει ὁλόκληρος ἡ Ἑλλὰς ἢ ἡ Σουηδία. Ὅπως ὅλαι σχεδὸν αἱ πόλεις τῆς Ἀμερικῆς, οὕτω καὶ ἡ Νέα Ὑόρκη ἔχει ὁδοὺς κανονικάς, διασταυρουμένας καθέτως (ἡ κεντρικὴ λέγεται Μπροντγουαίη). Ἡ ρυμοτομία ὅμως αὕτη παρέχει εἰς τὰς ἀμερικανικὰς πόλεις μο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νότονον ὄψιν. Εἰς τὸ ἐμπορικὸν τμῆμα τῆς πόλεως ὑψώνονται οἱ «οὐρανοξύσται», ὑψηλαὶ οἰκίαι μὲ 20-60 πατώματα. Ἡ πόλις ἀποτελεῖται ἀπὸ διάφορα τμήματα (Νέα Ὑόρκη, Μπροῦκλιν, Νέα Ὑερσέη κ. ἄ.). Εἰς τὸ μέσον τοῦ λιμένος ἵσταται ἐπὶ ὑψηλοῦ βάθρου τὸ ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας, ἡ δὲ εἰς τὸν λιμένα κίνησις εἶναι ζωηροτάτη. Ἐκεῖ κατοικοῦν ἄνθρωποι διαφόρου καταγωγῆς· ἰταλικῆς καταγωγῆς κατοικοῦν ὅσοι καὶ εἰς τὴν Ρώμην, ἑλληνικῆς δὲ περὶ τὰς 200.000 (πρὸ τοῦ πολέμου περισσότεροι). Πλὴν τῶν λευκῶν κατοικοῦν καὶ Νιγρῆται

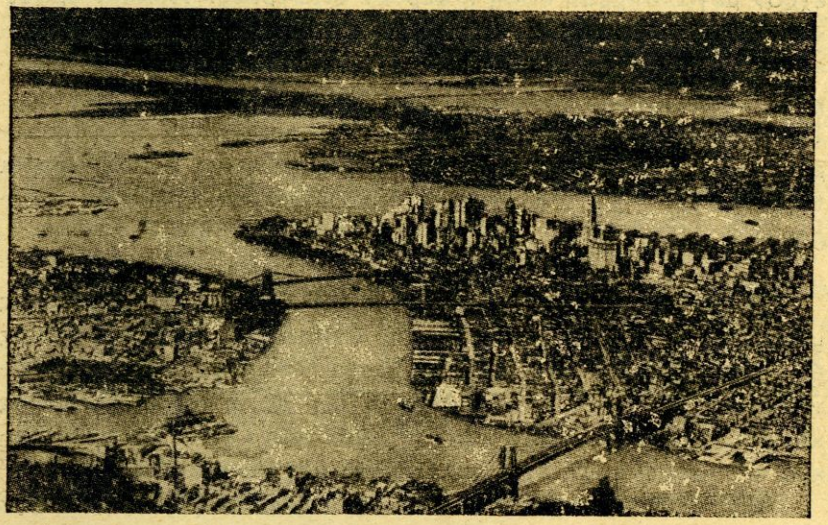

93. Ἄποψις τῆς Νέας Ὑόρκης.

(ἐκ τῆς Ἀφρικῆς μεταφερθέντες ἄλλοτε ὡς δοῦλοι, καὶ ἀργότερον ἐλευθερωθέντες).

Τὰ Ἀππαλάχια ἐκτείνονται καὶ βορειότερον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἀλλ' ἐκεῖ εἶναι χαμηλὰ καὶ καταπίπτουν ἀποτόμως εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου. Τὰ ὀροπέδια, τὰ ὁποῖα εἶναι διεσχισμένα ἀπὸ τοὺς πάγους τῆς παγετώδους ἐποχῆς, ὡς καὶ αἱ ξηραὶ βραχώδεις ἐπιφάνειαι τῆς νήσου Νέας Γῆς, ἐνθυμίζουν τὰ σκανδιναυικὰ τοπία. Ταῦτα ἔχουν κλῖμα ψυχρὸν καὶ συχνὰ προσβάλλονται ἀπὸ ἀγρίας θυέλλας. Ἐπὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πέντε μῆνας οἱ ποταμοὶ μένουν παγωμένοι, καὶ ὁ μόνος ἐλεύθερος πάγων λιμὴν εἶναι ὁ **Χάλιφαξ**, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὸν Καναδᾶν.

Πλησίον τῆς Νέας Γῆς συναντᾶται τὸ θερμὸν ρεῦμα τοῦ Κόλπου μὲ τὸ ψυχρὸν ρεῦμα τοῦ **Λαβραδόρ**, τὸ ὁποῖον παρασύρει καὶ βουνὰ πάγου. Ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης συναντήσεως εἶναι πρῶτον ἡ πυκνὴ ὁμίχλη, ἡ ὁποία, μαζὶ μὲ τὰ παγόβουνα, εἶναι μέγας κίνδυνος διὰ τὰ πλοῖα, καὶ δεύτερον ἡ ἀφθονία τῶν ἰχθύων κατὰ τὸ τέναγος τῆς Νέας Γῆς. Ἡ ἀφθονία αὕτη προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἰχθύες τοῦ βορρᾶ ἀποφεύγουν τὸ θερμὸν ρεῦμα καὶ συναθροίζονται πρὸ αὐτοῦ. Τὸ τέναγος τοῦτο εἶναι τὸ πλουσιώτατον τῆς Γῆς ἁλιευτικὸν πεδίον εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν (βακαλάοι, σολωμοί, ρέγγες, ἀστακοί).

Πίναξ 11. Ἀριθμὸς κατοίκων πόλεών τινων κατὰ διάφορα ἔτη (εἰς χιλιάδας).

Πόλεις	1800	1880	1938
Ἀθῆναι	10	40	600
Βερολῖνον	700	900	4.300
Λονδῖνον	1.500	4.000	8.200
Νέα Ὑόρκη	60	1.850	10.000
Σικάγον	δὲν ὑπῆρχε	300	4.000
Τόκιο	—	6	5.400

Ἄφιξις εἰς Νέαν Ὑόρκην. — Τὸ ὑπερωκεάνειον, μὲ τὸ ὁποῖον κατεπλεύσαμεν εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην, εἶχε πλευρίσει βαθειὰ μέσα εἰς τὴν πόλιν, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Χῶντσον, ὁ ὁποῖος χωρίζει αὐτὴν ἀπὸ τὴν Νέαν Ὑερσέην. Διὰ τὴν ἀποβίβασιν ἔπρεπε νὰ περιμένωμεν τὴν σειράν μας, ὅπως ὑποβληθῶμεν εἰς ἔλεγχον. Ἀπὸ τὸ κατάστρωμα καθ' ὅλον τὸ ἀπόγευμα ἐβλέπομεν τὴν κίνησιν εἰς τὴν 49ην ὁδὸν καὶ εἰς τὴν παραλιακὴν 11ην λεωφόρον. Αὐτοκίνητα πηγαινοήρχοντο, περισσότερα εἰς ἀριθμὸν ἀπὸ τοὺς πεζούς. Καὶ αὐτοὶ καὶ ἐκεῖνα ἐπερνοῦσαν βιαστικά. Δὲν ἐστάθη κανεὶς περίεργος νὰ ἴδῃ τὸ μεγαλοπρεπὲς ὑπερωκεάνειον, τὸ ὁποῖον μὲ τὰ πολλά του πατώματα ἐφαίνετο ὡς συνέχεια τῆς συνοικίας τῶν οὐρανοξυστῶν.

Ἀπὸ τὸ ὑπερωκεάνειον ἀπεβιβάσθημεν ὅταν πλέον εἶχε νυκτώσει. Τὰ ταξί, ὅλα κιτρίνου χρώματος, ἤρχοντο μὲ σειρὰν πρὸ τῆς ἐξόδου τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τελωνείου καὶ παρελάμβανον τοὺς ἐπιβάτας. Ὅσοι ἦσαν ἐλεύθεροι ἀποσκευῶν, ἠμποροῦσαν νὰ κινηθοῦν πεζῇ, ἔστω καὶ ἂν πρώτην φορὰν ἤρχοντο εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην· διότι ἡ ὀνομασία τῶν ὁδῶν μὲ ἀριθμοὺς προσανατολίζει ἀμέσως τὸν ξένον. Ὅταν εὑρίσκομαι εἰς τὴν 49ην ὁδὸν καὶ τὸ ξενοδοχεῖον μου εἶναι εἰς τὴν 59ην, γνωρίζω ἀμέσως ὅτι ἀπέχω ἀπ' αὐτὸ δέκα τετράγωνα. Κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἔχει διαιρεθῆ ὅλον σχεδὸν τὸ κεντρικὸν τμῆμα τῆς Νέας Ὑόρκης. Φαντασθῆτε ἕνα μακρόστενον ἐπίπεδον· χαράξατε κατὰ μῆκος ἕνδεκα γραμμὰς καὶ ὀνομάσατε τὰς λεωφόρους 1ην, 2αν κλπ. μέχρι τῆς 11ης. Χαράξατε κατόπιν κατὰ πλάτος 238 γραμμάς, καὶ μὲ κάθε ἀριθμὸν ὀνομάσατε κατὰ σειρὰν τὰς ὁδούς· τοιουτοτρόπως θὰ ἔχετε τὴν ρυμοτομίαν τοῦ **Μανχάταν,** τοῦ κεντρικοῦ μέρους τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἂν καὶ ἦτο νύξ, τὸ ἄφθονον φῶς τῆς πόλεως μᾶς ἔδιδε τὴν ἐντύπωσιν ἡμέρας. Πολλαὶ φωτισμέναι οἰκίαι μοῦ ἐφαίνοντο μετέωροι. Τοῦτο συνέβαινε, διότι κατὰ τύχην ἦσαν σκοτειναὶ τὰ χαμηλότερα πατώματα καὶ ἐφωτίζοντο τὰ ὑψηλότερα· λόγου χάριν, ἂν ἐφωτίζοντο ἀπὸ τὸ 40ὸν πάτωμα μέχρι τοῦ 50οῦ ἢ καὶ ἄνω, ἐβλέπομεν τὰ ἄνω πατώματα νὰ ἀποτελοῦν ἕνα δεκαώροφον ἢ εἰκοσαώροφον οἰκοδόμημα μετέωρον.

Τὸ ξενοδοχεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνω, εἶναι τοῦ συμπατριώτου μας Γ. Ταβουλαρίδου, ἀπὸ τὴν Θρᾴκην καὶ ἔχει 34 πατώματα. Μὲ καλοδέχεται καὶ ἐρωτᾷ μὲ ἐνδιαφέρον νέα ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ὁ ἀνελκυστὴρ μὲ ἀναβιβάζει εἰς τὸ 29ον πάτωμα μὲ ταχύτητα ρουκέτας, καὶ ὁδηγοῦμαι εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 2.933 δωμάτιον. Ἐρωτῶ τὸν ὑπηρέτην, τὸν «γκρούμ», ἂν τὸ ξενοδοχεῖον ἔχει καὶ σκάλα.

— Βέβαια ἔχει, μοῦ ἀπαντᾷ. Γιατί ρωτᾶτε;

— Νὰ ξεύρω πῶς ἠμπορῶ νὰ κατέβω ἀπ' ἐδῶ, ἂν χαλάσῃ τὸ ἀσανσέρ.

— Δὲν χαλᾷ, κύριε, ποτέ. Μόνον ἂν γίνῃ ἀπεργία τῶν ὑπαλλήλων τοῦ ἀσανσέρ, ὁπότε πάλιν θὰ ἠμπορῆτε εὔκολα νὰ καταβῆτε. Δὲν θὰ κάμετε ἐπάνω ἀπὸ δέκα λεπτά, διὰ νὰ ἀναβῆτε δέ, θὰ θέλετε μόνον ἕνα τέταρτον ἕως εἴκοσι λεπτά. Δὲν εἶναι περισσότερα ἀπὸ ἑξακόσια σκαλοπάτια.

(Κατὰ τὸν Α. Ἀσημακόπουλον)

4. ΤΟ ΒΑΘΥΠΕΔΟΝ ΤΟΥ ΜΙΣΙΣΙΠΗ ΚΑΙ ΤΟ ΟΡΟΠΕΔΙΟΝ ΤΩΝ ΛΕΙΜΩΝΩΝ

Μεταξὺ τῶν Ἀππαλαχίων καὶ τῶν πρὸς Δ. πλευρικῶν ὀρέων κεῖται γιγαντιαῖον λεκανοπέδιον, ἴσον πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ρωσίαν, τοῦ ὁποίου τὸ κέντρον κατέχει ἡ περιοχὴ τοῦ Μισισιπῆ. Τὸ νότιον αὐτοῦ μέρος εἶναι βαθύπεδον ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ Πάδου. Ἡ ἰλύς, τὴν ὁποίαν φέρει ὁ ποταμὸς μὲ τοὺς μεγάλους του παραποτάμους Μισσουρῆν καὶ Ὄχάιο, προσχώ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νουν τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ. Ἡ ἐκβολή του προχωρεῖ κατ' ἔτος εἰς τὴν θάλασσαν 80 μ. Ἐπειδὴ δὲ αἱ πηγαί του εἶναι μόλις 450 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ ρέει εἰς τεράστιον μῆκος (ἴσον πρὸς τὸ τοῦ Νείλου), δὲν σχηματίζει κανένα καταρράκτην. Ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ λεκανοπεδίου ὑψώνεται κατὰ πλατείας βαθμῖδας μέχρι τῶν Βραχωδῶν ὀρέων, καὶ πρὸς Β. μέχρι τοῦ Καναδᾶ. Ἡ περιοχὴ αὕτη λέγεται **Πραίρι, δηλαδὴ λειμώνων,** διότι ἕως ἐδῶ φθάνουν ἀκόμη ἀρκεταὶ βροχαί, ὥστε νὰ φυτρώνῃ χόρτον. Δυτικώτερον ὅμως ἡ βροχὴ εἶναι ὀλίγη καὶ αἱ ὑψηλότεραι ἐδῶ βαθμῖδες εἶναι στέππαι μὲ πτωχὸν χόρτον. Ἡ περιοχὴ τοῦ Μισισιπῆ πάσχει τὸν χειμῶνα ἀπὸ χιονοθυέλλας, τὸ δὲ θέρος ἀπὸ φοβεροὺς ἀνεμοστροβίλους, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ νότου.

Ἡ τεραστία αὕτη λεκάνη εἶναι ἡ μεγαλυτέρα **γεωργικὴ** καὶ **κτηνοτροφικὴ** περιοχὴ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Ἐξαιρετικῶς πλουσία εἶναι ἡ σιτοπαραγωγὴ κατὰ τὸ βόρειον μέρος, εἰς τὴν **Βορείαν Ντακότα** καὶ τὴν γειτονικὴν καναδικὴν ἐπαρχίαν **Μανιτόμπαν,** διότι ἐδῶ ἡ ὑγρασία εἶναι μεγαλυτέρα. Εἰς τὰς νοτιωτέρας περιφερείας, ὅπου ἡ θερμοκρασία εἶναι μεγαλυτέρα, εὑρίσκονται αἱ μεγαλύτεραι **καπνοφυτεῖαι** καὶ **βαμβακοφυτεῖαι** τῆς Γῆς· τὰ παράλια τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου κατέχουν **ὀρυζῶνες.**

Πλὴν τῶν γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων ἀξιόλογος εἶναι καὶ ἡ ἐξαγωγὴ πετρελαίων καὶ γαιανθράκων εἰς τὸν Ἄνω Μισισιπῆν καὶ εἰς τὴν Πραίρι.

Ὁ πληθυσμὸς εἰς τὴν ἀγρονομικὴν λεκάνην τοῦ Μισισιπῆ δὲν εἶναι τόσον πυκνός, ὅσον εἰς τὴν βιομηχανικὴν περιοχὴν τῶν Ἀππαλαχίων. Ἰδίᾳ πρὸς Δ. ὀλιγοστεύει ὁ ἀριθμὸς τῶν πόλεων. Αἱ πόλεις κατὰ τὸ πλεῖστον εὑρίσκονται εἰς τοὺς ποταμούς, ὡς βιομηχανικὰ ἢ μεταφορικὰ κέντρα. Ἡ **Οὐίννιπεγκ** (285) εἶναι τὸ σπουδαιότατον συγκοινωνιακὸν κέντρον καὶ ἡ σιταγορὰ τοῦ Καναδᾶ. Ἡ διπλῆ πόλις **Ἅγιος Παῦλος-Μιννεάπολις** ἔχει πολυαρίθμους ὑδροπρίονας καὶ ἀλευρομύλους. Ὁ **Ἅγιος Λουδοβῖκος** (Σαὶν Λουί, 840) ἀνεπτύχθη εἰς μεγίστην βιομηχανικὴν πόλιν. Ἡ **Νέα Ὀρλεάνη** εἶναι ἡ δευτέρα ἀγορὰ βάμβακος εἰς τὸν κόσμον. Ἡ **Κάνσας Σίτυ,** εἰς τὸ ἄκρον τῶν λειμώνων, εἶναι κέντρον ἀγορᾶς ζώων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ παρακειμένη χερσόνησος **Φλωρὶς** ἔχει κατὰ μέγα μέρος παραλίαν ἑλώδη καὶ περιβάλλεται ἀπὸ ταινίαν κοραλλιογενῆ. Οἱ Ἀμερικανοὶ χρησιμοποιοῦν μερικὰ μέρη τῆς παραλίας διὰ λουτρά.

5. Η ΔΥΤΙΚΗ ΟΡΕΙΝΗ ΧΩΡΑ

Ἡ δυτικὴ περιοχὴ εἶναι παμμεγίστη ὀρεινὴ χώρα, τῆς ὁποίας αἱ μακραὶ ὀροσειραὶ εἶναι συνέχεια τῶν Ἀσιατικῶν ὀρέων. Τὸ τόξον τῶν **Ἀλεούτων** νήσων εἶναι λείψανον τοῦ ἄλλοτε δεσμοῦ τῶν δύο ἠπείρων καί, ὅπως αἱ Σουνδαῖαι νῆσοι, εἶναι γεμᾶται ἀπὸ ἠφαίστεια.

Τὸ βορειοδυτικὸν τμῆμα, ἡ **Ἀλάσκα,** εἶναι ἀπὸ τὰς πλουσιωτέρας εἰς παγετῶνας χώρας τῆς Γῆς. Ἂν ἐξαιρέσωμεν τὰ πρὸς τὸν Παγωμένον ὠκεανὸν μέρη, τὰ πρὸς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν φιόρδ ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὸ θερμὸν ρεῦμα **Κουροσίβο,** καὶ διὰ τοῦτο εἰς αὐτὰ ὡριμάζουν τὰ σιτηρά. Ἐδῶ ζοῦν ἀρκετοὶ Εὐρωπαῖοι· εἶχον ἔλθει ἐδῶ διότι προσήλκυσαν τούτους τὰ χρυσωρυχεῖα τῆς χώρας, τὰ ὁποῖα σήμερον ἔχουν ἐξαντληθῆ.

Νοτίως τῆς Ἀλάσκας ἡ ὀρεινὴ χώρα διακρίνεται εἰς τρεῖς περιοχάς. Πρὸς Α. διακλαδίζονται τὰ **Βραχώδη ὄρη,** τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴν σπονδυλικὴν στήλην τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Πρὸς Δ. δύο παράλληλοι ὀροσειραὶ σχηματίζουν τὰ δυτικὰ πλευρικὰ ὄρη. Μεταξὺ δὲ τῶν δυτικῶν τούτων ὀρέων καὶ τῶν Βραχωδῶν ἐκτείνεται τρίτη περιοχή, ἡ ὁποία εἶναι κλεισμένον ὑψίπεδον. Εἰς τοῦτο ρέουν οἱ ποταμοὶ **Κολομβίας** καὶ **Κολοράδο.**

α') Τὰ **Βραχώδη ὄρη,** ἴσα κατὰ τὸ ὕψος πρὸς τὰς Ἄλπεις, εἰς μὲν τὸν Καναδᾶν, ἐπειδὴ εἶναι πλησίον τοῦ ὠκεανοῦ καὶ δέχονται πολλὰς βροχάς, ἔχουν μεγαλοπρεπῆ δάση καί, λόγῳ τῆς βορείας αὐτῶν θέσεως, ἐκτεταμένους παγετῶνας. Ἀλλ' εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ἐπειδὴ ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ τὴν θάλασσαν, εἶναι πτωχὰ εἰς βροχάς, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχουν ὀλίγα δάση. Τὰ πετρώματα αὐτῶν κρύπτουν πλοῦτον μετάλλων, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ ἠφαιστειώδεις ἐκρήξεις. Μεταξὺ τῶν ὀροσειρῶν σχηματίζονται πολλαχοῦ λεκάναι, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζονται διὰ τῶν περιέργων βράχων των καὶ τῶν θερμῶν πηγῶν. Ἐκ τούτων γνωστοτέρα εἶναι ἡ λεκάνη περὶ τὴν λί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μνην Ὑελλοστόουν, ἔχουσα περισσοτέρας τῶν 3.000 θερμῶν πηγῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων θερμοπίδακας (γκέϋζερ).

β') Τὸ **ἐσωτερικὸν ὑψίπεδον** εἶναι στεππῶδες καὶ ἔρημον, διότι τὰς βροχὰς δέχονται τὰ ὑψηλὰ ὄρη. Μόνον εἰς μερικὰ μέρη ὑπάρχουν ὀλίγαι ὀάσεις. Εἰς μίαν ὄασιν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρήμου εἶναι ἡ **Πόλις τῆς Ἁλμυρᾶς λίμνης.**

Ὁ ποταμὸς Κολοράδο ἔχει διαβρώσει τὸ ἔδαφος διὰ φάραγγος, βάθους σχεδὸν 2.000 μέτρων καὶ μήκους 300 χιλιομέτρων. Τοιαῦται φάραγγες, μὲ ἀποτόμους ὄχθας, λέγονται **κανιὼν** (δηλαδὴ σωλῆνες).

γ') Τὰ **δυτικὰ πλευρικὰ ὄρη** διακρίνονται εἰς τὰς θαλασσίας **Ἄλπεις** (6.000 μ.) καὶ τὰ **Κασκάδια ὄρη** (4.400 μ.). Τὰ πρῶτα εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ὑγροῦ δυτικοῦ ἀνέμου. Αἱ ἀκταὶ διασχίζονται ὑπὸ φιόρδ, ὁμοίων μὲ τὰ φιόρδ τῆς Νορβηγίας. Εἰς ἓν τοιοῦτον φιόρδ εἶναι οἱ λιμένες **Βανκοῦβερ** εἰς τὸν Καναδᾶν καὶ **Σήττλη** εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Πρὸς νότον, εἰς κλειστὸν λιμένα, εἶναι ὁ **Ἅγιος Φραγκῖσκος,** ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς δυτικῆς ἀκτῆς, ἡ ὁποία κατὰ τὸ 1906 εἶχε κατὰ μέγα μέρος καταστραφῆ ὑπὸ σεισμοῦ. Νοτιώτερον, ὅπου τὸ κλῖμα γίνεται θερμότερον, ὅμοιον πρὸς τὸ μεσογειακόν, ἀνεπτύχθη ἐσχάτως τὸ **Λὸς Ἄντζελες** εἰς μεγάλην πόλιν (1.300). Αὕτη καλύπτεται ὑπὸ κήπων μὲ φοίνικας καὶ λεμονέας, παρὰ τοὺς ὁποίους, ὡς τεράστια δένδρα, ὑψοῦνται εἰς τὴν θάλασσαν οἱ πύργοι τοῦ πετρελαίου. Περίφημος δὲ εἶναι ἡ πόλις τῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν, ἡ **Χόλλυγουντ,** προάστειον τοῦ Λὸς Ἄντζελες. Ὅλη ἡ δυτικὴ αὕτη χώρα λέγεται **Καλιφορνία.** Ἡ ἐξαιρετικῶς ξηρὰ χερσόνησος τῆς Καλιφορνίας (πρὸς Ν.) ἀνήκει εἰς τὸ Μεξικόν. Εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἡμιέρημος καὶ κατοικεῖται μόνον ὑπὸ 50.000 κατοίκων.

Τὰ Βραχώδη ὄρη. — Ἀπὸ τὰς βαθμῖδας τῶν Πραίρι, τὰ Βραχώδη ὄρη δὲν παρουσιάζουν τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν Πυρηναίων ἢ τῶν Ἄλπεων, διότι τὸ ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζονται, εἶναι ἤδη ἀρκετὰ ὑψηλόν. Γενικῶς δὲν φέρουν παγετῶνας, εἰμὴ πρὸς Β. Ἄλλοτε μὲν τὰ ὄρη ὀρθοῦνται μὲ ἀποτόμους βράχους ἄνωθεν τῆς κοίτης τῶν κλειστῶν χειμάρρων, ἄλλοτε δὲ ὑψοῦνται δι' ὁμαλῶν κλιτύων, αἱ ὁποῖαι φέρουν δάση πιτύων καὶ κέδρων. Τὸ βαθὺ χρῶμα τούτων κατὰ τὰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φάραγγας συγχέεται μὲ τὸ βαθυγάλανον τοῦ βάθους, πρὸς τὸν οὐρανὸν δὲ τὸ δασικὸν ὅριον τελευτᾷ κάτω ἀπὸ τὰς κορυφάς, ὅπου αἱ ἀτμοσφαιρικαὶ ἐπιδράσεις λαξεύουν τὰ δημιουργήματά των. Αἱ κορυφαὶ ἐγυμνώθησαν ἀπὸ τὸν βασάλτην ἢ τὸν γρανίτην καὶ ἤδη λάμπουν εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου μὲ τοὺς ἐκρηξιγενεῖς ἐρυθρούς, κυανοῦς ἢ πρασίνους βράχους των.

Κατὰ τὴν διέλευσιν τοῦ σιδηροδρόμου διὰ μέσου τῶν Βραχωδῶν ὀρέων, ἀπὸ τῶν Μεγάλων Πραίρι μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ, ἐν εὐδίᾳ, παρουσιάζεται εἰς τὸν περιηγητὴν μία ἐκ τῶν μεγαλοπρεπῶν καλλονῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐπὶ πεντήκοντα ὥρας, ὑπέροχα τοπία ἀνελίσσονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του· αἱ ἐκπλήξεις καὶ αἱ τέρψεις ἑκάστοτε ἀνανεοῦνται. Τὸ ἐκπληκτικώτερον εἶναι ὅταν, μετὰ τὴν πρωινὴν ἔγερσιν εἰς τὴν κλινάμαξαν, διὰ τῆς πυρόχρου ὑαλίνης θυρίδος, ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς τὸ ὕψος τῆς κεφαλῆς του ἐν τῇ κλίνῃ, παρατηρεῖ τὸ ἐξωτερικὸν θέαμα· τὰ δάση, τὰ ὁποῖα κατέρχονται εἰς τὰ βάθη τῶν κλιτύων, τοὺς καταρράκτας, τοὺς ὁποίους ἡ ἀμαξοστοιχία φαίνεται ὅτι ὑπερπηδᾷ, τὰς βραχώδεις ἐπάλξεις, τὰς πυραμῖδας τῶν πριονιστηρίων, τοὺς ἀφρίζοντας χειμάρρους, οἱ ὁποῖοι μὲ πηδήματα καὶ θόρυβον ἀκολουθοῦν τὴν κατάβασιν τῆς ἀμαξοστοιχίας εἰς τὴν κοιλάδα. Κατὰ τὴν ἡμέραν, ἓν ὄχημα - παρατηρητήριον εἰς τὴν οὐρὰν τῆς ἀμαξοστοιχίας ἐπιτρέπει εἰς τοὺς περιηγητάς, καθημένους εἰς ἀναπαυτικὰ καθίσματα, νὰ βλέπουν τὰ φεύγοντα τοπία, τὰ ὁποῖα ἀκαταπαύστως ἐπανέρχονται καὶ ἀνασυντίθενται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των. Νομίζει τις ὅτι διέρχεται χώραν Τιτάνων, ἡ ὁποία, ἀνατρεπομένη ἄλλοτε διὰ γιγαντιαίων ἀγώνων, ἐπαγιώθη τέλος εἰς μίαν χαώδη σύγχυσιν ὑπερτάτης ὡραιότητος.

(Κατὰ τὸν Charles Cestre)

Β'. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

1. ΚΑΝΑΔΑΣ

Ὁ Καναδᾶς, ἢ Βόρειος Βρεττανικὴ Ἀμερική, εἶναι κτῆσις βρεττανική, ὅπως καὶ αἱ Βρεττανικαὶ Ἰνδίαι, ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Νέα Ζηλανδία. Εἶχε καταληφθῆ κατὰ τὸ 1854 ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἀλλὰ κατὰ τὸν Ἑπταετῆ πόλεμον περιῆλθεν εἰς τοὺς Ἄγγλους. Τὴν γαλλικὴν κατοχὴν ἐνθυμίζουν ἀκόμη αἱ πολυάριθμοι πόλεις καὶ περισσότερον ἡ γλῶσσα καὶ ἡ θρησκεία τοῦ ἑνὸς τρίτου σχεδὸν τῶν κατοίκων (Φραγκοκαναδοί).

Ἀποτελεῖ ὁμοσπονδίαν ἐξ ἐννέα αὐτονόμων κρατῶν, τῶν ὁποίων κοινὴ πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Ὀττάβα** (130). Ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ εἶναι $9\,^1/_2$ ἑκατ. τετρ. χλμ. Εἰς τὴν ἔκτασιν ταύτην,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἴσην σχεδὸν πρὸς τὴν Εὐρώπην, κατοικοῦν μόνον 11 ἑκατ. κάτοικοι λόγῳ τοῦ ψυχροῦ κλίματος. Ἐπειδὴ δὲ μέρος αὐτῆς εἶναι εὔφορον καὶ ὁ πληθυσμὸς ἀραιός, περισσεύει σῖτος πολύς, ὁ ὁποῖος ἐξάγεται πρὸ πάντων εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἰδιαιτέρως στεναὶ εἶναι αἱ οἰκονομικαὶ σχέσεις τοῦ Καναδᾶ μὲ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Πλὴν τῶν προϊόντων τῆς γεωργίας καὶ τῆς ὑλοτομίας, μέγας εἶναι καὶ ὁ πλοῦτος τῶν δερμάτων καὶ γουναρικῶν, τῶν ἰχθύων καὶ τῶν μετάλλων. Σήμερον ὁ Καναδᾶς ἀποφέρει τὰ 90 ἑκατοστὰ τῆς ὅλης ἐν τῇ Γῇ παραγωγῆς τοῦ νικελίου, προσέτι δὲ χρυσόν, ἄργυρον, ἀλουμίνιον, σίδηρον, χαλκόν, γαιάνθρακας κλπ.

Λόγῳ ἀνεπαρκείας ἐργατικῶν χειρῶν, ἡ βιομηχανία δὲν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη. Σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ τῆς κατασκευῆς γεωργικῶν μηχανῶν εἰς τὸ Τορόντον.

Λιμένες τῆς ἐξαγωγῆς εἶναι εἰς μὲν τὸν Ἀτλαντικὸν οἱ τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου καὶ τοῦ Χάλιφαξ, εἰς δὲ τὸν Εἰρηνικὸν τοῦ Βανκοῦβερ. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔρχονται ἀπὸ τὸν Καναδᾶν σῖτος καὶ βακαλάος.

Οἱ σιταγροὶ τοῦ Καναδᾶ καὶ ἡ γαλακτοκομία. — Οἱ μεγάλοι λειμῶνες (Πραίρι) τοῦ δυτικοῦ Καναδᾶ, οἱ ὁποῖοι ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς Οὐίννιπεγκ μέχρι τῶν Βραχωδῶν ὀρέων, περιλαμβάνουν πλέον τῶν ἑκατὸν ἑκατομμυρίων ἑκταρίων καλλιεργησίμου γῆς. Ἡ γῆ αὕτη εἶναι δύο εἰδῶν· ἡ τῶν ὑψηλῶν λειμώνων, κατάλληλος διὰ καλλιέργειαν σίτου καὶ ἄλλων δημητριακῶν, καὶ ἡ τῶν χαμηλῶν λειμώνων, ἡ ὁποία, λόγῳ τοῦ αὐτοφυοῦς χόρτου, χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν.

Ὅταν φαντασθῇ τις εὐρείας πεδιάδας, εἰς ἔκτασιν χιλιάδων χιλιομέτρων, μὲ ὑψηλὸν χόρτον, αἱ ὁποῖαι νὰ διακόπτωνται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπὸ ποτάμια καὶ μεμονωμένα ἀλσύλλια, θὰ λάβῃ ἀμυδρὰν ἰδέαν τῶν καναδικῶν Πραίρι. Ἔδαφος μαῦρον ὡς πίσσα, ἐξαιρετικῆς εὐφορίας, δύο ποδῶν πάχους φυτικῆς γῆς, κοπρόχωμα ἐκ σαπισμένων φυτῶν ἐπικαθήμενον ἐπὶ βάθρου ἀργιλλοτιτανώδους, ἰδοὺ ἡ σύστασις τῆς θαυμασίας ταύτης γῆς.

Ἕκαστος κάτοικος καλλιεργεῖ ἰδιοκτησίαν τουλάχιστον 65 ἑκταρίων· ὑπάρχουν ὅμως καὶ συνεταιρισμοί, διὰ τῶν ὁποίων ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ μεταφορὰ τοῦ προϊόντος εὐκολύνεται. Πρὸς τοῦτο οἱ ἐξαγωγεῖς τοῦ σίτου καὶ οἱ μεγαλέμποροι φροντίζουν νὰ ἱδρύουν σιδηροδρομικὰς διακλαδώσεις μέχρι τοῦ τόπου τῆς παραγωγῆς.

Εἰς ἕκαστον σιδηροδρομικὸν σταθμὸν ὑπάρχουν μεγάλαι σιταπο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θῆκαι, εἰς τὰς ὁποίας τὰ ὀχήματα τοῦ σιδηροδρόμου πλησιάζουν καὶ φορτώνονται ἀπευθείας μὲ τὴν βοήθειαν σωλήνων.

Ἐκτὸς τῆς καλλιεργείας, εἰς τὰ πλεῖστα χωρία ὑπάρχουν διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων τυροκομεῖα καὶ βουτυροποιεῖα, ὑφίστανται δὲ ὡσαύτως τοιαῦται ἐγκαταστάσεις καὶ εἰς τὰς πόλεις, καὶ οἱ ἐνταῦθα βιομήχανοι ἐνεργοῦν καθ' ἑκάστην τὴν μεταφορὰν τοῦ γάλακτος ἐντὸς μεγάλων μεταλλίνων ὑδριῶν, σιδηροδρομικῶς, ἐξ ἀποστάσεως πολλάκις 30 ἕως 50 χιλιομέτρων.

(Κατὰ τὸν Edmond Ruron)

2. ΗΝΩΜΕΝΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ

Γενικά. — Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἦσαν ἄλλοτε ἀποικίαι Ὁλλανδῶν, Ἄγγλων καὶ Ἱσπανῶν. Αἱ ἀγγλικαὶ ἀποικίαι κατὰ τὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνος ἐκηρύχθησαν ἀνε-

94. Οὐάσιγκτων. Τὸ μέγαρον τοῦ κοινοβουλίου.

ξάρτητοι καὶ ἀπετέλεσαν πολιτείας, αἱ ὁποῖαι σήμερον ἀνέρχονται εἰς 49 καὶ ἀποτελοῦν δημοκρατικὴν ὁμοσπονδίαν. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ **Οὐάσιγκτων,** μεγίστη ὅμως πόλις ἡ **Νέα Ὑόρκη.**

Ἀπὸ τοῦ 19ου αἰῶνος μετανάστασι ἐκ διαφόρων χωρῶν τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εὐρώπης ἠὔξησαν τὸν πληθυσμὸν εἰς πολλὰ ἑκατομμύρια, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου οἱ παλαιοὶ ἰθαγενεῖς κάτοικοι, οἱ **Ἰνδιάνοι,** ἐξετοπίσθησαν εἰς ὡρισμένα μέρη καὶ σήμερον ἀριθμοῦνται εἰς ὀλίγας χιλιάδας. Μεταξὺ τῶν μεταναστῶν ἦσαν καὶ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἐργαζόμενοι ἀπέκτων περιουσίας καὶ ἐπέστρεφον εἰς τὴν πατρίδα των. Σήμερον, ὁπότε ἔχει περιορισθῇ ἡ μετανάστευσις, μένουν ἐκεῖ ἐγκατεστημένοι πολλοὶ Ἕλληνες. Μετὰ τοὺς Εὐρωπαίους ἔρχεται ὁ ἀριθμὸς τῶν **Νιγρητῶν** (11 ἑκατ.). Οὗτοι εἶχον μεταφερθῇ ἄλλοτε ἐδῶ ὡς δοῦλοι ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς εἰς τὰς θερμὰς νοτίους πολιτείας, καὶ ἔχουν πολὺ πολλαπλασιασθῇ. Διὰ τοῦτο τοὺς χαρακτηρίζουν ὡς «μαῦρον κίνδυνον». Πρὸς Δ. ζοῦν ὀλίγοι μετανάσται **Ἰάπωνες** καὶ **Κινέζοι** (200.000). Ὅλοι οἱ Ἀμερικανοὶ διαπνέονται ἀπὸ τὸν πόθον νὰ βελτιώσουν τὴν οἰκονομικήν των κατάστασιν. Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὴν κατεύθυνσιν πάσης ἐργασίας καὶ ἐπιχειρήσεως, καὶ ὑποκινεῖται ἀπὸ τὸν ἀμύθητον πλοῦτον τοῦ ἐδάφους. Διὰ τοῦτο αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἔχουν γίνει σπουδαιοτάτη **οἰκονομικὴ ἀποθήκη** ὅλου τοῦ κόσμου.

Ὁ πληθυσμὸς ἀνέρχεται σήμερον εἰς 130 ἑκατομμύρια, καὶ διαρκῶς αὐξάνει. Εἶναι ὅμως ἀκόμη, δι' ἐπιφάνειαν ἑκτάσεως 7.800.000 τετρ. χιλιομέτρων, σχετικῶς ὀλίγος. Ἡ μέση πυκνότης εἶναι μόνον 16 κάτ. εἰς 1 τετρ. χιλιόμετρον.

Ἡ κατανομὴ τοῦ πληθυσμοῦ καὶ αἱ πόλεις. — Ὁ πληθυσμὸς εἶναι κατανεμημένος ἀνίσως. Εἰς περιοχὰς μεταξὺ τοῦ Μισισιπῆ καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ὅπου εὑρίσκονται αἱ φυτεῖαι καὶ αἱ μεγάλαι βιομηχανίαι, παρουσιάζεται πολλάκις πυκνότης 200 κατοίκων εἰς 1 τετρ. χλμ. Τουναντίον αἱ δυτικαὶ πολιτεῖαι, μὲ τὰ ἐρημικὰ μέρη, ἔχουν πυκνότητα μόλις 1 ἢ 2 κατοίκων εἰς 1 τετρ. χλμ. Ὁ πληθυσμὸς εἶναι προσέτι πυκνὸς καὶ εἰς τὴν νέαν οἰκονομικὴν περιοχήν, πρὸς τὸν Εἰρηνικόν.

Πλέον τοῦ ἡμίσεος τοῦ πληθυσμοῦ κατοικεῖ εἰς πόλεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἄνω τῶν ἑκατὸν ἔχουν ὑπὲρ τὰς 100.000 κατοίκους. Ἡ τοιαύτη ἀνάπτυξις πόλεων προῆλθεν ἀπὸ τὴν τάσιν τῶν κατοίκων πρὸς τὴν βιομηχανίαν. Πολλὰ κέντρα, συσταθέντα πέριξ ὀρυχείων ἢ μεταλλείων, ἀνεπτύχθησαν εἰς μεγάλας πόλεις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τόσον ταχέως, ὥστε αἱ πολλαπλασιαζόμεναι ὁδοὶ αὐτῶν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γνωσθοῦν μὲ ὀνόματα καὶ ἐδηλώθησαν μὲ ἀριθμούς.

Ἡ Οὐάσιγκτων, πρωτεύουσα τῆς ὁμοσπονδίας, ἐπροστατεύθη δι' αὐστηρῶν μέτρων ἀπὸ τὴν βιομηχανικὴν εἰσβολήν, καὶ εἶναι ἡ πόλις τῶν μαρμαρίνων οἰκοδομῶν, τῶν λεωφόρων καὶ τῶν κήπων. Αἱ ἑκατομμυριοῦχοι πόλεις εἶναι κατὰ τάξιν πληθυσμοῦ: ἡ Νέα Ὑόρκη, τὸ Σικάγον, ἡ Φιλαδέλφεια, τὸ Ντητρόιτ, τὸ Λὸς Ἄντζελες καὶ ἡ Κλήβελαντ.

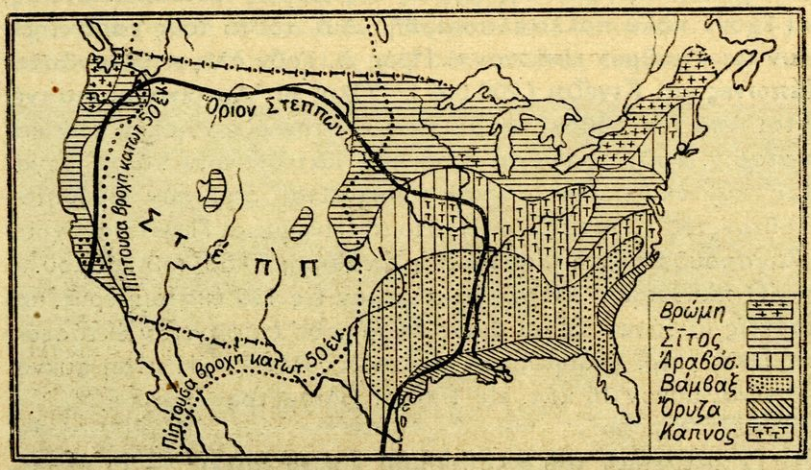

95. Χάρτης γεωργικῆς παραγωγῆς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Ἡ γεωργία. — Ἂν καὶ ὑπάρχουν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἐκτάσεις ἄγονοι, ὡς παρὰ τὰ Βραχώδη ὄρη καὶ κατὰ τὰ Ἀππαλάχια, ἐν τούτοις ὑπάρχουν ἀχανεῖς πεδιάδες εἰς τὸ κέντρον καὶ εἰς τὰ ἀτλαντικὰ παράλια, καὶ μάλιστα ἐδάφη, τὰ ὁποῖα καλλιεργοῦνται ὄχι πρὸ πολλοῦ καιροῦ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχουν ἀνάγκην λιπασμάτων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γεωργία ἐκτείνεται εἰς διάφορα κλίματα, αἱ καλλιέργειαι εἶναι καὶ εὐκράτων κλιμάτων καὶ τροπικῶν. Ἕνεκα τοῦ ἀραιοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἀγροτῶν οἱ Ἀμερικανοὶ μεταχειρίζονται μηχανὰς διὰ νὰ καλλιεργήσουν μεγάλας ἐκτάσεις, ὥστε νὰ ἔχουν μεγάλας ἀποδό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σεις. Ἡ καλλιέργεια αὕτη ὀνομάζεται **ἐκτατική.** Διακρίνεται δὲ ἡ ζώνη τοῦ σίτου, ἡ ζώνη τοῦ ἀραβοσίτου κλπ.

Ἄλλοτε, ὅτε ὁ πληθυσμὸς ἦτο ὀλίγος, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἐξῆγον εἰς τὴν Εὐρώπην πολλὰ γεωργικὰ προϊόντα, ἐνῷ σήμερον ἐξάγουν μόνον ὀλίγα ἄλευρα.

α') Αἱ πρὸς τροφὴν καλλιέργειαι.—Ἡ ζώνη τοῦ **σίτου** εἶναι εἰς τὰς Πραίρι, εἶναι δὲ προέκτασις τῆς τοῦ Καναδᾶ. Ἂν καὶ ἡ ἀπόδοσις ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως εἶναι μετρία, ἡ παραγωγὴ

96. Καλλιέργειαι βάμβακος εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας.

τοῦ σίτου κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ (τὸ ἔκτον τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς). Παρὰ τὴν ζώνην ταύτην καλλιεργεῖται ἀκόμη κριθὴ καὶ βρώμη.

Μεγαλυτέραν ἔκτασιν κατέχει ἡ ζώνη τοῦ **ἀραβοσίτου,** ὁ ὁποῖος εὐνοεῖται ἐξαιρετικῶς εἰς τὰ θερμὰ καὶ ὑγρὰ μέρη τοῦ μέσου ροῦ τοῦ Μισισιπῆ. Χρησιμοποιεῖται ὡς τροφὴ ἀνθρώπων καὶ ζώων (ἰδίως χοίρων), καὶ διὰ τὴν παραγωγὴν οἰνοπνεύματος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ νοτία ζώνη, ὅπου αἱ πολιτεῖαι Φλωρίς, Γεωργία καὶ Καρολίνα, εἶναι προωρισμένη διὰ τὴν **ὄρυζαν.**

Πλὴν τῶν δημητριακῶν καλλιεργοῦνται ἐν ἀφθονίᾳ τομάται καὶ ἄλλα κηπαῖα, ὡς καὶ ποικίλαι ὀπῶραι. Ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν τῶν ζαχαρούχων τεύτλων, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι κατατάσσονται μετὰ τὴν Γερμανίαν.

β') Αἱ βιομηχανικαὶ καλλιέργειαι. — Ἡ ἀξιολογωτέρα τούτων εἶναι ἡ τοῦ **βάμβακος,** εὐδοκιμοῦσα εἰς τὴν τροπικὴν ζώνην ἀπὸ τῶν Βραχωδῶν ὀρέων μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῶν Ἀππαλαχίων. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι παράγουν τὸ ἥμισυ τοῦ παγκοσμίου βάμβακος. Ἡ ἄλλοτε μεγάλη ἐξαγωγὴ αὐτοῦ ὀλιγοστεύει σὺν τῷ χρόνῳ, διότι οἱ Ἀμερικανοὶ τὸν παραγόμενον βάμβακα χρησιμοποιοῦν εἰς τὰ ὑφαντουργεῖα, τὰ ὁποῖα διαρκῶς αὐξάνουν. Ὡσαύτως αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι εἶναι ἡ πρώτη χώρα καὶ εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ **καπνοῦ,** τοῦ ὁποίου αἱ φυτεῖαι εὑρίσκονται εἰς τὴν νοτίαν περιφέρειαν τῶν Ἀππαλαχίων.

Ἡ κτηνοτροφία. — Παρὰ τὸ ἠπειρωτικὸν κλῖμα, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἔχουν μεγάλην κτηνοτροφίαν, τῆς ὁποίας προϊόντα περισσεύουν πρὸς ἐξαγωγήν, οὐχὶ βεβαίως σήμερον πολλά, ἕνεκα τῆς ἐγχωρίου καταναλώσεως. Ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε περιεφέροντο ἄγριοι βόνασοι, ὡς καὶ εἰς τὰς κεντρικὰς πεδιάδας, τρέφονται ἀγέλαι **βοῶν** καὶ **ἀγελάδων.** Εἰς τὴν ζώνην τοῦ ἀραβοσίτου περιορίζονται οἱ **χοῖροι,** εἰς δὲ τὰς ξηρὰς στέππας τῆς δύσεως τρέφονται **πρόβατα.**

Τὰ ζῶα ταῦτα ὁδηγοῦνται πρὸς σφαγὴν εἰς ὡρισμένας πόλεις, ἰδίως εἰς τὸ Σικάγον καὶ τὴν Κάνσας Σίτυ, ὅπου γίνεται καὶ ἡ παρασκευὴ κατεψυγμένου κρέατος, κονσερβῶν καὶ ἐκχυλίσματος κρέατος.

Ἡ ἁλιεία. — Ἡ πρὸς τὴν Νέαν Γῆν ἀκτὴ τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἶναι πλουσία εἰς βακαλάους, ρέγγας καὶ σκόμβρους. Ἐν τούτοις αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἀναγκάζονται νὰ ἀγοράζουν ἰχθῦς ἀπὸ τὸν Καναδᾶν.

Βιομηχανικὰ ὀρυκτά. — Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι εἶναι ἡ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πρώτη χώρα τοῦ κόσμου εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν ἑξῆς ὀρυκτῶν: τοῦ **γαιάνθρακος**, τοῦ **σιδήρου**, τοῦ **χαλκοῦ**, τοῦ **μολύβδου**, τοῦ **ψευδαργύρου**, τοῦ **ὑδραργύρου**, τοῦ **θείου** καὶ τοῦ **πετρελαίου**· δευτέραν θέσιν ἔχουν εἰς τὸν **χρυσόν**, τὸν **ἄργυρον** καὶ τὸν **βωξίτην**.

Τὰ πλουσιώτερα κοιτάσματα τοῦ **γαιάνθρακος** εἶναι εἰς τὰ Ἀππαλάχια, παρὰ τὸ Πίττσμπουργκ καὶ εἰς τὴν πολιτείαν Ἰλλινόϊς, νοτίως τοῦ Σικάγου. Ἡ παραγωγή του εἶναι τόσον

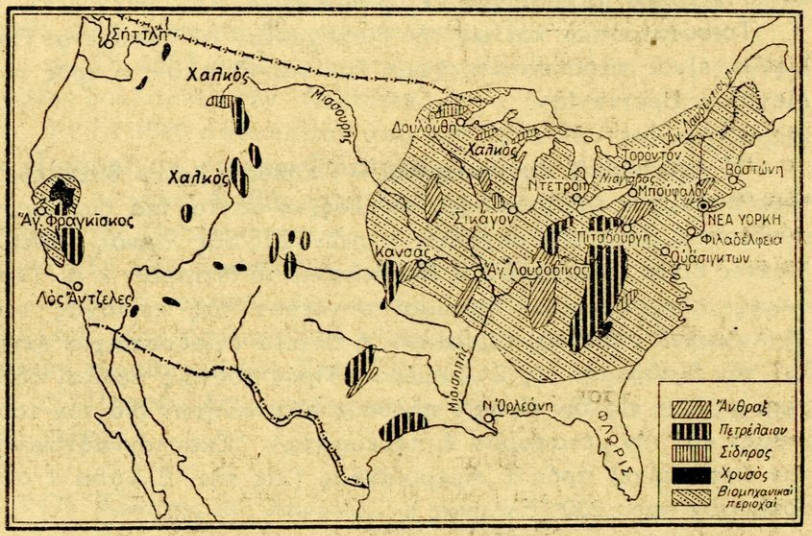

97. Χάρτης μεταλλείων καὶ βιομηχανίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

ἄφθονος, ὥστε πωλεῖται καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ὁ **σίδηρος** παρέχει τὸ $^1/_3$ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς, καὶ εὑρίσκεται παρὰ τὴν Ὑπερτέραν λίμνην καὶ τὰ Ἀππαλάχια. Τὸ **πετρέλαιον**, ἀπὸ τὰ φρέατα, τὰ ὁποῖα εἶναι εἰς διάφορα μέρη, διοχετεύεται πρὸς καθαρισμὸν εἰς ἐργοστάσια τῆς Νέας Ὑόρκης, τῆς Φιλαδελφείας, τοῦ Πίττσμπουργκ κλπ. Προσέτι αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι κατέχουν φρέατα πετρελαίου καὶ εἰς τὸ Μεξικὸν καὶ τὴν Κεντρικὴν Ἀμερικήν, μεταφέρεται δὲ καὶ τοῦτο εἰς τὰ ἐργοστάσιά των πρὸς καθαρισμόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ βιομηχανία. — Ἡ **μεταλλουργία** συγκεντροῦται μεταξὺ τῶν Καναδικῶν λιμνῶν καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἡ δὲ πόλις Πίττσμπουργκ εἶναι τὸ κέντρον τῶν ὑψικαμίνων. Συναντᾶται ὅμως καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου ὑπάρχουν αἱ ἀναγκαιοῦσαι εἰς αὐτὴν πρῶται ὕλαι. Ὡς πρὸς τὰς λοιπὰς βιομηχανίας, τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ **μεταξουργία,** ἀκολουθεῖ δὲ ἡ **βαμβακουργία,** εἰς τὴν ὁποίαν αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι κατέχουν τὴν δευτέραν θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ μετὰ τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν. Καταπληκτικὴ εἶναι προσέτι ἡ παραγωγὴ τῶν αὐτοκινήτων, κατέχουσα τὰ 85 % τῆς ὅλης παραγωγῆς ἐν τῷ κόσμῳ.

Τοιουτοτρόπως καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι εἶναι πλουσιωτάτη χώρα καὶ παραβάλλονται πρὸς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν.

Ἡ ἐσωτερικὴ συγκοινωνία. — Πλῆθος πλοίων διαπλέουν τοὺς ποταμοὺς τῆς μεγάλης πεδιάδος, οἱ ὁποῖοι διὰ διωρύγων συνδέονται μετὰ τῶν μεγάλων λιμνῶν. Εἰς τὰς λίμνας ταύτας λιμένες εἶναι τὸ Σικάγον, ἡ Κλήβελαντ, τὸ Ντητρόιτ κ. ἄ. Τέσσαρες σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ συνδέουν τὰς περιοχὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ μετὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ· ἡ ταχεῖα ἁμαξοστοιχία ἐκτελεῖ τὴν διαδρομὴν εἰς 2 ½ ἡμέρας. Πρὸς τούτοις πολλαὶ ὁδοὶ χρησιμεύουν εἰς τὴν κίνησιν πλήθους αὐτοκινήτων διὰ τὸν τουρισμὸν καὶ τὴν μεταφορὰν ἐμπορευμάτων. Ἕκαστον αὐτοκίνητον ἀντιστοιχεῖ πρὸς 8 Ἀμερικανούς (εἰς τὴν Ἑλλάδα 1 αὐτοκίνητον πρὸς 200 Ἕλληνας).

Τὸ ἐμπόριον. — Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον διενεργεῖται δι' ἐμπορικοῦ στόλου, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ δεύτερος εἰς τὸν κόσμον κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων. Οἱ μέγιστοι λιμένες εἶναι: ὁ τῆς **Νέας Ὑόρκης,** τῆς ὁποίας τὸ χρηματιστήριον εἶναι ἡ καρδία τῆς διεθνοῦς οἰκονομικῆς ζωῆς· ἡ **Βοστώνη**· ἡ **Τσάρλεστον** καὶ ἡ **Νέα Ὀρλεάνη,** λιμένες ἐξαγωγῆς τοῦ βάμβακος· ὁ **Ἅγιος Φραγκίσκος,** λιμὴν εἰσαγωγῆς μετάξης καὶ τσαγιοῦ ἀπὸ τὴν Ἄπω Ἀνατολήν.

Τὰ ἐξαγόμενα εἴδη μεταφέρονται πανταχοῦ καὶ κατέχουν τὰ 54 % τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου· ἀποτελοῦνται ἰδίως ἀπὸ ἄν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θρακα, πετρέλαιον, ὑφάσματα βαμβακερά, ἄλευρα καὶ κονσέρβας τροφίμων. Τὰ εἰσαγόμενα εἶναι πρῶται ὕλαι διὰ τὴν βιομηχανίαν, ὡς ἔριον, καουτσοὺκ καὶ μέταξα.

Ἀπὸ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἔρχονται εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄλευρα, λίπη ζωικὰ καὶ ὀρυκτά, κατειργασμένα δέρματα κ. ἄ., στέλλονται δὲ ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ξηρὰ σῦκα, ἐλαῖαι καὶ πυρηνέλαιον, τάπητες καὶ μεταλλεύματα χρωμίου.

Κτήσεις. — Αἱ ἐξωτερικαὶ κτήσεις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἶναι νέαι καὶ ὄχι πολὺ ἐκτεταμέναι.

α') Τὸ 1867 ἠγόρασαν ἀπὸ τὴν Ρωσίαν ἀντὶ $7\frac{1}{2}$ ἑκατομμυρίων δολλαρίων τὴν **Ἀλάσκαν.**

β') Τὸ 1898 ἀπέσπασαν ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν καὶ κατέλαβον τὸ **Πορτορίκον** καὶ τὰς **Φιλιππίνας.**

γ') Αἱ νῆσοι **Χαβάι** κατελήφθησαν τὸ 1900 μαζὶ μὲ ἄλλας νήσους τῆς Πολυνησίας.

δ') Τὸ 1903 κατελήφθη ἡ ζώνη τοῦ Παναμᾶ.

ε') Κατὰ τὸν πρῶτον Παγκόσμιον Πόλεμον (1917) ἠγόρασαν ἀπὸ τὴν Δανίαν δύο νήσους τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν, τὸν **Ἅγιον Θωμᾶν** καὶ τὴν **Σάντα Κρούζ.**

ς') Προσέτι ἔχουν προστασίαν ἐπὶ τῆς νήσου **Κούβας** καὶ τῆς **Αἴτης.**

Οἱ Ἕλληνες ἐν Ἀμερικῇ. — Ἀπὸ ὅλας τὰς ξένας χώρας, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι ἐγκατεστημένοι Ἕλληνες, τοὺς περισσοτέρους ἔχει ἡ Βόρειος Ἀμερική, ἀριθμοῦσα ἄνω τῶν 400.000. Ἀσχολοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ ἄλλα ἐπαγγέλματα, ἀποτελοῦντες εἶδος οἰκονομικῆς ἀποικίας. Οἱ ἐν Ἀμερικῇ Ἕλληνες παρακολουθοῦν τὰς τύχας καὶ προόδους τῆς πατρίδος των καὶ εἰς πολλὰς περιστάσεις ἔδειξαν τὴν ἀγάπην των πρὸς αὐτήν. Διὰ νὰ διατηρήσουν τὸν ἐθνισμόν των ἔχουν ὀργανώσει σωματεῖα, ἐκδίδουν δὲ καὶ ἑλληνικὰς ἐφημερίδας, 10 τὸν ἀριθμόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ ὡς πρὸς τὴν φυσικὴν διάπλασιν ἔχει διαφορὰς ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, ὡς καὶ ὁμοιότητας.

Αἱ διαφοραὶ εἶναι αἱ ἑξῆς: Τὰ πτυχωσιγενῆ ὄρη τῆς Ἀμερικῆς διευθύνονται ἐκ Β. πρὸς Ν., καὶ οὐχὶ ὅπως εἰς τὸν Παλαιὸν κόσμον ἐκ Δ. πρὸς Α. Ὡς ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης διαφέρει καὶ τὸ κλῖμα. Ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ δὲν λαμβάνει, ὅπως ἡ Εὐρώπη, βροχὰς ἐκ τῶν δυτικῶν ἀνέμων καὶ θερμότητα ἐκ Δ. διὰ θερμοῦ ρεύματος, ἡ δὲ ποσότης τῶν βροχῶν γενικῶς ἐλαττώνεται ἀπὸ Α. πρὸς Δ. Ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ ἔχει μεγάλα βαθύπεδα καὶ ἐκτεταμένους λειμῶνας, πρὸ πάντων δὲ μεγαλύτερον πλοῦτον τοῦ ὑπεδάφους ἢ ἡ Εὐρώπη. Κυριωτέρα δὲ ὁμοιότης εἶναι ἡ ἑξῆς: ὅπως ἡ Βόρειος Εὐρώπη, οὕτω καὶ τὰ βόρεια μέρη τῆς Ἀμερικῆς ἐσκεπάζοντο κατὰ τὴν παγετώδη ἐποχὴν ἀπὸ πάγους, καὶ δι' αὐτὸ ἔχουν τὴν ἰδίαν μορφὴν μὲ τὰ μέρη τῆς Βορείου Εὐρώπης. Ὅπως δὲ εἰς τὴν Νορβηγίαν καὶ τὴν Φινλανδίαν, οὕτω καὶ ἐδῶ εὑρίσκονται φιόρδ, λίμναι, βραχώδεις ἐκτάσεις καὶ σμήνη νησίδων.

Περὶ τὰ 150 ἔτη μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Νέου Κόσμου ἤρχισαν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην μεταναστεύσεις. Εἰς οὐδὲν ἄλλο μέρος τῆς Γῆς, ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης, μετεβλήθη ἡ φυσικὴ ὄψις διὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας τόσον, ὅσον εἰς τὴν **Βόρειον Ἀμερικήν.** Κατ' ἀρχὰς οἱ Εὐρωπαῖοι μετέφερον ἵππους, βοῦς καὶ πολλὰ ἄλλα ζῶα. Οἱ μετανάσται ἦσαν ἰσχυροὶ καὶ ἐργατικοὶ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἔφυγον ἀπὸ τὴν πατρίδα των λόγῳ κακῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως ἢ καταδιωκόμενοι διὰ πολιτικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἀφορμάς. Οἱ ἰθαγενεῖς Ἰνδιάνοι διαρκῶς ἀπεσύροντο. Ἀπὸ τοὺς διαφόρους μετανάστας ἐγεννήθη νέον ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἔλαβε χαρακτῆρα ἀγγλικόν. Ὡς μέσον ἐργασίας πανταχοῦ ἐτέθησαν αἱ μηχαναί. Διὰ τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς ἐφευρετικότητός των οἱ Ἀμερικανοὶ ἔλαβον τεραστίαν ἀνάπτυξιν.

Ἀσκήσεις. *— 1. Ὀνόμασε τὰς γνωστὰς πόλεις τοῦ Καναδᾶ. — 2. Σχημάτισε χάρτην τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. — 3. Ποῦ βασίζεται*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ παράξενον τῆς γραμμῆς τῶν ὁρίων μεταξὺ τῶν πολιτειῶν, ποὺ βλέπομεν εἰς τὸν χάρτην ; Ποῦ ἀλλοῦ γνωρίζομεν τοιαῦτα ὅρια ; — 4. Ποίαν διαφορὰν βλέπεις μεταξὺ τῶν Ἀνατολικῶν καὶ τῶν Δυτικῶν πολιτειῶν ; — 5. Ὀνόμασε τὰ ἀφθονώτερα προϊόντα τῆς Ἀμερικῆς.— 6. Ταξίδευσε νοερῶς ἀπὸ Πειραιᾶ εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην καὶ τὸν Ἅγιον Φραγκίσκον.

II. ΜΕΣΗ ΑΜΕΡΙΚΗ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΑΙ ΙΝΔΙΑΙ

Γενικά. — Ὁ Κόλπος τοῦ Μεξικοῦ, ὁ ὁποῖος βρέχει τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Φλωρίδος καὶ τὸ βαθύπεδον τοῦ Μεξικοῦ, πλησιάζει κατὰ τὴν τροπικὴν ζώνην τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, ὅπου σχηματίζεται ὁ ἰσθμὸς τοῦ **Τουαντεπέκ.** Ἐκεῖθεν τῆς Φλωρίδος ἄρχεται μακρὰ σειρὰ νήσων, αἱ καλούμεναι Δυτικαὶ Ἰνδίαι, αἱ ὁποῖαι προσεγγίζουν τὴν Νότιον Ἀμερικὴν καὶ ἀποκλείουν τὴν **Καραϊβικὴν** θάλασαν. Ἡ θάλασσα αὕτη πλησιάζει ἔτι μᾶλλον τὸν Εἰρηνικὸν καὶ σχηματίζεται ὁ ἰσθμὸς τοῦ **Παναμᾶ.** Τὸ μὲν ἠπειρωτικὸν τμῆμα, ἡ Μέση Ἀμερική, ἐκτείνεται ὡς γέφυρα ἀπὸ τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν εἰς τὴν Νότιον. Αἱ δὲ Δυτικαὶ Ἰνδίαι εἰς παλαιὰν γεωλογικὴν ἐποχὴν ἦσαν μεγάλη ὀρεινὴ χώρα, ἡ ὁποία συνεδέετο μετὰ τῆς Μέσης Ἀμερικῆς, κατεβυθίσθη δὲ τὸ μεγαλύτερον τμῆμα αὐτῆς καὶ τὴν θέσιν του κατέλαβεν ἡ θάλασσα. Κατὰ τὴν πλευρὰν πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν καὶ εἰς τὰς Μικρὰς Ἀντίλλας ἐσχηματίσθησαν ῥήγματα, τὰ ὁποῖα εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὸν σχηματισμὸν πολυαρίθμων ἡφαιστείων. Σήμερον ἀκόμη ἐκρήξεις ἡφαιστείων καὶ σεισμοὶ προξενοῦν τρόμον καὶ μεγάλας καταστροφάς. Κατὰ τὸ ἔτος 1902 ἔκρηξις ἡφαιστείου εἰς τὴν Γουατεμάλαν τῆς Μέσης Ἀμερικῆς ἐσκέπασε μὲ στάκτην ἔκτασιν ἴσην μὲ τὴν Θεσσαλίαν. Τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς τὴν νῆσον Μαρτινίκαν νέφος δηλητηριώδους ἀερίου, προερχόμενον ἀπὸ ἔκρηξιν ἡφαιστείου, κατέστρεψε τὴν πόλιν Ἅγιον Πέτρον μὲ 30.000 ἀνθρώπους.

1. ΜΕΞΙΚΟΝ

Τὸ **Μεξικὸν** ἀποτελεῖ εἶδος γεφύρας μεταξὺ τῆς Βορείου καὶ τῆς Μέσης Ἀμερικῆς. Εἶναι γενικῶς ὑψίπεδον, τὸ ὁποῖον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

περιβάλλεται μὲ ὄρη ὑψηλὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ ἡφαίστεια, ἰδίως πρὸς Ν. Αἱ πρὸς τοὺς ὠκεανοὺς πλευραί του καταπίπτουν ἀποτόμως καὶ ἀφήνουν μόνον στενὰ παράλια βαθύπεδα. Οἱ ὑγροὶ ἐτησίαι ῥίπτουν πολλὰς βροχὰς εἰς τὰς ἐξωτερικὰς πλευράς, καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἀνατολικάς. Διὰ τοῦτο τὰ ἀνατολικὰ θερμὰ βαθύπεδα ἔχουν τροπικὰ δάση καὶ μαστίζονται ἀπὸ πυρετούς. Κατὰ τὰ μέσα τῶν ὀρεινῶν κλιτύων τὸ κλῖμα εἶναι γλυκύ· ἐν γένει δὲ τοῦτο, ὡς καὶ ἡ βλάστησις, ἀπὸ τὴν θάλασσαν μέχρι τοῦ ὑψιπέδου ποικίλλει καὶ διακρίνεται εἰς τρεῖς διαφόρους ζώνας. Ἡ κατωτέρα, δηλαδὴ ἡ θερμή, εἶναι σχεδὸν ἀκατοίκητος. Ἡ μέση (600 - 1.800 μ. ὕψ.) φέρει τροπικὰς φυτείας, ἰδίᾳ καπνὸν καὶ ὀπώρας. Τὸ δὲ ὀροπέδιον ἔχει κλῖμα εὐκραές, διότι μὲ τὸ ὕψος ὀλιγοστεύει ἡ τροπικὴ θερμότης. Τὸ ἔδαφος εἶναι γενικῶς ξηρόν, κυρίως πρὸς τὸν κόλπον τῆς Καλιφορνίας, ὅπου αὐξάνουν αἱ ἰδιόμορφοι κάκτοι καὶ ἀγάβαι, ἔχει ὅμως γίνει καλλιεργήσιμον διὰ τῆς τεχνητῆς ἀρδεύσεως. Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ Ἰνδιάνοι ἐκαλλιέργουν ἐδῶ δημητριακοὺς καρπούς, ὅπως καὶ οἱ πληθυσμοὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Κίναν. Κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα, ὅτε οἱ Ἱσπανοὶ ἦλθον ἐδῶ ζητοῦντες πολύτιμα μέταλλα, τὸ ἀκμάζον κράτος τῶν **Ἀζτέκων** ὑπετάγη ἀμέσως, διότι οὗτοι κατετρόμαξαν ἀπὸ τὰ ὀλίγα πυροβόλα τῶν Ἱσπανῶν. Σήμερον πλὴν τῶν Ἰνδιάνων ὑπάρχουν καὶ μικταὶ φυλαί. Ἀπόγονοι τῶν Ἱσπανῶν καὶ κύριοι τῆς χώρας εἶναι οἱ **Κρεολοί.**

Τὸ Μεξικόν, ὅπως καὶ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἡνωμένας πολιτείας (27 τὸν ἀριθμόν). Ἀλλ' αἱ πολιτεῖαι τοῦ Μεξικοῦ δὲν δύνανται νὰ προοδεύσουν, ὅπως αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, διότι τὸ Μεξικὸν διαρκῶς ταράσσεται ἀπὸ ἐμφυλίους πολέμους· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ πληθυσμός του εἶναι ὀλίγος. Εἰς ἔκτασιν 2 ἑκατ. τετρ. χιλμ. ὑπάρχουν μόνον 18 $^1/_2$ ἑκατομ. κάτοικοι. Τῆς ἀνωμαλίας ταύτης ἐπωφελοῦνται αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, καὶ ἡ εἰς αὐτὸ ἐπιρροή των διαρκῶς αὐξάνει, διότι ἐνδιαφέρονται διὰ τὰ ὀρυκτὰ πλούτη τοῦ ἐδάφους του, καὶ ἰδίᾳ διὰ τὸ πετρέλαιον. Τὸ Μεξικὸν εἶναι πλούσιον εἰς ὀρυκτά, κατέχον τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ εἰς τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ἀργύρου (45 %) καὶ τὴν τρίτην εἰς τὴν ἐξα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γωγὴν τοῦ πετρελαίου. Εἰς τὰ ἐν τῷ ὀροπεδίῳ ἀργυρωρυχεῖα καὶ τὸ εὔκρατον κλῖμα ὀφείλει τὴν ἀκμήν της ἡ πρωτεύουσα πόλις **Μεξικὸν** (960).

Ὡς παράλιαι πόλεις τοῦ ἐμπορίου εὑρίσκονται εἰς τὸν Μεξικανικὸν κόλπον ἡ **Βερακρούζ** καὶ τὸ **Ταμπῖκον.**

2. Η ΛΟΙΠΗ ΣΤΕΡΕΑ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Ἡ λοιπὴ στερεὰ τῆς Μέσης Ἀμερικῆς εἶναι ὀρεινὴ χώρα στενή, ἡ ὁποία συνέχεται μὲ παραλίους πεδιάδας κατὰ τὴν χερσόνησον **Γιουκατάνην** καὶ τὴν **Νικαράγουαν.** Ἡ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ἀκτὴ διὰ τῶν βορείων ἐτησιῶν δέχεται πολλὰς βροχάς, ἰδίως τὸ θέρος. Διὰ τοῦτο τὰ ἀνατολικὰ βαθύπεδα εἶ-

98. Συγκομιδὴ βανανῶν εἰς Κοσταρίκαν.

ναι ὑγρὰ καὶ θερμὰ καὶ φέρουν τροπικὰ δάση μὲ πολύτιμον ξυλείαν. Ἐπὶ τοῦ ἡφαιστειογενοῦς καὶ εὐφόρου ἐδάφους αἱ καφέαι φθάνουν μέχρι 1.800 μ. ὕψους· αὗται ἀποφέρουν τὸ κύριον προϊὸν τῆς Μέσης Ἀμερικῆς. Εὐδοκιμοῦν ἐπίσης ὁ βάμβαξ, τὸ ζαχαροκάλαμον, τὸ κακάον καὶ αἱ βανάναι. Τὴν ἐργασίαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐκτελοῦν οἱ Ἰνδιάνοι, πλὴν τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς, ὅπου ἐργάζονται Νιγρῆται. Ἰνδιάνοι καὶ Νιγρῆται ἔχουν ἀποτελέσει μικτὸν λαόν, ὁ ὁποῖος λέγεται **Ζάμπο.** Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ζητοῦν νὰ ὑπαγάγουν τὰ πολλὰ ἐδῶ κρατίδια ὑπὸ τὴν οἰκονομικὴν των ἐξάρτησιν.

Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι κατέχουν τὸν ἰσθμὸν μετὰ τῆς διώρυγος τοῦ Παναμᾶ. Τοῦτο εἶναι μέγα κέρδος, διότι διὰ τῆς διώρυγος δύνανται νὰ συγκοινωνοῦν πολὺ γρηγορώτερα μὲ τὴν

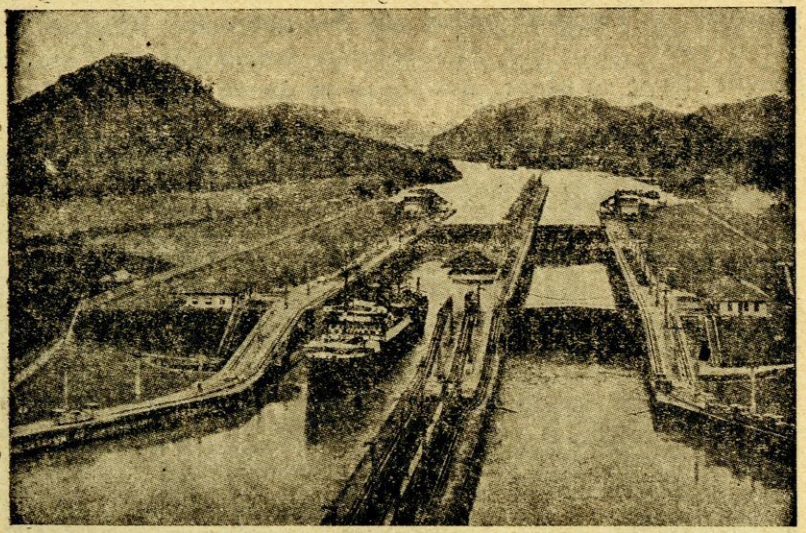

99. Ἡ Διῶρυξ τοῦ Παναμᾶ.

δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, καὶ ἐν καιρῷ πολέμου νὰ μεταφέρουν ταχέως τὸν στόλον ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν εἰς τὸν Εἰρηνικόν. Ἡ τομὴ τῆς διώρυγος, ἡ ὁποία ἐτελείωσε τὸ 1914, συνήντησε μεγάλας δυσκολίας. Εἰς τὰ στόμια τῆς διώρυγος εἶναι αἱ πόλεις **Κολὸν** καὶ **Παναμᾶς.** Ἀπὸ τὴν Κολὸν (εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν) ἕως τὸν Παναμᾶν (εἰς τὸν Εἰρηνικὸν) ἡ ἀπόστασις εἶναι 80 χιλιόμετρα. Τὸ διερχόμενον πλοῖον ἀναβαίνει μὲ σειρὰν δεξαμενῶν μέχρις ὕψους 26 μ. ὑπὲρ τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Οἱ Ἀμερικανοὶ σκέπτονται νὰ ἀνοίξουν καὶ ἄλλην διώρυγα εἰς τὸν ἰσθμὸν τῆς Νικαράγουας.

Πολιτικὴ διαίρεσις. — Ἡ Κεντρικὴ Ἀμερικὴ διαιρεῖται εἰς ἓξ δημοκρατίας. Εἶναι δὲ αὗται :

α') Ἡ **Γουατεμάλα,** μὲ 2.600.000 κατ. καὶ πρωτεύουσαν ὁμώνυμον (165).

β') Ἡ **Σαλβαδόρ,** μὲ 1.600.000 κατ. καὶ πρωτεύουσαν ὁμώνυμον (100).

γ') Ἡ **Ὀνδούρα,** μὲ 900.000 κατ. καὶ πρωτεύουσαν τὴν Τεγουσιγάλπαν (47).

δ') Ἡ **Νικαράγουα,** μὲ 900.000 κατ. καὶ πρωτεύουσαν τὴν Μανάγουαν (32).

ε') Ἡ **Κοσταρίκα,** μὲ 550.000 κατ. καὶ πρωτεύουσαν τὸν Ἅγιον Ἰωσῆν (60).

ς') Ὁ **Παναμᾶς,** μὲ 490.000 κατ. καὶ πρωτεύουσαν ὁμώνυμον (75).

3. ΑΙ ΔΥΤΙΚΑΙ ΙΝΔΙΑΙ

Αἱ Δυτικαὶ Ἰνδίαι εἶναι νησοσυστὰς ὁμοία πρὸς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδικὰς νήσους. Διαιροῦνται εἰς τὰς νήσους Μπαχάμας, τὰς Μεγάλας Ἀντίλλας καὶ τὰς Μικρὰς Ἀντίλλας.

α') Αἱ **Μπαχάμας** εἶναι αἱ βορειότεραι κοραλλιογενεῖς νῆσοι τῆς Γῆς· εἰς μίαν τούτων εἶχε φθάσει τὸ πρῶτον ὁ Κολόμβος. Μεταξὺ τούτων καὶ τῆς χερσονήσου Φλωρίδος ῥέει τὸ ἀπὸ τοῦ Κόλπου τοῦ Μεξικοῦ ἀρχόμενον Μεξικανικὸν ῥεῦμα τῆς θαλάσσης, τὸ ταχύτερον τῆς Γῆς. Ἀπ' αὐτὸ ἀναπτύσσεται τὸ θερμὸν Ῥεῦμα τοῦ Κόλπου. Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι τῶν νήσων, οἱ Ἰνδιάνοι **Καραΐβαι,** οἱ ὁποῖοι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κολόμβου ἦσαν πολυάριθμοι, δὲν ὑπάρχουν πλέον. Σήμερον ὑπερτεροῦν οἱ **Νιγρῆται** καὶ οἱ **Μουλᾶττοι,** δηλαδὴ μικτὴ φυλὴ προελθοῦσα ἐκ Νιγρητῶν καὶ λευκῶν.

β') Αἱ **Μεγάλαι Ἀντίλλαι** εἶναι τέσσαρες : ἡ **Κούβα,** ἡ **Ἰαμαϊκή,** ἡ **Ἀΐτη** καὶ τὸ **Πορτορῖκον.** Μεγαλυτέρα ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ Κούβα. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς, ὅπως καὶ τοῦ Πορτορίκου, ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ λευκούς. Ἡ Κούβα εἶναι ἡ πρώτη χώ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρα τῆς Γῆς εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς ζαχάρεως καὶ τοῦ ἐκλεκτοῦ καπνοῦ. Ἡ πρωτεύουσα **Ἀβάνα** (500) εἶναι μεγάλη ἐμπορικὴ πόλις τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν. Ἡ **Ἰαμαϊκὴ** παράγει βανάνας, ζάχαριν καὶ ρώμι. Ἡ **Ἀΐτη** ἀποτελεῖ δύο δημοκρατίας, τὴν **Ἀΐτην**, ἀποτελουμένην ἀπὸ Νιγρήτας, καὶ τὸν **Ἅγιον Δομίνικον**, ἀποτελούμενον ἀπὸ Μουλάττους. Ἡ νῆσος παράγει καφέν, κακάον, βάμβακα καὶ ξυλείαν.

γ') Αἱ **Μικραὶ Ἀντίλλαι**, 67 τὸν ἀριθμόν, εἶναι ἡφαιστειώδεις καὶ ἐκτείνονται ὡς σμῆνος ΝΑ. Καὶ τούτων τὰ προϊόντα εἶναι τροπικῆς βλαστήσεως.

Πολιτικῶς αἱ Δυτικαὶ Ἰνδίαι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κτήσεις ἀποικιακαί. Αἱ δημοκρατίαι τῆς Κούβας καὶ τῆς Ἀΐτης εἶναι ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Μετὰ τὴν τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ πολλαὶ νῆσοι, ὡς προκείμεναι αὐτοῦ, ἀπέκτησαν σημασίαν στρατηγικήν.

Πίναξ 12. Δυτικαὶ Ἰνδίαι.

Νῆσοι ἢ κράτη	Ἐπιφάνεια εἰς τετραγ. χιλιόμετρα	Κάτοικοι εἰς χιλιάδας	Κάτοικοι εἰς 1 τετρ. χλμ.	Πρωτεύουσαι καὶ μεγάλαι πόλεις	Σπουδαιότατα προϊόντα
Νῆσοι Μπαχάμας	11.000	63	5	Νάσσαου (22)	σπόγγοι καπνὸς
Κούβα	115.000	4.000	35	Ἀβάνα (500)	ζάχαρις καπνὸς
Ἰαμαϊκὴ	12.000	1.000	84	Κίνγκστον (100)	ὀπῶραι βανάναι
Δημ. Ἀΐτης	26.000	2.300	83	Λ. Πρίγκιπος (120)	ζάχαρις καφὲς
Δημ. Ἁγ. Δομινίκου	50.000	1.200	24	Ἅγ. Δομίνικος (35)	βάμβαξ χρωστικὴ ξυλεία
Πορτορῖκον	9.000	1.600	178	Ἅγ. Ἰωάννης (115)	ζάχαρις
Μικρ. Ἀντίλλαι					
Ἀμερικανικαὶ	360	26	76	Ἅγ. Θωμᾶς (8)	ζάχαρις
Βρεττανικαὶ	4.300	470	110		βανάναι
Γαλλικαὶ	3.100	500	178		καφὲς
Ὁλλανδικαὶ	1.000	72	82		κακάον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀσκήσεις. — *1. Σχεδίασε χάρτην τῆς Μέσης Ἀμερικῆς καὶ χρωμάτισε τὰς εἰς αὐτὴν ἀποικίας. — 2. Σύγκρινε τὴν μορφὴν τῆς διώρυ-*

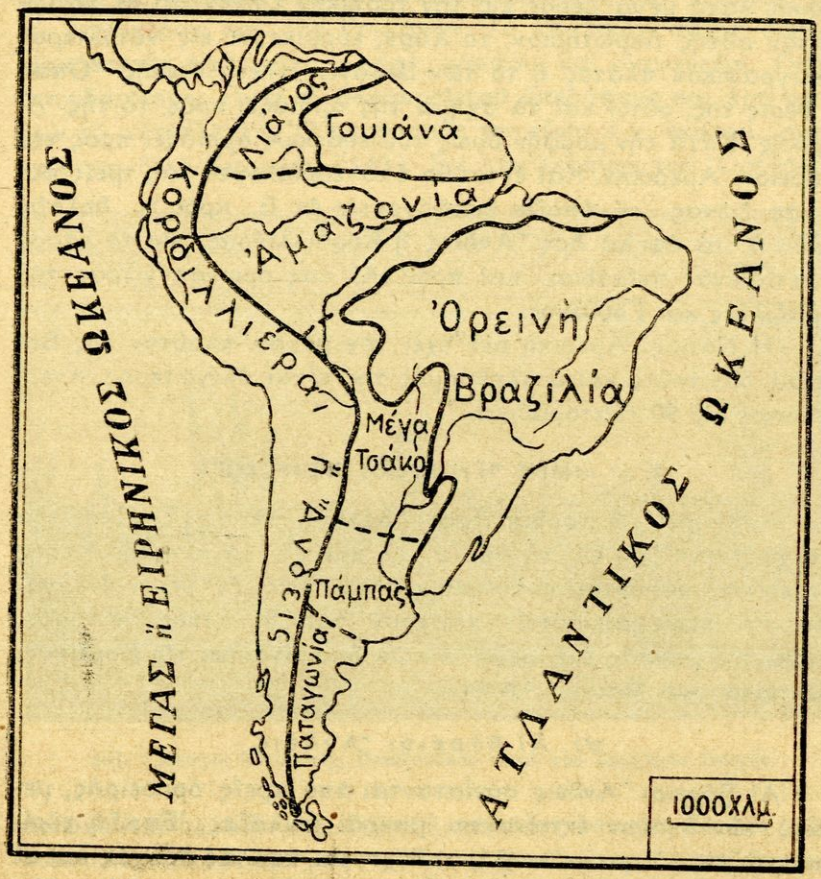

100. Φυσικὴ διαίρεσις τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς.

γος τοῦ Παναμᾶ πρὸς τὴν τοῦ Σουέζ. — 3. Παρακολούθησε ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν διαδρομὴν τοῦ Ρεύματος τοῦ Κόλπου διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

III. ΝΟΤΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ

Εἰσαγωγή. — Ἡ Νότιος Ἀμερικὴ κεῖται, ὅπως καὶ ἡ Ἀφρική, κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν τροπικὴν ζώνην, τὸ δὲ νοτιώτατον αὐτῆς ἄκρωτήριον, τὸ **Χόρν,** εὑρίσκεται εἰς νοτιώτερον γεωγραφικὸν πλάτος ἢ τὸ τῶν Βελονῶν τῆς Ἀφρικῆς. Ὅπως ἡ θέσις της, οὕτω καὶ τὸ σχῆμα της ὁμοιάζει πρὸς τὸ τῆς Ἀφρικῆς. Κατὰ τὴν μορφὴν ὅμως τοῦ ἐδάφους ὁμοιάζει πρὸς τὴν Βόρειον Ἀμερικήν. Καὶ ἐνταῦθα ἐπανευρίσκομεν τὰς τρεῖς φυσικὰς ζώνας, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται ἐκ Β. πρὸς Ν., δηλαδὴ πρὸς Δ. τὰ ὑψηλὰ ὄρη **Ἄνδεις** ἢ **Κορδιλλιέρας,** εἰς τὸ μέσον ἐκτεταμένας πεδιάδας, καὶ πρὸς Α. τὰς ὀρεινὰς χώρας τῆς Βραζιλίας καὶ Γουιάνης.

Ἡ Νότιος Ἀμερικὴ δὲν ἔχει τὸν μέγαν πλοῦτον τῆς Βορείου, διὰ τοῦτο καὶ ὁ πληθυσμός της εἶναι ὀλιγώτερος, ἀνερχόμενος εἰς 90 ἑκατομμύρια.

1. ΑΙ ΑΝΔΕΙΣ Ἢ Η ΔΥΤΙΚΗ ΟΡΕΙΝΗ ΧΩΡΑ

Αἱ Ἄνδεις, ἢ Κορδιλλιέραι (δηλαδὴ ἁλύσεις), εἶναι νέα πτυχωσιγενῆ ὄρη εἰς τὰ ὁποῖα, ὡς καὶ εἰς τὰ ὄρη τῆς Μέσης Ἀμερικῆς, ὑψοῦνται πολυάριθμα ἡφαίστεια ἐν μέρει ἐνεργά. Μερικαὶ περιοχαὶ αὐτῶν πάσχουν ἀπὸ δυνατοὺς σεισμούς. Λόγῳ τῆς μακρᾶς ἐκτάσεως αὐτῶν διακρίνονται εἰς Βορείους, Κεντρικὰς καὶ Νοτίους Ἄνδεις.

α') Αἱ Βόρειοι Ἄνδεις.

Αἱ Βόρειοι Ἄνδεις συνίστανται ἀπὸ τρεῖς ὀροσειράς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐκτείνονται μακραὶ κοιλάδες. Ἐπειδὴ εὑρίσκονται εἰς τὸ τροπικὸν κλῖμα, δέχονται πολλὰς βροχὰς καὶ αἱ ἄκραι εἶναι θερμαὶ καὶ ὑγραί. Ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἐνταῦθα αἱ αὐταὶ κλιματικαὶ βαθμῖδες, συμφώνως πρὸς τὸ ὕψος τοῦ ἐδάφους, ὅπως καὶ εἰς τὸ Μεξικόν, αἱ δὲ ὑψηλαὶ κορυφαὶ φέρουν παγετῶνας. Ὁ πληθυσμὸς ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ Ἰνδιάνους, Νιγρῆτας καὶ μιγάδας (Βεστίκους).

Τὰ κράτη τῶν Βορείων Ἄνδεων. — Εἰς τὰς Βορείους Ἄν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δεις ἀνεπτύχθησαν τρία κράτη· ἡ Βενεζουέλα, ἡ Κολομβία καὶ ὁ Ἐκουαντόρ.

Ἡ **Βενεζουέλα** ἐκτείνεται καὶ ἀνατολικῶς τῶν Ἄνδεων, εἰς τὸ βαθύπεδον καὶ τὴν Γουϊάναν. Τὸ τροπικὸν αὐτῆς δάσος διακόπτεται ἀπὸ φυτείας καφέ, κακάου καὶ βανανεῶν. Πολὺ σπουδαιότεροι εἶναι οἱ θησαυροὶ τοῦ ὑπεδάφους καὶ πρὸ πάντων τὸ **πετρέλαιον.** Ὁ πληθυσμός της εἶναι 3 $^1/_2$ ἑκατομ., πρωτεύουσα δὲ ἡ **Καρακὰς** (140). Εἰς τὴν λεκάνην τοῦ Ὀρενόκου

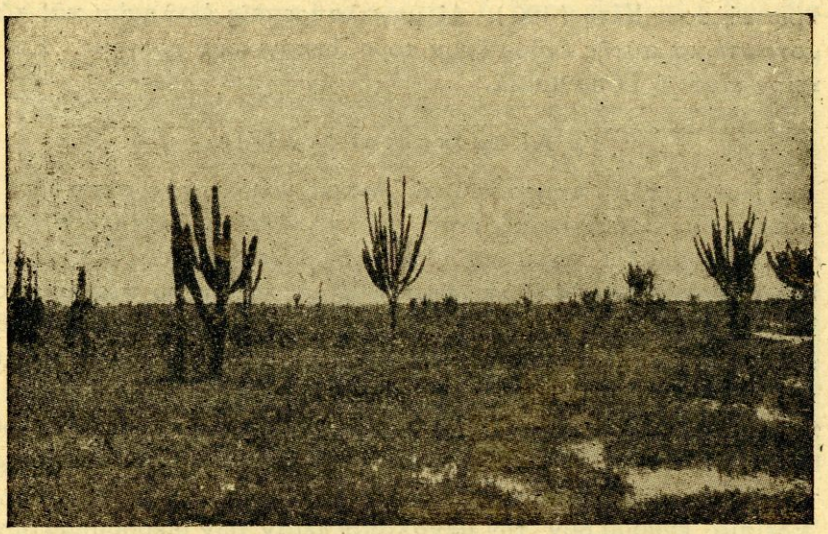

101. Ἄποψις λάνου τῆς Βενεζουέλας κατὰ τὴν βροχερὰν ἐποχήν.

ἐκτείνονται αἱ Λάνος, δηλαδὴ πεδιάδες· ἐπειδὴ δὲ δὲν φθάνουν ἐδῶ πολλαὶ βροχαί, αὐταὶ ἐμφανίζονται ὡς σαβάνναι ἢ ὡς στέππαι, αἱ ὁποῖαι εἶναι κατάλληλοι διὰ κτηνοτροφίαν. Συνήθη δένδρα εἰς τὰς στέππας εἶναι παράξενοι **κάκτοι.**

Πρὸ τῆς Βενεζουέλας εἶναι καὶ ἡ βρεττανικὴ νῆσος **Ἁγία Τριάς**· ἀπὸ μίαν λίμνην ταύτης οἱ Ἄγγλοι λαμβάνουν **πετρέλαιον.**

Ἡ **Κολομβία** κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν ὀροσειρῶν καὶ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ποταμῶν της εἶναι μᾶλλον κράτος τοῦ Ἀτλαντικοῦ (8 1/2 ἑκατ. κατ.). Εἰς τὴν ὑψηλοτέραν ζώνην (ἕως 300 μ.), εἶναι ἡ πρωτεύουσα **Μπογκότα** (270), εἰς εὔφορον περιοχὴν βανανεῶν. Ἔχει πλούσια κοιτάσματα μετάλλων καὶ πετρελαίου. Τὸ τρίτον τῶν κατοίκων κατάγεται ἀπὸ Ἱσπανούς.

Ὁ **Ἐκουαντὸρ** (δηλαδὴ Ἰσημερινὸς) λέγεται οὕτως ἐκ τῆς θέσεώς του (2 1/2 ἑκατομ.). Ἐπὶ ὀροπεδίου, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ὑψοῦνται τὰ ἡφαίστεια Χιμπεράσον καὶ Κοτοπάξι, κεῖται ἡ πρωτεύουσα **Κίτο** (100). Αἱ μεγαλοπρεπεῖς ἐκκλησίαι καὶ τὰ μοναστήρια αὐτῆς ἐνθυμίζουν τοὺς ἱσπανικοὺς χρόνους. Ἐπίνειον εἶναι ἡ **Γουαγιακίλ.**

6') Αἱ Κεντρικαὶ Ἄνδεις.

Νοτίως τοῦ Ἰσημερινοῦ αἱ Ἄνδεις κατ' ἀρχὰς στενεύουν, ἔπειτα ὅμως διακλαδίζονται καὶ περικλείουν ὑψίπεδον, τὸ ὁποῖον ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὸ μεξικανικόν, εἶναι ὅμως κατὰ πολὺ ὑψηλότερον (4.000 μ. ὕψος). Εἶναι καὶ τοῦτο πτωχὸν εἰς βροχὰς καὶ καλλιεργήσιμον διὰ τεχνητῆς ἀρδεύσεως. Πέριξ ὑψοῦνται γιγαντιαῖα ἡφαίστεια, ἐν τῷ μέσῳ δὲ σχηματίζονται πολλαὶ λίμναι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ μεγάλη λίμνη **Τιτικάκα,** ὑπὸ πολλῶν ἀτμοπλοίων διασχιζομένη. Ἄλλοτε ἐδῶ οἱ ἰθαγενεῖς **Ἴνκας** εἶχον ἱδρύσει μέγα κράτος, τὸ ὁποῖον λόγῳ τοῦ εἰς ἄργυρον πλούτου του κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἱσπανῶν. Ἐρείπια ἐνθυμίζουν τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν οἰκοδομημάτων τῶν Ἴνκας. Σήμερον εἰς τοὺς ξηροὺς λειμῶνας βόσκουν πρὸ πάντων **λάμαι.**

Ὡσαύτως πτωχὴ εἰς βροχὰς εἶναι καὶ ἡ δυτικὴ ἀκτὴ τῶν Κεντρικῶν Ἄνδεων, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ νοτιοδυτικὴ τῆς Ἀφρικῆς ἔρημος Νάμιπ. Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Περουβίας κεῖνται μικραὶ νῆσοι, εἰς τὰς ὁποίας ἡ κόπρος θαλασσίων πτηνῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων συνεσωρεύθη εἰς ὀγκώδη στρώματα· εἰς τοῦτο συνετέλεσε καὶ ἡ ξηρασία. Ἡ κόπρος αὕτη, ἡ ὁποία λέγεται **γκουάνο,** εἶναι ἄριστον λίπασμα. Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ εἶναι τοὐναντίον βροχερά, ἂν καὶ ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν θάλασσαν· τοῦτο συμβαίνει, διότι συνεχεῖς ἄνεμοι (οἱ ἀληγεῖς) διέρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χονται ἀνεμποδίστως καθ' ὅλην τὴν λεκάνην τοῦ Ἀμαζονίου, ὅταν δὲ φθάσουν εἰς τὰ ὕψη τῶν ἀνατολικῶν ἀποκλιμάτων, ψύχονται καὶ ἀφίνουν ἀφθόνους βροχάς. Δι' αὐτὸ κατὰ τὴν ΒΑ. πλευρὰν τῶν Κεντρικῶν Ἄνδεων ἐκτείνεται τροπικὴ δασικὴ βλάστησις. Ἀπὸ τὰ δάση ταῦτα ἐλάμβανον ἄλλοτε οἱ Ἰνδιάνοι τὸν φλοιὸν τῆς κινίνης, ἐνῷ σήμερον λαμβάνεται οὗτος διὰ τὸ ἐμπόριον κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὴν Ἰάβαν.

Τὰ κράτη τῶν Κεντρικῶν Ἄνδεων. — Εἰς τὰς Κεντρικὰς Ἄνδεις ἀνεπτύχθησαν δύο κράτη: ἡ Περουβία καὶ ἡ Βολιβία.

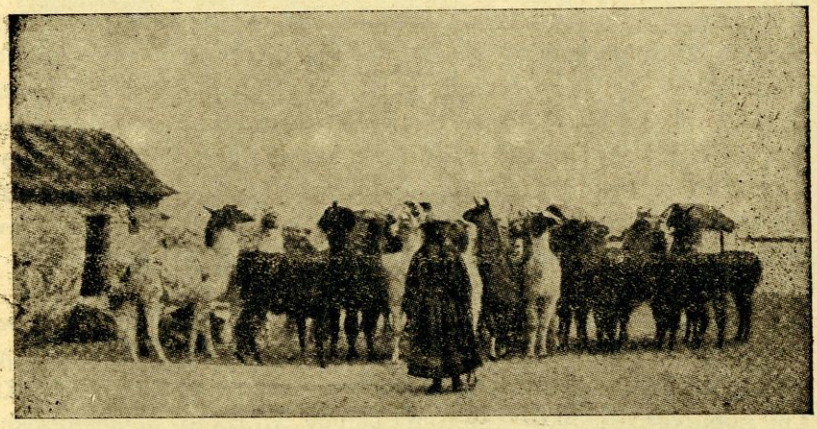

102. Λάμαι τῶν κεντρικῶν Ἄνδεων.

Ἡ **Περουβία,** ἢ Περοῦ, εἶναι παλαιὸν κράτος μὲ πολλὰ μεταλλεῖα καὶ πηγὰς πετρελαίου (6 $^1/_2$ ἑκατ. κάτ.). Ἡ πρωτεύουσα **Λίμα** (400), μὲ τὰς μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομάς, ἐνθυμίζει τὴν ἐποχὴν τοῦ ἱσπανικοῦ πλούτου. Ἐπίνειον ἔχει τὸ **Καλιάον.** Ἡ χώρα, λόγῳ τοῦ ὀρεινοῦ ἐδάφους της, εἶναι πολὺ δύσβατος, καὶ διὰ τοῦτο ἐμποδίζεται ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ὑπεδάφους. Ὀλίγοι σιδηρόδρομοι ὑπάρχουν, καὶ ὡς ὑποζύγιον χρησιμεύει ἡ λάμα.

Ἡ **Βολιβία** εἶναι ὡσαύτως παλαιὰ μεταλλοφόρος χώρα. Σήμερον ἀποφέρει κασσίτερον καὶ πετρέλαιον. Οὐδαμοῦ βρέχε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ται ὑπὸ τοῦ ὠκεανοῦ. Ἀριθμεῖ 3 ἑκατ. κατ. καὶ πρωτεύουσαν ἔχει τὴν **Λαπὰζ** (δηλαδὴ Ἡ Εἰρήνη, 155), τὴν ὑψίστην τῶν μεγαλοπόλεων (ὕψος 3.700 μ.).

γ') Αἱ Νότιοι Ἄνδεις.

Αἱ Νότιοι Ἄνδεις ἐνοῦνται εἰς μίαν μακρὰν καὶ κυρίαν ὀροσειράν. Νοτιώτερον τῶν 37° νοτίου πλάτους προσβάλλονται ὑπὸ τοῦ δυτικοῦ ἀνέμου, ὁ ὁποῖος φέρει πλουσιωτάτας βροχάς· αἱ ἀκταὶ αὐτῶν ἀνήκουν εἰς τὰς βροχερωτάτας περιοχὰς τῆς Γῆς, καὶ διὰ τοῦτο ὑπάρχουν ἐδῶ δάση γιγαντιαίων δένδρων καὶ πυκνὴ βλάστησις. Οἱ παγετῶνες τῆς παγετώδους ἐποχῆς ἔχουν διαμελίσει τὴν ἀκτὴν εἰς πολυάριθμα φιόρδ, ὅπως εἰς τὴν Ἀλάσκαν καὶ τὴν Νορβηγίαν. Αἱ Νότιοι Ἄνδεις εἶναι λίαν διαμελισμέναι καὶ παρουσιάζουν ὄχι πολὺ ὑψηλὰς διόδους. Παλαιότερος ὑπεράνδειος σιδηρόδρομος ἀπὸ τὸ Μπουένος Ἄυρες εἰς Βαλπαραΐζο διέρχεται τὰς Ἄνδεις εἰς ὕψος 3.200 μ. διὰ σήραγγος. Εἰς τὰς Νοτίους Ἄνδεις ἀνεπτύχθη ἓν κράτος, ἡ Χιλή.

Χιλή. — Τὸ κράτος τοῦτο, τὸ ὁποῖον πάσχει ἀπὸ σεισμούς, ὡς πρὸς τὸ σχῆμα εἶναι μακρόστενον, ὁμοιάζον πως μὲ τὴν Νορβηγίαν. Ὅπως εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, ἐνῷ τὸ ἓν ἄκρον τῆς Χιλῆς εὑρίσκεται εἰς τὴν τροπικὴν ζώνην, τὸ ἄλλο πλησιάζει τὴν ψυχράν. Διὰ τοῦτο ἡ οἰκονομία καὶ ὁ χαρακτὴρ τῶν κατοίκων διαφέρει κατὰ τὰ διάφορα μέρη.

Ὁ κύριος πλοῦτος τῆς βορείου Χιλῆς εἶναι χαλκὸς καὶ νίτρον. Εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ χαλκοῦ ἡ Χιλὴ κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὸν κόσμον (τὴν πρώτην αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι).

Ἐπειδὴ πολλαὶ ἐκτάσεις αὐτῆς εἶναι ἀκατοίκητοι, ὁ πληθυσμὸς τοῦ κράτους εἶναι ὀλίγος (4 ½ ἑκατ.). Καταλληλότερον μέρος δι' ἐγκατάστασιν πληθυσμοῦ εἶναι ἡ μέση Χιλή· ἰδίως εἰς μίαν μακρὰν κοιλάδα νοτίως τοῦ Σαντιάγο ὑπάρχει καλὴ κτηνοτροφία, ἐκτεταμένοι σιταγροί, ἀμπελῶνες καὶ κῆποι ὀπωροφόρων δένδρων. Ἐδῶ εἶναι καὶ ἡ πρωτεύουσα **Σαντιάγο** (750), ἡ μεγίστη πόλις τῶν Ἄνδεων. Τὸ ἐπίνειόν της **Βαλπα-**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ραῖζο εἶναι ὁ κύριος λιμὴν τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Νοτιώτατα εἶναι ἡ **Πούντα Ἀρένας**, ἡ νοτιωτάτη πόλις τῆς Γῆς. Πρὸ τῆς τομῆς τοῦ Παναμᾶ ἦτο σπουδαιοτέρα, ὡς σταθμὸς τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα περιέπλεον τὴν Νότιον Ἀμερικήν.

Τὴν νοτιωτάτην ἄκραν τῆς ἠπείρου σχηματίζει ἡ **Γῆ τοῦ Πυρός**. Αὕτη εἶναι συστὰς νήσων μὲ πολλὰ ὡραῖα τοπία. Ἕνεκα τοῦ ψυχροῦ κλίματος οἱ εἰς ταύτας παγετῶνες φθάνουν ἕως

103. Κάτοικοι τῆς Γῆς τοῦ Πυρός.

τὴν θάλασσαν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου εἰς μέρη, τὰ ὁποῖα προστατεύονται ἀπὸ ψυχροὺς ἀνέμους, ὑπάρχουν ἀειθαλῆ δάση, εἰς τὰ ὁποῖα ζοῦν κολίβρια καὶ παπαγάλοι. Οἱ παρὰ τοὺς κόλπους αὐτῆς ζῶντες κάτοικοι τρέφονται κυρίως, ὅπως καὶ οἱ Ἐσκιμῶοι, ἀπὸ θαλάσσια προϊόντα.

Ἀσκήσεις. — *1. Σύγκρινε διὰ τῆς βοηθείας τοῦ ἄτλαντος τὰς νοτίους ἀκτὰς τῆς Χιλῆς μὲ τὴν Ἀλάσκαν καὶ τὴν Νορβηγίαν.* — *2. Ὀνόμασε καὶ ἄλλας σεισμοπαθεῖς χώρας πλὴν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς.* —

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3. Ποίας ἄλλας περιοχὰς γνωρίζεις ὁμοίας κατὰ τὸ κλῖμα μὲ τὴν ὀρεινὴν χώραν τῶν Ἄνδεων ; — 4. Περίγραψε διὰ τῆς βοηθείας τοῦ χάρτου σου τὴν ὁδὸν τῶν ἱστιοφόρων, τὰ ὁποῖα μεταφέρουν τὸ νίτρον ἀπὸ τὴν Χιλὴν εἰς τὴν Εὐρώπην. — 5. Εἰς τί χρησιμεύει τὸ νίτρον ;

2. ΤΑ ΒΑΘΥΠΕΔΑ ΚΑΙ ΑΙ ΟΡΕΙΝΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

α') Τὸ βαθύπεδον τοῦ Λαπλάτα καὶ ἡ Παταγωνία.

Τὸ βαθύπεδον τοῦ **Λαπλάτα** ἐκτείνεται ὡς μεγάλη πεδιὰς μεταξὺ τῶν Ἄνδεων καὶ τῶν Βραζιλιανῶν ὀρέων. Ὁ ποταμὸς Λαπλάτα (δηλαδὴ Ἀργυρορρόας) μὲ τοὺς παραποτάμους του ὁμοιάζει πρὸς τὸν Πάδον καὶ τὸν Μισισιπῆν· ὅπως καὶ αὐτοί, προσχώνει βαθμηδὸν τὸ βαθύπεδον. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ εἶναι εὔφορος χοῦς, ὁ ὁποῖος σκεπάζεται μὲ χόρτον καὶ ὀνομάζεται πάμπας. Ἑκατομμύρια βοῶν καὶ προβάτων βόσκουν εἰς τὰ ἀπέραντα αὐτὰ λειβάδια καὶ ἀναρίθμητοι ἀνεμόμυλοι ἀντλοῦν ὕδωρ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς. Τὸ εὔκρατον κλῖμα τοῦ μέσου καὶ νοτίου τμήματος τοῦ βαθυπέδου προσελκύει ἐδῶ πολλοὺς λευκούς. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει μεταβάλει τὸ εὐφορώτερον μέρος τῆς ἀνατολικῆς πάμπας εἰς «σιτοβολῶνα τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς».

Βορειοανατολικῶς, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι θερμότερον καὶ αἱ βροχαὶ πλουσιώτεραι, αἱ χλοεραὶ στέππαι φέρουν καὶ θαμνώδη δάση. Βορειώτερον ἐκτείνεται τὸ **Μέγα Τσάκον,** ὅπου ὑπάρχουν ὑποτροπικὰ δάση καὶ γίνεται καλλιέργεια βάμβακος, ζαχαροκαλάμου, καπνοῦ καὶ ἀραβοσίτου.

Ἡ τραπεζοειδὴς χώρα **Παταγωνία,** ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς 40ου νοτίου πλάτους φθάνει μέχρι τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, ὑψώνεται κατὰ βαθμῖδας ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν ἕως τὰς Ἄνδεις. Ὁμοιάζει πρὸς χαλικώδη ἔρημον, εἰς τὴν ὁποίαν ὑψώνονται μεμονωμέναι ὀροσειραί. Ἀπὸ τὰς πολλὰς βροχάς, τὰς ὁποίας φέρουν οἱ δυτικοὶ ἄνεμοι εἰς τὰς Ἄνδεις, μόλις ὀλίγαι φθάνουν μέχρις ἐδῶ. Διὰ τοῦτο τὸ ἐσωτερικὸν φέρει ἀκανθώδη φυτὰ ἢ θάμνους καταλλήλους διὰ προβατοτροφίαν. Εἰς τὰς ἀκτὰς ἔχουν εὑρεθῆ πλούσιαι πηγαὶ πετρελαίων.

Τὰ Κράτη τοῦ Λαπλάτα. — Τὸ βαθύπεδον τοῦ Λαπλάτα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ἡ τραπεζοειδὴς Παταγωνία κατέχονται ὑπὸ τῆς Ἀργεντινῆς δημοκρατίας. Εἰς τὰ βορειοανατολικὰ κεῖνται καὶ τὰ κράτη Παραγουάη καὶ Οὐραγουάη.

Ἡ **Ἀργεντινὴ** (2.800.000 τετρ. χλμ.) κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔγινε τὸ πλουσιώτατον κράτος τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Ὀλίγοι μόνον εἶναι ἐδῶ οἱ μὴ λευκοὶ κάτοικοι. Βάσις τῆς οἰκο-

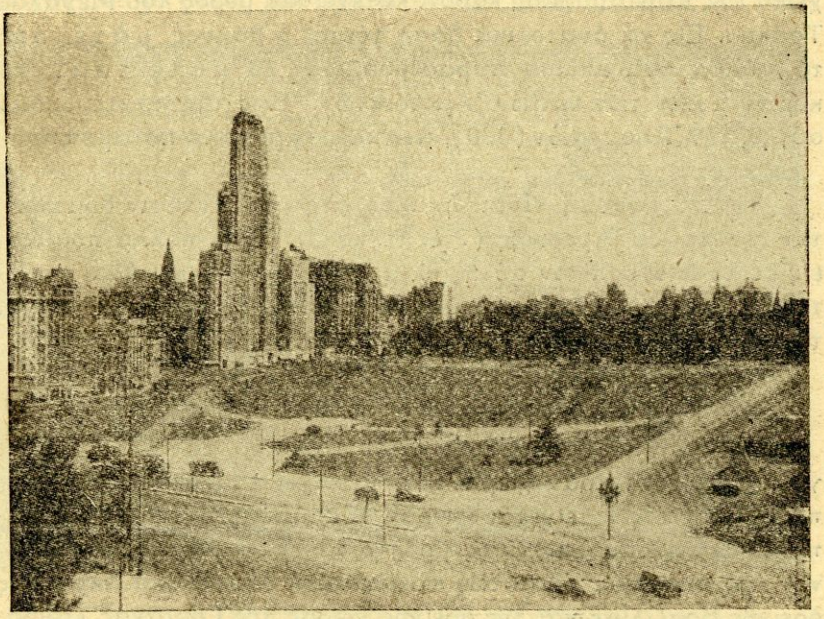

104. Μερικὴ ἄποψις τοῦ Μπουένος Ἄυρες.

νομίας εἶναι ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία. Ἐπειδὴ δὲ ἡ χώρα κατοικεῖται ἀκόμη ἀραιῶς (13 ἑκατομ.), μεγάλαι ποσότητες **σίτου, ἀραβοσίτου** καὶ **λιναροσπόρου** ἔρχονται ἀπὸ τὴν πάμπας εἰς τὴν Δυτικὴν καὶ Κεντρικὴν Εὐρώπην. Πλὴν αὐτῶν ἔρχονται ἀπὸ τὰς νομὰς **ἔρια, κατεψυγμένα κρέατα** καὶ **δέρματα.** Εἰς τὰς ἀκτάς, εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν χοανοειδῆ ἐκβολὴν τοῦ Λαπλάτα, ὑπάρχουν μεγάλαι ἐμπορικαὶ πόλεις. Μεταξὺ αὐτῶν τὸ **Μπουένος Ἄυρες** (δηλαδὴ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εὐάερος, ὑπὲρ τὰ 2 ἑκατ.) ἀνεπτύχθη εἰς πρωτεύουσαν καὶ ἐμπορικὴν πόλιν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς.

Τὸ Μπουένος Ἄυρες εἶναι ἀρχὴ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, αἱ ὁποῖαι διακλαδίζονται ἀκτινοειδῶς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας ὡς καὶ εἰς τὸν νοτιώτερον λιμένα **Μπαχία Μπλάνκα.**

Ἡ **Παραγουάη** κατοικεῖται ἀραιῶς (870.000 κάτ.). Εἶναι χώρα τῆς κτηνοτροφίας, καθότι κατέχει καὶ μέρος τοῦ Μεγάλου Τσάκου. Εἰς τὰ ἀνατολικὰ δάση φύεται ὁ θάμνος μάτε, ἀπὸ τὰ φύλλα τοῦ ὁποίου παρασκευάζεται τὸ μάτε-τσάϊ, τὸ κύριον ποτὸν τῶν νοτίων Ἀμερικανῶν. Ἕως τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς, τὴν **Ἀσουνσιὸν** (100), ἀναπλέουν μεγάλα ποταμόπλοια.

Ἡ **Οὐραγουάη** εἶναι ἡ μικροτάτη κατ' ἔκτασιν δημοκρατία τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς (2 ἑκατ. κάτ.). Ἔχει πολλὰ ποίμνια, εἰς δὲ τὸ ὑποτροπικὸν αὐτῆς κλῖμα παράγονται μεγάλαι ποσότητες σιτηρῶν, οἴνου, ἐλαιῶν καὶ καπνοῦ. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ **Μοντεβίδεο** (600).

β') Τὸ βαθύπεδον τοῦ Ἀμαζονίου καὶ ἡ Βραζιλία.

Τὸ βαθύπεδον τοῦ Ἀμαζονίου ποταμοῦ ἀποτελεῖ τὴν μεγαλυτέραν ποταμίαν χώραν καὶ περιέχει τὰ μεγαλύτερα τροπικὰ δάση τῆς Γῆς. Καθ' ἡμέραν ἐδῶ ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν πίπτουν τεράστιαι ποσότητες βροχῆς καὶ πλημμυροῦν τὴν λεκάνην τοῦ ποταμοῦ. Ὡσαύτως αἱ ἀπότομοι ἀνατολικαὶ ἀκταὶ τῆς ὀρεινῆς Βραζιλίας καὶ τῆς ὀρεινῆς χώρας τῆς Γουϊάνας λαμβάνουν ὑγρασίαν ἀπὸ τοὺς ΒΑ. ἀληγεῖς ἀνέμους. Διὰ τοῦτο εἰς τὰς ὀρεινὰς αὐτὰς χώρας τὸ ἀειθαλὲς πυκνὸν δάσος περιορίζεται πρὸς τὰς ἀκτάς.

Τὰ δάση, εἰς τὰ ὁποῖα ρέει ὁ Ἀμαζόνιος, λέγονται σέλβας καὶ εἶναι δύσκολον νὰ εἰσχωρήσῃ τις εἰς αὐτά. Οἱ ὀλίγοι Ἰνδιάνοι πλέουν εἰς τοὺς ποταμοὺς μὲ λέμβους καὶ συλλέγουν ἄγριον καουτσούκ, πολύτιμον ξυλείαν καὶ φαρμακευτικὰ ἢ ἀρωματικὰ φυτά. Ἄπειρα δὲ ἄγρια ζῶα ζοῦν ἐδῶ, ἀλλιγάτορες, βόαι, παπαγάλοι καὶ πολύχρωμα ἄλλα πτηνά.

Εἰς τὰ παράκτια μέρη ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐγκαταστήσει φι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τείας ἀπὸ ζαχαροκάλαμον, κακάον, καπνὸν καὶ βάμβακα. Ἡ καφεοφυτεία εἰς τὴν ἐρυθρὰν γῆν τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἡ ὁποία εὐκόλως ἀποσαθροῦται, παρέχει τὴν πλουσιωτάτην συγκομιδὴν τοῦ καφὲ ὅλης τῆς Γῆς. Ἡ ὀρεινὴ Βραζιλία εἶναι ἐπίσης πλουσία καὶ εἰς μέταλλα, πρὸ πάντων εἰς σίδηρον καὶ μαγγάνιον.

Πολιτικῶς ἡ **Βραζιλία** περιλαμβάνει ὅλας σχεδὸν τὰς περιοχὰς τοῦ μεγάλου βαθυπέδου καὶ τῆς ὀρεινῆς χώρας καὶ ἀπο-

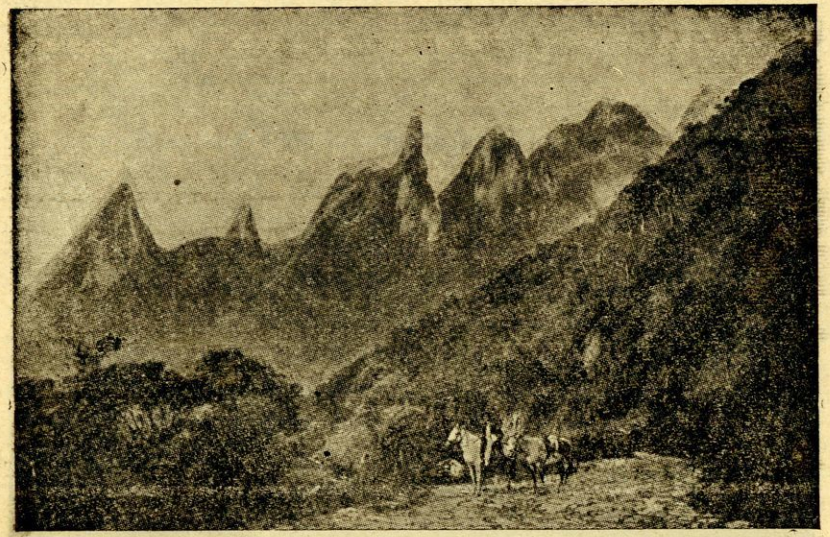

105. Τοπίον τῆς ὀρεινῆς Βραζιλίας.

τελεῖ τὰς « Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Βραζιλίας » (45 ἑκατομ.). Ἐπειδὴ δὲ τὸ κλῖμα εἰς ταύτας γενικῶς εἶναι ὑγρὸν τροπικόν, οἱ λευκοί, οἱ ὁποῖοι κυρίως ἀποτελοῦνται ἀπὸ Πορτογάλους καὶ Ἰταλούς, ζοῦν εἰς τοὺς λιμένας καὶ τὰς πλευρὰς τῆς ἀνατολικῆς ὀρεινῆς χώρας, πρὸ πάντων εἰς τὸ νοτιοανατολικὸν μέρος, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι ὑποτροπικόν.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀποδημοῦν ἐκεῖ κατὰ μεγάλους ἀριθμοὺς οἱ Ἰάπωνες. Εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ὑπάρχουν καὶ αἱ μεγάλαι οἰκήσεις. Τὸ **Περναμποῦκον** καὶ ἡ **Μπαΐα** (ἢ Σὰν Σαλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βαδὸρ) εἶναι οἱ λιμένες τῆς ἐξαγωγῆς τῶν τροπικῶν προϊόντων. Τὸ **Ρίον Ἰανέϊρον** εἶναι ἡ πρωτεύουσα (1 1/2 ἑκατ.) καὶ μία τῶν ὡραιοτάτων πόλεων τῆς Γῆς, μὲ θαυμάσιον φυσικὸν λιμένα. Ὁ **Ἅγιος Παῦλος** (1 ἑκ.) καὶ ὁ πρὸς Δ. λιμὴν αὐτοῦ **Σάντος,** εἶναι οἱ μεγάλοι ἐξαγωγεῖς τοῦ καφέ. Τοὺς τόπους τούτους, οἱ ὁποῖοι ἄλλοτε ἦσαν ἐστίαι πυρετοῦ, ὁ ἄνθρωπος μὲ μεγάλους κόπους κατώρθωσε νὰ ἐξυγιάνῃ. Ἀπὸ τὸν καφὲν τῆς Βραζιλίας προμηθεύεται καὶ ἡ Ἑλλάς.

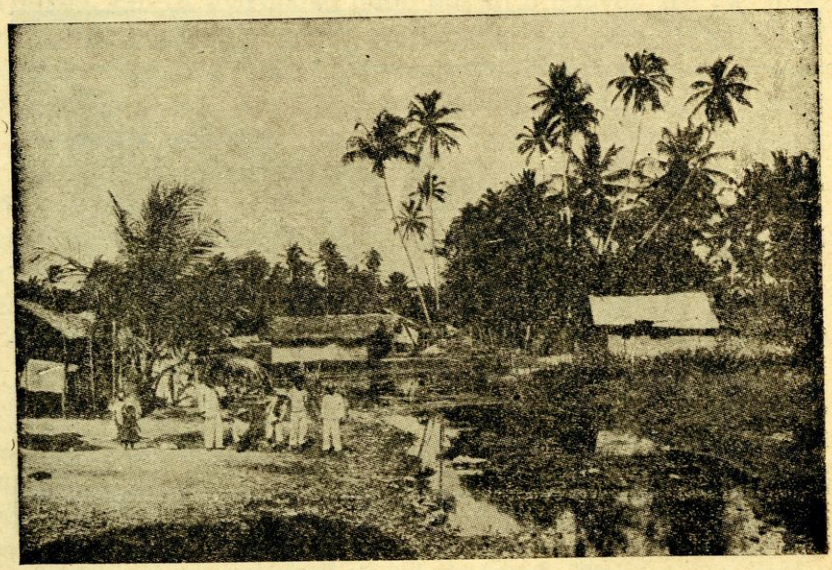

106. Χωρίον τῆς Βραζιλίας.

Ἡ ὀρειμὴ χώρα τῆ; Γουϊάνας. — Ἡ Γουϊάνα ὁμοιάζει πρὸς κυματοειδῆ ὀρεινὸν ὄγκον, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ὑψοῦνται μεμονωμένα τινὰ ὄρη ποικίλης μορφῆς, εἰς τὸ ὕψος τῆς ἑλληνικῆς Πίνδου. Ὅπως καὶ εἰς τὴν ὀρεινὴν Βραζιλίαν, τὰ ἀνατολικὰ τῆς χώρας εἶναι ὑγρὰ μὲ τροπικὰ δάση. Εἰς τὰς νοσηρὰς ἀκτὰς καλλιεργοῦνται ἡ καφέα, τὸ ζαχαροκάλαμον καὶ τὸ κακαόδενδρον. Αἱ ἐργασίαι γίνονται ἀπὸ τοὺς Νιγρῆτας, τοὺς Μουλάττους καὶ ἄλλους ἐγκατεστημένους ἐδῶ Ἰνδοὺς καὶ Κι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νέζους. Πολιτικῶς εἶναι διαμοιρασμένη εἰς κτήσεις, τὴν **Βρεττανικὴν Γουϊάναν**, τὴν **Ὁλλανδικὴν** καὶ τὴν **Γαλλικὴν Γουϊάναν**. Ἡ τελευταία εἶναι ἀποικία διὰ καταδικαζομένους ἐγκληματίας. Ἐν γένει αἱ τρεῖς αὗται ἀποικίαι ὑπολείπονται ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως ἀπὸ τὰς ἄλλας δημοκρατίας τῆς **Νοτίου Ἀμερικῆς**.

Καφεοφυτεία. — Ἐπὶ μίλλια ἐκτείνονται αἱ φυτεῖαι τῶν μεγάλων καφεώνων. Μόνον εἰς τὴν πολιτείαν τοῦ Ἁγίου Παύλου τῆς Βραζιλίας ἀριθμοῦνται ἓν δισεκατομμύριον καφέαι. Περισσότερον ἡ καφέα εὐδοκιμεῖ εἰς τὰ ἀποψιλωμένα μέρη τῶν παρθένων δασῶν κατὰ τὰ μέτρια ὕψη τῶν τροπικῶν μέχρις ὕψους 1800 μέτρων. Ἀγαπᾷ τὴν πολλὴν ὑγρασίαν καὶ τὴν θερμότητα. Βλάπτουν αὐτὴν τὸ ψῦχος, οἱ μεγάλοι καύσωνες καὶ ὁ ξηρὸς ἄνεμος. Ἐπειδὴ δὲ αἱ φυτεῖαι εἶναι λίαν εὐαίσθητοι εἰς τὰς καιρικὰς μεταβολάς, προφυλάσσουν πολλάκις αὐτάς, μέχρις ὅτου ἀναπτυχθοῦν, διὰ σκιερῶν δένδρων. Πέντε ἢ ἓξ ἔτη μετὰ τὴν σπορὰν, ὁ θάμνος, ὁ ὁποῖος ἤδη ὑψοῦται εἰς ὀλίγα μέτρα, παράγει τοὺς καρποὺς του ὁμοίους πρὸς κεράσια. Εἰς εἰδικὰ ἐργοστάσια οἱ κόκκοι τοῦ καφὲ ἐξάγονται ἐκ τοῦ καρποῦ, πλύνονται, ξηραίνονται καὶ ἐκλεπίζονται. Ἡ Βραζιλία προμηθεύει τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου καφέ, ὁ ὁποῖος παράγεται εἰς τὸν κόσμον. Μόνον εἰς ἓν ἔτος ἀπὸ τὸν λιμένα Σάντος ἐξάγεται τόσος καφές, ὅσος θὰ ἐγέμιζε 50.000 σιδηροδρομικὰ ὀχήματα. Τὸ ἥμισυ τῶν μεγαλεμπόρων τοῦ καφὲ εἰς τὸ Σάντος εἶναι Γερμανοί.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Ἐνῷ εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν βλέπομεν δύο μεγάλας πολιτικὰς ἐπικρατείας, εἰς τὴν Μέσην καὶ τὴν Νότιον βλέπομεν πολλὰ κράτη, ἄλλα μικρὰ καὶ ἄλλα σχετικῶς μεγάλα. Τὰ κράτη τῆς **Μέσης** καὶ **Νοτίου Ἀμερικῆς** εἶναι δημοκρατίαι. Κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ 19ου αἰῶνος κατείχετο ὅλη ἡ Μέση καὶ Νότιος Ἀμερικὴ ἀπὸ εὐρωπαϊκὰ κράτη, ὅπως καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν εἶναι ἡ μικρὰ Γουϊάνα. Πρῶτοι κάτοχοι τῆς ἠπείρου, ὅπως καὶ τῆς Ἀφρικῆς, ἦσαν οἱ Ἱσπανοὶ καὶ οἱ Πορτογάλοι. Οἱ δύο οὗτοι λαοὶ ἔδωσαν εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς Μέσης καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς τὴν γλῶσσαν, τὴν θρησκείαν καὶ τὸν πολιτισμόν των. Ἡ γλῶσσα γενικῶς πρὸς Α. εἶναι πορτογαλική, πρὸς ΝΔ. δὲ καὶ Β. ἱσπανική.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ Νότιος Ἀμερικὴ εἶναι κατὰ μέγα μέρος τροπικὴ ἤπειρος. Τοῦτο δυσκολεύει τὴν εἰς αὐτὴν ἀποίκησιν τῶν λευκῶν κατὰ μεγαλυτέρας καὶ περιεκτικωτέρας περιοχάς. Μόνον πρὸς Ν., εἰς τὰς περιοχὰς τοῦ εὐκράτου καὶ ὑποτροπικοῦ κλίματος, ὡς καὶ εἰς τὰ ὑψίπεδα, κατοικοῦν περισσότεροι. Πανταχοῦ ἀλλοῦ ἐπικρατεῖ ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἰνδιάνων, καὶ ΒΑ. τῶν Νιγρητῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ λευκοὶ ἔχουν ἀσθενῆ ἐπικυριαρχίαν. Πλὴν τούτων ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ μιγάδες. Ἡ Νότιος Ἀμερικὴ ὑπολείπεται εἰς τὴν ἀνάπτυξίν της κατὰ πολὺ τῆς Βορείου. Τὰ μᾶλλον σχετικῶς προοδευμένα κράτη εἶναι τὰ εἰς τὴν εὔκρατον ζώνην κείμενα Ἀργεντινή, Βραζιλία καὶ Χιλή. Ἀποτελοῦν μίαν ἀντίστοιχον δύναμιν πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς· αὗται ὅμως, κατόπιν τοῦ ἀνοίγματος τοῦ Παναμᾶ καὶ τοῦ πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, ἀπέκτησαν δύναμιν ἐπὶ ὁλοκλήρου τῆς Ἀμερικῆς.

Αἱ οἰκονομικαὶ σχέσεις μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς εἶναι ἀξιόλογοι. Ἀπαραίτητοι διὰ τὸν πληθυσμὸν τῆς Εὐρώπης εἶναι αἱ σιταποθῆκαι καὶ ἡ κτηνοτροφία τῶν κρατῶν τοῦ Λαπλάτα, ὡς καὶ τὰ προϊόντα τῶν τροπικῶν δασῶν τῶν καφεῶν καὶ τῶν κακαοδένδρων τῆς Βραζιλίας καὶ τοῦ Ἐκουαντόρ. Εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν στέλλονται ἀπὸ τὴν Εὐρώπην βιομηχανικὰ προϊόντα. Ἐπειδὴ εἶναι ἀραιῶς κατωκημένη, δέχεται ἀκόμη εὐρωπαίους κυρίως μετανάστας, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ Εὐρώπη εὑρίσκει εἰς αὐτὴν διέξοδον τοῦ αὐξανομένου πληθυσμοῦ της. Εἰς τὴν Ἀργεντινήν, τὴν Χιλὴν καὶ τὴν Βραζιλίαν δύνανται ἀκόμη νὰ μεταναστεύσουν ἑκατομμύρια Εὐρωπαίων.

Ἀσκήσεις. *— 1. Σχεδίασε τὴν Νότιον Ἀμερικὴν καὶ θέσε τὰ ὄρη, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς κυριωτέρας πόλεις. — 2. Κατάρτισε πίνακα τῶν κρατῶν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς μὲ τὰς πρωτευούσας καὶ τὸν πληθυσμὸν αὐτῶν. — 3. Ποῖα κράτη εἶναι καταλληλότερα δι' ἀποίκισιν Εὐρωπαίων; — 4. Πότε περίπου ὡριμάζει ὁ σῖτος εἰς τὴν Ἀργεντινήν; — 5. Ποίας ἄλλας τειοφόρους χώρας γνωρίζεις; — 6. Ἀνάφερε ἄλλας σιτοφόρους χώρας πλὴν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. — 7. Δεῖξε τὸ μέρος τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς ἴσην ἀπόστασιν ἀπὸ*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ Ἰσημερινοῦ, ὅσον καὶ αἱ Ἀθῆναι. — 8. Τί παρατηρεῖς ὅσον ἀφορᾷ τὴν πυκνότητα τῶν κατοίκων; — 9. Ταξίδευσε νοερῶς ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ εἰς Ρίον Ἰανέιρον καὶ Μπουένος Ἄυρες.

Πίναξ 13. Ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς κατὰ διαφόρους ἐποχὰς (εἰς ἑκατομμύρια κατοίκων)

Ἤπειροι	1800	1830	1870	1910	1933
Εὐρώπη	172	230	306	447	520
Ἀσία	320	450	670	859	1.150
Ἀφρικὴ	73	82	100	127	160
Ἀμερικὴ	21	38	85	180	260
Αὐστραλία καὶ Ὠκεανία	1	1	3	7	10
Ὅλος ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς	587	801	1.164	1.620	2.040

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΑΙ ΠΟΛΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

Γενικά. — Αἱ πολικαὶ χῶραι διακρίνονται εἰς Βόρειον περιοχὴν (**Ἀρκτὶς**) καὶ εἰς Νότιον (**Ἀνταρκτίς**). Ἐκτείνονται ἀπὸ τοὺς πολικοὺς κύκλους περίπου ἕως τοὺς πόλους. Εἰς τὰ μέρη αὐτὰ ἡ ἡμέρα εἰς ὡρισμένας ἐποχὰς διαρκεῖ πλέον τῶν 24 ὡρῶν· εἰς βορειότερα μέρη συμβαίνει ἡ ἡμέρα νὰ διαρκῇ ἑβδομάδας καὶ μῆνας. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὴν νύκτα. Ἡ Ἄρκτὶς λοιπὸν κατὰ τὸ ἰδικόν μας θέρος φωτίζεται καθ' ὅλον τὸ ἡμερονύκτιον ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ὁ ὁποῖος φαίνεται περιφερόμενος ὀλίγον ὑψηλότερον τοῦ ὁρίζοντος χωρὶς νὰ δύῃ. Ὁ ἥλιος, ὅταν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μεσονυκτίου εἶναι ἄνωθεν τοῦ ὁρίζοντος, ὀνομάζεται **ἥλιος τοῦ μεσονυκτίου.** Θὰ φαντάζεταί τις, ὅτι μὲ τὴν διαρκῆ αὐτὴν ἡμέραν ἡ θερμοκρασία θὰ ὑψώνεται πολύ· τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι ἀληθές· ἐπειδὴ ὁ ἥλιος εὑρίσκεται πάντοτε πλησίον τοῦ ὁρίζοντος καὶ ῥίπτει τὰς ἀκτῖνας του πλαγίως, κατὰ μέγα μέρος αὗται ἀπορροφῶνται ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιραν. Καὶ κατ' αὐτὴν ἀκόμη τὴν μεσημβρίαν ὁ ἥλιος δὲν ἔχει μεγάλην λάμψιν, καὶ αἱ πολικαὶ χῶραι εὑρίσκονται ὑπὸ ἡμίφως. Ἡ **πολικὴ ἡμέρα** εἰς τὸν Βόρειον Πόλον διαρκεῖ 186 ἡμέρας

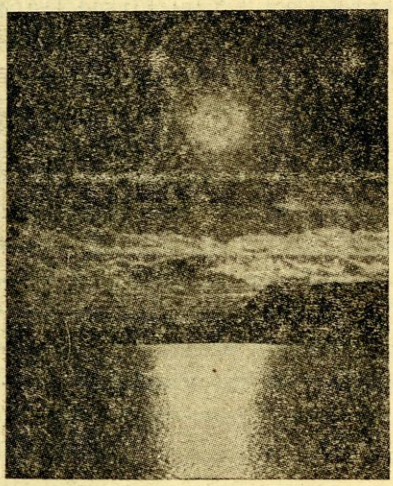

107. Ὁ ἥλιος τοῦ μεσονυκτίου εἰς Σπιτσβέργην.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(6 μῆνας καὶ πλέον), εἰς 80° βορείου πλάτους διαρκεῖ 134 ἡμέρας, καὶ εἰς 70° (ἐν τῇ πόλει Χάμμερφεστ) 94 ἡμέρας. Κατὰ τὸν χειμῶνα τοὐναντίον διαρκεῖ τόσον ἡ **πολικὴ νύξ**, ἡ ὁποία ὅμως πολλάκις φωτίζεται ἀπὸ τὸ **βόρειον σέλας**. Εἰς τὴν Ἀνταρκτίδα ἡ πολικὴ νὺξ συμπίπτει πρὸς τὸ ἰδικόν μας θέρος, ἐνῷ ἡ πολικὴ ἡμέρα πρὸς τὸν ἰδικόν μας χειμῶνα (ἀντιστρόφως πρὸς τὴν Ἀρκτίδα).

Καὶ αἱ δύο πολικαὶ χῶραι καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ κατὰ

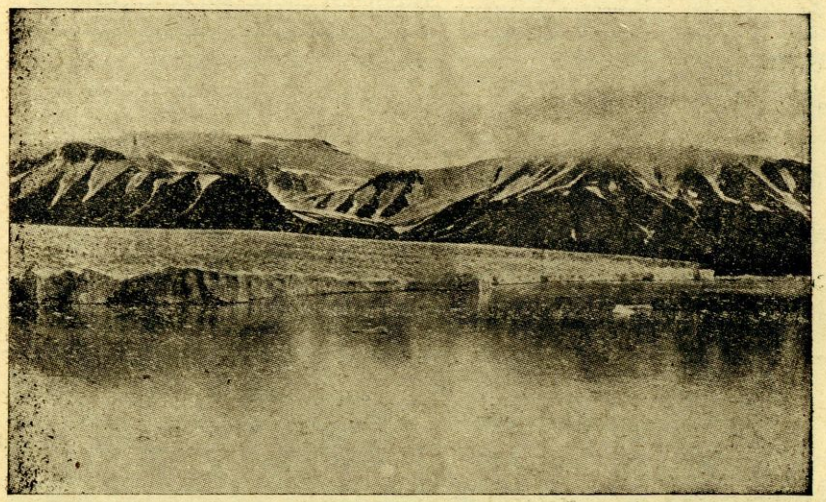

108. Ἀρκτικὴ ἀκτή.

τὸ θέρος ἔχουν δυνατὸν ψῦχος καὶ ἀγρίους ἀνέμους. Σφοδρότεροι ἄνεμοι ἐπικρατοῦν εἰς τὴν Ἀνταρκτίδα, ἀλλὰ ὄχι πολὺ χιονώδεις ὅπως εἰς τὴν Ἀρκτίδα.

1. ΑΡΚΤΙΣ

Ἡ Ἀρκτὶς κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι βαθεῖα θάλασσα, ἡ ὁποία γύρω κλείεται ὑπὸ τριῶν ἠπείρων. Αὕτη λέγεται Ἀρκτικὴ θάλασσα ἢ Βόρειος Παγωμένος ὠκεανός. Εἰς ὀλίγα μέρη εὑρίσκονται ἔξοδοι πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν. Κατὰ τὸν χειμῶνα εἶναι σκεπασμένη μὲ στρῶμα πά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γου πάχους 1 μέτρου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ θέρος ἐν μέρει τήκεται. Τότε τεμάχια πάγων εὑρίσκονται διαρκῶς εἰς κίνησιν ἀπὸ τὰ ρεύματα τῆς Ἀρκτικῆς θαλάσσης. Οἱ ὀγκόπαγοι αὐτοὶ ὑψώνονται πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Εὐρασίας καὶ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ὡς ὀρεινὰ προχώματα.

Πολλοὶ τολμηροὶ ἄνδρες ἔπλευσαν διὰ τὴν ἐξερεύνησιν τῶν ἀρκτικῶν χωρῶν. Τὸ 1878 - 1879 ὁ Νορβηγὸς Νόρντενσκαιλντ ἔπλευσεν ἀπὸ τὴν Νορβηγίαν κατὰ μῆκος τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς

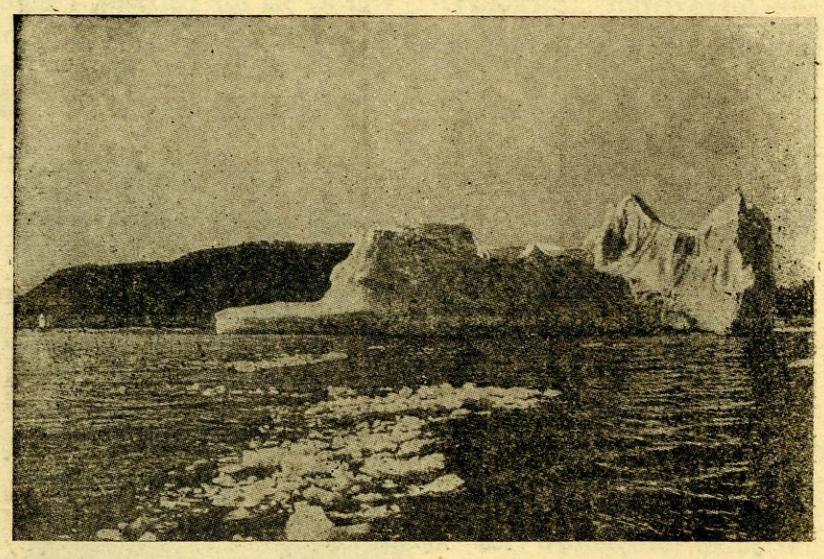

109. Παγόβουνα παρὰ τὴν Νέαν Γῆν.

ἕως εἰς τὸν Βερίγγειον πορθμὸν καὶ ἀνεκάλυψε τὴν εἰς τὸν Εἰρηνικὸν διέξοδον. Ὁ Νάνσεν, κατὰ τὰ ἔτη 1893 - 1896, μὲ πλοῖον, τὸ ὁποῖον κατεσκευάσθη διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν, ἐπροχώρησεν ἀπὸ τὴν Σιβηρίαν εἰς τοὺς πάγους καὶ προσεπάθησε νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Βόρειον Πόλον. Ἐπειδὴ τὸ πλοῖον του ἀπεκλείσθη ἀπὸ τοὺς πάγους, ἐπροχώρησε μὲ ἔλκυθρα, τὰ ὁποῖα ἐσύροντο μὲ κύνας, πέραν τῶν 86°. Ὁ Νορβηγὸς **Ἀμοῦνδσεν** κατώρθωσε κατὰ τὰ ἔτη 1903 - 1906 νὰ διαπλεύσῃ τὴν πρὸς τὴν Ἀμερικὴν πλευράν. Πρῶτος, ὁ ὁποῖος ἔφθασεν εἰς τὸν Βόρειον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πόλον, εἶναι ὁ Ἀμερικανὸς **Πῆρυ** κατὰ τὸ 1909. Μετὰ ταῦτα καὶ ἄλλοι ἐπέρασαν ἐπάνω ἀπὸ τὸν Πόλον μὲ ἀεροπλάνον καὶ μὲ ἀερόπλοιον. Ὅλοι αὐτοὶ μᾶς ἔπεισαν, ὅτι περὶ τὸν Πόλον δὲν ὑπάρχει ξηρά, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ παγωμένη θάλασσα.

Οἰκονομικὴν ἀξίαν αἱ πολικαὶ χῶραι ἔχουν μόνον διὰ τὸ κυνήγιον τῶν λευκῶν ἄρκτων, τῶν φωκῶν, τῶν φαλαινῶν καὶ ἄλλων, ἀπὸ τὰς ὁποίας λαμβάνονται δέρματα καὶ ἰχθυέλαιον. Ἐπίσης γίνεται ἐκεῖ κυνήγιον καὶ διατροφὴ ταράνδων. Διὰ τοὺς σκοποὺς αὐτοὺς εἶναι ἱδρυμένοι εἰς μερικὰς νήσους σταθμοί.

110. Νέαι τῆς Γροιλανδίας.

Ἡ **Γροιλανδία** εἶναι ἡ μεγίστη νῆσος τῆς Γῆς. Σκεπάζεται πανταχοῦ ἀπὸ τεράστιον παγετῶνα, ὑπόλοιπον ἐκείνου, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν πάγων ἐκάλυπτε καὶ ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Βόρειον Ἀμερικήν. Μόνον στεναὶ λωρίδες εἰς τὰς ἀκτὰς εἶναι ἐλεύθεραι πάγου. Εἰς τὰ πολυάριθμα φιόρδ ὁ παγετών, ὁ ὁποῖος γλιστρᾷ σιγά, φθάνει εἰς τὴν θάλασσαν καὶ προχωρεῖ εἰς αὐτήν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πάγος εἶναι ἐλαφρότερος τοῦ ὕδατος, φέρεται πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ ἀποκόπτεται.

Τὰ ἀποκομμένα ταῦτα παγόβουνα, τῶν ὁποίων μόνον τὸ ἓν ἕβδομον ἐξέχει τοῦ ὕδατος, παρασύρονται ὑπὸ τῶν ρευμάτων, τὰ ὁποῖα διευθύνονται πρὸς Ν. Πρὶν τακοῦν, φθάνουν πλησίον τῆς Νέας Γῆς, ὅπου πλέουν τὰ πλοῖα τῆς βορείου ἀτλαντικῆς γραμμῆς. Διὰ τοῦτο τὰ πλοῖα, ἀπὸ τὸν Ἰανουάριον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἕως τὸν Αὔγουστον, πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς κινδύνου, παρεκκλίνουν ἀπὸ τὴν γραμμὴν τῶν νοτιώτερον.

Εἰς τὰ στενὰ παράκτια μέρη τῆς Γροιλανδίας ζοῦν περὶ τὰς 14.000 Ἐσκιμῶοι (δηλαδὴ ἄγριοι ἁλιεῖς). Ἀπὸ τὰ θαλάσσια ζῶα, τὰ ὁποῖα ἁλιεύουν, ἰδίως τὰς φώκας, προμηθεύονται κρέας, λῖπος, ἰχθυέλαιον καὶ δέρματα. Διὰ τὸ κυνήγιον τοῦτο μεταχειρίζονται μὲ μεγάλην ἐπιδεξιότητα ἁκάτιον ἰδικῆς των κατασκευῆς, τὸ καγιάκ. Κυνηγοῦν ἀκόμη πολικοὺς λαγούς, πολικὰς ἀλώπεκας, πολικὰς ἄρκτους, ταράνδους καὶ πτηνά, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ θέρος ἔρχονται κατὰ σμήνη εἰς τὰς ἀκτάς. Τρέφουν **ταράνδους,** οἱ ὁποῖοι μαζὶ μὲ τοὺς κύνας εἶναι ἀπαραίτητα οἰκιακὰ ζῶα. Κατοικοῦν τὸν χειμῶνα εἰς καλύβας καὶ τὸ θέρος εἰς σκηνάς. Διὰ θέρμανσιν καὶ φωτισμὸν μεταχειρίζονται τὸ ἔλαιον, τὸ ὁποῖον ἐξάγουν ἀπὸ τὰς φώκας, τὰς ὁποίας ἁλιεύουν ἐν ἀφθονίᾳ. Τὸν χειμῶνα μαζεύονται μέσα εἰς τὴν καλύβην των, ἡ ὁποία εἶναι χωμένη εἰς τὰ χιόνια. Εἰς ἡμᾶς βέβαια ὁ βίος αὐτὸς φαίνεται πολὺ σκληρός, ἐν τούτοις ὅμως οἱ Ἐσκιμῶοι εἶναι πάντοτε εὐχαριστημένοι. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἤρχισαν νὰ κατασκευάζουν ξυλίνας οἰκίας καὶ νὰ τὰς θερμαίνουν μὲ θερμάστρας. Ὁ βίος τῶν Ἐσκιμώων μᾶς διδάσκει, πῶς ὁ ἄνθρωπος ἔζη καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν πάγων.

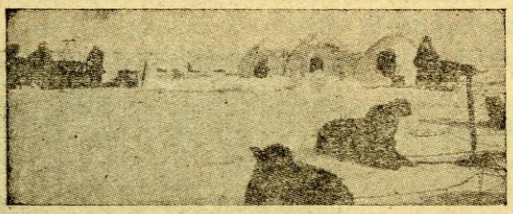

111. Χειμερινὴ κατοικία τῶν Ἐσκιμώων.

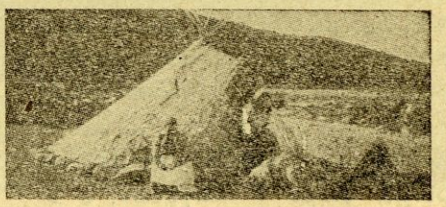

112. Θερινὴ κατασκήνωσις Ἐσκιμώων. (Ἡ σκηνὴ εἶναι κατεσκευασμένη ἐκ δερμάτων ταράνδου.)

Ὁ Γροιλανδία πολιτικῶς ἀνήκει εἰς τὴν Δανίαν· εἰς τὰ δυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τικὰ αὐτῆς παράλια ἔχουν ἱδρυθῆ μικροὶ συνοικισμοὶ Δανῶν, οἱ ὁποῖοι προσεπάθησαν νὰ ἐκπολιτίσουν τοὺς Ἐσκιμώους.

Μετὰ τῆς Δανίας συνδέεται καὶ ἡ νῆσος **Ἰσλανδία** (δηλαδὴ Χώρα τῶν Πάγων), ἀποτελεῖ ὅμως αὐτόνομον κράτος (100.000 τετρ. χλμ., 110.000 κατ.). Εἶναι πλήρης ἡφαιστειογενῶν πετρωμάτων, εἰς πολλὰς δὲ θέσεις ἀναπηδοῦν θερμαὶ πηγαί, αἱ ὁποῖαι ὀνομάζονται γκέυζερ. Τὰ ἡφαιστειογενῆ ταῦτα φαινόμενα παρουσιάζονται συχνὰ καὶ μέσα εἰς τοὺς πάγους καὶ τὰς χιόνας, μὲ τὰς ὁποίας σκεπάζεται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς νήσου. Εἰς μερικοὺς κόλπους οἱ παγετῶνες φθάνουν μέχρι τῆς θαλάσσης. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου εἶναι ἄδενδρον καὶ ἔρημον, σκεπαζόμενον μὲ λίθους καὶ στάκτην. Μόνον πρὸς Ν. καὶ ΝΔ., ὅπου φθάνει τὸ Ρεῦμα τοῦ Κόλπου, ὑπάρχουν ἔλη καὶ λειβάδια. Εἰς τοιαύτην πεδιάδα εὑρίσκεται ἡ πρωτεύουσα **Ρέυκιαβικ** (δηλαδὴ Κόλπος τοῦ Καπνοῦ). Τὸ ὄνομα τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὰς θερμὰς πηγὰς πρὸ τῆς πόλεως, τῶν ὁποίων τὸ ὕδωρ μεταχειρίζονται αἱ γυναῖκες διὰ πλῦσιν. Ἡ Ρέυκιαβικ (25) ἐξάγει ἰχθῦς καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Παγωμένη εἶναι καὶ ἡ **Σπιτσβέργη**, καὶ μόνον αἱ κορυφαὶ τῶν βουνῶν της ὑψώνονται ὑπεράνω τῶν πάγων. Ἡ νῆσος εἶναι σπουδαῖος σταθμὸς ἁλιείας φαλαινῶν καὶ ἀνήκει εἰς τοὺς Νορβηγούς. Πολυτιμότερα εἶναι τὰ κοιτάσματα τῶν γαιανθράκων, τὰ ὁποῖα ἔχουν μεγάλην σπουδαιότητα διὰ τὴν ἀτμοπλοΐαν εἰς τὸν Παγωμένον ὠκεανὸν καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Νορβηγίας, τῆς ὁποίας τὸ ὑπέδαφος δὲν ἔχει τοιαῦτα κοιτάσματα. Κατοικεῖται ἀπὸ 1.200 περίπου ψυχάς.

2. ΑΝΤΑΡΚΤΙΣ

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Βόρειον Παγωμένον ὠκεανόν, εἰς τὴν Ἀνταρκτίδα ὑπάρχει ξηρὰ σκεπασμένη ἀπὸ πάγον, ἡ **Ἀνταρκτική**, ἡ ὁποία θεωρεῖται ὡς ἕκτη ἢ ἑβδόμη ἤπειρος. Τὸ μέγεθός της ὑπολογίζεται μεγαλύτερον τῆς Εὐρώπης (14 ἑκατομ. τετρ. χλμ.). Μόνον μικρὰ λωρὶς περὶ τὸ 1 ἑκατομ. τετρ. χλμ., εἶναι γυμνὴ πάγων. Εἰς ὅλην τὴν ἔκτασίν της ἐπικρατεῖ δριμύτατον ψῦχος, θύελλαι δέ, συνοδευόμεναι πολλάκις ἀπὸ πυκνὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χιόνα, ἐπιπίπτουν μὲ μεγάλην ἀγριότητα. Ἡ μέση ἐδῶ ἐτησία θερμοκρασία εἶναι ἡ χαμηλοτάτη τῆς Γῆς (—25°). Μόνον αἱ ἀκταί της γλυκαίνονται ὀλίγον ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ὅπου ὁ παγετώδης φράκτης σταματᾷ μὲ πολλὰ παγόβουνα τραπεζοειδῆ. Πλησίον τῆς ἀκτῆς εὑρίσκονται καὶ ἐνεργὰ ἡφαίστεια, ὡς ὁ Φόβος καὶ ὁ Ἔρεβος. Εἰς τὰ παράλια πετοῦν πολλὰ θαλάσσια πτηνά, ἰδίως οἱ περίεργοι καὶ ἀστεῖοι πιγκουίνοι. Ὑπάρχουν

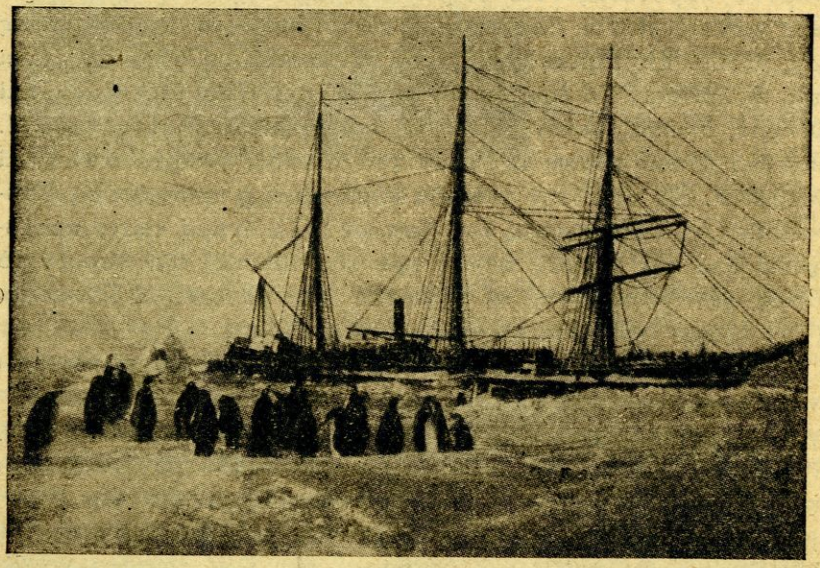

113. Πιγκουίνοι εἰς τὴν Ἀνταρκτίδα.

ἀκόμη φάλαιναι καὶ φῶκαι. Εἰς ταῦτα τὰ παράλια ἐγκαθίστανται σταθμοὶ τῶν ἁλιέων, οἱ ὁποῖαι πλέουν ἐδῶ διὰ τὴν ἁλιείαν τῶν ζώων τούτων. Ἡ περαιτέρω διείσδυσις εἰς τὴν Ἀνταρκτικὴν εἶναι πολὺ δύσκολος.

Πρῶτος ἀπὸ τοὺς ἐξερευνητὰς ἔφθασεν εἰς τὸν Νότιον Πόλον τὸ 1911 ὁ Ἀμοῦνδσεν, ὁ ὁποῖος παρετήρησεν, ὅτι εὑρίσκεται εἰς ἕνα ἐκτεταμένον καὶ ἐντελῶς παγωμένον ὀροπέδιον ὕψους 3.000 μέτρων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

οἱ ὁποῖοι διαμένουν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ

(πλὴν τῆς Εὐρώπης)

ὡς ὑπήκοοι ξένου κράτους ἢ ὡς μετανάσται

(Ἀπογραφὴ 1928)

Ἤπειροι καὶ χῶραι	Ἕλληνες κάτοικοι	Ἤπειροι καὶ χῶραι	Ἕλληνες κάτοικοι
ΑΣΙΑ	**276.150**	Ἀβυσσηνία	2.000
Κύπρος	271.668	Μαδαγασκάρη	102
Συρία	5.500	Νοτιοαφρ. Ἕνωσις	1.500
Παλαιστίνη	1.747	ΑΜΕΡΙΚΗ	**432.750**
Μεσοποταμία (Ἰράκ)	40	Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι	400.000
Βρεττανικαὶ Ἰνδίαι	111	Καναδᾶς	10.000
ΑΦΡΙΚΗ	**112.012**	Μεξικὸν	1.600
Αἴγυπτος	100.044	Κούβα	2.500
Κυρηναϊκὴ	151	Βραζιλία	3.000
Τριπολῖτις	586	Οὐραγουάη	400
Ἀλγέριον	148	Χιλὴ	800
Τυνησία	443	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	**20.000**
Μαρόκον	780	Νέα Ζηλανδία	160
Σουδὰν	3.000		
Κόγγον	2.000	**Εἰς ὅλην τὴν Γῆν**	
Πορτογαλικαὶ ἀποικίαι	2.000	**ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος**	**1.160.000**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΙ Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ξηρὰ καὶ ἡ θάλασσα δὲν εἶναι ἐξ ἴσου κατανεμημέναι. Τὸ ἓν τέταρτον περίπου τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς (28,5 %) ἀποτελεῖται ἀπὸ ξηράν, τὰ δὲ τρία τέταρτα καλύπτονται ὑπὸ θαλάσσης. Ἂν ἐξαιρέσωμεν τὸν Βόρειον Παγωμένον ὠκεανόν, μεταξὺ τῶν ἠπείρων ἐκτείνονται τρεῖς ὠκεανοὶ μετὰ πολυαρίθμων θαλασσῶν, κόλπων καὶ πορθμῶν. Οἱ τρεῖς οὗτοι ὠκεανοὶ εἶναι ὁ Μέγας ἢ Εἰρηνικός, ὁ Ἀτλαντικὸς καὶ ὁ Ἰνδικός (ἴδε σχῆμα 114).

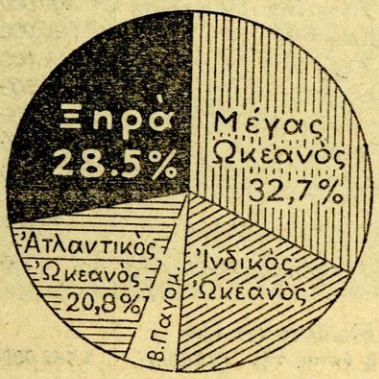

114. Πῶς κατανέμονται ἡ ξηρὰ καὶ ἡ θάλασσα ἐπὶ τῆς γηίνης ἐπιφανείας (510 ἑκατ. τετρ. χλμ.).

1. ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΩΚΕΑΝΟΙ

Ὁ **Εἰρηνικὸς ὠκεανὸς** εἶναι ὁ μεγαλύτερος, ἴσος πρὸς τοὺς δύο ἄλλους ὁμοῦ. Εἶναι προσέτι καὶ ὁ πλέον τρικυμιώδης, ἐπομένως κατ' εὐφημισμὸν ἐπονομάζεται **Εἰρηνικὸς ὠκεανός.** Λόγῳ τῆς ἀχανοῦς ἐκτάσεώς του ἡ ὑπερωκεάνειος συγκοινωνία εὑρίσκει δυσκολίας. Πλὴν τούτου, ἡ ἀμερικανικὴ ἀκτή, λόγῳ τῆς ἀποτόμου καὶ ὀρεινῆς πρὸς τοῦτον πλευρᾶς της, ἐμποδίζει τὴν συγκοινωνίαν μετὰ τῆς ἐνδοχώρας· διὰ τοῦτο ὀλίγους λιμένας ἔχει πρὸς χρῆσιν. Ὀλίγαι εἶναι καὶ αἱ ἀτμοπλοϊκαὶ γραμμαί, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς διὰ τῶν νήσων Χαβάι φέρουν εἰς τὴν Ἀνατο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λικὴν Ἀσίαν. Τὴν συγκοινωνίαν αὐτὴν ἔχουν εἰς χεῖρας των ἑταιρεῖαι ἀγγλικαί, ἀμερικανικαί, αὐστραλιακαὶ καὶ ἰαπωνικαί. Διὰ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Εἰρηνικοῦ ἀντηγωνίζοντο ἀνέκαθεν αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι καὶ ἡ Ἰαπωνία.

Ζωηρὰ κίνησις ἔχει ἀναπτυχθῆ εἰς τοὺς δυτικοὺς πορθμούς, διὰ τῶν ὁποίων συνδέεται μετ' αὐτοῦ ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανός. Μόλις τὰ 15 ἑκατοστὰ τῆς παγκοσμίου συγκοινωνίας ἀναλογοῦν εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν.

Ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς εἶναι σήμερον ὁ σπουδαιότατος διὰ τὴν συγκοινωνίαν. Τὸ πλάτος αὐτοῦ δὲν εἶναι μέγα, ὅπως τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Ἐκτεταμένα βαθύπεδα παράκεινται τόσον εἰς τὰ ἀνατολικὰ ὅσον καὶ εἰς τὰ δυτικὰ παράλια αὐτοῦ, καὶ μεγάλοι πλωτοὶ ποταμοὶ ἑνώνουν τὴν θάλασσαν μὲ ἐνδοχώρας ἀπομεμακρυσμένας. Πλούσιος παραλιακὸς διαμελισμὸς καὶ εὐνοϊκοὶ ἄνεμοι εὐνοοῦν τὴν συγκοινωνίαν περισσότερον εἰς τὸ βόρειον τμῆμα, ὅπου βρέχονται ὑπὸ τῆς θαλάσσης πυκνοκατῳκημένα καὶ βιομηχανικὰ κράτη. Τεράστιαι ποσότητες τροφίμων, πρώτων ὑλῶν καὶ βιομηχανικῶν προϊόντων ἀνταλλάσσονται μεταξὺ τοῦ ἑνὸς μέρους τοῦ ὠκεανοῦ καὶ τοῦ ἄλλου. Πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ἀνοίγονται καὶ αἱ σπουδαῖαι θάλασσαι τῆς Εὐρώπης, ἰδίᾳ ἡ Μεσόγειος. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ μεγάλη συγκοινωνιακὴ κίνησις τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἡ ὁποία ὑπερβαίνει τὰ 75 ἑκατοστὰ τῆς παγκοσμίου θαλασσίας συγκοινωνίας. Εἴκοσι μεγάλοι θαλάσσιοι λιμένες διὰ τὰ ὑπερωκεάνεια ὑπάρχουν εἰς τὸν Ἀτλαντικόν, ἐνῷ εἰς τὸν Εἰρηνικὸν μόνον τέσσαρες. Ὑπερωκεάνειον γραμμὴν ἔχει καὶ ἡ Ἑλλὰς διὰ τῆς «Νέας Ἑλλάδος», ἡ ὁποία δεικνύει τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν εἰς τοὺς ὁμογενεῖς μας ἐν τῇ Νέᾳ Ὑόρκῃ.

Ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανὸς εἶναι ὁ μικρότερος καὶ ὁ πτωχότερος. Πρὸς Β. καὶ Δ. φράσσεται ὑπὸ ἀποτόμων καὶ ὀρεινῶν παραλίων. Πρὸς Ν. ἀνοίγεται εἰς τὴν Νότιον θάλασσαν, ἡ ὁποία παρέχει κινδύνους εἰς τὴν ναυτιλίαν. Παράκεινται τροπικαὶ περιοχαὶ ἀραιῶς κατοικούμεναι, ἐξαιρέσει τῆς Ἰάβας, καὶ κράτη μὴ βιομηχανικά. Διὰ τοῦτο αἱ ἐνταῦθα ἀτμοπλοϊκαὶ γραμμαὶ ἀπο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βλέπουν κυρίως εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῆς Εὐρώπης μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αὐστραλίας. Χάρις εἰς τὰς διώρυγας τοῦ Σουὲζ καὶ τοῦ Παναμᾶ ὑπάρχει σήμερον ἀτμοπλοϊκὴ γραμμή, διὰ τῆς ὁποίας ἐκτελεῖται ὁ γῦρος τῆς Γῆς, χωρὶς νὰ ἀπομακρυνώμεθα πολὺ ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ.

2. Η ΚΑΤΑ ΞΗΡΑΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ἡ κατὰ ξηρὰν παγκόσμιος συγκοινωνία τελεῖται διὰ τῶν μεγάλων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τῶν ἠπείρων. Πολλαὶ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ἐν Εὐρώπῃ φέρονται ἐκ Β. πρὸς Ν. καὶ ἐκ Δ. πρὸς Α. Τοιαύτην ἐκ Δ. πρὸς Α. διεύθυνσιν ἐν **Ἀσίᾳ** ἔχει ὁ **σιβηρικὸς σιδηρόδρομος**, τοῦ ὁποίου συνέχεια εἶναι ὁ **μαντζουρικὸς** καὶ ὁ **κινεζικός.** Συνέχεια τῶν εὐρωπαϊκῶν γραμμῶν εἶναι οἱ **ἀνατολικοὶ σιδηρόδρομοι** μετὰ τῶν προεκτάσεων ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν Βαγδάτην καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν Μέκκαν, ὡς καὶ ὁ **ὑπερκάσπιος.** Εἰς τὰς Ἰνδίας μεγάλη γραμμὴ φέρει ἐκ τοῦ Καράτσι εἰς τὴν Καλκούταν. Ἡ **Ἀφρικὴ** ἔχει κατὰ τὸ πλεῖστον μεμονωμένας γραμμὰς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παραλιακάς. Μία ἠπειρωτικὴ γραμμή, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἔχει ἀκόμη ἀποπερατωθῇ, βαίνει ἀπὸ Κεϊπτάουν εἰς Κάιρον. Ὡσαύτως καὶ ἡ Αὐστραλία ἔχει πολλὰς μεμονωμένας γραμμάς, καὶ μία μόνον φέρει κατὰ τὰ νότια τῆς ἠπείρου ἐκ Σίδνεϋ εἰς Πέρθην.

Ἐν τῇ **Βορείῳ Ἀμερικῇ** τὴν μεταξὺ τῶν ὠκεανῶν συγκοινωνίαν ἐκτελοῦν πολλαὶ σιδηροδρομικαὶ γραμμαί. Ἐν τῇ **Νοτίῳ Ἀμερικῇ** ὁ ὑπεράνδειος σιδηρόδρομος ἐκ τοῦ Μπουένος Ἄυρες εἰς Βαλπαραΐζον ἀνέρχεται εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον ἐξ ὅλων τῶν ὑψηλῶν σιδηροδρομικῶν διαβάσεων (3.186 μ.)

3. Η ΕΝΑΕΡΙΟΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ

Αὕτη ἔχει ἀναπτυχθῇ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μεταξὺ ὅλων τῶν ἠπείρων, προορίζεται ὅμως διὰ βιαστικοὺς ἐπιβάτας καὶ διὰ τὴν ταχεῖαν μεταβίβασιν τῆς ἀλληλογραφίας. Ἠμπορεῖ κανεὶς σήμερον διὰ τοῦ ἀεροπλάνου νὰ κάμνῃ τὸν γῦρον τῆς Γῆς μὲ τοὺς ἀπαραιτήτους σταθμοὺς ἐντὸς ἐλαχίστων ἡμερῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ο ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Η ΑΣΙΑ

	Σελὶς
Εἰσαγωγὴ	5
1. Πρόσω Ἀσία	7
α. Μικρὰ Ἀσία	7
Ἡ Μικρὰ Ἀσία κατὰ μέρη	11
Ἡ Τουρκικὴ Δημοκρατία	25
β. Συρία καὶ Παλαιστίνη	30
γ. Ἀραβία	37
δ. Μεσοποταμία	43
ε. Ἀρμενία	46
ς. Καυκασία	48
ζ. Ἀριανὴ	50
Ἀνακεφαλαίωσις τῆς Πρόσω Ἀσίας	53
2. Νότιος Ἀσία	55
α. Αἱ Ἰνδίαι	56
Αἱ Ἰνδίαι κατὰ μέρη	57
β. Ἰνδοκίνα	67
γ. Ἰνδικαὶ ἢ Μαλαϊκαὶ νῆσοι	72
Ἀνακεφαλαίωσις τῆς Νοτίου Ἀσίας	74
3. Ἀνατολικὴ Ἀσία	76
α. Ἰαπωνία	77
β. Κίνα ἢ Σινικὸν κράτος	85
γ. Μαντζουρία	93
Ἀνακεφαλαίωσις τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας	94
4. Ὑψηλὴ ἢ Κεντρικὴ Ἀσία	95
5. Βόρειος Ἀσία	99
6. Δυτικὴ Ἀσία	102
Ἀνακεφαλαίωσις τῆς Ἀσίας	104

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

Η ΑΦΡΙΚΗ

Σελὶς

Εἰσαγωγὴ 107
1. Βόρειος Ἀφρικὴ 109
α. Αἴγυπτος 109
β. Λιβύη 115
γ. Αἱ χῶραι τοῦ Ἄτλαντος 116
δ. Ἡ Ἔρημος Σαχάρα 119
Ἀνακεφαλαίωσις τῆς Βορείου Ἀφρικῆς 124
2. Ἡ Τροπικὴ Δυτικὴ καὶ Ἰσημερινὴ Ἀφρικὴ 125
α. Σουδὰν 125
β. Ἰσημερινὴ Ἀφρικὴ 129
3. Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ 133
4. Νότιος Ἀφρικὴ 137
5. Αἱ νῆσοι τῆς Ἀφρικῆς 140
Ἀνακεφαλαίωσις τῆς Ἀφρικῆς 141

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ ΚΑΙ ΩΚΕΑΝΙΑ

1. Αὐστραλία 145
Ἀνακεφαλαίωσις τῆς Αὐστραλίας 150
2. Ὠκεανία 151
Γενικὴ ἄποψις τοῦ Ἀνατολικοῦ Κόσμου 159

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ο ΔΥΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Γενικὴ εἰσαγωγὴ 161
I. Βόρειος Ἀμερικὴ 162
Α΄. Τὰ φυσικὰ τμήματα 163
1. Ἡ Ἀρκτικὴ Βόρειος Ἀμερικὴ 163
2. Ἡ περιοχὴ τῶν Μεγάλων λιμνῶν 165
3. Τὰ Ἀππαλάχια καὶ ἡ πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν χώρα 166
4. Τὸ Βαθύπεδον τοῦ Μισισιπῆ καὶ τὸ Ὀροπέδιον τῶν Λειμώνων 170
5. Ἡ Δυτικὴ ὀρεινὴ χώρα 172
Β΄. Πολιτικὴ διαίρεσις τῆς Βορείου Ἀμερικῆς 174
1. Καναδᾶς 174
2. Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι 176
Ἀνακεφαλαίωσις τῆς Βορείου Ἀμερικῆς 184

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σελὶς

II. Μέση Ἀμερικὴ καὶ Δυτικαὶ Ἰνδίαι 185
1. Μεξικὸν 185
2. Ἡ λοιπὴ στερεὰ τῆς Μέσης Ἀμερικῆς 187
3. Αἱ Δυτικαὶ Ἰνδίαι 189
III. Νότιος Ἀμερικὴ 192
1. Αἱ Ἄνδεις ἢ ἡ Δυτικὴ ὀρεινὴ χώρα 192
α. Αἱ Βόρειοι Ἄνδεις 192
β. Αἱ Κεντρικαὶ Ἄνδεις 194
γ. Αἱ Νότιοι Ἄνδεις 196
2. Τὰ βαθύπεδα καὶ αἱ ὀρειναὶ ἀνατολικαὶ χῶραι 198
α. Τὸ βαθύπεδον τοῦ Λαπλάτα καὶ ἡ Παταγωνία 198
β. Τὸ βαθύπεδον τοῦ Ἀμαζονίου καὶ ἡ Βραζιλία 200
Ἀνακεφαλαίωσις τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς 203

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΑΙ ΠΟΛΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

Γενικὰ 206
1. Ἀρκτὶς 207
2. Ἀνταρκτὶς 211

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΚΑΙ Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ

Εἰσαγωγὴ 214
1. Οἱ τρεῖς Ὠκεανοὶ 214
2. Ἡ κατὰ ξηρὰν παγκόσμιος συγκοινωνία 216
3. Ἡ ἐναέριος συγκοινωνία 216

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΙΩ. ΓΚΟΥΦΑ
Οδὸς Περικλέους 25 - Τηλ. 21.382
Οδὸς Πυθέου 88 - Τηλ. 90.563

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής